

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Liber X. De Censuris & Irregularitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

DE CENSURIS ET IRREGULARITATE,

Quæ sunt de Iure Ecclesiastico.

LIBER DECIMVS.

MONITIO AD LECTOREM.

QUONIAM ea, quæ disputanda essent de Excommunicatione, Suspensione, & Interdictis omnibus sunt obvia, & passim legi apud Doctores possunt, ego, tum ne meri excerptis meam incurram; tum ne meis Lectoribus, vulgaria ipsis apponendo, tedio sim, seletas dumtaxat aliquas Questiones, & sanè præ ceteris utiles, de triplici hoc argumento in sequentem modum hic pono. De Irregularitate integrè agam.

TRACTATVS I. SELECTA DE EXCOMMUNICATIONE.

CAPUT PRIMUM.

Diviso Excommunicationis in latam, & ferendam?

EXCOMMUNICATIO lata sententiæ est, quando Lex, vel Prælatus aliquid ita prohibet, ut qui secus fecerit, statim, eo ipso, seu, ut etiam loquimur, ipso facto, vel ipso iure incidat in excommunicationem; nam idè in sacro Textu, *C. Pastoralis, de appellationibus*, dicitur excommunicatio trahere secum suam executionem. Excommunicatio ferenda, quam etiam appellamus comminatoriam, est, quando Lex, vel Superior aliquid ita prohibet, ut si quis secus fecerit, non statim incidat in excommunicationem, sed postquam contulerit eum transgressum fuisse ejusmodi Legem, vel Præceptum, & Iudex, præcedente monitione, protulerit contra ipsum sententiam excommunicationis: Qui ergo delinquit contra priorem modum, ut excommunicatum in utroque foro se gerat sicuti: quia statim, patrat delicto, in excommunicationem incidit; qui verò contra posteriorem, non ita, quia nondum est excommunicatus, donec Iudex sententiam dictam proferat.

2. An verò sicuti excommunicatio lata præcepto addita signum est, ejusmodi præceptum obligare sub mortali, ita etiam, quando additur excommunicatio ferenda, diximus in *opus. de Sacrificio Missæ, l. 3. c. 1. §. 8. à n. 4.*

3. Dico, hic operæ pretium est advertere. Primum, quod dictum est de excommunicatione lata sententiæ, putà, eam habere secum suam executionem, verum esse, etiam in suspensione, interdicto, irregularitate; quando in his apponuntur illæ clausulæ, ipso facto, vel ipso iure, vel quid simile, indicans, ejusmodi pœnas non esse ferendas,

sed latas: statim enim (ut dictum est de excommunicatione) sine aliquo Iudicis ministerio incurritur. At quando eadem dictæ clausulæ apponuntur in aliis pœnis, v. g. *Qui hoc delictum patrauerit, qui non debeat, &c. ipso facto incidat in pœnam privationis vocis activæ, & passivæ*, in pœnam confiscationis honorum, in pœnam depositionis officii, &c. non statim ejusmodi pœnæ incurritur, sed requiritur mandatum, seu sententia Iudicis declarantis, commissum fuisse delictum, quæ declaratione prævia, & non antea, delinquens pœnis illis tenetur subiectus.

4. Immo idem erit ex Thoma Hatt. p. 2. fol. 571. Vnde etiam Verrie, fol. 134. n. 2. (Icèt alijut Bald. cità Thom. Hurt. l. c. & Sam. de elect. d. 7. contr. 4. r. 2. id negent) etiam si addatur fortior clausula; sic, v. g. *Ne quis hoc delictum committat sub pœna privationis vocis activæ, &c. ipso iure sine ulla prævia declaratione*: nam etiam tunc requiritur sententia declaratoria delicti commissi. Quod si expressè aliud superaddatur sic: *Sine ulla prævia declaratione delicti*, tunc non est mirum, statim incurri pœnam, quia in tanta expressione voluntatis Superioris non datur aditus præsumendi, aliam Iudicis declarationem esse expectandam.

5. Si quæras rationem disparitatis, cur in his pœnis requiratur dicta declaratio, non verò in excommunicatione, suspensione, &c.

Respondet Sanch. l. 9. de matr. d. 30. cui addit Suarez de cens. d. 3. sect. 3. & lib. 5. de legibus, c. 5. & Sam. loc. cit. n. 7. & 8. innuente, adducentes, se nullam invenire, nisi usum antiquissimum Ecclesiæ sic usurpantis.

6. Adverte secundò, difficile aliquando esse discernere, an in aliqua lege excommunicatio, vel quælibet alia censura sit lata, an sit ferenda? Nam licet interdum, quando clara sunt verba, planè discernatur, sepius tamen incidimus in ambigua, de qua re Tiraque llos de l. 3. nunquam, *C. de revocandis donat. v. Revertatur*, latissime. Tunc ergo notentur tres sequentes regulæ.

7. Prima Regula: Quando ex contextu verborum lex requirit actionem alterius, qui executioni mandet pœnam, tunc est pœna ferenda; quando autem pœnam requirit eam actionem, sed lex immediate pœnam infligit, & exequitur, tunc pœna est lata; & quia quando ferens censuram utitur præsentis, vel præteriti tempore, nullam restrictionem faciens, non requirit regulariter actionem, seu ministerium alterius, licet regulariter erit tunc lata sententia, quando verò minus

futuro, nullam restrictionem faciens, quia importate facile potest alterius ministerium, ideo tunc erit ferenda.

8. Secunda Regula: Quoniam non sunt certe verborum formulae, quibus excommunicatio fieri solet, totaque sententia excommunicationis dependet ab intentione illam ferentis; si is se declarat, vel ex aliis circumstantiis obligatur, excommunicationem esse latam, vel ferendam, talis omnino est iudicanda.

9. Dixi (clare) nam secus nulla feretur excommunicatio; unde recte Sayrus *l.c. de Cens. cap. 11 n. 15. & 16.* notat in his formulis: Fero in te Ecclesiastica Censuram sententiam: Fero te mactone Christi, vel mactone Ecclesiastico; Indignationem Dei, vel Sancti Petri, vel nostram incurrit: Praecipio in virtute Sanctae Obedientiae: Sub interminatione maledictionis maledico te, &c. in his, inquam, & similibus, esto peccator ab eo, qui non obedit, non tamen incurritur ulla excommunicatio, nec ulla censura, quia in prioribus duabus formulis non determinatur, quae censura, in ceteris nulla clare imponitur excommunicatio, vel censura.

10. Tertia Regula: Quando res est dubia, tunc juxta regulam decimanquintam Iuris: *Odia restringi, & favores conveniri ampliari*, pronuntiare debemus, penam, seu excommunicationem esse ferendam, non vero latam. Si dicit, v.g. lex: *Id ne fiat sub pena excommunicationis*, dubitamus, an intelligenda sit sub poena ferenda, an sub lata, tunc ergo restringamus, dicamusque intelligi solum debere de ferenda.

11. Sed adhuc via ferenda est, nondum enim expedite cognoscere ex allatis sic universaliter regulis possum, ferendane sit, an lata excommunicatio? Afferamus igitur ipsas peculiares formulas in modum frequentem: & noventur diligentissime verba, parum enim immutata ex una significatione in alteram facillime transiremus.

Certe Formulae Excommunicationis latae.

12. Te excommunico, vel excommunicamus: Sententiam excommunicationis contra te promulgamus, seu proferimus: Excommunicationis sententia te ligo: Excommunicationis mactone te percutio: Praecido te ab Ecclesia: Extra Ecclesiam te rejicio. Ita Sayrus, *de Cens. l. c. 11. A facris, humanisque te removo*. Ita Bauni *de Cens. l. c. 2. d. 1. quest. 17.*

13. Privamus illum omni communione, nulla alia expectata sententia, aut declaratione, vel ministerio iudicis, autoritate nostra, ex vi hujus legis. Ita Bauni *l. c.*

14. Te anathematizo, te anathematizamus. Vide Sayrus, *loc. cit.*

15. Decernimus, &c. te innodantes excommunicationis vinculo. Legit Sayrus, *ibid.*

16. Praecipimus sub poena, aut sub interminatione excommunicationis latae sententiae, vel ipso facto, vel ipso iure, vel statim incurrendae. Vide Sayrus, *l. c.* ipso facto sit extra Ecclesiam, Bauni *l. c.* De illo statim vide mox n. 43.

17. Excommunicetur, seu omni communione privetur, excommunicatione, seu per excommunicationem latae sententiae. Habeatur pro excommunicato; Ita Sayrus.

De formula, Excommunicetur, quando nihil aliud additur, vide, n. 33.

18. Excommunicationi subiacet, vel subdatur: In excommunicationem incidat: Excommunicationem incurrit: Ita *loc. cit.*

Sicut in ceteris aliis formulis, sic in praesentibus semper fuerunt, Cum *Lez.* in mari magno Praedic. n. 60. Tiraq. in *l.* Si unquam, v. Revertatur, n. 148. & 149. si sit aliqua alia vox, vel circumstantia, quae ex subiecta materia restringat ad excommunicationem ferendam, tunc non significari latam: & certe in formulis hujus numeri nihil est, quod restringat.

19. Noveris, te excommunicationi subiacere: Decernimus, te excommunicationi subiacere: Statim noveris, te esse excommunicatum. Ita Sayrus, *ibid.*

20. Maneat excommunicatus: Censeatur, vel habeatur

excommunicatus, vel pro excommunicato: Sicut excommunicatus videretur. Ita Sayrus, *ibid.*

21. Excommunicatus sit: Excommunicationis sententia sit innodatus: Excommunicatus existat. Ita Sayrus, *l. c.*

Quidquid dicat Navarrus in man. c. 27. n. 12. putans (Excommunicatus sit) esse futurum Imperativi modi, atque adeo continere excommunicationem ferendam. Quidquid, inquam, dicat. Nam verbum (sum, es, est,) additum praeterito, praeteritum significat, sicut additum futuro futurum, seu (ut loquitur Comitulus in resp. mor. lib. 6. q. 24. ex Nigida Grammatico) praeterito ad primum vel futurum trahitur ad praeteritum, vel futurum. Et sane nemo in similibus penit, quas ex imperio infligit Superior, cordate dicit, idem esse: Sit excommunicatus, atque, V quam sit excommunicatus; nam verus sensus est Imperativi modi, sic: Esto excommunicatus, vel, Sit jam excommunicatus.

22. Anathema sit: Nam licet haec formula olim, nil significaret aliud, quam execrabile, & separatam in genere, tamen, teste Sayrus, *l. c.* Sum de Censur. d. 3. sect. 3. ab Ecclesia usurpatur pro peculiari Censura excommunicationis latae sententiae, ut clare colligitur ex fine ejusdem Ecclesiae volentis damnare separatione ab Ecclesia eos, quos sic damnat.

23. Qui hoc fecerit, excommunicatur. Ita Bonac de Cens. d. 1. q. 1. p. 1. n. 6.

24. Qui hoc fecerit, est, vel sit, vel erit excommunicatus. Ita Comitulus ob doctrinam datam modo n. 21.

25. Nolcas, te excommunicatum: Excommunicationis te mactone noveris percussum: Scias, te excommunicatum; Te excommunicari. Ita Doctores citati.

26. Declaramus, qui hoc fecerit, esse excommunicatum: Declara, vel denuncia illum esse excommunicatum. Ita Avila de Censur. p. 2. cap. 2. dub. 2.

27. Denuntiamus, dicimus, definimus, qui hoc fecerit, esse excommunicatum. Ita Comit. *l. c.*

28. Praedicta formulae significant excommunicationem latam; cum monitione tamen data n. 18.

Certe Formulae Excommunicationis ferendae.

29. Praecipio hoc, prohibeo. Nud sub poena excommunicationis: Sub interminatione excommunicationis, aut anathematis, sub excommunicationis interpositione, sub anathemate. Ita Sayrus, *l. c.* Nam in his, licet actus percipiendi sit de praesenti, non tamen actus excommunicandi, sic Avila *loc. cit.*

30. Excommunicetis eum, qui hoc fecerit: Qui hoc fecerit, erit excommunicandus, vel excommunicabitur. Ita Sayrus, *loc. cit.*

31. Nota verbum futuri temporis per aliquos, ut Naldum, v. Actus, n. 34. sequentem Tiraq. *l. l. sup. cit.* si fuerit geminatum, inducere excommunicationem latae sententiae. Sed negat merito Comitulus, *l. c.* quia sive unum, sive iteratum futurum, non ex a futuro, quare, si sic dicat Superior: Excommunicabitur, Irutabitur, Cassabitur electio, Irritatio non est lata, sed ferenda.

32. Excommunicetur: Communione privetur, Excommunicationis vinculo innodetur. Ita Sayrus, *l. c.* Avila, *l. c.* Imperativus enim modus (ait Comitulus citatus) ex se futurum respicit, nisi, per aliquod participium praeteritum, ad aliud advocetur, ut n. 21. dictum est.

33. Advertunt item Bonacina, *l. c.* & Bauni, *l. c.* per hoc Imperativum, Excommunicetur, vel simile, significari excommunicationem ferendam, quando hoc Imperativum continet praeceptum Iudici impositum, ut ferat excommunicationem, quo pacto locutio directa ad ipsum Iudicem, quale est, si Pontifex dicat Iudici: Excommunica illum, si hoc non fecerit, seu excommunicetur ille a te, si hoc non fecerit. At, si ipse Superior, vel Lex intendat imponere excommunicationem, & propterea locutio dirigitur ad ipsum delinquentem, erit lata; ut, si feratur sic excommunicatio: Excommunicetis, &c. Tunc enim, cognita illa Superioris intentione sensus est: Excommunicetis a me. Quo pacto ministerium alterius non requiritur. Si de hac intentione non constat, jam diximus n. 10. debere intelligi benigniore, n. pariter, id est, excommunicationem esse ferendam.

H h 3 34. Qui

34. Qui hoc fecerit, in excommunicationem comminatoriam incurrat. Novit se in excommunicationem incursum: Sciat, se esse excommunicandum. Ita DD. cit. quibus adde Felinum, Castrop. l. quos cit. sed non sequitur Leand. de cens. l. 1. d. 1. q. 1. §.

35. Licetum sit vobis excommunicationis sententiam contra illos promulgare. Lezana in mari mag. Præd. n. 58. Sicut excommunicatus vitetur, quia (inquit Abbas apud Leand. de cens. l. 14.) similitudo excommunicationis non est excommunicatio.

36. Ab anathemate, sub excommunicatione prohibere curetis: Si quis patere contemnat, eum excommunicationi subdatis. Ita Bauni l. c.

37. Hec ergo, si sic pronuntietur, ferendam importat excommunicationem, non latam sive à lege id pronuntietur, sive à Iudice, ut notat Avila de cens. part. 2. cap. 2. dub. 2. cum Sylvestro contra Hostiens. Applicata tamen semper monitionem datam n. 18.

Due Formule Excommunicationis late, vel ferende.

38. Nullus Petro communique, Nullus ei communique, donec satisfactione præmissa absolvatur.

Hæc due formulæ continent quidem sententiam latam, quia sunt sub modo Imperativo, & locutio non dirigitur ad Iudicem, sed ad ipsum delinquentem juxta dicta num. 33. Id, quo etiam ostendit illud. (Donec absolvatur.) Si enim debet absolvi, jam incidit in excommunicationem, sed apud Sayrum l. c. dubitatur, an contineant sententiam excommunicationis majoris. Ratio dubitandi est, quia excommunicatio major privatur Fidelis communicatione hominum, & Sacrorum: at per hæc formulæ privatur Petrus sola hominum communicatione, atque adeo videtur incurrere solum excommunicationem minorem, quæ, ut supra vidimus, est pars majoris.

39. Mihi videtur per hæc verba, nec majorem, nec minorem excommunicationem intelligi, quia tum major, tum minor habet alios effectus præter privationem communicationis hominum, quæ sola in his verbis infligitur, & ex alia parte, cum sumus in odiosis, verba non sunt extendenda. Per hæc ergo formulæ, non excommunicatio major, vel minor, sed solum talis determinata pena privationis dictæ communicationis dumtaxat infligitur ex mea sententia.

40. Habeo te pro excommunicato. Significat ferendam sententiam, si à Iudice sic dicatur: at, si à jure, aut in excommunicatione conditionali, quales sunt omnes, quæ dantur cum monitione canonica, aut propter peccata futura, significabit latam, ita Sayrus loc. cit. n. 17. citans Sylvest. Tabienam, Navar. aliosque.

41. Verum, ego ambigo de hac doctrina; quæ enim à Sayro, cur ibid. suo num. 10. (ut non retulimus paulo ante nostro num. 20.) dixit: Habeatur pro excommunicato, esse absolute excommunicationem latam; cum idem profusus sit, vel valde equipollens cum hac formula; Habeo te pro excommunicato. Non igitur ipsi assentior, nam puto utramque formulam semper ex se significare excommunicationem latam. Ex se dico, nam si addatur aliqua monitio antea facienda, vel quid simile requirens Iudicis ministerium, tunc non est mirum, quod significet ferendam, quia id Regula generatis dicta n. 7. satis persuadet.

42. Per sequentes formulæ: Qui hoc fecerit, excommunicationi subjacebit, subdetur, subijcietur, in excommunicationem incurret, incidet, latam excommunicationem significari, videtur docere Comitols, in resp. mor. lib. 6. quæst. 24. Ego animadverto, ipsum confundere illud, subjaceat, subdatur, subijciatur excommunicationi (quæ certe sunt signa late sententiae, ut vidimus num. 18. cum subjacebit, subdetur, subijcietur, &c. & cum respiciant futurum tempus, videtur esse signa excommunicationis ferende.

43. Hæc particular. Subito, statim, confestim, continuo, incontinenti, è vestigio, repente, sine mora, incunctanter, indilate, immediate, mox, (quibus addit Bonacina

de cens. d. 1. q. 1. punct. 1. n. 6. penitus, omnino, & commensurabiliter inter vallum excludant, latam excommunicationem significare aut idem Bonacina ibid.

44. Sed certe id nimis confusè pronuntiat, diffinitum esse monitum: Quando enim apparet, sententiam, vel legem excommunicationis per illas particulares trahere ad ministerio Iudicis, est lata, ut si dicat: Statim, confestim, &c. noverit se incursum, seu subijctum excommunicationi, quæ certa formulæ, si careret illis particularibus, excommunicationis ferenda, ut vidimus num. 34. Quod autem ita tollit tarditatem, ut tamen reliqua, statim, confestim, erit excommunicandus, noverit se latam excommunicandam. Nam propter illam formulam, præcipio sub pena excommunicationis statim incursum, quia, penam Excommunicationis statim esse incursum, est de præfenti in illam incidere, nec opus esse illi judicis ministerio.

45. Removeatur, abijciatur, expellatur, privetur omni communicatione Fidelium, Non pauci apud Trag. l. c. latam excommunicationem putant, At, Removeatur, expellatur, privetur cum omni communicatione, est ferenda. Ratio est (inquam) quia hic requiritur ministerium, quod removeatur, ibi non item.

46. Sed mihi videtur, etiam ibi (nisi aliud ex circumstantiis clare colligatur) requiri ministerium ipsius qui removeatur, juxta dicta num. 33. Imò Felinus adducit à Traga l. c. n. 175. habet etiam si dicat Superior, statim, confestim removeatur, requirit ministerium Iudicis, quod abesse excommunicationem ferendam; siquidem illæ particularæ solum hæc accedunt, & accelerant excommunicationem non faciunt. Atque ad hoc sentiendum propendit etiam Tiracuell. de præfenti, n. 171. si attente legatur, itaque confirmant ea, quæ dixi n. 33. cit.

CAPVT II.

Metus gravis quid operetur in Excommunicatione.

§. I. An excuset ab ejus incursum?

1. Omnino hæc recolendum est, Quid sit metus gravis cadens in constantem virum, Quid sit violentia vel non incussus ad extorquendam actionem aliquam, Quid justus, vel injustus, & similia, quæ latè Sanchez lib. 4. marr. a. d. 1. & ego collegi breviter lib. 1. in c. 1. a. §. 2.

2. Quibus in memoriam revocatis, dico, metum gravem, quo scilicet timetur grave damnum sive in vita, sive in fama, sive in rebus, qui modo ibidem dictus, excusat hominem à peccato mortali ob transgressum præcepti Ecclesiastici, quod non obligat cum causam periculo. Dico, inquam, cum Bonac. de cens. d. 1. q. 1. part. 3. & communiter cum Doctoribus ab eodem citatis, & cum Doctoribus citatis à Leand. de cens. d. 1. q. 1. part. 2. §. 5. excusare etiam ab excommunicatione, quæ est dispensatione Ecclesiæ ejusmodi transgressum admodum est. Dixi (grave damnum) nam leve, nec à præcepto excusat, nec à censuris. Ita Gasp. Hurt. ad Leand. tract. 1. de cens. d. 10. quæst. 29. Quare, si quis fugiat à satellitibus, à quibus timet mortem, vel vultu gloriæ, ingreditur in Monasterium, verbi gratia, Monachum, non incurret in excommunicationem: & pari modo præcederit excommunicatio, ne quis, v. g. Clericus arma peccaret, si is ob timorem gravem, ne à suo munio grave damnum patiarur, illa deferat, excusabitur à peccato mortali non actioni ferendi arma, sed actioni peccaminosa illa ferendi sit conjuncta. Quare sicut pia Mater Ecclesiæ

illum excusat ab observantia præcepti & ab incurfu in penam. Excepit semper ex regulis generalibus contemptum, scandalum, majus aliquod bonum.

3. Quod diximus de excommunicatione, dic etiam de aliis censuris, idque propter eandem rationem, ut signat eum multis docet Leander *tratt. 1. de Cens. d. 9. q. 1. §. 39.*

4. Inquires: Si excommunicatio fulminata sit contra committentes delictum jure naturali prohibitum, v. g. contra delictum homicidii; unde contra hoc delictum concurrant, & præceptum juris naturæ, & præceptum Ecclesiæ, quæ illud prohibeat sub dicta pena excommunicationis, ego verò homicidium committam ob metum eadem in constantem vitum, præter peccatum, incurram, etiam excommunicationem?

5. Respondeo, incurrere, non pauci, ut Sanchi, dicens esse opinionem omnium *lib. 9. matr. d. 31. num. 6. Castrop. de Cens. d. 1. p. 8. num. 11. Gasp. Hurt. de Cens. diff. 23. n. 100.* sustinent. Ratio eorum præcipua est, quia quando actio aliunde jure naturæ prohibita est, si ei addatur excommunicatio ab Ecclesiâ, non magis aggravatur Fidelis ex ejusmodi addita pœna; quam aggravabantur antea; jam enim ex præcepto naturali ab illa actione se abstinere debent, idque sub quocunque periculo cujuscunque damni. Si igitur addita intelligitur nova pœna excommunicationis, non est, unde incurrere non debeat. Confirmatur, quia sic videtur Innocentius III. *C. Sacris, de iis, que v. d. finiville.*

6. Nihilominus plures, ut Avila *p. 2. cap. 6. diff. 8. d. 5. Conich. d. 13. de Cens. dub. 12. Filiuc. tratt. 1. n. 269.* alique tenent, non incurrere, cum quibus sentire me cogit, præter rationem, ipsa eadem benignitas Ecclesiæ. Ratio autem est, quia, licet metus non tollat vim præcepti naturalis, tollit tamen vim præcepti Ecclesiastici, quia Ecclesiâ absolute, & universaliter non intendit, gravi periculo imminente, suis legibus Fideles attingere. Unde Fidelis, quamvis tunc non pareat Deo, non tamen inobediens Ecclesiæ ullo modo dicendus est. Nec aliter definitur Innocentius. Is enim solum dixit, non semper metum excusare ab incurfu in censuram, quod certe verum est, quia, ut notat Gasp. Hurt. *de Cens. diff. 28. n. 58.* metus levis, & metus gravis incussus in contemptum Ecclesiæ, non excusant. Vide Suar. *d. 6. de Cens. sect. 5.* adde Leand. *1. de Cens. d. 10. q. 27.*

7. Quod diximus de Censuris, dicimus, propter eandem rationem, de irregularitate ex delicto. Quare occidens injuste aliquem ob similem timorem ab aliquo ipsi incussum, ob timorem, inquam, mortis, vel damni gravis, irregularis non erit, ut signat docet Leander, *tratt. 1. de Irreg. d. 9. q. 8.* erit verò si occidat ex metu levis mali, ut est ejusdem Leandri *1. de Cens. d. 10. q. 28.* & communi doctrina colligitur.

8. Consonat prædictis Delugo *d. 40. de Inst. n. 15.* sic dicens: Etiam si (ait) contra Reum sit plene probatum delictum, adhuc non tenetur comparere citatus à Iudice, quia non tenetur obedire cum tanto periculo. Item potest fugere licet à carcere, etiam præcipiente Iudice, ne fugiat, quia juri naturale, ut fugiat mortem, illi licitam reddit fugam. Hec Delugo.

Illud (in tanto periculo) explicuerat idem Delugo *ibid. n. 14.* his verbis: Primo, si timeatur sententia mortis. Secundo, si damnandus esset Reus ad Trimes. Tertiò, si confessio esset omnia bona. Quarto, si periclitaretur omnia in honore, & in aliis casibus similibus.

Dixi autem (similibus) nam, non ita erit in dissimilibus, si nimirum non timeatur damnum adeo grave: nam propterea *ibid. n. 16.* subiunxit: Addidi tamen, Reum obligari etiam sub peccato, quando dumtaxat, quod timet, non esset tanti momenti, quia leges humana possunt obligare regulariter ad aliquod damnum subeundum.

Hec ex Delugo, cui ea est admonitio subnectenda, ut scilicet evulgeretur, ad evitandum scandalum, rationalis timor gravis damni. Nam, si tua excusatio nesciatur, debe te gerere, ut excommunicatum, & excom-

municationis Absolutionem obtinere, ne videaris auctoritatem Ecclesiæ contemnere.

§. II. An metus gravis damni excuset ab observantia illius, quæ alias debet excommunicatus observare.

Hic sanè opportunum sortitur, locum, subitatio illa: An sicuti metus gravis excusat ab incurfu excommunicationis; ita etiam ab observantia illius? Claritatis gratiâ figuremus eam:

1. Titius Sacerdos incidit ad excommunicationem latae sententiæ; quare, si is Sacrum celebraret, etiam si per actum contritionis statum gratiæ acquisiverit incurreret irregularitatem, ut certum est, & dicemus in *tr. de Irreg. c. 14. §. 3.* Porro accidit, ut quidam Princeps compulerit illum metu gravi ad celebrandum; (atque, ut suppono, propter dicta §. præced. non in contemptum Ecclesiæ) ipse autem ejusmodi coactus metu celebraverit, contraxitne irregularitatem?

2. Figuremus, & casum alium: Caius excommunicatus vitandus cogitur per metum gravem, & non in contemptum Ecclesiæ, ut audiat sacrum, utque communice in Divinis, Humanisque, atque illa agat, quæ ab Ecclesiâ prohibentur excommunicato, peccatne, & pœnas contentas in ea prohibitione contrahit?

3. Figuremus, & tertio sic: Seius Sacerdos, & Confessarius percussit publice Clericum, suadente diabolo; unde certò incurrat in excommunicationem, & est vitandus, suspensus, vel amissa jurisdictione necessaria ad absolvendum, ipse tamen compulsius metu gravi incussò à nescio quò, percipientem absolvit; & querit in præsentia, an licet, & valide illum tunc absolverit, quando non observavit id, quod excommunicatus observare debebat, ne scilicet impedita, vel amissa jurisdictione exercetur.

4. Respondeo, de duobus casibus primis Titium, & Caium excommunicatos, etiam vitandos, ut volunt plures apud Leand. *de excomm. d. 5. q. 3. & sequent.* excusatos fuisse; priorem, ab incurrenda irregularitate, posteriorem verò ab incurrendis iis pœnis, ut etiam à peccato, quantum est ex vi excommunicationis, qua erat affectus; id plures apud Leandrum. Ratio est dicenda ex dictis, quia existente gravis mali periculo, Ecclesiæ præcepta (ipsa eadem sic volente) non urgent.

5. In tertio autem casu aliqui cum Hurtado *de Censur. diff. 23. num. 101.* existimant, illam absolutionem, non solum fuisse invalidam, sed etiam fuisse illicitam, ex duplici capite. Primo, quia Sacerdos non observavit id, quod de jure naturæ est, ut nemo utatur jurisdictione, qua caret. Secundo, quia non observavit Ecclesiæ præceptum prohibentis, ne quis excommunicatus vitandus jurisdictionem exerceat. Sed nos sequimur alios cum Alphonso de Leone *de Censur. recoll. 1. num. 433.* probabilius docentes, ejusmodi absolutionem, fuisse quidem invalidam, & illicitam, sed illicitam solum ex priore, non autem ex posteriore capite præcepti Ecclesiæ; quia hoc non obligat in illo metu, ut dictum est.

An metus infamiae excuset ab Observantia Censurarum.

7. Quæres: Doctrina hæcenus allata potestne extendi ad casum, in quo quis timet incurrere notabilem infamiam, seu notam, excommunicationem observando? Si Parochus, v. g. sit occultè excommunicatus (idem dic, si sit suspensus, irregularis, interdictus.) Et, nisi celebret, timeat, ob abstinentiam à celebrando, infamari se notabiliter, suumve peccatum manifestari, potestne celebrare sine peccato contra obedientiam debitam Ecclesiæ prohibentis excommunicato, ne sacrum sub pœna irregularitatis celebret, & sine incurfu in dictam irregularitatem.

8. Respondeo, hunc, ne peccet contra reverentiam debitam Sacramentis, & suspicioni Eucharistiae, debere esse in statu gratiae saltem per contritionem, si ipsi desit copia Confessarii, jam omnes scimus, sed quoad poenas ab Ecclesia impositas, Dico, illam doctrinam, etiam ad casum hunc extendi, unde dictum Parochum non peccare contra obedientiam Ecclesiae, neque irregularitatem incurtere, idque in utroque foro. Ratio est, quia periculum notabilis infamiae, seu iacturae bonae famae est periculum gravis mali, ut merito docent plurimi cum Suarez, d. 6. de Cens. sect. 3, n. 13. & d. 11. sect. 1, n. 4. Ioan. Sanch. in select. d. 32. num. 2. Pasq. cent. 5, q. 28. multos citans, tr. 8. quest. mor. 28, n. 6. Avil. p. 2, c. 6. d. 8. d. 5. Lezan. v. Irregul. n. 55. vers. Excom. n. 7. Bauni in casibus sing. f. mibi 279, alique, quibus adde Sa, v. Excommunic. num. 7, sic docentem: Excommunicatus occultus potest, ad vitandum scandalum, vel gravem iacturam Missam audire, & celebrare, nec fiet irregularis. Haec Sa. Verum, addenda omnino sunt duo necessaria documenta.

9. Nam primo, praeter statum gratiae, cuius jam meminimus, debet interim, adhibere omnem diligentiam moralem, qua procuret absolutionem, vel dispensationem.

10. Secundum: Intelligat ejusmodi Censuratus tot actiones prohibitas licere ipsi tunc exercere, tot, v. g. Missas celebrare, quot satis sunt, prudentis arbitrio, ad vitandam infamiam, imò intelligit, etiam ipsi incumbere curam, inveniendi modum diminuendi, quantum, sine gravi incommodo potest, actiones praedictas, praetendendo, v. g. morbum, peregrinationes, occupationes urgentes, &c. vel transmigando, si potest, in locum alium, &c. Ratio est manifeste, quia solum eam licentiam ipse habet, quando arguitur periculo gravi: At gravi periculo non arguitur, qui ejusmodi remediis, sine gravi suo incommodo potest uti.

CAPVT III.

Explicantur aliqua de Excommunicatis vitandis.

1. **C**um multa dicant Doctores de Excommunicatione vitando, id est, nominatim denunciatio, deque publico percussore Clerici, hic aliqua pauca breviter explicanda sunt de hac materia; Sunt autem tria.

Primum, Quid requiratur ad praedictam denuntiationem constituendam?

Secundum, An denuntiatus nominatim in uno loco sit alibi vitandus?

Tertium, Quidnam praestabit certitudinem moralem, te esse excommunicatum, vel denunciatum, vel absolutum, ut scilicet quis tibi debeat, vel non debeat communicationem denegare?

§. I. Quid requiratur ad praedictam Denuntiationem legitimè expediendam?

1. **V**t sit quis Excommunicatus, ac nominatim denunciatus, non est satis sententia iudicis, per quam aliquis excommunicatur, nec sufficit ejusmodi iudicis sententia, per quam declaratur quis, commississe delictum, cui est annexa excommunicatio, sed debet insuper à iudice fieri denuntiatio, seu declaratio, seu publicatio, quod id de quo agitur, incurrit iam de facto in excommunicationem. Quae publicatio fit, tum, ut ab omnibus sciatur, quis ille sit, qui vitandus erit, tum, ut ipse denunciatus rubore suffundatur, & ad resipiscentiam excitetur.

2. Quando igitur ad ejusmodi Denuntiationem est deveniendum, debet praecedere morio partis, secus regulariter, erit injusta, & invalida, deinde debebit à iudice per suum Notarium fieri de more scriptura continens nomen proprium, & cognomen excommunicati, vel ta-

lia signa, ut de eo individuo omnibus constet, & censens, d. 11. quest. 3. causam, propter quam si excommunicatus, ac denique ejusmodi scriptura affigetur in loco publico, ut solet communiter fieri, tunc nominatim denunciatio atque ab omnibus vitanda, ut dicitur scriptura, quam Cédulones vocamus, non debet addi picturam, per quam appareat excommunicatus, ut dicitur monent Pius IV. in sua Bulla 563. Bulla. Excommunicatus, circumstantes iudicem, tenentes in manu reos accensos, quos in fine in terram projiciant, quibusque consuevit, declaravit Sacra Congregatio, Bulla, c. 62. n. 14.

3. Dixi (regulariter) quia in criminibus, quae ipso jure connexion habent excommunicationem, & crimen sit notorium, non necessarium debere praecedere monitionem, seu citationem, docent non ignobiles Doctores, ut Suar. de Censur. d. 3. sect. 10, n. 18. Alii, alique apud Leand. de Cens. d. 7. q. 11. Ego sum Auctor iudicis, ut semper eam praemitant, tum ad tollendas lites, tum ad majorem securitatem validitatis sententiae.

4. Eodem etiam admonet, ut, si Reus se Tribunali sistat, crimen fateatur, satisfactoremque offerat, omnino illum non denuntiet; tunc enim non potest secundum Suar. de Censur. d. 3. sect. 10, n. 17. iuste denuntiare, quia totum negotium excommunicationis, quod denuntiationis est in medicinam consummatum. Re. Si ergo ipse illam deponit, injuste amplius exactur, sine iusto excommunicatur de facto ille, cui intempestiva excommunicatio ferenda, si se Ecclesiae humiliter submittat, & pareat, &c.

5. Denique si excommunicatio fuit à superiore iniusta lata in rei veritate, sed iuste secundum allegata, & probata, rei veritas sciatur ab eo, qui superior committit eam excommunicationem denuntiet, an hic excommunicatio valeat, legere poteris apud Doctores citatos à Leand. de Cens. d. 7. q. 17. & seqq.

§. II. An nominatim Denuntiatus in uno loco sit alibi vitandus?

1. **H**is breviter explicatis, illud iam nunc quaerimus, quod modò secundo loco proposuimus: An scilicet excommunicatus denunciatus in eo loco, verbi gratia, Neapoli, sit hic Panormi, & ubique vitandus? Suppono autem solum in uno loco fuisse denuntiatum. Nam ceterum, quando Episcopus, qui aliquem excommunicavit, denuntiavitque, requirit alios Episcopos vicinos, v. g. ut etiam ipsi eundem denuntient (quam quidem denuntiationem facere hi Episcopi possunt in Diocesis sine necessitate recognolescenti processum, & iustitiam sententiae ab alio Episcopo datae, si illam iustitiam supponendo, nisi forte impunitam fuisse denuntiationem illam, appareat) & ipsi Vicini Episcopi de facto illum alibi, puta in suis Diocesis denuntient, ibidem debere ipsum vitari, dubium ne sit, quia iam etiam ibi denunciatus est. Porro allatae quaestiones loquax satisfaciens enarratio.

Praemittitur occasio scribendi in utramque partem circa quaestionem in titulo propositam, ubi incidit quaestio de Examinatore Synodali per nomen appellatum designato.

2. Vacabat ob Parochi obitum in Diocesi Montegalenensi animarum cura affectum Beneficium, ab Archiepiscopo D. D. Ioanne Tortigliola ad Compertorum conspectum de more providendum. Promulgatus ergo consuetis edictis dies affuit, quo examen accurrentium expeditum ad quam expeditionem obeundam, cum examinatore Synodali tres eligere, juxta Trid. sess. 24. c. 18. de Reberet, Archiepiscopus me, qui per eos dies Collegio Montegalenensi, sanè immerito, praeram, tanquam unum ex Examinatoribus per nuntium admonuit, ut confisteret

co, id est, in Aula ædium Archiepiscopi cum cæteris duobus convenirent. Præsto affui, sed modeste dixi. Quamvis Rector Collegii Montis regalensis sit in Synodo Examinator Synodalis electus tamen, quia sub nomine appellativo Rectoris, ita is nominatur, non pauci verò Doctores, ut Garf. & Doctores Rotæ mox citandi, quibus addæ Castro Pal. tom. 2. d. 3. de Benef. p. 1. §. 3. n. 8. Thom. Hurt. *resol. moral. p. 2. tr. 12. cap. 1. num. 67.* citantem Filiuc. Mellob. Salgad. Barbofam, dicentemque sic servari Romæ, Dianam p. 1. tr. 6. *resol. 3.* merito contendunt, id illegitimè fieri, dixi (inquam) me ab ejusmodi manere examinandi esse omnino subtrahendum.

3. Confirmabam: Concilium enim Tridentinum non obsecræ sue mentis esse, significat, à consensu Patrum in Synodo confidentium, non sub nomine appellativo, sed profecto sub nomine proprio Examinatores esse designandos. Quid enim, si Rector, Prior, Canonicus pro futuro tempore existentes, indocti nec ad examinandam idonei repellantur; Examinatores (sunt verba Trid. loc. cit.) in Diocesana Synodo proponantur, qui Synodo satisfaciunt, & ab ea probentur. Hæc Concilium. Nulla autem ratione satisfacere quis, & approbari legitimè, idque ad tam difficile, arduumque munus, valebit si prioris ejus doctrina, morum probitas, Ecclesiæque debita fides ignoretur, ut ignoratur certè futurorum olim successorum apta conditio.

4. Ac cognita erit (inquit) à Prælati, vel Superioribus, qui eos in illis dignitatibus, sedibusve constituent; unde scilicet Synodus præfens documentum aptitudinis eorum accipere jam satis potest.

Audio: Sed hoc pacto si non cognoscantur inmediate à Synodo, quam immediatam eorum cognitionem requirere videtur Tridentinum. Præterea à futuris ipsis Superioribus vix aliquando habebitur doctrinæ ratio, simul, & probitatis, simul, & conditionum, quæ pro Examinatoribus requiruntur; siquidem ad gubernandum, vel Canonicatum, similesque dignitates concedendas, diversa prorsus merita considerari solent, ab iis, quæ in Examinatoribus exigi omnino debent.

5. Confirmabam iterum, nam Garfias asserens Doctores Rotæ *part. 1. de Benef. cap. 2. à num. 339.* ex pluribus Rotæ decisionibus probat, designationes has sub nomine Dignitatis, posse quidem comprehendere existentes tempore Synodi in ea dignitate, quippe jam determinatè cogniti; Successores tamen eorum, cum cogniti nequaquam sint, comprehendendi non posse.

6. Confirmabam tertio: A Concilio Tridentino disponitur, ut singulis annis Examinatores designentur. At, si sufficit eligere Successores in officiis, ad quid tanta sollicitudo singulis annis designandi? Facile enim possent eligi appellativo nomine, qui jam pro futuro tempore non deficient.

7. Dicit quis: Reprehendendine ergo de imperitia sunt ii Synodales Patres, qui Rectorem Collegii sub nomine appellativo Examinatores renuntiaverunt? Non equidem reprehendo; quilibet enim sibi sapiat, ut velit, & tamen mihi persuadeo, Rectorem eo tempore existentem, quamvis sub nomine appellativo, fuisse à Patribus illis Synodalibus fortasse designatum, qui probè juxta prædictam Gassæ doctrinam ab ipsis cognitus erat, non verò Successorem quemcumque futuro tempore exiturum. Quid si putarunt doctrinam Petri Ledesmae in *summ. 2. p. 7. c. 1. consil. 7.* fuisse universalem pro toto orbe, cum tamen ipse solum docuerit, in Regno Hispaniæ consuetudinem esse receptam sub appellativo nomine hos Examinatores designandi, cuius tamen apud ipsum sit auctoritas: at in nostro Siciliæ Regno; at in Monteregaliensi Diocesi, ne umbra quidem ejusmodi consuetudinis appareat, præter unius ultimæ Synodi designationem, quam sciam, de qua nunc vertitur controversia.

Tu ergo, Amplissime Præsul, ad evitandas saltem lites de illegitima Parochi electione (subjungebam) alium ex Examinatoribus non ambiguis jubeas, oro, pro tua prudentia sustinendum,

8. Annuit: Sed confestim vigilantissimus Vir interrogavit, An saltem possem interire?

Respondi, id minime prohiberi, modò nequaquam ego suffragium feram, sed tamen Examinatorum ratio dumtaxat habeatur, afferturque jussu Castro Pal. & Thom. Hurtadum (eramus enim in loco Bibliothecæ Archiepiscopali contiguo) qui cum essent allati, ostendi Castro Pal. tom. 2. d. 3. de Benef. p. 2. §. 4. n. 5. absolute concedere, cum, qui examinatur Synodalis non est, posse, & examini interesse, & suum suffragium ferre, sed supra trium Examinatorum numerum, Hurtadum *resol. moral. p. 2. tr. 12. cap. 1. à num. 104.* verò probabilius id negare, quia si aliis à tribus sive respondere, sive satisfacere examinandi cogentur, fieret ipsis injuria, cum præsertim à Concilio Tridentino pro forma examinis solum requirantur, ad concurrentium aptitudinem explorandam, tres Examinatores, non plures? Hos, inquam, ostendi, sed ostendi insuper à neutro alegari meram præsentiam alterius, qui examinatur non sit: & quidem merito; id enim, nec formæ examinis substantiali, nec Ari Examinandorum obesse potest.

Approbato consilio, clausisque libris, advocatus est tertius Examinator, atque is post brevem temporis lapsum cum accessisset, confestim de mori, ipso Archiepiscopo præfente.

9. Et jam duo candidati tantummodo, coram steterunt, alter altero senior, sed uterque Doctor Theologus, uterque virtutibus, ut fama erat, ac probis moribus insignis, quorum ætate junior meus olim fuerat in Theologicis auditor. Examine ergo datum est initium, & ne pluribus relector, moleste distineam, adeo bene, docte, & eruditè, in arduis Theologiæ speculative, & moralis questionibus propositis, uterque se gessit, ut omnes, qui præfentes aderamus, neutri victoriam, sed utrique gloriam eandem concedendam esse censuerimus: iis ergo recedere rantis per jussu ab Aula, quis anteposendis alteri esset, ceptum est, deliberari. Et sine ulla hesitatione eos, & ad amissum in doctrina, & moribus æquales esse tres Examinatores, quæ uno suffragio pronuntiant. Cum autem Concilium Tridentinum præferebat, ut renunciatis per Examinatores iis, qui idonei judicati fuerint, ex his, Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum existimaverit, ipse verò Archiepiscopus, juxta, ac censuerunt Examinatores, æqualiter utrumque aptum esse judicaret, hærebatur incertus, quid tandem statuere deberet. Denique fixis per brevem morulam incogitandi more humi oculis, mox, ut erat summa pietate, ac Religione præditus, iisdem elevatis ad depictam in tabula oppositam parieti affixam imaginem Christi Domini, prosequamur, inquit, examen, & ex Synensium consuetudine, aliquid Theologorum utrique conscribendum imponamus, qui questionem ingeniosius agitaverit, illi palma esto. Nulla mora: concertantibus iterum ad nostrum confessum accitis. Video, inquit Archiepiscopus, vos pares esse in moribus, virtutibus, sapientia: uno verbo dictum, eodignus est utique Beneficio. Quoniam verò quis ex vobis dignior, nondum apparuit, molior questionem Theologicam vobis proponere, ut illam quisque suo Marte separatim conscribat; nam sic, qui in scribendo præcellit, victoria decorabitur: vestro tamen utriusque consensu id præstandum volo; nolo enim à vobis novum hoc experimentum absque vestra omnino libera voluntate reposcere. Annuerunt statim animosi pugnatores, & ad seniores ex Examinatoribus conversus Archiepiscopus: At, inquit, in medium, Pater, moralem aliquam Theologicam questionem, quæ, ut horum stylus, & doctrina emicere facilius possit, diligenti disquisitione sit digna.

Ad hæc eruditus Examinator non diu moratus, sic enodandam difficultatem breviter exposuit: Cum excommunicatus nominatim denunciatus debeat, ut nemo ignorat, à Fidelium commercio repellitur, illud decidi vellem, An denunciatus in uno loco, v.g. Neapoli, sit in loco alio, v.g. Montis regalisi, imò, & ubique in toto Christianorum

stianorum Orbe vitandus. Excepto scriptiois argumento, datum unicuique est instrumentum scribendi, calamus, pagina, atramentum, & præterea nihil, iisdemque sua separata cubicula, quorum ianua in aulam, in qua sedebamus, erant sita, ad semihora, Clepsidram, concessa sunt, nobis interim per suavissimam familiaritatem de variis rebus tenuiorum de more commiserantibus. Sed iam semihora vix elapsa, conscriptam paginam quisque suam nobiles scriptores ad iudices attulerunt, quorum alter, quem *superius* ætate grandiorum esse diximus, sic questionem evolvebat.

Opinio sustinens, nominatum alibi denuntiandum esse hic vitandum, si Denuntiatio hic occulte sciatur.

10. Ut proposita questio radicibus explicetur, duæ sunt recolendæ Sacram Legum dispositiones: Altera habetur in cap. Cum non ab homine, De sententia Excommunicationis. Publicus Excommunicatus (inquit ibi Clementis III.) vitetur publicè, occulte occulte.

Altera habetur in illa celebri Extravagante, Ad evitanda, per quam Concilium Constantiense, post Clementem prædictum, ut notat Avila part. 2. cap. 6. disp. 11. ver. Ex hac consil. sine, concessit fidelibus, ut ij possent communicare cum omnibus excommunicatis quantumcumque publicis, præter excommunicato nominatum denuntiato, & præter publicos Clerici percussores.

11. Sanè, si hæc Extravagante non accessisset, iam iuxta prædictum Clementis III. Capitulum Cum non ab homine, proposita questio enodata prorsus fuisset: dicendum esset, excommunicatum alibi, atque ibidem, nominatum denuntiandum, esse hic publicè vitandum, si publicè hic denuntiatio sciatur, esse autem occultè vitandum, si illa hic sciatur occultè, non verò esse hic vitandum publicè. Sed quia, ut dictum est, accessit deinde dicta Extravagans Concilij Constant. videndum erit, an hæc deroget illud Capitulum, necne?

12. Affero tanquam probabilius, à prædicta Extravagante illud Capitulum non fuisse derogatum, atque adeo etiam hodie, excommunicatum, nominatumque alibi denuntiandum, si hic publicè denuntiatio sciatur, esse vitandum, tum publicè, tum occultè, sed, si sciatur occultè, esse vitandum occultè, non publicè. Ita sustinet Avila, de Censur. 2. part. cap. 6. disp. 11. dub. 12. citans Vasquez, Layman, 1. tract. 5. part. 2. cap. 4. num. 3. Hurtadus, de excommuni. num. 28. citans eundem Vasquez. Ratio unica, & satis efficax videtur esse, quia Concilium Constant. concedendo communicationem cum aliis excommunicatis, & excipiendo nominatum denuntiatos, & publicos Clericorum percussores, solum declaravit, hos esse vitandos, non autem alios. At per hanc solam declarationem non apparet, derogasse Capitulum illud Clementis III. ergo illud erit etiam hodie ad unguem observandum.

13. Confirmatur, quia statim, ac lex legitimè est promulgata, debet ab omnibus observari, si illa sciatur, ergo cum denuntiatio nominatum excommunicati sit veluti lex, per quam indicitur fidelibus, ut ipsi cum illo non communicent, si illa sciatur, debet omnino observari. Si ergo hic illa iam sciatur, licet alibi fuerit facta, hic est observanda; neque enim, qui denuntiatur excommunicatus nominatum, denuntiatur solum pro una diocesi, sed pro toto orbe, quia ubicunque quis invenitur, secum habet, & antequam absolvatur, secum affert, tum excommunicationem, tum nominatum denuntiationem, quasi propria personæ confixam.

14. Hæc confirmatio probare videtur, etiam si occultè hic sciatur denuntiatio, debere denuntiatum hic vitari, etiam publicè: quia eiusmodi denuntiatio semper secum fert suam denuntiationem, ac fideles semper prohibentur excommunicatum denuntiatum vitare: & certè ita primo aspectu, & ex vi excommunicationis videtur. Sed Pia Mater Ecclesia temperavit in dicto cap.

Cum non ab homine, tantum rigorem, ut scilicet publicè hic pro nominato excommunicato, qui pro publicum vitandum, sed benignè addidit, occultum præter duntaxat.

25. Contra hanc meam sententiam duos habeo Doctores unanimes adversus illam, sed inter se non pernitentes enim dicit, lib. 1. resp. mor. quest. 36. cum dicitur, dubit. 2. de Censur. quest. 2. part. 6. §. 2. num. 4. ubi alibi denuntiatio vitandi semper, etiam publicè, tum quia, per illam publicam alibi promulgatam denuntiationem amittit excommunicatus ius iustitiae ad suam famam. Lege Delugo de Inst. d. 14. num. 72. Vnde non tunc, si denuntiationem illam ego occultè sciam, non potest, debetque illum publicè vitare; quod etiam magis faveret ad terrendos alios, dum videtur alibi denuntiatum, ubique semper, etiam publicè, à communione commercii excludi. Sed pos huic rationi iam modò respondimus, dum diximus, ita quidem esse ex vi excommunicationis, & denuntiationis: & fateor, ita etiam esse vi iustitiae: non ex perfectione charitatis, quoniam in illa cap. Clementis III. voluit, circa hanc materiam, complecti Pia Mater Ecclesia.

16. Castro Palaus autem de Censur. 2. part. num. 3. contra putat, nullam esse obligationem hic vitandi, si publicè, si occultè illum, qui alibi fuit publicè denuntiatum, quando hic occultè sciatur, sed solum, quando sciatur publicè. Id probabile putat Dian. part. 5. in sol. 134. cum alphonso de Leone de Censur. resol. 3. et al. contendens hanc esse opinionem Vasquez, quem citat Avila, & Hurt. pro se modò citatum. Ratio est, inquit Castro Pal., quia post Concilium Constantiense non est vitandus, si eius excommunicatio, seu denuntiatio sciatur occultè, sed solum, quando publicè sciatur; Concilium enim requirit ad obligationem vitandi excommunicatum, ut publicè denuntiatus sit (publicè inquit) non solum respectu loci, ubi fuit publicè denuntiatum, sed etiam respectu loci, ubi fideles inveniantur, quod cum vitare debebunt.

17. Verum, nos huic rationi, modò respondimus, dum diximus, Concilium Constantiense solum concessisse communicationem cum aliis excommunicatis, excipiendo nominatum denuntiatos, & publicos percussores, nullam aliam licentiam addidisse.

18. Atque in his advertisti Doctorem diversam sententiam: Convenimus enim omnes, si publicè hic sciatur denuntiatio alibi facta, eiusmodi denuntiationem debere hic publicè repellat: si hic sciatur occultè, Concilium non tendit, absolute debere, etiam occultè, repelli. Castro Palaus absolute docet, tum publicè, tum occultè alibi posse. Nos verò cum Avila limitare dicimus, alibi quidem posse, imò, & debere publicè, occultè autem non debere, nec posse.

19. Hæc habui, Illustrissime Præsul, quæ tam bene artatus tempore, librorumque desituitus auxilio ex ingenij mei imbecillitate promere mammositer potui.

Hic cum plausu lectis, ea, quæ iunior Candidatus extulerat, alta voce legi præceptum est.

Opinio sustinens, alibi denuntiandum non esse hic, nec publicè, nec occultè vitandum, si hic occultè sciatur.

20. In hac controversia, quæ mihi proposita fuisset sese offerunt sententia. Prima (quam sequitur Bonet na d. 2. de Censur. part. 6. §. 2. num. 48. cum Conital lib. 1. resp. moral. quest. 36. Jasseric, denuntiatum alibi, v. g. Napoli, ubique, atque adeo etiam hic Panormi esse vitandum, non publicè solum, verum etiam occultè ab illis, etiam paucissimis, ad quod fama mortaliter corrumpatur vis occulta, de illa denuntiatione pervenit. Ratio hanc

sententia est, quia per excommunicationem, addita publica denuntiatione, iam amittit excommunicatus ius suae famae. Ergo non est excommunicatus, unde legem prohibentem, nec cum denunciatio communicem, servare non debeam. Excusatio enim esse poterat, ne illum publicè, vel occultè repellendo, offenderem in fama, at in fama non offendo, quia eam iam ipse amisit, ergo repellere possum, & consequenter servare legem, seu prohibitionem prædictam semper, sive publicè, sive occultè compellor.

21. Secunda sententia, quam semper Layman, lib. 1. r. 5. p. 2. c. 4. n. 3. quàmque fateor esse communiorē, distinguit in hunc modum: Facta alibi denuntiatione publica, si hic publicè, ea sciatur, debet eiusmodi denuntiatio publicè, & semper vitari. Si verò ea solum sciatur occultè, debet ab eis, qui eam sciunt, occultè vitari, non publicè. Ratio huius sententiae est, quia in cap. Cum non ab homine, de sententia excommunicationis, præcipit Pontifex, ut publicè excommunicatus, repellatur publicè à Fidelium convicta, occultus verò, occultè. Ergo cum habeamus hanc clarā iuris dispositionem, ea est omnino servanda. Neque obstat, (inquit huius sententiae sectatores) Decretum Concilii Constantiensis, quod à Mart. Quinto fuit confirmatum, concedens Fidelibus communicationem cum excommunicatis toleratis. Non obstat (inquit) quia idem Decretum excipit nominatim denunciatis, publicèque Clerici percussorē: is, de quo loquimur, iam nominatim denunciatus est.

22. Tertia sententia, quam tenet Castropal, alique mox citandi, absolute docet, eiusmodi nominatim denuntiatum alibi, v.g. Neapoli, posse admitti hic ad communionem Fidelium, tum publicè, tum occultè, si denuntiatio sciatur occultè, & non posse, solum, quando sciatur publicè. Ratio est, quia obligatio vitandi, etiam fecerit, excommunicatum, non oritur post Concilium Constantiense ex excommunicatione, sed ex illius notoria denuntiatione, ergo, si hic non est denuntiatio notoria, sed occulta, nullam hic obligationem pariet illum excommunicatum vitandi, at solum pariet, si sit notoria, & publica.

Hæ tres sententiae probabilitatis metam attingunt, tum propter rationes, quibus inniuntur non contemnendas, tum ob gravitatem Doctorum, à quibus defenduntur. Mihi tamen probabilior sit hæc tertia, quam Castropal, d. 2. de cens. p. 4. n. 9. Diana etiam probab. vocat p. 5. r. 9. c. 134. Alphons. de Leone de cens. recoll. 3. n. 148. contendens hanc sentent. Valquez, quem contrarij ad se trahunt, alique sequuntur.

23. Confirmo autem sic primò, quia hæc conformior est Concilio Constantiensi volenti, Fidelibus timoratis benignè favere.

24. Confirmo secundò, quia in ipsis verbis Concilij is sensus non obscure indicatur: *Nemo* (sunt verba Concilij) *teneatur abstinere à communicatione cum excommunicato, nisi sententia, seu excommunicatio fuerit à Iudice promulgata, vel denunciata specialiter, & expresse.* Cum enim illud (Publicata) duplicem sensum habere possit. Primò, absolute, id est, nisi fuerit immediate à Iudice publicata in loco tandem aliquo. Secundò, respectivè, ad est, nisi comparatione illius loci, ubi exhibenda est evitatio, publicata, mediante fama, vel aliquo simili modo, in illo loco fuerit. Cum, inquam, duplex is sensus haberi possit, atque uterque aptari valeat Decreti verbis, æquius erit, eligere hunc posteriorem sensum Fidelibus faventem, quibus favere principalis intentio Concilij in eo Decreto fuit. Sane ex sententia Valquez, de Euchar. d. 211. c. 5. n. 45. leges, quæ obscuram habent interpretationem, possunt bene, etiam ad praxim, intelligi secundum sensum, qui probabiliter attribui potest illi legi. At negari non potest, posteriorem hunc sensum attribui probabiliter posse verbis prædicti Concilij ergo, &c.

25. Confirmo tertio, ex paritate cum notorio Clerici percussore, quam sic explico: Avila, de cens. 2. p. cap. 6. d. 11. dub. 12. qui tamen nobis in prædictis est contra-

rius, probabile iudicat percussorem Clerici notorium in una Civitate, v.g. Neapoli, & in alia, v.g. hic Panormi occultum, non esse hic vitandum, nec publicè, nec occultè. Et ratio est, quia ex Durando, & Paludano, quando quis est publicè excommunicatus in uno loco, non debet censeri publicè excommunicatus in alio. Id, quod probat Avila, Primò, quia post Constantiense, ut percussorem hunc teneat vitare, requiritur, quod sit notorius percussor, sed hic ubi occultè scitur, non est notorius percussor, ergo, &c.

Secundò, quia hæc supponitur esse notorietas facti: Ergo, ubi factum, id est, percussio est occulta, non poterit dici notoria percussio, & consequenter, nec ille dici notorius percussor, atque adeo, nec vitandus. Quare, ut sit, teste Leand. d. 1. §. de excomm. q. 3. vitandus, debet fama publica constare, illum percussisse Clericum, & item notoriè percussisse.

26. Hæc ex Avila. Ex quibus sic colligo: Concilium Constantiense in percussore requirit notorietatem facti, ad obligandum Fideles, ut illum repellant; unde Avila probabile putat, percussorem alibi publicum, sed hic occultum, non esse hic, nec publicè, nec occultè repellendum, ergo valde verosimile est, ut idem Concilium etiam in denunciato, requirat hic publicitatem denuntiationis, ut hic sit repellendus. Probatur consequentia, quia æqualiter Concilium statuere videtur de utroque casu, cum æquè velit à Fidelibus occasionem tollere scrupulorum.

27. Confirmo quartò, inducendo alio modo paritatem eandem ductam à percussore prædicto. Nam post dictum Concilium non teneor vitare percussorem Clerici, nisi, quando nulla potest eiusmodi delictum tergiversatione celari, seu excusari, ergo valde conforme dicto Concilio erit, si idem dicamus de eiusmodi alibi denunciato, hic enim aliqua tandem ratione, seu probabilitate potest excusari. Et sanè nonnulli Doctores tenent, legem etiam Pontificiam, quamvis Romæ publicatam, non obligare in aliis Provinciis, vel Diocesis, nisi ibi illa publicetur: quæ opinio, quando in constitutionibus Pontificis non additur Clausula: *Ut publicata Roma intelligatur in omnibus locis promulgata*, satis probabilis ab aliquibus, ut Farin. frag. p. 1. v. Constitutio, n. 656. Sæ Navar. Abbate, Medina apud Castropal, tom. 1. r. 3. d. 1. part. 12. num. 1. existimatur; tamen si fatear à Castropal, loc. cit. Azor. part. 1. lib. 5. cap. 3. q. 3. circa medium, aliisque multis, & ab aliis improbabilem existimari. Ab his ergo sustinentibus, eam sententiam esse probabilem, dici poterit, in casu nostro occultum hic, quamvis alibi denuntiatum, excusari, ut non sit hic vitandus, quia eius denuntiatio, quæ æquivaleret legi, nondum est hic publicata; publicetur ergo illa per iudicis sententiam, vel immediate ab ipso, suisve Ministris, vel certè, ut dictum est, ab ipsa fama, vel alio modo, & tunc sine dubitatione, ex obligatione erit ille vitandus. Adde, posse etiam excusari ab Auditoribus supra allatis, qui sententiam nostram hanc diserte sequuntur.

28. Confirmo quintò, quia excommunicatus quomodocunque vitandus, ubi est occultus, est innocens, ergo habet ius petendi quamcumque rem externam, & consequenter nemo tenebitur illam ei denegare, adeoque nec tenebitur etiam in occulto illum vitare. Ita Leander d. 15. de excomm. q. 56. alios citans.

Ad rationes adversariorum facile respondeamus: nam ad rationem primæ sententiae inductam à diffamatione, concedo, diffamantem hic eos, quorum fama alibi maculata est, non peccare contra iustitiam, sed, tacendo interim, an tunc contra charitatem peccetur, dicimus, piè credendum esse, Concilium Constantiense voluisse adherere perfectioni charitatis, quæ Fideles promoveat ad contemenda, quantum ex nobis fieri potest, proximorum delicta, etiam aliàs publica, iuxta Sancti Pauli pronuntiatum: *Charitas operit multitudinem peccatorum.*

29. Ad rationem secundæ sententiae dicentis, debere servari

servari ius. *Cum non ab hom. de sent. & excomm.* disponens, ut publicus excommunicatus publice vitetur; occultus, occulte, iam patet ex dictis responsio manifesta. Huius enim legis dispositio satis probabiliter limitata, & mitigata fuit à Concilio Constantensi, ut dictum est.

30. Hæc pro angustia temporis, quo propositam difficultatem ex temporario stylo percurrere iussus sum, minus eruditè composita, boni consuleret, dignetur, Antistes amplissime.

Concertationis finis.

31. Hic tenus Dissertatio Theologi iunioris, & Auditoris olim mei, nam fortasse, quia mei, mihi eruditior vita est, animoque insedit gravior. Nec tamen minus doctam censui Senioris communiori sententiæ innixam disputationem, (nam censeo cum Leandro d. 13. de excomm. quæst. 56. utramque opinionem esse probabilem) & nisi iunioris urbanitas licet diremisset, incerti adhuc, cuiusnam Beneficium concedendum esset, ego, & examinatorum consellus ambigeremus. Nodus ergo fabulæ sic dissolutus est:

32. Vbi lecta est utriusque conscriptio, & nutibus, plausibusque, ut videbatur, æquè probata, antequam è loco concertationis discederent, ut iis absentibus liberiora concurrerent suffragia, Theologus iunior, se aliquid velle in medium afferre, significavit, atque amente Antistite, sic exorsus est:

Illustrissime Præsul, absoluto iam examine, ad quod accedere, valide me rationes non moverunt modò, sed coegerunt, còque à me (quod Summo Deo immortales sint gratia) ut ex humanissima horum omnium approbatione conicio, non infeliciter exacto, oro dominationem vestram, ut Beneficium, de quo est contentio, per familiarium huic meo concertatori, quem ab infantia semper sum veneratus, meo iuri, quodcumque illud sit, cedente, liberrimè concedat. Ego iunior, hic ætate Senior: Ego Patrimonium aliquantulo locupletius possideo, hic aliquantò sentius. Ego, ut cætera omitam, experientia ipso minor, longè maior ipse. Vnum mihi fatis erit, superque, si amplissima dominatio vestra mei non immemor, primo vacante non dissimili Beneficio, illud præster, quod eiusdem Dominationis vestræ prudentia, atque humanitas gerendum esse, dictaverit.

O verè nobilem animum (erat enim, & sanguine, & genere præclarus): exclamavit, his auditis, Archiepiscopus, & conferatur (inquit) Parochiæ ministerium amico, sed ne tibi sola spes, quæ fallax esse consuevit, ablandiatur, quandoquidem universi iuris mei Vicarium propediem Romam legatus sum, te nunc in eius muneris locum substituo, optata nostra, in ærum, dum ille redit, promovebit Deus. Plausum dedimus ad hæc, quotquot ibi aderamus omnes: Ille ergo Beneficio auctus, hic novo munere decoratus, cum gratias bono Antistiti egissent, læti discessere, Examinatorumque consellus, felici omine dissolutus est.

§. III. Quidnam præstet certitudinem moralem, quod quis sit excommunicatus vitandus, vel denunciatus?

1. **EX** omnium sententia ad obligandos Fideles, ut excommunicatum à sua communicatione repellant, requiritur certitudo moralis, quod quis sit excommunicatus vitandus, hoc est, quod sit denunciatus publicè, vel publicus percussor Clerici, & quod non fuerit absolutus. Hæc ergo in præsentia sunt aliquantò distinctius explicanda.

1. Dico primò, si sit probabile, aliquem esse excommunicatum vitandum, & item probabile non esse, posse à te illum vitari, & posse non vitari, quia potes alterutrum ex his probabilitatibus amplecti. Quod si sit probabile illum esse excommunicatum vitandum, sed

nulla probabilitas appareat, illum talem non esse, tunc certè is à te debebit, quia in materia, hæc dicitur à te certitudo moralis.

3. Dico tamen secundo, ad expellendum excommunicationem à iudicio, concludenter esse probandum excommunicationem, & denuntiationem, nec satis esse probabilem, seu verisimilem, ita enim dicitur cap. 1. de excomm. in 6.

4. Dico tertio: Quid si, facta morali diligentia, (quæ omnino facienda est) remaneat negativè dubium. An primò, quis sit excommunicatus, An secundo, sit denunciatus, An, tertio, sit ab excommunicatione vitandus absolutus?

5. Respondeo, in primo, & secundo casu non obligaris illum vitare, quia possidet tua libertas. *Leg. qui in hanc rem dixi lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 7. vers. Confessio.* Excipit Suarez, Lezana, Avil. apud Caltrapol. l. 1. c. 1. alique, nisi agatur de aminatione, vel receptatione Sacramentorum, de qua re nos lib. 1. Decal. cap. 3. §. 4. num. 20. In tertio, obligaris, quia tunc possidet tuam potestatem, excommunicatio vitanda. Absolutio autem est dubia.

6. Dico quarto: Vndenam haberi possit prædicta certitudo moralis, quod quis sit excommunicatus, denunciatus nominatim?

Respondeo, habetur primò, à fama publica, quæ fit à viris fide dignis orta. Secundo, à testimonio duorum, trium fide dignorum, asserentium, hanc esse denuntiationem. Tertio à testimonio Parochi, offerentis inter excommunicationis, & denuntiationis, secus, si is solus voce testaretur: quia uni testi, quamvis digno non liceat credere, quamvis possim. Addo, uni testis licet dignus non esse fidem habendam, quando agitur de gravi alio rursus præiudicio.

7. Quæ dicta sunt proportionaliter applicata ad certitudinem, quæ requiritur, ut percussor publicus Clerici à te, qui eiusmodi percussioni non adfuit, vitandus sit.

8. Dico quinto: Vndenam habeatur similis certitudo, quod quis, si fuerit excommunicatus vitandus, tamen sit absolutus?

9. Respondeo, ex similibus testimoniis, quæ in modò indicavimus. Quare moralem certitudinem abolitionis præstabit tibi, Primò, eadem fama publica. Secundo, idem testimonium duorum, vel trium, in d. h. sufficiet testimonium unius fide digni, iam enim dixi, non fide digno me posse fidem habere, multò magis in casu, de quo loquimur, in quo agitur de favore. Tertio, debet ipsius excommunicati, si alias, spectata conditione personæ, & negotij, prudenter ipsi credi potest. Quarto, aliquem tempus, ipsumque, cum sit timorata confessio, se, ut non excommunicatum gerere.

10. Dico denique sexto, Quid, si certò sciam ex confessione Sacramentali, te esse excommunicatum vitandum tunc, vel debeo te vitare?

Respondeo, cum Suar. Avila, Bonac. Delugo, alique cit. à Leand. de Pen. tr. 5. d. 10. §. 12. Quamvis, si à te contra Confessionem sciam, vitandum te esse, debcam vitare, quia tuum testimonium facit mihi moraliter certum tuam excommunicationem; tamen, si id sciam, tu in confessione, nullo modo possum te vitare, neque in publico, neque in occulto, quia, ut alibi dixi, nunquam possum uti scientia habita in confessione in incommuni Penitentis. Quicquid ergo distinguat Leand. ibid. de rebus d. 15. de excomm. §. 48. qui dicit, te posse vitare, non in publico, sed in secreto, licet ad id non tenearis, absolute enim dico, nunquam te posse.

TRACTATUS II.
SELECTADE
SUSPENSIONE.

CAPUT PRIMUM.

*Modus dignoscendi, quandomam suspensio sit
Censura, quandomam mera poena?*

1. *Q*UAM suspensio, quæ nihil aliud est, nisi censura, vel poena ecclesiastica, quæ Clericus privatur usu potestatis ei convenientis, aut ratione Officii Clericalis, aut ratione Beneficii, quod fortè Clericus habet, aut ratione utriusque; quæ certè ultima privatio utriusque, id est Officii, & Beneficii esset adæquata, & plena suspensio: Cumque ea, ut Censura sit illa, quæ imponitur in medicinam, hoc est, ut sic Fidelis resipiscat ab inobedientia, ut autem pura poena, sit illa, quæ imponitur in vindictam delicti commissi, hoc est in ejus delicti punitionem, cum inquam hæc ita se habeant, operosum est cognoscere, utro ex his modis imponatur, & tamen id cognoscere, est omnino necessarium propter diversam doctrinam, quæ à Sacris Textibus, & à Doctoribus datur pro alterutra.

2. Suarez de suspens. d. 25. sect. 1. n. 3. initio, hanc Regulam tradit. Tunc suspensio est pura poena, & non censura, quando imponitur ad certum tempus; Quando vero est censura, non habet terminum præfixum. Addit Suarez ibid. d. 26. sect. 1. n. 5. si ex materia, & sine legis constet, suspensionem non ferri tantum pro delicto commissio, sed, ut à contumacia recedatur, esse Censuram, si constet ferri tantum pro delicto commissio, meram esse poenam.

3. Id ipsum Gasp. Hurt. de susp. diff. 3. & diff. 11. distinctius sic habet. Si suspensio feratur, vel addendo, in perpetuum, vel sine spe relaxationis, vel ad tempus limitatum, v. g. Ad biennium, Ad triennium, &c. vel donec Reus se ipsa satisfaciatur, vel donec judicaverit, vel ad beneplacitum Iudicis, vel simili quopiam modo independenter ab ipsa poenitentia delinquentis, semper erit pura poena, etiam si lata sit ob contumaciam. Si vero feratur absque assignatione ulla temporis, sic v. g. Nisi hoc fecerit suspensus maneat, si hoc fecerit suspensus sit, &c. Tunc erit censura, seu poena medicinalis; cujus censuræ duratio erit valde dependenter à voluntate delinquentis; remittenda enim erit, quando ipse delinquens resipiscet.

4. Hæc doctrina Hurtadi est vera, solum illi addendum est id, quod num. 2. addidit Suarez. Sæpè enim potest occurrere, ut ex circumstantiis, & ex verbis, vel ex fine legis appareat, Suspensionem, cui nullus terminus præfigitur, esse puram poenam: Si enim sic dicatur. Sit suspensus, quia tale delictum commisit, num dubitabis hanc esse puram poenam? Sanè ejusmodi ego puto esse suspensionem illam absolute prolatam contra culpabilitatem ordinatum ante legitimam ætatem, cujus supra lib. 7. de Ordin. cap. 12. §. 1. num. 59. memimus, videtur enim constare, eam esse inflictam propter peccatum commissum.

5. Ratio traditæ, & sic explicatæ Regulæ est, quia Censura, quæ est ex sui natura propriè medicina, non potest habere terminum alium, nisi donec homo recedat à peccato, ideo enim dicitur ferri in medicinam, ut scilicet à contumacia is recedat. Hinc ergo sequitur, ut

Par. III.

quando suspensio fertur ad terminum præfixum, vel in perpetuum, vel sub certa conditione, Censura esse non possit, quia tunc, quamvis delinquens se emendaverit, adhuc illa suspensio, usque ad suum terminum, vel conditionis impletionem, perseverare debet, ut nimirum delinquens poenam suo delicto taxatam solvat. At, quando sub nullo termino fertur, judicandum est (nisi ex circumstantiis, ut diximus, colligatur illa ferri pro peccato commissio) ideo tempus à lege, vel iudice non fuisse præfixum, quia vult Index, vel legislator, ut ea suspensio dependeret in sui perseverantia à voluntate, seu resipiscencia delinquentis, atque adeo, ut esset propriè censura, cujus, ut potè salutaris medicina, natura est, ut statim atque reum sui peccati poeniteat, debeatur ipsi absolutio, quæ certè non debet, ut diximus, meræ poenæ, quæ est ad instar vindictæ, &c.

6. Atque hinc aliam differentiam collige. Nam suspensio, quæ est tantum poena, non requirit præviam judicalem monitionem, quia infligitur delinquenti ob peccatum jam commissum. At suspensio, quæ est censura, requirit præviam monitionem judicis, sicuti requirit excommunicatio, ut latè solet explicari in tract. de excommunicatione.

7. Inquires. Si, omnibus circumstantiis expensis, dubia res omnino appareat, an suspensio sit censura, an sit mera poena, quid judicandum?

Respondco. Puto, judicandum, eam esse Censuram. Quia in lege odiosa benignior interpretatio est adhibenda; at, suspensionem esse Censuram, magis subdito faver, quam esse poenam, siquidem Censura est medicina ad salutem, quæ certè gravior est, quam vindicta, & Censura dependet maxime à voluntate Rei, ut dictum est, cum poena sit necessaria. Adde, apud Doctores, & Sacrum Textum, C. Quærenti de significat. verborum, & passim. Suspensionem regulariter, & absolute numerari inter censuras, quamvis aliquando sit mera poena. Ergo, nisi aliud explicetur, vel ex circumstantiis colligatur, semper eam merito censuram pronuntiabo.

8. His ita statutis, id, quod in ceno apud Bardi, vel non intelligo, vel approbare, quamvis amicus, non possum. Docet ipse duo in expositione Bullæ Cruciatæ V. de Bardi in expos. Bull. Cruc. lib. 2. r. 6. c. 7. sect. 1. n. 5. & 11. Primum, suspensionem, quæ oritur ex eo, quod quis promoveatur absque licentia proprii Ordinarii, posse remitti à Confessario electo per Bullam. Secundum, suspensionem, quæ est pura poena, remitti per dictam Bullam, non posse.

9. Ex his dictis, alterum, nempe hoc posterius, ultro ampliorat, contra illud prius, sic argumentari libet. Suspensio, quæ est pura poena, remitti nequit vi Bullæ ex ipso Bardi: Sed suspensio orta ex promotione destituta Ordinarii licentia, est pura poena: Ergo nequit per Bullam remitti, quod est contra prius dictum ejusdem Bardi. Minor autem hujus argumenti manifestè probatur ex regula dicta n. 2. & 3. Suspensio enim imposita ad tempus, donec Index judicaverit, est pura poena. At suspensio orta ex promotione sine licentia Ordinarii est imposita ad tempus, donec Index judicaverit; Ergo est pura poena. Ecce Textum Trident. sess. 23. cap. 8. de Ref. quod hanc suspensionem imposuit. Unusquisque à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveretur, nullatenus id ei permittatur, nisi ejus probitas, & mores Ordinarii sui Testimonio commendentur. Si secus fiat, Ordinarius à collatione Ordinum per annum, & Ordinarius à susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

CAPVT II.

Quæ culpa requiritur ad incurrendam suspensionem.

1. **V**T incurratur à persona particulari Suspendio integra afferens illos quos utroque effectus quos c. 1. n. 1. declarauimus, siue hæc, ut Censura, siue, ut pœna, siue à iure sit lata, siue ab homine, requiritur aliqua culpa. Ratio est, quia, si sit pura pœna, supponit culpam, quæ sit puniendâ, si sit censura, seu Medicina, requiritur item culpam, quæ sit sananda.

2. Aliquam, dixi: nam ex probabili, Henric. cap. 27. n. 159. & Avil. 3. p. d. 3. dub. 3. sententia satis est venialis, sed est æquè probabile necessario requiri mortalem, ut sustinet Valsq. p. 2. d. 153. c. 5. Suar. d. 4. de cens. sect. 4. Coninch. d. 13. d. 3. G. Hurt. de susp. diff. n. 9. alique de qua re nos docimus l. 3. de Sac. Missæ. l. 1. §. 8. & docet G. bal. cum aliis de cens. disquis. 3. d. 2. n. 5.

3. Dixi (à persona particulari.) Nam ut incurratur Suspendio ab Vniuersitate, erit distinguendum. Si enim Suspendio feratur distributivè contra singulos de Vniuersitate, de Capitulo, de Collegio, &c. requiritur culpa in singulis, quia tunc est Suspendio fulminata contra personas particulares, licet multas. Si vero feratur collatiuè contra omnes, ut sunt partes, seu membra ejusdem communitatis, non requiritur culpa in singulis, tunc enim Suspendio sic lata afficiet omnes de communitate, ut sunt ejus partes; cum ergo omnes sint partes, omnes afficiet Suspendio, quia quando major pars communitatis delinquit, iudicatur delinquere tota communitas, quare tota erit Suspenda, etiam minor pars licet ea non deliquerit. Nec est inconueniens; quod hi pauciores amittant jus acquisitum præstandi actiones solitas exerceri à communitate, quia non amittunt per se, sed per accidens, siquidem communitas quando est Suspenda ab aliquibus actionibus, prout est, ac si nulla communitas esset in ordine ad actiones illas. Communitate ergo, quasi deficiente, quid mirum, si ejus partes, siue culpantes, siue non culpantes, etiam ipsæ deficient? Ut ejus partes, inquam, nam, ut sunt persone private, nihil tunc amittunt.

4. Inquires. Si quæ communitas peccaverit quidem, faciendo contra præceptum prohibens aliquid sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ, sed nesciuerit illi peccato esse annexam suspensionem, illamne incurret?

5. Respondeo. Incurrere, probabiliter putat Lez. l. 1. qu. Reg. c. 14. n. 4. quia Pontifex non utitur, inquit, in his similibus prohibitionibus sub pœna suspensionis verbo (presumere) quare tunc illa Suspendio incurri debet, rametsi non adsit dolus, & præsumptio, satis enim erit, si adsit peccatum.

6. Verum probabile etiam est, teste Pasq. cent. 4. q. 358. non incurrere, quia est probabile ad illam incurrendam requiri scientiam talis pœnæ, seu censuræ; nam si est pura pœna, l. 1. in Dec. c. 2. §. 10. & n. 9. dictum à nobis est, requiri ejus cognitionem, ut incurratur, si vero est censura erit medicina, quæ etiam teste Sanc. lib. 9. matr. disp. 2. n. 21. Suar. de cens. d. 4. sect. 9. n. 19. & 20. cognosci debet, quia, nisi Medicinam cognoscam, medicinam mihi applicare non possum.

7. Inquires iterum. Qui metu gravis mali cadentis in vitum constantem eas actiones faciat, quibus annexus est incursus in suspensionem, illamne incurret?

Respondeo, illam non incurrere, ut ex supradictis c. 2. de excomm. patet, qui locus est à te recolendus propter hoc, aliaque multa ibidem latius pertractata.

TRACTATUS III.
SELECTA
DE
INTERDICTO.

CAPUT PRIMUM.

Quid seruandum est hodie in interdictione loci Generali?

§. I. Præmittitur breuiter, quid sit interdictum.

INTERDICTUM, Ecclesiasticum dicitur, & sine limitatione latum est regulariter censura, qua Fidelibus vetatur, Præmissa Divina celebrare.

Secundò, aliqua Sacramenta ministrare, vel saltem pura Eucharistiam (nisi in mortis articulo) Extremam Vnctionem (nisi forte in eodem articulo, quando quæ non potuit de proximo suscipere Sacramentum Penitentia) & Ordinem, Nam Baptismus, Confirmatio, Penitentia, & satis probabiliter Matrimonium innovantur, ut distinctius videre omnino debes apud Dodacæ passim.

Tertiò vetatur, Ecclesiasticam sepulchrorum Divinorum exhibere.

Hoc vocatur, & est interdictum integrum: nam totum ipsum potest ab imponente limitatione remoueri. Nam Avilam, aliosque cum Leander de Interd. 4. quæ aliquos effectus tantum, quia hi tres effectus interdicti non sunt ita in iure connexi, sicut sunt effectus excommunicationis, quos dividere non potest quilibet Præfatus, sed Pontifex Summus dumtaxat.

2. Dictum autem est primò, (est Censura) in eo convenit cum excommunicatione, & suspensione. Censura autem est pœna medicinalis, quæ solum infligitur, ut quis à contumacia recedat.

3. Dictum tamen est secundo (regulariter) Nam, & c. uti Suspendio potest ferri, & ut censura, & ut mæra pœna, in vindictam peccati commissi, & interdictum, Vt, quia valde raro, ne dicam nunquam, ut vultus in exposte. Bull. Cruc. p. 2. tr. 6. c. 7. sect. 2. n. 17. Interdictum imponi solet, ut mæra pœna, ideo addidimus illud, regulariter est Censura.

4. Regula autem dignoscendi utrum censura sit, utrum mæra pœna, eadem priorius est, quæ in suspensione ne quæque diximus in tract. præced. cap. 1.

§. II. Præmittitur breuiter, quæplex sit interdictum.

1. **T**RIPLEX profecto est, Personale, Locale, Mixtum. Personale est illud, quo ipsa Persona prædicta prohibitionibus afficitur. Is ergo, qui sic personalem est interdictus, feret secum impositas prohibitiones, & quemcumque locum pervenerit, quævis nullo interdicto subiectum.

2. Locale est illud, quo locus aliquis prædictis prohibitionibus astringitur: hoc est, quo in quocumque loco verantur Fideles illas actiones prohibitas exhibere. hoc ergo interdicto, Personæ Fidelium non immutata ratione sui, sed mediata, puta ratione loci, ab illis actionibus arcebuntur. Nam propterea, si Personæ regressantur ab illo loco, poterunt libere se gerere, &c.

3. Mixtum est, quo tum personæ tum locus prohibetur. 4. Porro subdividuntur deinde eadem interdicta in aliud sit Personale generale, aliud Personale speciale, ut

particulare. Et rursus, Aliud sit locale generale, Aliud locale particulare.

5. Personale generale est, quando interdicitur Populus (qui in hac materia comprehendit etiam habitantes in Suburbis) Universitas, Capitulum, Collegium, nempe communitas quælibet, faciens unum corpus morale, seu politicum.

6. Personale speciale est, quando interdicitur hic, vel illi, etiam si sint plures, sic ille, & ille, &c. vel sic, interdicitur omnes, qui tale sacrilegium commiserunt. quo pacto non interdicitur, ut partes Communis, sed singuli, ut personæ particulares.

7. Locale generale est illud, quo interdicitur locus, qui à communitate incolitur, v. g. Provincia, Civitas, Villa, &c. Unde tunc interdicitur omnia, & singula loca, ut partes sunt communis. Comprehenduntur etiam Suburbia, C. Si Civis. de excomm. in 6. Civitate interdicitur, etiam alterius domini, etiam Ecclesie Regularium exemptorum, quia secus suo rigore frustraretur interdictionem. Vide Trid. sess. 25. c. 12. de Reform.

8. Locale particulare est illud, quo interdicitur locus particularis, vel loca particularia, hæc, illa, & illa &c. quæ sunt in aliqua Provincia, Civitate, Villa, &c. non quidem, ut partes Communis, in qua sunt, sed, ut particulares Ecclesie.

His in memoriam reductis, ut respondeam questioni in titulo hujus capitis propositæ, sequentem §. instituo.

§. III. Quidam mitigaverit Bonifacius VIII. in Interdicto locali generali.

1. Jure antiquo, C. Permittimus de sent. excommunic. C. Quod in te de Penitent. & remiss. Concedebatur. Primo, Parochis, & Rectoribus Ecclesiarum, tempore Interdicti, semel in hebdomada Missam celebrare pro conficienda Eucharistia, quæ asservari pro infirmis confuevit.

2. Secundo, Clericis concedebatur, posse legere Horas Canonicas sine cantu, idque non à pluribus, quam tribus simul.

3. Tertio, concedebatur solum Pœnitentia, & Viaticum morituris.

4. Quarto, concedebatur, ut Clerici qui non essent specialiter interdicti, & interdictum generale servarent, possent in cæmeterio sepeliri.

Concessio prima celebrandi privatim officia.

5. At jure novo Bonifacius VIII. Cap. Alma mater de sent. excomm. in 6. ampliavit prædicta, concedit Primo, ut tempore generalis interdicti localis, ut vult Lezana, V. Interdict. num. 16. junct. num. 22. (quare, non in locali speciali, nec in ullo personali, ut constat ex contextu dicti Cap. Alma Mater, & ex intentione Pontificis, atque ex ipsa praxi) concedit, inquam, ut Ministri Ecclesie (atque adeo Religiosi non interdicti personaliter teste G. Hurt. de Interd. diff. 7. n. 19. licite valeant, quotidie Missas, & alia Divina Officia celebrare (non autem in Oratoris privatis, quamvis alias approbatis ad sacrificium) ac si nullum adesset interdictum, cum sequentibus tamen conditionibus. Prima, ut id fiat januis clausis. Secunda ut Submissa voce, quo scilicet audiri moraliter nequeant. Tertia, ut non pullentur Campanæ, intellige, ad convocandum populum: nam cæteram poterunt ea pullari ad convocandum ad Concionem, ad Salutationem Anglicanæ recitandam, ad dici horas designandam. Ad elevationem autem Sacræ Eucharistie in Missa, aliqui ut Lezana V. Interdict. num. 26. negant, concedunt aliqui ut G. Hurt. de Interd. diff. 7. n. 20. quod posterius probabilius est, quia tunc non pullatur Campanula, ad convocandum populum, sed ad eos monendos, qui sunt in Ecclesia, de reverentia exhibenda. Quarta, ut excludantur excommunicati, & interdicti personaliter.

Hæc concessio facta solum à Bonifacio est prædictis Pars III.

Ecclesie Ministris, nam cæteri omnes, non solum, qui dederunt causam interdicto (hic enim semper in jure C. ult. de verb. signif. in 6. habentur, ut interdicti personaliter, ac specialiter) verum etiam illi, teste G. Hurt. l. c. n. 21. qui habitant in illa Civitate, seu loco interdicto: quia, secus nullum fore esset interdictum ejusmodi, si prædicti omnes possent admitti ad officia, quamvis privatim celebranda.

6. Ex eo, quod Bonifacius concedit clericis, atque adeo Religiosis modo dicto Divina Officia celebrare, colligit Hurtadus, de interd. diff. 9. n. 29. Bonac. de interd. dubit. 5. part. 5. n. 13. concedi, posse eos tempore interdicti localis generalis cum illdem conditionibus sepeliri in Ecclesia, quod est plus quam sepeliri in cæmeterio, quod poterant jure antiquo, ut diximus n. 4.

Concessio secunda celebrandi publice in quibusdam Festis.

7. Concedit Secundo, in dicto interdicto generali locali Bonifacius, ut in diebus festis Natalis Domini, Resurrectionis, Pentecostes (& quidem ex probabilissima sententia, tum in primo, tum in sequentibus duobus, atque in Natali Domini in tribus sequentibus, quia ii certè pertinent ad eandem solemnitatem) & in Festis Assumptionis Sanctissimæ Virginis, Festoque corporis Christi cum tota octava, (hoc ultimum concessit Martinus V. & Eugenius IV.) concedit inquam, ut divina Officia etiam publice celebrentur, ac si interdictum nullum locale adesset, exclusis tamen excommunicatis, sed ipsis interdictis admittis, sub ea lege, ut qui causam interdicti dederunt non appropinquent ad altare.

8. Nota autem hæc Primo, Festivitates ejusmodi incipere à primis vespertis ac finire completorio inclusivè, ad Festum enim, etiam pertinet completorium.

9. Nota Secundo, iis, qui causam interdicti dederunt, quia censentur interdicti personaliter, non concedi in prædictis solemnitatibus communionem, sed posse solum Missas, ac Divinis Officiis interesse, hi enim remanent ab Altari.

10. Nota Tertio, discrepare Doctores, an illis, qui interdicto locali causam non dederunt, concedatur in diebus prædictis communicatio, aliis negantibus, ut G. Hurt. l. c. diff. 7. cum Avil. & Sylv. concedentibus aliis, ut Suar. d. 33. de Confess. l. n. 36. Coninch. ap. clt. Hurt. Mihi videtur utrumque esse probabile, quia illa verba Bonifacii interdicti, qui non dederunt causam admittantur in his Festis ad participationem Divinorum, significare possunt, iis concedi communionem, id enim videtur sonare illud Participatio Divinorum, sed, quia sonare etiam possunt Divinorum Officiorum consortium, dumtaxat externum, idèd quam mavis sententiâ libere amplecti, integrum erit tibi.

11. Non solum in his Festis, verum etiam aliis quibuscunque diebus, consueto comitatu, tempore interdicti, deferendam esse communionem ad infirmos, dixi in Opusculo de comm. c. 6. §. 7.

12. Nota Quarto, dubitari à Doctoribus, an tempore prædictarum Festivitatum concedatur interdictis sepeliri cum omnibus solemnitatibus in loco sacro, perinde, ac si interdum non adesset, Conceditur per aliquos, ut Sylv. Sayr. Nav. Sotum, Henriq. ap. Bonac. de interd. d. 5. p. 5. n. 7. quia si Bonifacius concedit principale, id est Divina Officia celebrare, concedit, & accessoria, nimirum Sepulturam Ecclesiasticam, quæ accessoria est ad Officium Defunctorum, Confirmant, quia ex Sacro Textu Cap. Sanè diff. 24. q. 4. Quibus communicamus vivos, possimus communicare & mortuis, at illis diebus communicamus vivos, ergo & mortuis, eos sepeliendo. Negant per aliquos, Suar. Avil. Coninch. Filliuc. Ugol. ap. Bonac. l. c. quia nolunt sepulturam connumerare inter Divina Officia, quæ solum tunc conceduntur. Utrumque probabile.

Concessio Tertia tradendi omnibus Sacramentum Pœnitentie.

14. Concedit Tertio Bonifacius, ut in memorato interdicto locali generali possit omnibus sive sanè, sive malè valentibus,

valentibus, ministrari Sacramentum Pœnitentiæ, exceptis excommunicatis, & iis, qui dederunt causam interdicti; cum ex iure antiquo, ut vidimus, solum concederetur id morituris.

14. Nota tamen Primo, Excommunicatis, iisque, qui dederunt causam interdicti concedi C. dicto Alma Mater. Sacramentum Pœnitentiæ in articulo mortis, sed, si de delicto satisfaciunt, vel sufficientem dant cautionem de satisfaciendo, vel si neutrum ex his possint, si jurent, quam primum satisfacturos, vel facturos, quantum possunt, ut satisfactio à delinquentibus exhibetur.

15. Nota Secundo, illum esse tempore interdicti, teste Lez. V. inter d. n. 12. Confessarium, & posse licite absolvere, qui alias habet jurisdictionem, & approbationem legitimum, sed non est interdictus personaliter: si enim personaliter esset interdictus, illicite se gereret, peccaretque graviter, violando interdictum, quo afficitur: Quod si esset interdictus generaliter solum licite posset, si causam non dedit interdicti. Excipiendus semper est casus urgentis necessitatis, eo modo, quo in Superioribus li. 5. in 17. de casib. reserv. c. 12. per totum dictum est late.

CAPVT II.

Quid indulerit Concilium Constantiense in Interdicto.

1. IN Tractatibus superioribus sæpe dictum est, Concilium Constantiense, seu Martinum V. concessisse ut cum Fidelibus quacunque censura ligatis (nisi nominati fuerint publice denunciati, vel publici clericorum Percussores,) possemus communicare in divinis, & humanis eo modo, quo in tractatu de Excommunicatione explicari solet. Quoniam igitur interdictum censura est, quid ipsi indulerit in hac communicatione Martinus, videndum est.

2. Et quidem, ex vi interdicti, tres communicationes tantum prohibentur ex iure. Primo enim, interdicti non possunt licite à Fidelibus sepeliri in loco sacro. Secundo, clerici non possunt licite coram dictis interdictis Divina Officia celebrare. Tertio ii, quibus commissa est cura Ecclesiæ non possunt licite permittere, ut interdictis Divinis Officiis assistant.

3. Quartus ergo, an Martinus V. aliquid in prædictis tribus communicationum generibus, mitigaverit & mitigasse certum est. Nam Primo Fideles, sive clerici, sive laici possunt hodie sepelire in loco sacro non interdicti eos qui, quamvis interdicti sint, etiam personaliter, non sunt tamen nominati, ac publice, ut interdicti denunciati. Imò eosdem, ut dicitur, non denunciatos nominati possumus sepelire in loco sacro interdicto, quamdiu locus non sit nominati, ac publice denunciatus, ut interdictus.

4. Secundo, Clerici licite possunt celebrare divina coram illis etiam personaliter interdictis, quod si (hi si se ingerant, ipsi peccabunt, non vero clerici) possunt, inquam, nisi ii coram quibus, sint nominati, ut interdicti, denunciati.

5. Tertio, illi, qui curam habent Ecclesiæ, possunt admittere eosdem etiam personaliter interdictos (Quod si hi se ingerant, ipsi peccabunt, non illi) possunt inquam, si pari modo hi admittendi non sint nominati denunciati, ut interdicti.

6. Porro illa hæc agitari solet difficultas. An Communitate denunciata publice, ut interdicta, intelligantur sic denunciati etiam singuli de Communitate illa, ita ut singuli, ut interdicti nominati, sint modo jam dicto vitandi; An solum sint vitandi, ut partes, & membra illius, atque adeo solum in actionibus propriis communitatis.

7. Respondeo. Etiam singulos putat Suarez, Filliuc. Henric. Sayr. Coninc. apud Bonac. de Interd. d. 5. p. 5 n. 10.

citans ac sequens, quia secus, inutilis esset hæc Denuntiatio; Si enim singuli denunciati non includantur sub

8. Nequaquam singulos, censet Alterius, Nervæ. d. num. 3. Simile quid dicit Gibal. de censur. diff. 4. quæst. 1. num. 8. loquens de Suspend. Communitatis, quia si solus partes, ut partes illæ, atque adeo singuli, non ut partes personæ, sed ut ad unum corpus politicum pertinet. Neque tunc erit inutilis denuntiatio, quia facti, ut tunc, quamvis non in iis, quæ tangunt particularem personam, quæ, ut sic nullo modo sunt, ut interdicti, denuntiatæ.

9. Video sententiam Suarii esse commotionem, & hanc Alterius esse probabilem, & fortasse probabilioris etiam video.

Atque hæc pauca satis de Interdicto, cuius tanta est praxis, & de quo innumeri Doctores sunt, qui agunt.

TRACTATUS IV.

DE

IRREGVLARITATE

CAPVT PRIMVM.

Quid sit Irregularitas?

IRREGULARITAS (quæ censuræ non est, nec in universum, pura poena, ut patet ex dicendis, & videri late probatum potest apud Gibalin. de Irreg. c. 1.) est impedimentum ut videtur Sayrus de cens. l. 6. c. 1. n. 9. Coninch. de irregul. d. 18. d. n. 1. Turrian. de Censur. l. 8. diff. 57. dubit. 1. G. Hur. de irregul. diff. 1. Canonico primario, & directe impediens Fideles à susceptione Ordinum, secundario autem, & indirecte impediens Ordinum ab ejus usu, & impediens item eosdem à Beneficiis, jurisdictioneque Ecclesiastica juxta mox pluribus explicanda.

Hæc descriptio clarissima reddetur ex dicendis, præsertim à c. 6. ubi prædicti effectus irregularitatis separatim enodabuntur.

2. Illud dumtaxat hic non est sine explanatione præmittendum, puta, Cur tam signate dictum est (Impedimentum Canonicum.)

Respondeo, quia certa est omnium, ut Stat. de censur. d. 40. sect. 1. Coninch. l. c. num. 9. & Theolog. Antiquor. in 4. d. 15. quæst. 3. art. 2. sententia, irregularitatem totam pendere, tanquam à causa efficiente à iure Canonico, quod fertur à Summo Pontifice, ita ut non possit imponi ab ullo alio iure speciali, vel præcepto, vel sententia latis ab inferioribus Papa. Vide, id latius apud citatos.

CAPVT II.

De Subjecto Irregularitatis.

1. SVBIECTUM, seu is, qui denominatur irregularis, est ille, qui, Primo, capax est Ordinis, & Secundo, qui iuri est Canonico subiectus. Cum enim irregularitas sit impedimentum à iure Canonico inductum, quod rotatur Ordinum susceptio, eorumdemque usus, memoratam utramque conditionem requirit in subiecto, cui ipsa affigi debet.

2. Hinc Primo, non baptizatus, hinc Secundo, femina, hinc Tertio, perpetuo amens, quia non sunt Ordinum capaces.

capaces, nec erunt capaces Irregularitatis. Huc reduco Summum Pontificem, qui non est subditus irregularitatem imponenti. Quare falsum est, quod asserit Diaz, in *prax. crim. Canon. cap. 56. num. 6.* Pontificem Summum fore irregularem, si propria manu aliquem occidat. Imò quavis non debeat ut habet Bon. de *Consur. d. 7. quæst. 1. part. 2. num. 8.* Suar. d. 40. de *Consur. sect. 7.* Irregularis, saltem publicus, eligi ad Summum Pontificatum; est enim eo grada indignus; si tamen eligatur, continuo liberatur ab irregularitate.

3. Hinc secundò, Episcopi, imò & Cardinales subditi sunt irregularitati, quia subditi sunt juri communi Canonico, C. *Quia pericul. de sentent. excomm. in 6.* à quo Irregularitas imponitur, & licet ipsi nisi exprimantur, non intelligantur comprehensi à lege universalis Suspensionis & interdicti, sic jure Canonico ob eorum dignitatem disponente, comprehenduntur tamen à lege universalis Excommunicationis, & irregularitatis, quia non apparet jus excipiens ab illis. Ita alius citatis Leand. de *irreg. tr. 1. d. 2. q. 6.*

4. An, non baptizatus, si deinde baptizetur, censendus sit liber ab irregularitate ex homicidio v. g. commissio ante baptismum, commodius dicemus infra cap. 23. §. 2.

CAPVT III.

Quibus verbis infligatur à jure irregularitas.

1. Primo, si in iure Canonico, cuius est irregularitatem imponere, ut supra docuimus sic dicatur: *Sit Irregularis, Irregularitatem contrahat, & cat. clarum visum est, tunc infligi Irregularitatem.* Vnum noto, in vetustiore jure hanc vocem irregularitatis non inveniri, non quia usus Irregularitatis non fuerit, sed, quia hæc vox non usurpabatur; utebantur autem aliis dicendi formulis æquivalentibus. Has formulas enumerant Henric. 1. 14. cap. 11. Vivald. in *Candel. p. 3. de Irreg. n. 2.* Snar. de *Conf. d. 40. sect. 8.*

2. Si per futurum tempus sic dicatur: *Erit, fiet, evadet irregularis, expelletur ab altari,* multo magis, si dicatur: *Sit Irregularis, repellatur ab ordine, & cat. inducetur irregularitas ipso facto.* Ita Suar. *disp. 40. de Consur. sect. 8. num. 3.* Ratio est, quia irregularitas non pendet à futuro ministerio iudicis, unde illud futurum (fiet, erit, &c.) solum notat, deinceps te debere reputari irregularem, non vero necessarium esse, ut præcedat iudicis sententia. Non est ita in Censuris, diximus in *Tract. de excommunic. cap. 1.*

3. Quod si, omnibus expensis, res dubia remanet an scilicet verba significant induci Irregularitatem, nec ne, cum hoc sit dubium juris, est judicandum, non infligi Irregularitatem, quia Irregularitas debet esse expressa in jure, quæ expressio non adest, quando omnibus perpensis res est dubia. Imò, etiam si adderetur in jure, quod *talis pena sit dispensatione delenda,* adhuc per hæc sola verba non tollitur dubium, nam, ut notat Suar. *l. c. n. 10.* necessitas dispensationis potest cadere in alias pœnas, quæ non sint Irregularitates.

CAPVT IV.

Quinam actus requiratur in subiecto ad irregularitatem ex delicto incurrendam?

1. *Idi (ex delicto) nam ad irregularitatem ex defectu, nequaquam facit hæc præsens questio, quia illa Irregularitas incurritur sine peccato. Ad eam autem ex delicto requiritur Actus externus, Opere consummatus, Deliberatus, Peccaminosus, Cognitus in ratione pœne, Discurre per singula.*

Pars III.

§. I. Actus debet esse externus.

1. *E*cclesia sive nequit, ut vult Præposit. in 3. p. q. 5. de *Irreg. d. 2. n. 5.* G. Hurt. de *Irreg. d. 1. diff. 2. n. 6.* Suar. de *Conf. d. 40. sect. 3. n. 6.* Avila de *Conf. p. 2. d. 2. dub. 2.* Graff. l. 2. *decis. c. 62. n. 5.* sive non vult unquam punire, seu judicare de actibus inere internis, multo minus vult, eos punire Irregularitate, quæ est gravissima pœna.

2. Actus tamen externus licet occultissimus capax est Irregularitatis. Ita Suar. *l. c. n. 21.* Avila *l. c. Coninc. de Sacr. d. 18. d. 2.* Leander. de *Irreg. multos citans tr. 2. d. 10. q. 5. & d. 27. q. 19.* contra paucos dicentes non incurrere ex occulto, inter quos est Miranda forte approb. à Diana p. 11. tr. 2. ref. 26. sed exceptus (certè immerito) à Bruno de *Privil. Reg. tr. 5. c. 4. prop. 1.* statim enim, ac actus in externum prodit, manifestus ex se est, iudicioque Ecclesiæ subditus.

Adde Trident. *sess. 24. cap. 7. de Reform.* dicens homicidam, etiam occultum, esse ab Altari repellendum.

3. Neque obstat, quod ex dictis sequeretur hominem, si velit dispensationem Irregularitatis, debere Prælato manifestare suum delictum occultum, ut is iudicet de dispensationis causa: non obstat, inquam, quia eiusmodi manifestatio est voluntaria; potest enim Irregularis non petere dispensationem, si velit, suum impedimentum Superiori non declarare.

4. Quod si contingat, aliquem abstinere non posse ab usu Ordinis v. g. à celebranda Missa, nisi cum gravi infamia suum crimen divulget, iam non cogetur, ex hoc capite, desistere ab eius usu, dum periculum infamiae durat, ut docet Navar. in *man. c. 27. n. 239.* & Corduba *casu 41. n. 142.* nosque infra, c. 14. §. 3. n. 3. breviter, & latius supra de *exc. c. 2.* explicabimus cum communi sententia contra Valerum, in *diff. ult. for. Virreg. diff. 8.* aliosque, & universim, saliter eiusmodi dispensationes debere, ita prudenter fieri à superiore, ut non infametur peccator occultus; nomen omnes; id enim ex regula generali de vitanda proximi infamia, pro certo supponendum semper est.

§. II. Opere consummatus.

1. *H*oc est, debet actus in ea specie, sub qua prohibetur, esse perfectus.

2. Hinc, qui mortem alicuius concupivit, qui eandem tentavit, qui vulnus, etiam lethale inflixit, non sit, quamvis per miraculum non sit secuta, quia pœna hæc, seu onus Irregularitatis, cum odiosum sit, restituendum est ad optis integrè consummatum, quando aliter expressè non est in iure depositum, Ita communiter Doctores ut Suar. *l. c. sect. 3. n. 13.* Fatim. in *frag. Virreg. n. 427.* Vgol. de *irreg. c. 5.* G. Hurt. de *irreg. disp. 1. diff. 2. n. 6.*

§. III. Plene deliberatus.

1. *I*ta profecto: non enim tam gravi oneri, seu pœnæ, qualis est Irregularitas, est subijciendus homo, nisi ob actum humanum, & perfectè voluntarium.

2. Hinc infans, dormiens, amens, seu furiosus, ebrius, &c. si occidat, vel baptizetur tempore carentiæ rationis, non sient irregulares. Vide Clement. *Vn. de Homic. Suar. loco citato,* unde, nec teste Gibal. de *irregul. n. cap. 4. quæst. 20. n. 13.* ulla indigent dispensatione, quando postea utrum rationis resument. Porro ex hac certa doctrina duæ emergunt sequentes quasiunculæ.

PRIMA QVÆSTIO.

Dormiens, vel ebrius assuetus occidere.

1. *S*i quis tempore somni, vel ebrietatis, vel furoris, solitus occidere, bibat, vel comedat ea, ex quibus scit, ita affici, ut hominem in ejusmodi tempore occidat, est ne Irregularis? Videtur enim non esse, quia hæc occisio, licet denominetur deliberata ab actu advertentiæ præcedente ipsam occasionem, in se ipsa tamen non

Ita 3 est

est formaliter libera quia actu fit, dum homo inops est rationis.

4. Respondo, sub necessaria distinctione. Si is non praevidit occisionem futuram, quod esse non raro potuit, quia non erat assuetus eo tempore formi, vel ebrietas, occidere se velit Irregulariter, etiam si per gravem culpam se v.g. inebriavit, vel cubitum ierit cum intentione occidendi suo tempore inimicum. Manifesta est ratio, quia sic occisionis actus nullus ex parte est deliberatus, & voluntarius.

5. At si is praevidit quia v. g. erat affectus eo tempore occidere, & non appoluit sufficientem diligentiam, ne occideret, claudendo, v.g. janua[m] domus, & adhibitis custodiis, &c. multo magis si data opera, ut hominem occidat, bibat, vel comedat, somnove se dederit Irregularis. Ratio est, quia tunc adest causa culpabilis occasionis, cui culpe semper annexitur à Iure Irregularitas, sive ea culpa fuerit ante ipsam occisionem, unde occisio sit denominative libera, sive culpa fuerit in ipsa occisione, unde occisio sit libera formaliter. Patet, quia, secus, non esses Irregularis, si post propinatum tuo inimico venenum, vel post inflictum vulnus ex quibus is post dies mortuus est, tu interim, ante inimici mortem, respueris à peccato, & involuntaria omnino actu tibi sit ejusmodi mors. Sufficit ergo, ad incurrendam Irregularitatem, occasionem esse, denominative liberam, nempe esse causam antecedentem liberè datam, ut communiter docent Doctores Sanci. in C. ad audientiam num. 1. de homic. Majol. de irreg. l. 5. c. 4. §. 12. Covar. in Clem. Si furiosus p. 3. initio n. 3. Vgol. c. 24. n. 3. & cap. 25 n. 3. & c. 25 n. 4. Sylv. V. Ebrius. q. 4.

6. Confirmatur primò quia, dum Sacri Canones homicidam voluntarium depellant ab altari, non distinguunt de voluntario in se, & in causa. Cum igitur Voluntarium in causa, sit in omni proprietate Voluntarium, non possumus trahere Canones, quasi illi loquantur solum de Voluntario in se. Instat omnium sit: *Cap. de Castro. De Homicidio*, quod solum Voluntarium in causa sufficere, dicit, ad incurrendam Irregularitatem.

De Cetero (inquit) noveris , quod Diaconus , qui homicidio causam dedisse videtur , non ad Sacerdotium promovendus .

7. Confirmatur secundò, quia qui elegit medium, Cānem, v.g. Vrfum, Leonem ad occidendum inimicum, vel, qui prævider pro illud medium effe inimicum occidendum fecuta occifione, fit Irregularis, At, qui fe inebriat, ut occidat, ut, & qui fine cōfmodi intentione, prævider tamen occifionem, voluntariè eligit, vel admittit feipfum in illo amētiæ ftatu tanquam medium, & instrumentum occifionis; ergo, &c.

8. P. Martinus Prates in *manufer. de Irreg. d. 1. cap. 4. n. 12. fol. mibi in Colleg. 15.* nostræ Societatis Theologus magnæ literaturæ in opere de Irregularitate, quod in publicam lucem morte præventus effere non potuit, cuius exemplaria omnibus numeris absoluta in Bibliotheca nostræ Domus Professæ nostrique Collegii hinc Panormi fervantur, putat, probabilis esse (licet fateatur, præcedentem sententiam esse probabilem) quod ejusmodi afflicto occidere in ebrietate; somno, vel furore etiamsi præterit occisionem, nec diligentiam, ne ea sequeretur, apposuerit, non fore irregularem, quamvis re ipsa sequatur occisio. Hanc sententiam, quam, nullo Auctore citato, assert, pluribus probare contendit, probationique summa fideliter collecta hujusmodi est. Quoties aliquis aliquid agens liberatur in jure ab Irregularitate ab aliquam Irregularitatem, toties, illa circumstantia interveniente, Irregularitas non incurritur, ut accidit in occidente ob sui defensionem cum moderate incutparæ tutela, & in accusante Reum mortis cum legitima protectione Canonica: Sed in jure *Clem. si furiosus de Homicidio*, liberatur ab Irregularitate, qui in circumstantia somni, vel ebrietatis, vel furoris aliquem occidit: Ergo semper, hac circumstantia interveniente, liberabitur. Subjungit: At in casibus, de qui-

bus nostra praesens est disputatio, is qui occidit, quomodo
voluntarie in causa, occidit tamen in circumstantia
ini, ebrietatis vel furoris; ergo etiam in his casibus ab
regularitate liberabitur.

[illegible]

SECUNDA QVÆSTIO.

Impubes occidens, an incurrat irregularitatem?

1. **I**n *Opufe de Communionē* cap. 4. §. 2. num. 3. *Itē*
tiam negantem, tanquam probabiliorē animum
sum, nec video, cur in eadem persistere non valeat,
quam eam sequantur multi, ut *Sā Vers. Confess. num. 2.*
Fag. precip. Eccles. 2. lib. 1. cap. 3. num. 14. Sotus etiam
Naldo *Vers. Primum duodecim. Val. Tom. 4. disp. 2.*
quest. 9. part. 4. Caispaltor. Tom. 1. tr. aff. 3. dicit. 1. p. 2.
§. 2. num. 9. Ioan. Sanch. *disp. 26. num. 18.* Diana *lib. 2.*
citand. qui universaliter docent, pueros impuberes, qui
vis ufrationis pollescentes, hie septennio majores,
vis minores, nulla Confessura, nullique peccati accusa
Ecclesia (excipiunt aliqui ex his excommunicationem con
percussionem Clerici) At irregularitates ex delictis
qua hie agimus, poena sine dubio est. Eandem tamen
sententiam sequuntur alii, ut Ioan. Sanchez loc. cit.
Caispaltor. Tom. 1. tr. aff. 3. d. 1. p. 2. §. 2. num. 9. Diana
tr. 6. resol. 88 & part. 1. tr. 2. resol. 56. qui signat quosdam
de pueros excludunt ab ipsam Irregularitate,

TERTIA QVÆSTIO.

Occidens ex metu.

1. **A**N, si quis occidat iniuste aliquem coactus ab alio, metu cadente in constantem virum incurrat in Irregularitatem? dixi per aliam occasionem, *supra* tract. 1. de excommunic. cap. 2. §. 1. num. 7. non incurtere, incurtere verò, si metus est levis mali. Si quis iuste occidat simili metu coactus, dicam infra, cap. 15. §. 12. n. 15.

§. IV. Peccaminosus.

1. **O**veritur, an ad incurrendam Irregularitatem ex delicto, facis sit peccatum veniale, an omnino requiratur mortale? Mortale semper esse necessarium, affirmant plerique, pauci tamen negant, dicentes, satis esse veniale.

2. Ratio horum negantium, scilicet Silv. V. Ebrietas q. 2. Armilla V. Irregul. 14. Cord. l. 2. q. 26. Mol. de Inst. 1. 4. tr. 3. d. 77. à n. 2. vocatis hanc communem sententiam, sed quo iure, nescio. Caiet. 2. 2. q. 64. art. 8. & in sum. V. Irregul. Meg. apud Dianam part. 1. tr. 16. q. 18. est, quia Ecclesia sæpè in Sacris Textibus mox n. 5. afferendis indicavit, fuisse incurram Irregularitatem ex delicto ob leviem culpam, quod certe signum est manifestum, ipsam de facto sic statuisse.

3. Confirmatur, nam excommunicatio minor inducitur per peccatum veniale, puta per commercium civile cum excommunicato maiori, & tamen gravis est pena, cum prohibeat Fidelem à participatione passiva Sacramentorum. Ergo pari modo induci potest Irregularitas quamvis ea item gravis pena sit.

4. Ratio affirmantium, semper de facto requiri culpam mortalem, est Suar. de Censuris d. 40. sect. 5. d. n. 17. Avil. de Cens. p. 7. d. 2. dub. 3. & disp. 6. sec. 1. dub. 11. concl. 2. & 3. Valq. p. 2. d. 150. cap. 5. Filliuc tract. 20. cap. 3. num. 58. Bonac. de Cens. d. 7. quæst. 1. p. 8. num. 1. Coninch. de Cens. d. 18. dub. 4. n. 27. Dian. p. 2. tr. 16. ref. 18. G. Hurt. de Irreg. d. 1. diff. 2. num. 8. Castrop. de Cens. d. 6. p. 12. §. 4. num. 2. Gibal. 4. q. 2. n. 5.

Primo, quia gravissima pena non infligitur, nisi ob proportionatam culpam. At Irregularitas gravissima pena est, ut omnes concedunt, & ut pater ex effectibus gravissimis, quos ipsa parit, quosque nos fusè mox explicabimus.

Secundo, culpa levis, sive ob parvitatem materiæ sive ob subreptionem, seu inadvertentiam, non est absolutoria & consummatæ delictum: at supra §. 2. vidimus, actum ob quem incurritur Irregularitas, debere esse perfectum, & consummatum in eo genere, quo prohibetur.

Tertiò, quia constans est in iure regula, ut quoties dispositio continens penam Irregularitatis, ita sit probabilis, ut etiam opposita probabilis sit, non incuratur (habet id, quod rectè Glossa in Leviam si partes, ff. de legib. & l. Divi in Add. marg. ff. de iure Patr.) Irregularitas, quia tunc expressa in iure censenda non est. At quis inficiabitur, sententiam hanc esse probabilem, positus eius iam allatis fundamentis, & tot Doctoribus eam sequentibus, qui mordicus contendunt in iure non esse expressam Irregularitatis penam, si solum præcedat culpa levis?

Ex his sententiis hæc posterior longè videtur esse probabilior.

5. Ad sententiæ prioris rationem facile respondetur, in casibus illorum Textuum, C. Tna nos. De homic. C. Cominebatur eodem C. Si quis non creatus 15. p. 1. C. Cleric. dist. 50. Pontificem collegisse pro foro externo, (in quo dispensabat) ad fuisse culpam gravem, quia ex præsumptionibus, & circumstantiis concurrentibus illa tunc colligebatur.

6. Ad confirmationem duæ ab excommunicatione Minori, multo facilius responderi potest, nam, cum hæc facile absolvi à quolibet Sacerdote simplici valeat, non exstimatur, nec cerè est adeo gravis, perinde est Irregularitas, quæ ex se est perpetua, privataque Ordinibus, eorumque usu, Beneficiis, &c.

7. Ex dictis, Primò, colligit Abbas, C. Significasti de Homic. si quis in sui defensionem occidendo aggressorem, moderamen exstitit, cum non vitiaturum Irregularitatem, si id ex proposito fecit, secus si ita ex calore iracundiæ, ut indeliberate fecerit. M. rind hæc dixit Abbas, quia in Sacro Textu C. quæstum de penit. & remiss. non nisi lata, ac studiosa, id est peccaminosa moraliter negligentia dicitur causa Irregularitatis.

Addit insuper idem Abbas, C. quæstum de penit. & remiss. n. 2. ad Irregularitatem pro foro conscientie, satis quidem esse culpam latam (intellige mortalem) at pro foro contentioso, requirit item dolum.

8. Colligit secundò Hieradus d. 1. de irreg. d. ff. 8. n. 27. ex communi doctrina defectum plenæ advertentie circa lus, vel circa factum, ignorantiam, & similia, quoties actum eximunt à peccato mortali, eximere quoque in conscientia ab Irregularitate ex delicto, quicquid sit de foro externo, cui sufficit culpa iuridica, id est per externas probationes præsumpta.

9. Colligit tertio Henric. lib. 14. cap. 15. num. 2. Avil. de Cens. p. 7. d. 2. dub. 3. concl. 3. & disp. 6. dub. 11. concl. 3. Præpositus 3. part. 9. §. 5. de Irreg. dub. 2. num. 6. quando ludez, probata secundum præsumptiones culpa iuridica mortali, declarat, aliquem incurrisse in Irregularitatem, si Reo constet culpam fuisse venialem: nec esse Irregularitatem, nec indigere dispensatione. Quare, citra scandalum, gerere se possit, ut ab omni Irregularitate immunem.

10. Circa prædicta, puta, qualis culpa requiritur ad incurrendam Irregularitatem, multa dicenda sunt infra c. 15. quæ omnino sunt legenda.

§. V. Vi incuratur Irregularitas ex delicto, actus debet esse cognitus in ratione malitiæ, & in ratione pænæ, quibus prohibetur.

1. **T**itius, Primò, nescit, vel, non advertit, idque sine culpa, hunc actum, cui ex Ecclesiæ præscripto Irregularitas inhæret, esse peccatum. Secundò, scit quidem, esse peccatum, idque mortale contra lus Divinum, vel contra ius naturale, nescit tamen inculpatè, esse contra Ecclesiæ peculiare præceptum. Scit v. g. hæresim, homicidium, Rebaptismum esse peccatum, sive contra Divinum, sive contra præceptum naturale, sed ignorat, esse contra humanum Ecclesiæ præceptum. Tertiò, denique, quamvis noscat, actum, quem facit, esse peccatum, & esse contra lus Divinum, vel naturale, vel contra prohibitionem Ecclesiæ, nescit tamen sine culpa, prohibitioni huic Ecclesiæ esse annexam penam Irregularitatis.

Quæritur ergo, an semper in prædictis tribus casibus incuratur Irregularitas, si actus eiusmodi prohibitus fiat à Titio?

2. Et quidem in primo casu Titium non incurtere, iam patet ex dictis, quia ad Irregularitatem prærequiritur culpa, &c.

3. In secundo casu, est probabile, non incurtere. Ita Io. Præp. 3. part. 9. §. 5. de Irreg. d. 2. n. 9. Coninch. d. 18. d. 4. Sanchez, lib. 9. mart. d. 22. num. 17. Cast. d. 5. de Cens. p. 6. alique apud Dianam p. 4. tr. ref. 85. sed est item probabilis incurtere. Ita Suar. de Cens. d. 40. sect. 5. n. 10. G. Hurt. de Irreg. diff. 8. n. 20. Sanchez, loc. cit. pro at, id esse docens. Idem dicit Cast. loc. cit. n. 3. Ratio prioris probabilitatis est, quia Ecclesia censetur ponere, penam Irregularitatis solum non obedientibus suæ legi, quam, si quis nesciat, non est ei inobediens. Ratio posterioris est, quia Ecclesia movetur ab indecentia mortali ipsius actus cui adnecit Irregularitatem. Si ergo quis iudecen-

tiam actus iam agnoscat unde mortaliter peccet contra Legem Divinam, vel naturalem, sanè ad se trahet Irregularitatem ejusmodi actui adhaerentem.

4. Dices. Cur Ecclesia arcere per Irregularitatem voluit Ministri iustitiae (ut omnes infra docebimus) iuste occidentem Reos, etiam si Minister non peccet: immò etiam si nesciat hanc Ecclesiae dispositionem, non vero in Priore probabilitate voluit arcere hominem, qui alium occidit iniuste, quando ejusdem Ecclesiae prohibitionem ignorat.

Respondet. Rationem puto esse hanc, quia Ministri ex officio, veluti habitualiter, deficiunt à lenitate Christi, parati ex vi sui officij ad occidendum: at ille occidens iniuste cum ignorantia praedicta, cum non occidat ex officio, non deficit habitualiter à lenitate Christi: Vide infra c. 15. §. 13. n. 15. ubi quid simile dicam.

Iam de Tercio casu remanet difficultas, de qua sunt sequentes sententiae.

5. Prima docet ab ignorante sine culpa Irregularitatem, nunquam illam incurri, una excepta, quae est ex Homicidio voluntario. Ita Sanchez, lib. 9. matrim. 32. à n. 17. ibidem videtur tenere Nav. *Colicum contingit*. Portella V. *Ignor* Peregr. de Duello q. 8. n. 18. Dian. p. 3. tr. 15. resol. 12. & 67. & p. 4. tr. 2. resol. 5. ubi sibi plaudit ex hac doctrina Merolla t. 1. d. 1. c. 2. n. 48. & 85. Castrop. d. 6. de Conf. p. 6.

Præcipua huius primæ sententiæ Ratio est, quia, ut lib. 1. in Decal. cap. 2. §. 10. c. 12. dixi, ad omnem poenam extraordinariam, qualis certè est Irregularitas, requiritur consensus in illam, qui in ignorante esse non potest, &c. recole locum.

6. Neque obstat Irregularitatem esse non solum poenam, sed etiam impedimentum, quo quis impeditur, ne ad altare accedat; impedimentum autem contrahi solet, etiam ab nesciente illud, ut patet in impedimentis Matrimonium dirimentibus. Non obstat inquam, quia Irregularitas est impedimentum quidem, sed non nisi adnexum peccato obedientiæ, & tanquam poenam extraordinariam eidem peccato ab Ecclesia coniunctam, id quod non est in dictis Matrimonij impedimentis in quibus solum habetur ratio eius, quod de facto est, v.g. consanguinitatis, Affinitatis, & præscindendo ab eo quod sit poena, vel non poena, &c.

7. Excipit tamen, hæc sententia Homicidium iniustum, qui enim hoc committit, erit Irregularis, etiam si nesciat, huic delicto Irregularitatem esse connexam.

Ratio autem huius Exceptionis non est, ut aliqui cum Merolla t. 1. l. c. Sanc. l. c. putant, quia in Irregularitate contracta ex Homicidio iniusto est imbibita Irregularitas ex defectu levitatis, non est inquam, ut planius explicabimus mox à n. 14. sed est utris, & consuetudo Ecclesiae, & sensus per tot annos Fidelium, cum, & Pontifex peculiari rigore homicidam prædictum arceat ab altari, difficultusque illi dispense, & Fideles, nisi expresse ejusmodi dispensationem à Pontifice obtineant, non acquiescant.

8. Adde inconveniens, quia nimis multi cum Ecclesiae scandalo essent immunes ab hac Irregularitate, quamvis etiam plures occiderint, siquidem perquam pauci sciunt Homicidio, ex vi Iuris, Irregularitatem adhaerere, quod certè scandalum non est adeò notabile in Irregularitatibus ex delictis aliis.

9. Secunda sententia docet, ab ejusmodi ignorante Irregularitatem, semper illam incurri, nulla excepta: Ita Suar de Conf. d. 4. sc. 5. n. 9. Avila de Conf. p. 7. d. 2. dub. 4. Io Præcep. de Irreg. dub. 2. n. 10. G. Hurt. de Irreg. d. 1. diff. 8. n. 28. Bonac. de Conf. d. 7. q. 1. p. 3. n. 4. Ratio potior huius sententiæ est, quia Irregularitas ex delicto, non solum est poena, sed etiam est indacencia, & impedimentum Canonicum, quo, qui est affectus, non potest licite ordines suscipere, vel exercere: Impedimentum autem incurritur, etiam si illud nesciatur, ut patet in impedimento dirimente orto ex consanguinitate per copulam fornicariam, ante contractum matrimonium, Licet

enim illud constitutum fuerit in poenam delicti fornicationis cum sanguine Sponsæ in primo, vel secundo gradu, tamen est etiam indacencia, atque adeò impedimentum ex se perpetuum, incurriturque, etiam si quis ignoraverit, illam esse consanguinitatem lux Sponsæ vel illi delicto ejusmodi poenam ab Ecclesia fuisse connexam.

Adde, nimis multos sic excusari ab Irregularitate ex delicto, quia nimis multi illas ignorant.

10. Tertia sententia docet, ab ignorante Irregularitatem, nunquam illam incurri, nulla proliis excepta. Ita Leandr. tract. 1. de Irregul. disp. 4. quæst. 6. cum aliis Castrop. tom. 1. tract. 4. disp. 1. r. 17. nom. 6. & clarus d. 6. de Conf. p. 6. num. 3. alios citans Tanced. p. 2. tract. 5. quæst. mor. 2. saltem post factum, postquam alius bona fide est sic ordinatus. Ratio est, quia non est maior ratio de una, quam de alia: Cum ergo probabile existimet, ut probant rationes primæ sententiæ, non incurritur teras alias ab ignorante illas, probabile etiam erit, non incurri Irregularitatem ex Homicidio, quæ in illa prima sententia erat excepta, atque adeò erit probabile, nullam incurri.

11. Adde, hanc esse poenam extraordinariam, prout loquendo de Irregularitate ex homicidio iniusto, ergo, cum poena extraordinaria nunquam incurritur ab ignorante illam, ut eadem prima sententia docet, nec Lib. 1. in Decal. c. 2. §. 10. n. 12. sustinimus, neque hæc accipitur.

12. Ad præcipua argumenta, quæ adversus hanc tertiam sententiam afferri solent, sic respondet. Calisto laus d. disputatione 6. de Conf. p. 6. numero tertio. Non est inconveniens quod multi ab hac poena in sui conscientia excusentur, sicuti excusantur à censuris, cum in eo foro adversus legem Ecclesiasticam complete non delinquant, ignorant poenam extraordinariam, sub qua lex lata est. Neque item est inconveniens, quod Iudex ignorans suo facto Irregularitatem adnecti, eam contrahat, non tamen eam contrahat homicida ignorans Irregularitatem suo delicto adnecti, quia Irregularitas Iudicis, non in poenam, sed ob decentiam posita est: ut homicida, tum ab ignorantia, tum in poenam delicti (Sanè copulativè) Irregularitas indicitur, quia Irregularitas gravior est, & difficilius dispensationis: ac proinde non est mirum, ut applicationem legis eam indicentis exposuimus.

13. Ex his tribus sententiis prima, & secunda probabiles sunt, Tertiam argè in paxim deducitur, ut autem sit probabilis, alij statuant.

14. Sed iam superest explicare distinctiōis, cui memoro septimo noluerim admittere contra Merollam, in Homicidio iniusto esse imbibitam Irregularitatem ex defectu levitatis, atque adeò noluerim admittere, de hac peti solere, & debere dispensationem, quando quis ignorans, homicidio esse adnexam poenam Irregularitatis, aliquem interfecit.

15. Respondet rationes inter cæteras, hæc esse potest. Primo, quia id contra praxim est, tum petens dispensationem, tum illam concedentis, nunquam eam peti, vel concedi solet dispensatio Homicidij iniusti, nisi sub forma Irregularitatis ex delicto. Et patet, quia Irregularitatem ex defectu ali à Summo Pontifice, à aliquorum citatorum ap. Pasq. Ceni. 3. p. 226 sententia vera est, possunt dispensare, at hæc orta ex Homicidio iniusto semper petitur, & conceditur, à Summo Pontifice.

16. Secundo, quia petens hanc dispensationem ab eodem ipso Pontifice; satis esset, si exponeret, se esse Irregularitatem ex defectu levitatis, quia iam Merolla dicit, in casu ignorantie hanc solum incurri, non vero illam ex delicto: quod certè nullus, satis esse, concedet.

17. Tertio, quia ejusmodi ignorans saltem habet hoc notabile commodum, ut possit petere dispensationem suæ Irregularitatis, quæ solum est ex defectu, ab aliis, quam à Pontifice, si, ut diximus, alij hanc Irregularitatem dispensare valent.

18. Quarto, quia, si vera esset hæc Merolla doctrina, is, qui cum scientia Irregularitatis aliquem occidit injuste, in duas Irregularitates incurreret, alteram ex delicto, alteram ex defectu, & quidem separabiles, quia quando non adest dicta scientia, sola remanet illa ex defectu: at Doctores unam agnoscunt, licet graviolem, ut modo n. 12. dixit, Castrop.

19. Quinto denique, Hodie, ut *infra c. 15. §. 1. n. 3.* videbimus, probabilissimum est, irregularitatem ex defectu lenitatis non incurrere, nisi à Ministris iustitiæ, & à Militibus in bello iusto. Ergo non incurritur ab injuste occidente: si ergo is ignorans, effugit (Merolla fatente) irregularitatem ex delicto, nullo modo ex hac probabilissima sententia subijcitur irregularitati ex defectu lenitatis, quia is non occidit, ut Minister iustitiæ, vel, ut Miles, &c.

CAPVT V.

§. VNICVS. Non dubia debet esse in Irregularitatem incurso.

1. **R**ecolo primo, dubium, vel posse esse circa factum, vel circa Ius. Dubitas v. g. an occideris? habes dubium facti, quamvis certus sis, occisionem de jure annexam esse Irregularitatem. Dubitas, an amputans alicui mammillam evadas Irregularis? Habes dubium juris, licet certus sis, mammillam alicui mutilasse.

2. Recole secundo, dubium, aliud esse negativum, aliud esse positivum. Si enim intellectus sit omnino anceps, nullamque rationem saltem probabilem habeat, per quam inclinet ad aliquam partem, dicitur Dubium, & quidem Negativum. Si vero rationem aliquam alicujus momenti habeat, per quam assentiatur alicui parti, dicitur probabilitas, & ab aliquibus vocatur, sed certe improprie, Dubium positivum. Si denique adsint rationes alicujus ponderis pro utraque parte, utraque erit probabilis, ut latè explicuimus *lib. 1. in Decal. c. 1. §. 1.*

3. His in memoriam reductis, quæstio percelebris est, an Dubium negativum de irregularitate, sive circa jus, sive circa factum, inducat irregularitatem: nam quid dicendum sit in Dubio positivo, seu probabilitate, mox tangam n. 17. & distinctius n. 23.

4. Porro valde desudant in hac quæstione Doctores ingenia, sudorisque causam dederunt Jura, quæ alicubi condemnare videntur Irregularitatis sic dubitantem, alicubi penitus liberare. Nam Clemens III. *c. Ad audientiam. De homicidio*, cum Innocentius item III. *c. signifi- casti, eodem*, statuit, in dubio unumquemque censendum esse Irregularem, quia in dubiis (ait) tutior semper pars est eligenda: Bonifacius vero VIII. *cap. 15. qui de sententia excom. in 6. vel statuit*, vel tanquam indubitatum supponit, nullam incurrir Irregularitatem, quæ expresso jure, non fuerit inducta, sed quando adest dubium de facto, vel de jure, Irregularitas non est expresso jure inducta, ergo tunc Irregularitas non incurritur.

5. Nos ergo varias, & quidem difficiles horum Pontificum reconciliationes ab Authoribus excogitatas ultro prætermittentes, facilem cõciliandi Pontifices viam inimus. Sed prius Conclusionem sequentem statuamus.

6. Solum in dubio facti homicidii injusti, debent se tenere Fideles Irregulares; in aliis vero quibuscumque dubiis sive Juris, sive facti, præter dictum homicidium se Irregulares tenere nequaquam astringuntur. Ita Henr. *lib. 1. c. 3. n. 3.* Sanchez in *Decal. lib. 1. c. 10. num. 45. & 48.* Diana *p. 4. r. 2. resol. 52.* Coninch. *disp. 18. dub. 2. num. 23.* Merolla *tom. 1. disp. 3. n. 129. 245. & 246.* Laym. *lib. 1. tr. 1. cap. 5. §. 4. n. 39.* Bonac. *de Confuris, d. 7. q. 1. p. 5. n. 3.* Castrop. *disp. 6. de Confuris, p. 3. n. 7. dñi que, Nos ipsi lib. 1. in Decal. c. 3. §. 7. Irregularitas.* Quare, si dubitas in aliis materiis, An v. g. Hereticus factus, An rebaptizare te, permiseris, &c. quod est dubium de facto circa alias materias, ab Homicidio, non eris Irregularis.

Idem dic de Dubio Juris circa materiam ejusdem homicidii, vel circa quascunque alias ab homicidio, ut ex Corollariis mox ponendis distinctius habebis, atque hæc in utroque foro (esto Gibalinus cum alijs putat, solum procedere in foro interno) Ratio hujus conclusionis est, quia illa sic declarata colligitur clarè, ut mox videbimus, ex Sacris Textibus, quos citavimus n. 4.

7. Hac conclusione præhabita, sic conciliantur prædicti Pontifices. Clemens, & Innocentius, novum jus condendo, decernunt, in dubio facti de homicidio injusto, hominem esse in utroque foro Irregularem, Bonifacius vero, qui fuit post Clementem, & Innocentium, dicit quidem, in aliis dubiis, hominem non esse Irregularem, sed supponit, esse Irregularem in dubio facti de prædicto homicidio.

Cum enim ipse solum dicat, nullam Irregularitatem incurrere, nisi ea sit expressa in jure; in jure autem non sit expressa pro aliis dubiis, sed solum per dictum Clementem & Innocentium pro dubio facti homicidii injusti, ideo clarè colligitur à Bonifacio supponi irregularitatem in dubio facti homicidii injusti, non vero in dubiis cæteris.

8. Quod autem Clemens, & Innocentius novum jus condiderint, rectè tradit Joan. Præposit. *§. Irreg. dub. 8. num. 60.* quia aliud antiquum jus id decernens antea non aderat. Et nota, quando ipsi dicunt in dubiis tutiorem partem esse eligendam, unde inferunt in dubio facti homicidii debere se hominem gerere, ut Irregularem, non desinisse in omnibus casibus in dubio debere eligi partem tutiorem; solum enim ipsi, moti ex hoc principio (quod certè non raro solum est de consilio) rectè potuerunt præcipere, & definire, in materia facti homicidii, eam esse servandam.

9. Quæres hic denique, An irregularis ex dubio facti homicidii injusti debeat se tenere pro tali, quoad omnes effectus irregularitatis.

Respondeo, Certè probabile est, ut solum huic non liceat suscipere Ordines, nec Ordines exercere. Nam quoad alium illum effectum de privatione Beneficiorum, & multo magis quoad alias pœnæ illi delicto annexas, hunc non esse censendum Irregularem, notat Abbas in *cap. significandi de Homic. & confirmat cum Suario, & Sanch. Castrop. d. 6. de Conf. p. 3. n. 8.*

Colligimus ex dictis, quid sentiendum in quibusdam dubiis peculiaribus?

In dubio de Mutilatione.

10. Ex dictis probabile mihi sit, Primum, per mutilationem quomodocunque dubiam, quamvis injustam, non incurrir Irregularitatem. Ita Sanch. in *Decal. l. 1. c. 10. n. 49.* Bonac. *de Conf. d. 7. q. 1. p. 5. n. 4.* Dian. *p. 3. tr. 7. resol. 72.* Merolla *tom. 1. d. 3. n. 252. & in re simili. Suar. de Conf. d. 40. sect. 6. n. 13.* Castrop. cum alijs *de Conf. d. 6. p. 3. n. 10.* quicquid dicat Henr. *lib. 1. c. 3. n. 4.* Quare, si quis sit dubius, sive de facto, an membrum alteri mutilaverit, sive de jure, an tali mutilationi, v. g. mammillæ, annexa sit in jure Irregularitas (de quibus inferius distinctè agetur) si, inquam, sit dubius, nulla afficietur Irregularitate. Ratio est, quia, nec in jure Clementis, & Innocentii, ut vidimus, nec in alio aliquo jure sic de mutilatione dubia expressa mentio, sed solum de dubio homicidio, mutilatio autem homicidium nequaquam est.

In dubio de Consilio.

11. Probabile sit, Secundo, cum, qui est quomodocunque dubius (sanè post debitam diligentiam, ut alicubi dictum est) de homicidio etiam injusto, an, inquam, illud ex suo consilio fuerit commissum, non esse Irregularem. Cum enim valde differant, homicidium committere, & ad homicidium consilium dare, Irregularitas, quæ imposita est homicidii dubio, valde probabiliter non extenditur ad dantem suum consilium, qui dans sit dubius, an per suum consilium concurreret ad homicidium. Ita docet Gibalinus, *cap. 4. de Irreg. n. 31.* citans Præp.

Præp. Sanch. Rodrig. Vide etiam de his Dianam p. 11. tr. 6. r. f. 24. & 47. licet contrarium ego docuerim, l. 1. in Dec. c. 3. §. 7. Irregular. sed certe nunc, te perpensa, utrumque esse probabile, video.

12. Admoneo tamen (ut l. c. V. Damnum secutum, in simili dixi) difficile esse, te dubitare posse, an tuum consilium concurrerit ad dictum homicidium, cum enim ex communiter contingentibus sciamus, consilium regulariter operari, & concurrere ad effectum, ad quem datur, ideo regulariter non eris dubius, sed moraliter certus de tuo concursu ad homicidium, & consequenter de Irregularitate à te contracta.

13. Quando ergo primò, certus sum, te occidisse inimicum, & item certus, te tibi consilium, de eo occidendo, dedisse, sed dubius sum, an tu illum occideris motus ex meo, an ex alieno, vel ex tua voluntate.

Secundò, quando certus sum, me tibi consilium dedisse, & item te ex meo consilio per motum tentasse homicidium, sed dubius sum, an hic vix occisus fuerit, an potius ex inflicto à te vulnere convalverit.

Tertiò, quando certus sum, me consilium tibi dedisse, teque homicidium ex meo consilio attentasse, sed dubius sum, an homo perierit ex vulnere à te inflicto, an ex alia causa. Quando, inquam, hæc ita se habent, ego ex probabili hac sententia liber sum ab irregularitate, quia in his omnibus est dubium, an ego moraliter ad homicidium concurrerim. Præter Gibalinum citatum, lege Thom. Sanch. lib. 1. matr. d. 9. n. 42. Joan. Sanch. lib. 42. n. 14. Merolla tom. 1. d. 3. c. 3. n. 451. Azor. p. 1. l. 2. c. 17. Suar. de Cens. d. 40. sect. 5. n. 10. & alios.

In dubio de occisione iusta.

14. Probabile fit mihi Tertiò, illum, qui quomodocumque dubius est, an aliquem occiderit in casibus occisionis iustæ, quales sunt occisiones, quæ fiunt à Ministris Iustitiæ & Militibus in bello iusto, ut infra explicabitur, non esse irregularem. Ratio est modo indicata, quia jura Clementis, & Innocentii solum condemnant irregularitatem dubitantem de homicidio absolute prolato, nihil de occisione iusta; hæc enim in jure non venit sub nomine homicidii, sub quo solum venit occisio injusta. Adde prædicta jura ex contextu, & modo loquendi clare loqui de sola occisione injusta.

15. Obijcies in C. Petitiò de Homicidio infligitur irregularitas ei, qui dubitat in facto occisionis iustæ: ergo est falsum, quod nunc, præced. dictum est, non infligi. Hæc sunt verba Textus.

Petitiò tua continebat, quod cum inimici Dominice Crucis Castrum invassent, exentibus inde habitatoribus, tam Clericis, quam Laicis, contra eos, ac invicem consurgentibus, hinc inde occisi quam plurimi existerunt. Unde eum pro eo, quod aliquos percussisset, Irregularitatem meritas incurrisse, mandamus, quatenus, si de interfecione cujusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, ministerio altaris abstinere reverenter, cum sit consilium, in huiusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare. Notetur illud (in huiusmodi dubio).

16. Respondeo. Factor, Textum esse difficilem. Sed, quia non est clara expressio irregularitatis, non esse timendum. Dico enim, hic Pontificem non loqui de dubio negativo, sed de probabilitate, quam dubium positivum ab aliquibus appellari modo n. 2. vidimus: quia certe posita, incurritur irregularitas. Quod autem de hac loquatur Pontifex, patet, Primò, quia in ejusmodi militari conflictu, in quo ipse, qui petit dispensationem, dicit, se aliquos percussisse, non est dubium, sed valde probabile occisionem fuisse subsecutam. Secundò, quia idem significatur verbis illis Pontificis (si de interfecione cujusquam tua conscientia te remordet) Tertiò, quia, quando Pontifex dicit (in huiusmodi dubio) significat, se loqui de dubio, quod propositum fuerat, at hoc fuit dubium positivum, ut dictum est. Hanc explicationem allati Textus me docuit P. Martinus Præses, in man. sc. de irreg. sup. citat. d. 1. c. 6. §. 3. n. 23. sine, & illam, ut expeditiosem me-

rito sequor, omittens aliam, quam affert Metellus, & aliam, quam Sanch. l. 1. in Decal. c. 10. r. f. 20. quæ, à laico, apud eisdem vide.

17. Quod diximus, si est, esse te irregularem, si probabiliter judices, te aliquem occidisse, tum in occisione iusta, tum injusta, puto, esse certum, quando probabile est, te occidisse, & dubium negativum, te non occidisse, ad te, quando nullam rationem probabilem habes, unde colligas, te non occidisse, ut fuit in casu modo allato ex capitulo. Ratio est, quia tunc prudenter apparet ratio incertæ in irregularitatem, & non apparet evasione incertæ. Quod si probabiles rationes habes, quod occideris, & probabiles item, quod non occideris, an utrumque possem possis tuto sequi, dicam mox n. 32.

In dubio de Abortu.

18. Probabile fit Quarto, Dubitantem, an fuerit fecerit animatus, in cuius abortum sua opera quis cooperatus fuit, non debere se censere irregularem, quia cum non constet de corpore delicti, hoc est de fetu animato occiso, homicidium, de quo loquuntur prædicta jura, non præsumitur adesse. Lege Præp. alioque apud Bala. in cons. d. 6. c. 7. §. 4. & latè Gibal. de Irreg. 4. p. 1. c. 26. loquens autem ego lib. 1. in Dec. c. 3. §. 7. Irregularitas.

19. Verum posset aliquis huic probabilitati se opponere. Primò, quia sequeretur occidentem Mortuum, in quo dubitetur, utrum sit homo, an brutum, non fore irregularem, cum tamen ab Ecclesia præsumatur homo, non propterea baptizari illud jubet, sub conditione.

20. Secundò, quia Sixtus V. damnat irregularem procurantes fecerit ejedionem, quamvis inanimam, Ergo multo magis, si sub dubio est fecerit animatus.

21. Tertiò, quia, qui dubitat de facto homicidii iusti, ex supra dictis est irregularis: hic dubitat, an commiserit homicidium injustum.

22. Respondeo ad primum concedere de sequens, non etiam tibi non apparet homicidium esse sequutum. Ita autem Mater Ecclesia ob favorem animæ forte interpretentem, illud sub conditione baptizat: at irregularitas odium est, non favor.

23. Ad secundum. Ejusmodi Sixti constitutionem non derogat fuisse à Gregor. XIV. quis est, qui nesciat.

24. Ad tertium, Aio, ex prædictis illam solum esse irregularem, qui, cum certa sit hominis mors, ipse dubitat, an ad illam cooperatus sit. Recole factum, quod citatur C. Petitiò de homicidio, ut modo n. 15. vidimus: citatur dicitur (hinc inde occisi quam plurimi existerunt) Eam mortem certam subsequutam & deinde additur (unde per eo, quod aliquos percussisset, &c.) Ecce percussit, Quare dubitatur, an ab ipsa fuerit dicta mors subsecuta. At in casu nostro non est certum mortem fuisse subsecutam, quia non est certum de vita huius feceris.

Alia ad dubium Irregularitatem peritonia, declarantur.

25. Inquires primò. Cum certum sit, statimque dubium exoritur, obligari nos ad indagandum rei veritatem, qua per moralem diligentiam indagata, & non inventa, tunc demum rem esse dubiam pronuntiandum, inquires, inquam, quia ratione in negotio irregularitatis veritatem indagabo?

26. Respondeo, profecto rationum, & circumstantiarum momenta expendendo, & præcipue petitiò copulando. In quibus, si unus cæteris imperitoribus excellat, illius sententiæ acquiescit, multo magis, si qui sunt alii, qui idem confirmant. Quod si alicubi unus tantum reperitur v. g. Medicus non imperitus, qui petitiò edocere, an ex tuo vulnere secuta sit mors à te vulnerata, nec alii alibi existentes consuli possint, illi uni parum practice enim tunc prudenter dubium deponit.

27. Dum prædicta indagatio fit, an possis te, qui huiusmodi ab irregularitate gerere, colligi potest ex prædictis, quia

CAPVT VI.

§. I. De effectibus Irregularitatis.

1. Irregularitas absolute, & totaliter accepta tres effectus parit. Primò, impedit hominem à suscipiendis Ordinibus, atque hic est effectus illius primarius. Secundò, impedit ab Ordinum usu. Tertiò, à Beneficiis, & Ecclesiastica Iurisdictione, ut patet ex dictis c. r. irregularitatem non privare Clericum Privilegiis Clericorum scimus omnes, & mox §. 1. n. 1. dicam distinctius: & quoad privilegium ferendi habitum Clericalem. Vide Tanner. 2. p. 5. g. mor. 2. docentem contra Sanchez co-privari, si non sit bigamus.

2. Dixi (absolute, & totaliter) nam de irregularitate impropria, & secundum quid, quæ aliquem tantum effectum gignit, vel pro tempore non perpetuo, dicitur in Decretu tractationis. Et primo de illa irregularitas ex defectu ætatis, quæ perpetua non est, quomodolibet illa ex defectu sanitatis, quæ item cessat, infirmitate cessante, quomodolibet illa, quæ aliquando supervenit Sacerdoti, impediens ex parte Ordinum usum, ut si Sacerdos fiat mancus, vel cæcus, poterit enim audire Confessiones, quavis celebrare non possit, &c. De integra ergo irregularitate loquendo, discutamus per prædictos tres effectus separatim.

§. II. Irregularitas impedit Ordinum susceptionem.

1. Quia, cum irregularis sit, Ordines quoscunque recipit, ut vult Val. tom. 4. d. 7. q. 19. p. 2. Suar. de Conf. d. 40. sect. 2. n. 2. Grass. dec. l. 4. c. 2. n. 6. p. 1. Sayr. de Conf. l. 6. c. 2. n. 26. & c. 10. num. 38. peccat mortaliter, sed valide ut habet Suar. l. c. Avil. de Confur. p. 7. d. 2. dub. 6. ordinatur, nec teste Suar. loc. cit. n. 3. aliam censuram, vel irregularitatem aliam contrahit. Quod peccet graviter, etiam suscipiendo Minores, teste Suar. loc. cit. num. 2. patet, quia sic operatur contra græve præceptum. Quod valide ordinetur, item patet, quia si habeat quis ea, quæ ex Instituto Christi requiruntur ad Ordinum valorem, non potest, quoad illum valorem, impediri ab Ecclesia. Quod denique nullam aliam censuram contrahat, inde probatur, quia in nullo iure apparet, contra irregularitatem Ordines susceptionem fulminari censuram, vel aliam irregularitatem.

2. Hinc sequitur, ad liberandum omnino ejusmodi irregularitatem, qui Ordines cum irregularitate suscipit, sufficere, si dispensetur in ipsa unica irregularitate ante ipsius Ordinum susceptionem contractam, quia per dictam susceptionem irregularitatem aliam non incurrit.

3. Quando igitur in Sacro Textu legis Ordinationem irregularis esse nullam, esse irritam, &c. Intellige, quoad executionem, & veluti quoad effectum, quia licet Ordines susceptos exequi, ut mox dicemus, non potest.

4. Quoad primam Tonsuram, quia hæc non est Ordo, ut communis, & vera sententia docet, quantum est ex hoc capite, valide, & licite suscipi posset ab irregulari, quia is per Sacros Canones solum arceat ab Ordinibus. At, quia illa est jamna, & dispositio ad Ordines, & propter illam gaudet Tonsuratus privilegiis Clericalibus sitque idoneus ad Ecclesiastica Beneficia Ecclesiasticamque jurisdictionem, peccabit graviter irregularis primam Tonsuram recipiens. Ita Suar. loc. cit. sect. 2. G. Hart. d. 1. de Irreg. diff. 1. §. 5. Avil. de Confur. p. 7. d. 2. dub. 5. Conink. de Irreg. d. 18. dub. 1. Caltrop. de Irreg. d. 6. p. 5. Diana p. 4. tr. 2. ref. 88. quia tentat fieri ad prædicta idoneus contra Ecclesiæ voluntatem.

5. Interrogabis ejusmodi Irregularis tonsuratus gaudebitne privilegiis Clericorum sive Canonis, sive Fori?

Respondeo, gavisorum; quia cum Tonsuram valide recipiat, eam enim nunquam invalidam reddidit Ecclesia (quamvis, quia non est Sacramentum, sed tota dependens ab ipsa, potuisset) eam, inquam, valide recipiat, est verus Clericus, & ex alia parte non invenitur iis, licet

contra

quam in simili tradidi lib. 1. in Decal. c. 3. §. 7. V. Marr. n. 4. 28. Inquires in hunc modum secundò. Celebravi cum dubio, an excommunicatione, vel simili censura innodatus id fecerim, neglecta diligentia indagandi veritatem, unde certo peccavi. Deinde Religionem tactus, omni quo potui studio, veritatem inquires, neminem inveni, qui dubium, sive adversum me, sive pro me depellere potuerit, debone me deinceps, ut irregularum gerere, quandoquidem celebranti cum excommunicatione Irregularitatem esse annexam, mox dicemus?

29. Respondeo, ita probabile esse docet Suarez de Conf. d. 40. sect. 5. n. 19. Salas p. 2. tract. 8. d. unic. sect. 5. n. 169. quia possessio mala fide inchoata nil juvat possidentem. Sed purò probabilius, cum Bonacin. de Conf. disp. 7. §. 1. p. 5. n. 5. Sanchez. lib. 1. in Decal. c. 10. n. 46. te solum peccasse, non autem te debere gerere, ut irregularem. Ratio est, quia peccatum committitur quidem ab operante per malam fidem: at irregularitas, nisi à jure inducatur, ex nulla mala fide contrahi potest. Si ergo tu, modo dicto, celebrans dubius tunc fuisti de censura, dubia etiam fuit incursum in Irregularitatem, atque adeo nulla, quia solum in facto homicidii injusti Irregularitas incurritur à dubitante. Et certe Suar. qui est in opposita sententia, nostram tamen approbasse in simili, loquendo de expostis, videtur. Fereor, inquit Suar. d. 50. de Conf. sect. 4. n. 4. expostum, quia mala fide suscepit Ordines, posse etiam excusari, quamvis ab initio mala fide sit ordinatus, deponendo scilicet illam fidem, & conformando se opinioni probabiliter dicenti, expostus non se debere, ut illegitimos habere, atque adeo, nec, ut expulsus ab ordinum susceptione.

30. Inquires tertiò, sic: Dubito, an per legem Canonicam constituta sit pro hac actione Irregularitas, unde evolvo ejus juris dispositiones, nihil tamen certi reperio, judicabone esse constitutam?

Respondeo, in id judicare debes cum Sanchez l. 1. in Decal. c. 10. n. 32. & aliis passim constitutum esse prorsus nullam, ex toties decantato Textu, per quem expressa debet esse injure Irregularitas. Ex qua doctrina idem dic, si inveneris in jure aliquam dispositionem, quæ ambiguit, ac dubie Irregularitatem imponat; adhuc enim jus non est certum, & expressum. Quid si probabiliter? Id jam universaliter subdo.

31. Inquires enim sic Quarto. Habeo probabiles rationes circa jus, vel circa factum, quæ me de Irregularitate condemnant, probabiles item, quæ me liberant, cui adhærebo secutus?

32. Respondeo, cui major, etiam si altera sit probabilior, quia probabilitatem sequendo, semper prudenter te geris.

33. Illud universaliter l. 2. in Decal. cap. 3. §. 3. num. 11. admonui, & nunc in Irregularitate monco cum Cajetano in sum. V. Opinio. Si enim probabilitas contra te ita validis rationibus vallatur, ut opposita, quæ alias probabilis apparebat, à sua tenui illa probabilitate deiciatur, te irregularem pronuntiato: siquidem tanta probabilitas unius partis, quamvis non evidentibus, sed probabilibus rationibus instructa, dicitur, & est certitudinem, quam illam magnam probabilitatem, expectare non possumus, cum nulla ferè veritas sit tam constans, & clarè in hominibus, ut aliquid contra illam afferri non possit. Et ex alia parte modica illa probabilitas, quæ alias prudentem assensum à nobis extorquere poterat, ita nunc vincitur, & opprimitur, ceu parva candela à clarissimo Sole, ut nequeat amplius vocari, & esse proximè, seu practicè probabilis, cum in ea præsentia tanta probabilitatis unius partis, nequeat intellectus prudenter inclinari ad partem aliam, quæ apparet, tam modicæ veritatis.

contra eiusdem Ecclesie præceptum promotis, Clericorum privilegium ille sublatum.

6. Excepe Bigamos: Clerici enim coniugati cum unica, & Virgine, quamvis gaudeant privilegio Canonis, & fori, quia si Bigami non sunt, at Bigami utroque privilegio privantur. Lege Sanchez de matr. l. 7. d. 46. num. 3. Squill. de Priv. Cler. c. 6. n. 24. & commun.

7. Eiusmodi illicite Tonsuratum puto ibidem, privilegio immunitatis à Gabellis, propter eandem rationem, gaudere: iam enim est persona Ecclesiastica. Quare, si ceteras condiciones habet, quas ad hoc privilegium participandum requirunt Sacri Canonis, non est, unde iis illud denegetur.

8. Denique adverte, Irregularem non expelli à receptione aliorum Sacramentorum, præter Ordinem, nec ab ingressu, & professione Religiosa modo in ea Religione, nec Ordinem, nec Prælatum, nec Dignitatem sine dispensatione suscipiat. Lege Abb. in cap. quibusdam n. 1. de penis. Maiol. de Irreg. lib. 1. c. 2. n. 7. Leand. alios citans de Irregul. d. 3. q. 7. Covar. in c. Alma Mater. p. 1. §. 2. n. 6. G. Hurt. de Irreg. d. 1. diff. 5. n. 19. Ioan. præp. 3. p. de Irreg. dub. 3. n. 13.

9. Potest autem Irregularis interesse Divinis Officiis, Missam audire, Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, & Sacramenta alia, præter Ordinem, tuto suscipere. Ratio est, quia in prædictis ex parte recipientis nullum datur exercitium Ordinis, quod exercitium esse prohibitum Irregulari in §. seq. dicimus, & ex alio capite nulla est in iure prohibitio de his aliis actionibus, facta Irregulari.

§. II. Irregularitas impedit usum Ordinis.

1. Irregularitas innodatus illicite, &, c. ult. de Temp. Ord. c. Inquisit. de Accus. quidem mortaliter exercet, siue actus ipsius Ordinis, siue actus, qui fieri nequeunt sine potestate Ordinis, idque, siue per activum usum, siue, in uno, per passivum. Epilico singula.

2. Per activum usum est, si Episcopus irregularis conferat alteri quemcumque Ordinem, etiam primam Tonsuram, si Sacerdos irregularis Missam celebret, si idem à peccatis absolvat, hi enim sunt actus Ordinis.

Activus item usus est, si idem Sacerdos solemniter Benedictiones Nuptiarum, vel Baptismum & similia exhibeat, vel, si idem Episcopus Irregularis Altaria, Tempia, Calices consecret, vel vestimenta Sacrificij benedicat, hi enim sunt actus, qui fieri nequeunt à non habente potestatem Ordinis.

3. Dixi n. 1. (illicite) nam valida esset collatio Ordinis, Consecratio, Benedictio, &c. Ecclesia enim non potest: pro prima Tonsura (ut supra diximus) & non vult tollere potestatem à legitimis Ministris, &c. An tamen Irregularis valide absolvat à peccatis, cum tunc requiratur Iurisdicatio collata ab Ecclesia mox ex §. 4. fieri poterit.

4. Dixi item eodem num. (siue actus, qui fieri nequeunt sine potestate Ordinis) nam alij actus, qui possunt exerceri à Laicis, quamvis ex officio à Clericis exerceantur, possunt, ut sunt Bonac. de Cens. d. 7. q. 1. n. 4. n. 5. Torr. de Cens. d. 58. lib. 8. dub. 1. & passim, licite exhiberi ab Irregulari, quia tunc Irregularis non agit, ut Clericus prohibitus per irregularitatem, sed, ut quilibet Laicus.

5. Hinc licite Irregularis baptizat non solemniter, urgente necessitate: hinc licite Missæ inservit, præstatque omnia, quæ deputantur Clerici in Minoribus, & propter eandem rationem horas Canonicas in Choro, solemniter cantu, licite persolvit, ne tamen dicat (Dominus vobiscum) id enim proprium est Sacerdoti.

6. Dixi num. 2. (etiam primam Tonsuram, &c.) nam Irregularis accedet ab omni usu Ordinis; Collatio autem primæ Tonsuræ, usus Ordinis Episcopalis est.

7. Porro per usum passivum in una sola re impeditur Irregularis, quoad pertinentia ad Ordines, nempe in receptione Ordinis, hoc est Ordines licite suscipere nequit, ut supra satis vidimus; is enim est præcipuus effectus irregularitatis.

§. III. Irregularitas, an, & quatenus impediatur Beneficiis, vel acquirendis, vel retinendis, & à Iurisdictione.

1. Hæc adeo sunt in citatis Dodonibus distincte disputata, ut non oporteat illa hic advocare, multo magis, quia praxis sunt rasilimæ.

CAPVT VII.

De Irregularitate ex Defectu Sanitatis.

§. I. Quis sit?

1. Sanitas potest deficere, vel in corpore, vel, in mente. Sit itaque duplex regula.

2. Prima. Ij morbi qui horrorem, vel notabilem deformitatem inducunt, & multo magis, si usum ipsius Ordinis impediunt, Irregularitatem afferunt; etiam ad Minores Ordines. In casu dubio Episcopi erit decretum, eiusmodi sit morbus.

3. Dixi etiam ad Minoresnam, qui ob aliquem corporis, vel animæ defectum est ineptus ad Sacramentum, item irregularis quoad alios Ordines, etiam quoad primam Tonsuram, quia tunc est absolute Irregularis, quod C. Si quis. C. Hi qui. C. qui partem, diff. 5. l. i. applicat per illa verba. Ne fiat Clericus. Ad Clerum provenire non possit. Ad Clerum Canonici non admittuntur, &c.

4. Secunda regula. Si defectus mentis, id est ætæritia, sit perpetua, seu per modum habitus, ita ut ament nunquam usus sit ratione, asserti inceptitatem Ordinis, nec solum Irregularitatem. Si vero det intervallo rationis, certe irregularitatem induci. Lege Molinam tom. 4. tr. 3. d. 70. n. 12. alioque communiter.

5. Quid si forte ita ab ætæritia quis convalescat, quod tamen difficile esse consuevit, ut per diuturnam experientiam animo sanitas comprobetur? Respondet Suarez de Censur. disp. 5. l. 1. c. 1. hunc non esse admittendum ad Ordines, quia raro præsumitur perfectè sanus, vel saltem debere accedere Prælati approbationem, ut prius constitit de sanitate integrè recepta. Diana p. 1. tr. 1. c. 1. alios citans ait, desiderari dispensationem. Sed cum præciter Suarium, quem modò nos attulimus, puto, commode dispensationis, intelligere prædictam approbationem, quæ certe dispensationi æquivalet.

§. II. Quis dispense in prædictis.

1. Solus Summus Pontifex, quia tollendi irregularitatem ex defectu solum Sedes Apostolica facultatem habet, nisi eam aliis ipse concedat.

Aliqui ut Maiol. de Irregul. lib. 2. c. 14. n. 6. & cap. 14. num. 12. Archidiacon. in cap. 2. & 3. diff. 33. putant Episcopum dispensare in hac Irregularitate ex defectu Sanitatis cum suis ovibus posse, quoad Minores Ordines, sed oppositum propter rationem allatam est probabilius. Ita Bonac. de Cens. disp. 7. quest. 2. p. 2. n. 13. Vgol. de Irregul. cap. 53. n. 2. & c. 54. n. 3.

2. Neque huic doctrinæ adversantur ea, quæ diximus nuper §. 1. n. 1. Quodque alij, ut Mol. Suar. alijque apud Dianam p. 3. tr. 6. ref. 61. communiter docent, pertinere ad Episcopum in casu dubio, decernere, an hic, vel ille de defectu, ita sit notabilis, ut inducat Irregularitatem, statim dicemus infra. c. 8. §. 2. de deformitate corporis dubio. Non adversantur, inquam, aliud enim est dispensare, aliud decernere, an sit necessaria dispensatio, necne: illud autem pertinere diximus ad Pontificem, hoc etiam ad Episcopos.

3. Imò addimus cum Suar. d. 51. de Irreg. sess. 1. n. 16. Gibal. c. 3. q. 2. num. 6. pro Religiosis exemptis posse proprium Prælatum decernere de eiusmodi notabili defectu, ut etiam de deformitate, licet fateamur Episcopo Ordinantem integrum esse, eiusmodi iudicium Prælatum Regularium posse reicere, vel admittere.

4. Quando defectus, ut & deformitas sub debet

supervenit Religioso jam initio, posse item iudicium de eo fieri à Suo Prælati, diximus, *In epist. de Sacrific. Missæ lib. 1. cap. 7. §. 6. in edit. noviss. Venet.*

CAPUT VIII.

De irregularitate ex corporis vitio.

1. Cognata est præcedenti præfens Irregularitas; sæpe enim infirmitas deformitatem seu corporis vitium affert. Differunt nihilominus; Infirmitas enim integritatem membrorum regulariter supponit. Vitium vero dicitur alicujus membri defectum.

2. Sint ergo hæc regulæ duæ. Tunc in homine oritur hæc irregularitas, quando ita pars corporis aliqua ipsi deest, vel reddita est debilis, ut inutilis sit ad ministerium Altaris. Rursus tunc eadem irregularitas oritur, quando ipse ex quocunque simili corporis vitio seu qualitate redditus est notabiliter deformatus. Ratio utriusque regulæ est, quia à Sacrificante, necessario multæ membrorum actiones fieri sine ullo defectu debent, & nihil indecens, vel contemptibile in eo apparere conveniens est. Sed proferamus singula ejusmodi vitia, de quibus multa hæc in decretalibus toto Titulo de corpore vitiatas, nonnulla item in Titulo de clericis agrotantibus & in Decr. dist. 55.

§. I. De corpore vitiatas, abstrahendo à propria culpa.

COE CVS.

1. Carens oculis, vel visu, irregularis nimis certo est, vide *Cntr. dist. 55.*

2. Si autem alicui unus oculus, vel unius oculi usus desit, sic distinguitur; si desit dexter, & notabilis defectus, seu deformitas non appareat, vel per artem sufficienter tegatur, irregularis non est. Si desit sinister (quem Vulgus oculum Canonis appellat) adest per aliquos Doctores irregularitas. Sed nimis rigide. Quare merito per alios, si ex quocunque capite, legendo, vel recitando Canonem, non debeat Sacerdos, se cum notabili deformitate convertere ad illum legendum (quam certe deformitatem facillimam erit evitare, irregularitatem ex hoc capite ne pertimescat. *Leg. Nav. sum. c. 27. n. 199. Suar. de cens. d. 5. l. 1. c. 1. §. 1. G. Hort. de in. d. 2. dist. 14. n. 5. l. 1. Præp. in 3. p. 7. §. 5. de irreg. d. 14. n. 113. Leg. item Layman. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 7.*

3. Qui peripliculus indiget, Qui de die solum, non vero noctu videt, Qui maculam habet in oculo, Qui lippitudine, Qui palpebrarum dimissione, inversione, habitu laborat, Qui oculos habet distortos, qui strabo est (italice guercio) non sunt, teste Sayr. *de cens. l. 6. c. 8. a. n. 9. Fill. tr. 9. c. 6. n. 168. Menoch. de arbit. c. 226. sine Avil. de cens. p. 7. d. 3. d. 1. ex se irregulares, nisi forte nimis deformes (quod certe in prædictis defectibus difficile est) spectantibus appareant. Si tamen aliqua sit dubitatio, Episcopi, erit, vel Prælati Regularis, rem decernere, ut in simili dictum est superius.*

4. Si perfecta cæcitas superveniat Ordinato, celebrare sane prohibetur, quia ad sacras actiones peragendas, ineptus omnino est. At, si luscus sit, id est parum videns, sed ejus rationis, ut, nec indecore, nec cum periculo errandi, Sacrificium peragere queat, celebrare poterit, ascito præsertim Sacerdote, qui Assultat. Atque huic, si legere non possit, sed memoria Missam aliquam v. g. Defunctorum, vel Sanctissimæ Virginis recitare sciat, illam celebrare posse concedit recte Maranta *p. 4. Resp. 22.* Intelligi, si cætera rite, saltem alio Sacerdote assistente, peragat.

SVRDVS.

5. Vtrique aure omnino surdus irregularis est, quoad Ordines suscipiendos, quia non potest congruenter Ordinis usum exercere, cum non audiat Ministri responsionem. Ita Castrop. *de cens. d. 6. p. 11. n. 3. Suar. Bonac. Pars III.*

Nav. Laym. ap. eundem cum aliis, dicens, id definitum esse à Canone Apostolorum legitimo.

6. Scio Henriq. *l. 14. c. 8. n. 4. l. 10. Præp. g. 3. de irreg. d. 14. n. 113.* sentire, non esse irregularem, quia non est simpliciter necessarium, ut Sacrificans audiat responsiones Ministri, cum satis sit, si certo moraliter putet, cum respondisse. Sed certe id minus recte dictum est (ut notat. *Suar. de cens. d. 5. l. 1. c. 1. §. 1. n. 13.* cui adde Navar. Bonac. Laym. allat. Castrop. *h. c. & Turr. de cens. l. 9. de 72. d. 4.*) de promovendo ad Ordines, cum tamen dictum sit recte, si ejusmodi defectus superveniat jam promotus, ut in simili de lusco dictum est superius; siquidem in jam promotus facilius toleramus ejusmodi defectus, quam in promovendo, præsertim, si secreto, & sine notabili indecentia celebretur sacrificium.

7. Surdaster, vel, qui una tantum aure audit, non est irregularis, quia sic supponitur, non deficere ab apte celebrando.

8. Carentem utraque aure, in id altera dumtaxat, licet is surdus nequaquam sit, irregularem esse affirmant Nav. *in sum. c. 17. n. 222. Sayr. de cens. l. 6. c. 8. n. 17. Fill. tr. 9. c. 6. n. 169.* alique ex illo principio, quia caret membro corporis. Sed melius negant Conine. *l. c. n. 108. l. 10. Præp. l. c. n. 113. Diana p. 4. tr. 2. ref. 73.* & alii, quia principium illud non admittitur in universum, membri enim carentia, quando est sine culpa, tunc solum irregularitatem parit, quando deformitatem, vel debilitatem affert.

MUTVS.

Vel defectum patiens in ore.

9. Mutum irregularem esse, quis in controversiam venit; Si enim (testibus DD. citatis) est elinguis, vel facultate caret loquendi, certe Ministeria Ordinis pronuntiare non poterit.

10. Balbus autem, seu Blesus, id est, qui in loquendo, aliquantum præpeditur, Carens dentibus, vel illorum aliquo Male olens ore, non sunt irregulares, ut volunt iidem nisi notabilis adsit deformitas, vel occasio risus, seu contemptus, & c. & in dubio, acerbetur Episcopus, ut suprâ.

11. Qui labium divisum turpiter gerit ad instar leporis, quia ita demissum, ut dentes enormiter appareant, irregularis est. Ita iidem. Verum nota illud; turpiter, enormiter.

MANCVS.

12. Vtrique, vel altera manu mutilus, digitis omnibus vel pollice, & indice, ita carens, vel ita is tremulis, ut hostiam frangere, vel eandem, Calicemve tenere nequeat, multoque magis si hæc patiatur in brachiis, irregularis est. Ita Vgol. *de irreg. c. 48. Fill. tr. 19. c. 6. n. 132.*

13. Cui tamen adfuit digitus sine unguibus, vel digitus plures, vel inter se uniti, & c. Si id, nec ministerio noceat nec deformitatem pariat. Irregularisne sit. Ita iidem.

14. De carente uno, vel altero ex minoribus digitis, videat Episcopus, an deformitatem afferat, & in alterutram partem decernat.

CLAVDVS.

15. Si quis ita sit claudus, ut ad accendendum, vel standum in altari, baculo non indigeat, deformisque, vel indecorus altari non sit, ab irregularitate illum liberant jura. *C. Si qui in infirm. d. 55. C. Null. Epif. de cens. dist. 1. Castrop. de cens. d. 6. p. 11. n. 3.* alique secus condemnant.

16. At vero crure, aut pede mutilus irregularis absque dubitatione est.

17. Sed quid si pede, aut crure ligneo ita sit instructus, ut deformitas nulla, vel certe modica appareat; præsertim vestium oblongarum usque ad talos auxilio?

Respondeo, Sayr. *l. 6. de cens. c. 8. n. 26.* docet hunc esse absolute irregularem. Verum puto cum Ros. Silv. Marol. ap. eund. Sayr. & Glian. *p. Claud.* & aliis perinde ac in carente *n. 7.* diximus, distinguendum esse. Si modicus sit defectus, regique possit, nulla est irregularitas pertimescenda.

K k da

seu ejus partis proveniens ab abscissione. Sed immerito requiritur; utrumque esse occultum, cum satis sit, culpam occultam esse; Si enim Tridentinum absolute, & universaliter concedit Episcopis potestatem dispensandi in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto præter provenientem ab Homicidio voluntario, quamvis occulto, cur limitanda est potestas, & non satis sit, ipsum duntaxat occultum esse delictum? Certè satis esse mihi videtur, & sic abscissio tenet P. Prates *man. de irreg. d. 2. p. 3. c. 5. n. 9.*

Notatio Quarta, De Eunuchis.

11. Duo mihi de eo certa sunt, Duo sub controversia. Certum est Primo, eum, qui est Eunuchus ob abscissionem, sive testiculorum, sive virilium à Medicis ob morbum factam, vel factam ante usum rationis, vel per alterius injuriam sine consensu ipsius patientis, non esse irregularem, ut clare pronuntiant Sacri Canones, *C. qui pariem, C. Siquis 1. 2. & 3. C. Eunuch, dist. 55.* Vulgi igitur ridiculus error est (ait Navar. in *summa cap. 27. n. 200.*) putare, opus esse, ut membrum abscissum desiccatum, vel redactum in pulverem apud se gesseris, qui ordinari, vel celebrare velit.

12. Certum est Secundo, eum qui, vel abscindit se ipsum ex ira, vel ex zelo indifferenter servandæ castitatis, esse irregularem, ut item Sacri textus manifeste edicunt his verbis, *C. Si quis p. C. Hi qui dist. 55. C. si quis 3. eodem Siquis abscidit se ipsum, id est Si quis amputaverit sibi virilia, non fiat clericus, quia sui est homicida.*

Et paulo post: *Qui rem hanc afficiant, autemque semet ipsos abscindere, non debent promoveri.*

Et *Hi qui se, carnali vitio repugnare nescientes abscindunt ad clerum pervenire, non possunt.*

13. Idem autem esse, si non se quis absciderit, sed ob dictas rationes consenserit, seu permiserit abscindi, notant Doctores, ob verba prædicti Textus dicentis repellit ab altari eos, qui hanc rem nempe abscissionem, afficiant Lege Gibal. *de irreg. c. 3. g. 2. n. 12.* de Eunuchismo erudite tractantem.

14. Quid si, nec permisi, nec consensi, sed culpabilem tamen causam dedi abscissioni, ut pro exemplo solet afferri de eo, qui adulterium commisit, vel rixam excitavit injustam, unde à iudice, vel inimico in penam delicti, vel in rixantis odium fuit in virilibus abscissus?

15. Quæro insuper, Quid, si adulter, vel rixans hanc sibi futuram fore abscissionem, præviderit, quamvis non intenderit?

Respondeo, etiam si præviderit, dummodo non intenderit, non erit irregularis, quia nullus Textus irregularem facit eum, qui ejusmodi causas, certe remotas, amputationi dedit. Ita Castropal. *de censur. d. 6. p. 12. num. 3.* citans Tol. Garz. Coninch. Gasp. Hurt. Adde Gibal. *de irregul. cap. 3. quest. 1.* al. ique contra Vgolinum, Suar. Layman. Avila citat. à dict. Castropal. quibus adde Dianam *p. 43. tract. 2. resol. 6.* alioque, Confirmo, quia illa vox Sacri Textus (qui afficiant hanc rem) sibi latinitatem, vel primis labiis degustanti, significat apparere, vel exquirere. At, qui adulterium, rixamque vult, quamvis abscissionem prævideat, illam, nec appetit: nec requirit.

16. Iam vero controversum est Primo. An, qui ob alios fines à prædictis *num. 11.* se amputari permiserit, qualis est ad conservandam sonoram vocem, irregularis fiat.

Respondeo, de hac questione ego sic breviter. *L. 6. in Dec. c. 2. §. n. 5.* Dixi. Quæret curiosus, an permittens testiculos sibi abscindi ad vocem conservandam, sit irregularis?

Respondeo, esse docent multi, ut Sayr. Mol. Suar. citati à Diana *p. 10. tract. 13. resol. 11.* sed non esse, est etiam cum Castropal. *de cens. d. 6. p. 12. num. 14.* probabile. Rationem idem affert, quia inquit, hic non fecit ex indigna-

Part III.

tione, aut justo, vel injusto timore perdendæ castitatis, prout requiritur ad irregularitatem hanc à Sacris Canonibus. Præterea nullus Textus hanc potestatem indicens loquitur de eo, qui sibi testiculos abscindit, sed de eo, qui sibi virilia abscindi fecerit, quod diversum est.

17. Controversum est Secundo, de eo, qui non abscindit, sed mortificat, seu exsiccat testiculos, vel virilia. Verum ex inferius *cap. 15. §. 16. à num. 34.* dicendis colliges, hunc non fore irregularem, quia sic, nec membrum sibi, nec ejus partem abscindit, cui uni abscissioni est inducta à Sacris Textibus hæc irregularitas.

Notatio Quinta. De attentante sui occisionem, vel mutilationem.

18. Is, qui sibi laqueo, præcipitio, gladio, veneno mortem afferre tentavit, nec tamen attulit, irregularis non est, quia ex jure homicida irregularis est, non verò homicidium tantummodo attentans.

19. Idem dic de attentante se mutilare, non tamen cum effectu mutilationis. Nam, quando Textus *supra n. 12.* allatus dicit esse irregularem, qui afficiant se mutilare, loquitur de affectione, seu consensu cum ipso effectu sequero, ut ex contextu patet.

20. Quod, si attentatio se ipsum occidendi fuit publica, contrahit attentans infamiam; est enim hoc delictum capitale, & infame, unde ex hoc capite infamiae de quo infra, contrahit delinquens irregularitatem. Ec sub hac publicitate intelligendus est Corneio allatus à Diana *p. 4. tr. 2. res. 76.* dum docet, ejusmodi attentantem esse ex infamia irregularem.

§. III. Quis dispensat in prædictis.

1. Solum Papam dispensare posse, in corpore vitia-
tis sæpè per occasionem in Superioribus admo-
nuimus. Nunc vero iterum in suo loco confirmamus,
solum, inquam, quia, quæ à lege superiore sunt definita,
non possunt inferiores immutare.

2. Summum ergo Pontificem dispensare posse v. g. ut omnino Cæcus ordinetur, dubium ne sit. Immo memoria proditum est, dispensasse, ut vult Fill. *tr. 19. c. 6. n. 167.* Henr. *l. 14. c. 8. ltr. M. Majolus de irreg. l. 1. c. 20. n. 2.* cum Cæco, ut, adhibito adjutore perito, celebraret. Ferrar. etiam, Pontificem dispensasse cum Roberto Scoto cæco, ut promoveretur ad Archiepiscopatum Armacanum. Ne fidem igitur adhibeas Avila, *de cens. p. 7. d. 3. dub. 3.* *Vers. ex hac conclus.* qui putat, Summum Pontificem non posse dispensare ad Sacerdotium cum eo, qui caret manibus, quia, inquit, is naturali, & divino jure est inhabilis ad illud, ne fidem, inquam, adhibeas; Sicut enim cum prorsus cæco, ita cum prorsus mutilo posset dispensare Pontifex ob bonum aliquod publicum illum promovendo ad Sacerdotium, non quidem, ut actu celebraret, quia ad hoc naturaliter est ineptus, sed ut exciperet Confessiones, ut ex officio Conciones haberet ad Populum, ut actus jurisdictionis exerceret, &c.

3. Duo denique hic, vel recole, vel adverte, Primum posse in dubio Episcopum, vel Prælatum Regularem, declarare de qualitate virili, ut in simili supra diximus. Secundum, quando hæc Irregularitas contingit ex delicto, quo quis se mutilavit, posse Episcopum dispensare, si delictum sit occultum eo modo, quo insinuavimus *§. præced. num. 9.*

§. IV. De irregularitate ex defectu Sexus. Remissive.

DE hac irregularitate (quæ etiam est corporis virilis defectus) nemini me dixisse in *Tr. de Ord. c. 6. §. 1.* Ne igitur illa, quæ valde raro usu veniunt, cum molestia repetamus, illic lege.

CAPVT IX.

De Irregularitate ex defectu libertatis.

§. I. De Servitute.

1. **S**ervus, hoc est Mancipium, sive ex nativitate, sive ex legitima venditione, sive ex legitima captivitate, quamdiu servitus durat, irregularis est ex Sacro Textu, *Toto Titulo de Serv. non ordinandis, & tota dist. 54.* sic merito definitur; id enim dignitas Ordinum requirit obsequium à clerico Ecclesie debitum? Servi enim cum addicti sint Domino, atque adeo sint alterius juris, servire Ecclesie non possunt. Consentiente autem Domino, poterit quidem ordinari servus, sed statim, atque ordinatur, etiam prima tonsura, fit liber. Ita Laym. l. 1. rr. 5. p. 5. c. 8. Suar. de cens. d. 51. sect. 3. n. 5. Caltr. de cens. d. 6. p. 11. n. 2. Azor. p. 2. l. 2. c. 11. A. l. de cens. p. 7. dist. 3. d. ult. Ffl. tr. 19. c. 2. n. 195.

2. Si vero servus (quamvis cum peccato) initietur, non consentiente Domino, distingue. Si initietur Minoribus, adhuc remanet servus, nec gaudet ullo privilegio, sive canonicis, sive Fori, sive Gabellarum, ut colligitur ex Cap. ex antiquis d. 54. Si vero Majoribus, subdistingue. Nam, si Episcopus illum ordinans conficius est servitutis, & videt sine Domini consensu, ipsum Ordines postulare, quod est, Episcopum esse participem doli, servus ita promotus evadit liber, sed ipse Episcopus obligabitur pretium servi duplicatum, vel duos servos reddere Domino. Et quidem unum ex his pretiis erit de iustitia solvendum in recompensationem servi, unde ante omnem sententiam: Alterum, cum sit in poenam, post sententiam, & sic conciliatur Suar. de cens. d. 51. sect. 3. n. non requirens sententiam cum Bonac. d. 7. de cens. q. 2. p. 4. n. 3. Vers. Tertio Episcopus, illam requirente. Si non Episcopus, sed alii consilii prædicti doli Episcopum induxerunt ad ordines, servo concedendos, ipsi ejusmodi pretium vel servum duplicatum solvere tenebuntur. Si denique nullus fuit doli conficius, is remanebit servus, sed suspensus ab Ordine, si nondum est Sacerdos; Nec tamen poterit uxorem ducere, si Subdiaconatum, vel Diaconatum sic assumpsit; idque propter votum Castitatis iis Sacris Ordinibus adnexum: Valde tamen probabile est, hunc non privari privilegio Canonis, ut tenet Sayrus, de cens. l. 6. c. 14. n. 5.

3. At, si ejusmodi servus ordinatus fuit Sacerdos, liber quidem erit, sed remanebit cum onere solvendi Domino, vel alium servum, vel pretium ex suo peculio, vel ex suis ministeriis Sacerdote non indignis. Filliuc. loco citato, ait, hunc servum, tunc amittere suum peculium, eundemque ab hero suscipi posse pro Mysteriorum celebratione.

Sed quid, si prædictus servus nullo modo peculium, vel artem, vel alium servum habeat, unde solvat?

Respondeo cum Gibal. de irreg. cap. 3. q. 5. n. 3. Manebit liber, sed aliquo spirituali obsequio se gratum præbere studeat Domino.

4. Nondum omnia dissoluta sunt; Inquires enim Primo, si plures in solidum sint domini alicujus servi, satisfactio est, et is promoveatur ad ordines ex solo consensu unius ex his dominis?

Respondeo Ita putat Gloss. in c. Nullus d. 54. idque ob favorem, & reverentiam Ordinibus debitam, colligitur ex illis verbis Textus (Nullus promoveatur servum, nisi voluntas accesserit ejus; qui aliquid sibi in eo vendicat potestatis) illud enim (aliquid potestatis) significare videtur quamcumque diminutam potestatem ejus, cui illa particulariter competit. Alia autem Glossa, ibidem paulo post dicit, debere accedere consensum omnium, quorum juri detrahatur; id enim significare videtur (ait hæc Glossa) illud (qui aliquid potestatis) illud enim (qui) sumi debet collective, ita ut sensus sit, ut debeat consentire quicum-

que aliquid potestatis in servum habet.

5. Sic ramen conciliandæ sunt hæc duæ Glossæ, si partis dominus offerat servum pro Ordinatione, ab Episcopo admittendus, ut liber, nam ita in domo tacite se obligat satisfacere (ut certe debet) juri domini, & hac ratione Ordinibus faceret, & de domo nihil detrahatur. At, si partialis dominus, & dominus consentit, non poterit servus admitti, quia licet contra iura condominorum; consensus enim dicti partialis domini non ex se offerentis servum (sed ex alioquin negatu) solum parti suæ videtur præjudicare, non partium aliorum. Glossa igitur prior de prioro casu inter alios obsequia posterior de posteriore.

6. Inquires Secundo. Quid de libertis, qui sunt, quos dominus manumittit, hoc est liberos facit, sed servato temporali aliquo obsequio?

Respondeo, hos propter dictam reservationem irregulares, docetur communiter. At, si dominus, qui tunc proprie appellatur Patronus, obsequia omnia recent reservat, C. Nullus de serv. non ord. postea ad Ordinem admitti, quia tunc censetur jam absolute liber.

8. Denique nota, horum filios nulla irregularitate affici, ingenui enim, hoc est liberi omnino sunt, filiosque debent Patrono reverentiam, ut notat Bartol. l. de C. de liber. & servum liber. Quid dicendum sit de libertis Ecclesie. Vide Vgol. de irreg. c. 57. §. 4.

§. II. De Vxorato Remissionem.

1. **E**tiam Vxorato dicitur de facere libertas ad Ordines suscipiendos; Vxoratus enim sua servitus circa uxorem non caret; Verum nos de hac re non dicimus satis, superque in lib. 8. de matr. tr. 1. c. 10.

§. III. Quis dispensat cum servo ex defectu libertatis.

2. **C**erte nonnisi Summus Pontifex, quando illud est, si enim ea non daret, non adesse tunc irregularitatem, atque adeo dispensationem opus non esset, jam modo vidimus. At vero, si Pontifex dispensat cum servo ad Sacerdotium, illo jam promoto sine licentia domini, an debeat Pontifex ex iustitia poenitentiam dominiolvere; an potius intelligatur dispensare, ut (quavis Sacerdos) remaneat apud dominum obsequiis temporalibus, saltem Sacerdote non valde indignis, quæstio est ad nostram praxim, nequaquam pertinens.

CAPVT X.

De Irregularitate ex defectu bonæ famæ.

§. I. Quid, & quotuplex sit Infamia?

1. **I**nfamia est Status lesa dignitatis legibus, & moribus reprobatus, sicuti bona fama est status illa dignitatis legibus, & moribus comprobatus. Cognitio variis, & extraordin. Cognition. Clarior: Infamia est diminutio, seu privatio bonæ existimationis hominum, quæ ex prædicto lesa dignitatis statu. Nomine autem, Dignitatis, hic sumitur pro ea naturæ humanæ dignitate, quæ est in hominibus secundum rectam rationem viventibus. Dico (hic) alibi enim, ut quando in jure dicitur (Infamibus porta non pateant dignitatum) nomen dignitatis sumitur pro quibusdam officiis honorificis, de quibus mox §. 4.

2. Infames ergo cujuscumque generis cetero sunt irregulares: vide C. Infam. 6. quæst. 1. C. Qui in aliq. dist. 5. C. Infamib. de Regul. iuris in 6. sed cum infamia, secundum Doctores omnes, ut Sanch. in consil. lib. 6. c. 3. ad 5. dum Doctores omnes, ut Sanch. in consil. lib. 6. c. 3. ad 5. & 6. Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 4. Lex. in summ. Infamia dicitur de pæn. Eccl. p. 1. c. 33. & 37. Caltr. de cens. d. 6. p. 2. ad 2.

alia sit iuris, seu legalis, quæ est, quando lex disponit, aliquem esse infamem; Alia Facti, quæ est, quando abstrahendo à dispositione legum, ipsum crimen, commissum, seu malum, quod quis patrat, evulgatur, unde sit causa, ut delinquens ead. eo ipso à prædicta hominum bona existimatione, ideo de utraque est, & quidem separatim agendum breviter pro re nostra.

§. II. De Infamia iuris Irregularitatem inducente.

EX triplici capite Lex disponit, aliquem esse infamem, puta ex delicto, sive de proprio, sive alieno, ex pœnalitæ delinquenti inflicta, & ex officij alicuius utilitate.

Ex delicto proprio.

2. Non de omni delicto, sed de quibusdam leges disposuerunt, ut essent infames ij, qui ea committunt; & id quidem duobus modis disposuit. Primo, ut essent Infames eo ipso, quo aliquis illud delictum committit. Secundo, non eo ipso, sed post sententiam de infamia iam contracta ex eo delicto.

3. Prioris modi sunt de iure civili crimina lenocinij, sponsalia duo, vel duo matrimonium contrahentis, locantis suam operam, qua cum bestia mere ob pretium pugnat, certantis cum alio homine mere quæstus causa (non ergo, si ut ostendat fortitudinem,) huiusmodi etiam est miles, vel dux ab exercitu dimissi, vel militie insignibus spoliati ob aliquod crimen ibi patratum. Item miles prædia aliena conducent negotiationis causa, usurarius ex officio, & ille, qui non adimplet, cum possit iuratum promissionem. Addit Castrop. de Cens. d. 6. p. 20. ex iure sui Regni crimen adimplentis homagium, crimen palinodiam recantis in iudicio, & crimen sodomie. Verum hæc committentes non sunt infames ipso iure civili, sed solum hoc iure speciali.

4. De iure autem Canonico infames ipso facto sunt. Primo, omnes prædicti, qui sunt ex iure civili, nam ius canonicum habet pro infamibus omnes illos, quos leges sæculi (ut loquitur C. Om. 6. q. 1. Adrianus Papa) appellant infames. Excipe tamen infamiam mulieris transiens, ut ad secundas nuptias intra annum luctus, hanc enim correxerunt, & abtulerunt iura canonica, ut supra lib. 8. de matr. tr. 7. c. 2. §. 2. num. 7. nobis dictum est late, nam propterea illam non numeravi inter alias allatas num. præced. Secundo, infames ipso facto sunt, committentes crimen læsæ Maiestatis humane, vel divinæ id est hæresis, eorumque favores. Tertio, insequentes hostiliter Cardinales, Quarto, Mulierum raptores. Quinto, duellum committentes, eorumque patrini.

5. Nota autem, quamvis verum sit, quod diximus ex his delictis statim incurri infamiam de iure, tamen quia hæc est pœna, non teneri delinquentem, ex se illam exequi. Quare is, licet eo ipso sit infamis, quia tamen nondum, ut talis, est declaratus, poterit expectare sententiam iudicis declarantis commissionem criminis, & incursionem in dictam infamiam pœnam, & interim se gerere, ut libere ab irregularitate, quando delictum non est notorium, seu publicum, & nec est in proximo periculo, ut publicetur. Ita Sanchez, Laym. Thesaurus locis supra citatis. Vide etiam Gibal. de irreg. cap. 5. q. 4. Dixi (quando delictum non est notorium) nam, si delictum sit publicum ex alio capite delinquens erit infamis, atque adeo irregularis, nempe ex infamia facti, de qua mox.

6. Posterioris modi infames de iure, hoc est, qui non eo ipso, quod committant crimen, sunt infames, sed post sententiam iudicis condemnatoriam, & ut notat Castrop. de Cens. d. 6. p. 20. num. 4. quæ sit sententia definitiva iam transacta in rem infames, infames, inquam, de iure sunt illi qui committunt ea delicta, de quibus quilibet de populo potest accusare delinquentem, nam propterea appellari solent crimina publica. Sunt autem in iure civili ij, qui committunt crimen Homicidij, Adul-

Part III.

terij, Proditionis, Falsi, Rapinæ, Læsæ Maiestatis (hoc ultimum est supra in iure Canonico crimen inducens in infamiam ipso facto, at nunc est inducens in iure civili infamiam post sententiam) Præterea crimen facti iniuriarum, doli mali, & crimen iniquæ pactionis, nec de his criminibus quis accusatur.

7. In iure autem Canonico sunt ij, qui committunt crimen doli in contractu Societatis, in Tutela, Mandato, Deposito, & crimen, quod quis forte committat, in accusando aliquem de delicto. Hi igitur non sunt infames statim, ac committunt hæc crimina, ut erant dicti in prior modo, sed post sententiam definitivam, & iura, & Doctores circa prædicta legi, & haberi poterunt apud citatos.

8. Denique hæc opportunum est admonere, opinionem dicentium omnia peccata depositione digna parere irregularitatem in delinquentem, non esse veram, eamque bene reici à Castrop. l. c. n. 13.

9. Præterea adverte, nec eo ipso esse irregularem Apostatam teste Farinac. 183. an 61. Mascard. de Probat. q. 112. ab ordine Sacro, vel à Religione, relicto etiam habitu, sed solum ratione infamiae post sententiam criminis condemnatoriam, vel post notorietatem delicti, quæ ponat infamiam facti, de qua mox. Idem de clerico ebrioso ex iure novo, Cam. in c. Acrap. de vita & honest. Cleric. idem de peccatis, quæ arbitrio Episcoporum puniendi veniunt, &c.

Ex delicto alieno.

10. Ex delicto alieno, solum duo genera personarum invenio esse infames, unde, & irregulares, hoc est. Primo, filios nepotesque eorum, qui manus violentas in Cardinalem intulerunt. Secundo, filios eorum, qui committunt crimen læsæ Maiestatis. Lege Doctores mox citandos.

11. Quare filij, & descendentes Hæreticorum infames non sunt. Ita Sanchez in Dec. l. 2. c. 28. n. 5. aliquo ap. Castrop. cit. An vero sint irregulares, dicam cum de irregularitate ex hæresi.

12. Rursus filij legitimi Mercatorum, Damnatorum ad tirremes, eorumque, qui publice ob pœnam iuste vapulaverunt, nec infames sunt, nec irregulares. Ita Diana p. 10. tr. 11. res. 26. cum aliis.

13. Denique illegitimi, hoc est non ex legitimo matrimonio nati, irregulares quidem sunt, ut infra suo loco c. 17. §. 1. dicemus, sed nullo modo infames, Covar. Molin, & Castrop. eas adducens l. c.

Ex pœna alicui inflicta.

14. Ex hoc capite, vel poteris esse infamis ex vi ipsius iuris, quando scilicet in iure, vel in sententia contra te à iudice lata, decernitur, te condemnatum tali pœna, esse infamem. Vel poteris esse infamis, quasi ipso facto, quando scilicet ad pœnam notorio dedecore affectam condemnaris.

15. Quæ autem sint pœnæ prioris modi, ipse tenor legis, seu sententiæ debet ostendere. At, quænam sint pœnæ posterioris, ostendit Regula sequens, ex iur. Conf. in l. i. fust. ff. de his, q. not. infam. Quæcumque pœna quæ à lege, vel iudice imponitur, si propter delictum infame imponatur, inducit infamiam per sui exceptionem, atque adeo irregularitatem, secus non item.

16. Hæc regula planior fiet ab exemplis, quæ iam subdo. Primò, qui puniuntur per fustigatorem non quomodocumque, sed ex sententia lata contra ipsum, vel ex Superioris mandato sic decernente propter notorium, & infame crimen est infamis, adeoque, ut dicemus, irregularis. Ictus ergo fustium non irrogat infamiam iuris, nisi ex infami causa infligatur.

17. Secundo, Dammati ad tirremes cum executione, non omnes, sed solum, ut tenet Thesauratus, de pœn. Eccles. p. 1. c. 33. ij, qui ex causa famosa, hoc est ex crimine publico commisso cum dolo, ad illas dammati fuerunt, sunt infames, irregularesque, atque hi, etiam si non

K k 3 præcesserit

præcesserit fustigatio idque etiam (ut idem habet) trans-
acto tempore pœnæ. Quamvis enim Diana p. 4. tract. 2.
res. 83. indistincte putaverit, esse probabile omnes dam-
natos ad Triter es esse irregulares, & esse item proba-
bile non esse Diana p. 10. tr. 11. res. 26. tamen sequitur ci-
tatum Thesaurum, quem etiam sequitur Donatus, de
Reg. lib. 1. cap. 182. num. 2. & Campanili, Rubr. 12. cap. 18.
refragantibus Ruitio, p. 1. Decis. 19. & Prates, d. 6. ca. 5.
§. 3. num. 5. fol. 622.

18. Tercio publice pœnitentius ob suspensionem
criminis famosi, qualis suspectus de hæresi, sed non hæ-
reticus, non putatur à Thesauo loco citato, infamis in-
famia iuris, sed, si causa suspensionis sit publica, erit infa-
mis, infamia facti, de qua mox dicemus.

19. Dixi (publice pœnitentius) id est per illam pœ-
nitentiam, quæ publice sit inflicta à iudice sine certo, &
determinato ritu, nam illa pœnitentia, quæ apud Cano-
nes appellatur sollemnis, quæque fiebat cum certa for-
ma, certisque ceremoniis iam hodie non est amplius in
usu.

20. Quarto, ij Milites Religiosi, qui de famoso cri-
mine notati condemnantur ad deponendam Crucem,
seu Habitum sive Religionis, ij, qui ob toleratum uxoris
adulterium, avium pennis amicti, publico spectaculo ex-
ponuntur, ij, quibus ob furtum in fronte, vel humero, sti-
gmata inunguntur: Ij, inquam, infames teste Prate, in ma-
nus, citato, disp. 6. §. 5. num. 56. fol. 623. sunt infamia iuris,
atque adeo Irregulares à solo Pontifice Summo dispen-
sandi.

21. Contra, ex eod. m. Doctore, levis verberatio (hac
enim solent castigari pueri sine infamia) & Collaris in-
ductio non inducunt infamiam iuris, quia ex levi causa
infiguntur. Ita sanè, sed, si ex gravi causa & hæc sit co-
gnita, non dubito, quin eiusmodi pœnæ inducant saltem
infamiam facti, de qua mox.

Quinto, an Excommunicatus eo ipso sit infamis.
Respondeo tribus dictis. Dico primo, excommunicatus
vitandam esse infamiam de facto, iam enim publice,
donec petat absolutioem, notorius peccator est, atque
adeo irregularis, ut 100 §. 3. agentes de infamia facti,
dicemus.

Dico Secundo, excommunicatum non vitandum, si
sit occultus. Ita Leand. de excom. d. 16. q. 10. non esse in-
famiam de facto, quia sic notoria non est eius inobedien-
tia: At si sit publicus, quamvis non sit iuridice nomina-
tum denunciatus, nec publicus percussor Clerici, iam erit
notorie peccator, inobediens, & Canonicè infamis de fa-
cto atque adeo modo iam dicto, irregularis.

Dico Tertio, cum Fillucio, excommunicatum, ut sic,
non asserere ex se infamiam, unde, nec ex se, irregularita-
tem. Probatur, quia non asserit infamiam iuris ex se, nec ex
se infamiam facti, ergo nullam. Not. iuris: nam in iure
non habetur, eam universaliter esse causam infamiae, sed
solum, quando constituitur ex quibusdam criminibus,
quibus peculiariter connectunt iura infamiam, qualis est
hæresis, de cuius irregularitate dicitur infra suo loco, &
qualis, est etiam percussio Cardinalibus inflicta. Fel-
cis, d. Pan. in 6. Non facti quia, sic etiam Excommuni-
catione occulta pareret infamiam facti, quod tamen esse
non potest: infamia enim facti non emergit nisi ex deli-
cto notorio, ut mox dicto §. 3. notabimus.

Ex Officio Histriones.

22. Iura etiam volunt, ut, qui officiis quibusdam vi-
libus vacant, infames ipso iure sint atque adeo irregula-
res. Eiusmodi autem sunt ex omnium sententia. Primo,
Histriones pretio conducti obscena representantes. Di-
centur autem ex officio, si bis, vel ter in scenam prode-
ant, de quibus lege Menoch. de Arbitr. casu 99. n. 24. &
Riccioli, de statu Repr. l. 5. c. 12. Imò etiam si semel pro-
deant in scenam, quando ex officio iam assumpto id fa-
ciunt, Lege Diaz in prax. Crim. Can. cap. 63. Vival. d. p. 3.
Candel. de Irreg. ex inf. n. 19.

Artes alie viles.

23. Lictores, Sarcinantes, Carnifices sunt infames
Lezana, V. Infamia n. 3. Prates l. c. d. 2. c. 4. n. 4. Sed ego
Ca. de Cens. d. 6. p. 20. n. 6. tum de his, cum de Macellariis
& similibus, dicens nullo iure contrarium probari de-
bet lictores, similesque iustitiæ Ministros (in ore con-
demnatorum secuta) esse irregulares ex defectu leuitatis
alia est consideratio, de quibus infra suo loco.

24. Sunt ergo hi homines infimæ notæ, & propterea
indignitatem, nulla ratione promovendi, sed censendi
sunt, non sunt. Quis enim audebit Sacris initiare, tum
qui acta exerceat macellariam, Cauponariam, Cloce-
riam, Circulatoriam, Fumambulariam, vel similes; Ad-
dunt his aliqui, ut P. Prates l. c. d. 4. prælud. n. 4. fol. 221.
& merito Anatomistas, qui manu propria incidunt Ca-
davera, Pollintones, seu Vespillones (Beccones)
&c.

25. Hic denique ne ignores, Parentes qui eiusmodi
exercitationibus se immiscunt, eandem villitatem in so-
lios nequaquam transfundere, ipsi filij ab eiusdem ab-
stineant, cum nullus Textus, ut notat Selinus, in c. 4.
Deputati de Iud. ex Gloss. in c. Quoniam verus 24. q. 1. Leges
etiam Maiolum de Irreg. l. 3. d. 1. n. 7. contra dictum filium
habeatur. Imò præclara de hac re sententia Andree
Pape refertur. In Episcoporum (inquit Antea Pontifici
in Ep. ad Ep. Batic.) Negotio presapiam non agitur. An-
tholius Ordo hoc probat ac tot Pontificum, & Episcoporum
numerus, qui viliibus parentibus nati, de gressu Sacerdotii
summi sunt.

Ducens Vxorem vilem.

26. Qui ancillam duxit in uxorem inter infames no-
vult Suar. de Cens. d. 48. fr. 3. Sin. Sanc. l. 7. mar. d. 19. n. 14.
ex c. si quis Viduam. 2. d. 34. Contra Henrici l. 14. de Irreg.
c. 5. n. 4. numeratur, ut item, qui Meretricem duxit, ut
pudiatam, aut Saltatricem, vel Scenicam, quamvis Vag-
nem & universaliter, qui feminas duxit viles. Vilius
etiam præcendendo ab infamia, persona illa reputatur,
qui cum vili, tam ætuum commercium contraxit.

§. III. De infamia facti.

1. **V**T quis iure Canonico habeatur infamis in-
famia facti, atque adeo irregularis, sufficit quod-
cumque peccatum mortale, in quo quis notorie pec-
caverit. Vide C. Testim. de Test. c. const. 3. q. 5. d. 1. c. 1.
Tria ergo requiruntur, & sufficient ad infamiam facti
patiendam peccatum quodcumque mortale, perseveran-
tia in illo, & Publicitas, seu publica, & quidem extra ma-
ritia.

2. Quoad Primum, nota id dici in materia, de qua lo-
quimur Irregularitatis, nam in ordine ad alios effectus,
ut recte notat Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 4. tantus rigor et re-
peratus multo magis in iure Civili, in quo, restante Mo-
lin. tr. 4. de Iust. d. 7. n. 6. multa peccata non reddunt ex-
tremum paratores viles, & infames. Lege eundem Molin.
ibidem, qui recte percipit aliqua capita per quæ homo
iudicetur infamis infamia facti.

3. Quoad Secundum, id est, quoad perseverantiam,
nota, id intelligi, quoad peccata ex se infamiam aliam
non patientia, nam, si quis v. g. publice seieatur fecerit co-
gnovisse mulierem, non esset quidem infamis, quia iam
non perseverat in peccato, quod solum semel facit. At si
quis seieatur publice cognovisse suam matrem, vel illam
occidisse, nonne esset infamis infamia facti, donec per
veram penitentiam, de qua mox §. 5. n. 3. eiusmodi infa-
miam excuteret.

4. Quoad Tertium, hoc est, quoad publicitatem, duo
sunt notandi. Primo, crimine debere cognosci à multis,
atque adeo non sufficere, si certo seiat à paucis, nam
hoc pacto res diceretur occulta.

Secundo, notitiam debere esse certam, si non metaphysicè, sane moraliter, secus te injustè gereres, si quæpiam, ut infamem repellas, solum ex levi suspicione inter homines leves exorta.

6. Si tamen opinio de tuo peccato sit vulgata apud viros probos, & prudentes, quamvis non adit certitudo, multo magis, si orta sit hæc opinio non ex vanis, sed ex probabilibus conjecturis, eris ab Ordinibus, ac Beneficiis Ecclesiasticis, repellendus, interim, dum non purgas, juxta C. Quoties, & C. Inter: de Purgat. canonica. Neque enim deest in Clericum coaptari eum cujus opinio gravata est. Ita Castropal. de cons. d. 6 p. 20. n. 7. quod late etiam habes apud Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 28.

7. Ex hac doctrina resolvitur nudius tertius, Clericum accusatum apud Episcopum sui Domicilii de commercio cum femina, & ab eodem citatum ad comparandum nequaquam ordinari potuisse ab Episcopo sui Beneficii, ut Clericus intendebat. Ratio resolutionis fuit prædicta doctrina, quia non præsumitur Episcopus ille voluisse Clericum citare ad comparandum, nisi motus ex probabilibus rationibus, seu conjecturis. Fatebar interim meram accusationem non satis esse ad hominem reddendum infamem, quia accusatio non raro fit ab inimicis, & non raro item sine sufficientibus probationibus, sed in casu nostro aderat citatio Episcopi, qui, ut dicebam, non præsumitur Clericum voluisse citare sine aliqua tandem probabilitate delicti. Addidi, saltem ante ordinationem oportere, eum se pargare, juxta prædicta, ab opinione, quæ jam erat inter prudentes de commisso crimine. Nam propterea communiter teste Nald. V. Accusare, num. 4. Barb. de pot. Et. al. 43. Garcia de Benef. p. 7. c. 7. n. 6. Favet, Gibal. de Irreg. c. 5. d. 4. n. 27. docetur, accusatum, pendente accusatione, admitti ad Ordines non posse.

§. IV. Effectus Infamie.

1. Infamia, sive Juris, sive facti in Jure Canonico (nam de Civili nos non agimus) hos duos effectus progitur. Primò, ut infamis ordinari nequeat: id, quod sæpe diximus in Superioribus. Secundo, ut illi Dignitates non conferantur juxta Regulam illam Juris Infamis portæ non pateant dignitatum. Nomine autem dignitatis hic non intelliguntur solum Personatus, sed quæcunque Ecclesiastica Beneficia, & Officia publica, puta Judicis, Assessoris, Advocati, &c.

2. An verò, sicuti si conferantur Ordines Infami, valet collatio, ita valeat collatio Beneficii, vel Dignitatis, licet in utraque collatione certo peccetur, bipartita est Doctorum Opinio. Molin. tr. 4. d. 11. n. 3. alique apud Castropal. mox citandum cum communi ait, esse invalidam Castropal. de cons. d. 6. q. 20. n. 11. cum Garz. puta, in foro externo invalidam quidem esse, sed esse probabile, in foro conscientie esse validam, ac propterea ejusmodi provisum posse dignitate, seu officio frui, donec à Iudice collatio rescindatur. Ratio hujus probabilitatis est, quia nullus asseri potest Textus collationem hanc invalidans, nam quando dicitur (Infamis portæ non pateant dignitatum) satis commodus sensus esse potest, quod non pateant licite, annullatio autem actus, cum sit odiosa sine claro Textu inducenda non est. Adde, tanquam Regulam peculiarem haberi in Tractatu de Irregularitate, quando Textus potest explicari, ut significet aliquid aliud, non esse intelligendum, ut indicativum Irregularitatis.

3. Hæc de Infamia contracta ante susceptas Dignitates. Sed quid, si superveniat.

Respondet, si superveniat Infamia facti, certum est, eam non privare ipso jure possidentem suas Dignitates, vel Officia, ut est communior opinio, quia in nullo Textu habetur ejusmodi privatio. Si vero superveniat infamia Juris, licet statim illorum privationem indicet; tamen hujusmodi infamis abdicare à se illa officia nequaquam

obligatur, modo quo docet cum multis Castropal. & nos diximus §. 2. n. 5.

§. V. Quis dispense in Irregularitate contracta ex Infamia.

1. Si à te incurta fuit infamia Juris, ex eo nimirum, quod subivisti sententiam, quæ condemnavit ad infamiam, vel, quæ declaravit, te commississe delictum trahens infamiam juxta paulo ante dicta, opus est tibi, etiam emendato, dispensatione Summi Pontificis ad Ordines suscipiendos, vel Ordines susceptos exercendos. Nam, si non præcessit ejusmodi sententia, te posse gerere, ut non Irregularem, atque adeo te non indigere dispensatione, si res sit occulta, diximus §. 2. num. 5.

2. Si tamen crimina infamiam hanc trahentia sunt adulterio minora, Irregularitatem ex ea contractam posse post peractam poenitentiam dispensari ab Episcopo docet Castropalaus locum Sane. Henric. Avil. Mol. & aliis, addens, quando infamia inducta est à jure Civili, eam posse aboleri à Principe seculari qua abolita, cessabit Irregularitas, quæ in ea infamia innitebatur.

3. Si autem infamia facti laboras, illam tu ipse restesuar. Henr. Mol. cum Castropal. cit. tolles per emendationem delicti, utique notoriam, & quæ saltem per triennium duraverit. Gibal. de Irreg. cap. 6. qu. 1. num. 5. non præscribit tempus, sed solum petit emendationem cognitam.

4. Hinc ergo, qui non fuit condemnatus per sententiam inponentem, vel declarantem infamiam (tunc enim non sufficit emendatio, sed requiritur dispensatio, ut dictum est) licet notorius fuerit Sodomitæ, Concupinariis Virarius, &c. Si, modo dicto, emendatus est, poterit promoveri. Lege Gibalinum loc. cit.

An hæc Irregularitas ex infamia tollatur per Baptismum, quando hic suscipitur post ipsam contractam, dicemus infra c. 22. §. 1. n. 2. infra videatur Sanch. d. 48. de Cons. scilicet. 2. n. 11.

CAPVT XI.

De Irregularitate ex Novitate Fidei.

§. I. Quisnam eam contrahat?

1. Novi in Fide, quos Græca voce Neophytos appellamus, in C. Sicut. d. 48. sunt, qui cum Iudeorum, Saracenorum, vel Ethnicorum Religionem proficiunt, de novo ad veram Christi Domini Fidem accesserunt.

2. ergo Hos irregulares voluit Ecclesia. C. 1. dist. 48. C. 1. & 2. dist. 55. C. Si aliquando, &c. Si offic. dist. 59. Primò, ne (ut ait S. Paulus 2. ad Tim. 3.) in superbiam elati in judicium incidant Diabolici, eo scilicet, quod sibi plaudere plus iusto possint, putantes Ecclesiam ipsorum Ministerio indigere. Secundo, quia, ad docendum alios, est ineptus ille, qui bene edoctus non est. Tertio, quia bonis moribus debet prius assuescere, qui ad tantam Ordinum puritatem, dignitatemque est promovendus.

2. Porro ex descriptione allata Neophyti tria sunt colligenda. Primò, qui Sacro Baptismi fonte est apte usum rationis ablatus, quamvis filius sit patris infidelis, non est reputandus Neophytus, atque adeo, nec Irregularis. Ita Covarr. in Clem. si furiosus p. 1. §. 2. 7. & 8. Avil. de Censur. p. 7. d. 4. Sayr. de Censur. lib. 6. cap. 11. n. 11. Bonacin. de Censur. d. 7. quæst. 2. pun. 1. num. 5. Ricciullus de Neoph. cap. 1. num. 3. Lez. alios citans consulto 16. numer. 31. quia eam aliam religionem professus non

K x 4 est

est. Ita passim Doctores. Multo ergo minus irregularis erit filius Christiani novi; Solum enim filium Hæretici ob peculiarem Canonum constitutionem irregularem esse, dicimus infra, quia tunc Ecclesia vult punire delictum patris in filio.

4. Secundò, qui à Christianis natus diu vixit inter Infideles, & Infidelium sectam non est professus, si deinde ad suos reversus rite Baptismum suscepit, non est Neophytus, nec Irregularis. Ita Doctores iidem in d.c. *si quis d. 48.* quia de ratione Neophyti est, ut falsam Religionem ante Baptismum fuerit amplexus.

5. Tertiò si idem à Christianis natus potuit baptizari, sed noluit, quamvis deinde, urgente periculo mortis, Baptismum suscepit, Neophytus est, & irregularis, C. *Siquis dist. 57.* & Reg. Vgol. l. de Irreg. cap. 2. §. 3. num. 1. & Gibal. de Irreg. cap. 4. §. 4. n. 16. quia susceptio Baptismi, quando urget necessitas, non vacat suspitione infirmæ fidei. Sed notandum, quod additur in c. *Siquis d. 57.* Nisi forte postea ipsius studium, & fides probabilis fuerit, aut hominum varietas exegerit. His explicatis superius quaestiuicula tres.

Quodnam tempus purgat hanc fidei novitatem?

6. Quaestiuicula prima. Quandiu est expectandum, ut adultus noviter baptizatus judicetur purgasse novitatem, atque adeo amplius Irregularem non esse?

Respondeo, satis esse annum, putat Ricciull. d. *Neophytis cap. 10.* quia Miles, & Servus post annum cum veteranis adscribitur. Duos requirit Romanus, *sing. 42. 1.* & Campanini in *Diversis iurium Civ. Rubr. 1. 1. cap. 7. num. 5.* quia circa duos annos potest quis doctrina, & Christianis moribus sufficienter instrui. Navarr. in *manuscr. cap. 27. num. 205.* Majol. de Irreg. lib. 1. cap. 3. 1. num. 1. Fill. tract. 19. cap. 7. num. 84. Gal. Hurt. de Irregul. d. 2. d. ff. 9. num. 1. Bonac. loc. cit. & alii decennium requirunt, fortasse propter illud S. Hieronymi (debes multo tempore addicere, quod docas) multum autem tempus decennio mensuratur in Iuv. L. *Si cum §. Arisco ff. Qui & à quibus.*

7. Vera sententia est, id arbitrio Episcopi esse relinquendum. Ratio est, quia in Iure tempus certum non designatur, sed potius sic loquitur Pontifex. C. *Neoph. dist. 61.*

Neophytus ne ordinetur. At, si non deest humilitas competens Sacerdotio, ubi causa non haeret, vitium non imputatur.

Episcopus ergo nunquam statim à Baptismo Neophytum ordinet, quia tunc certo est irregularis, quia posito, quod quis prudenter iudicetur Neophytus, irregularitate laborat à solo Summo Pontifice, ut mox dicemus, dispensanda. Episcopo autem solum competit declarare, an hic sit Neophytus, necne. Verum, si post aliquod tempus iudicet Episcopus, Neophytum ea præstare fide, humilitate, doctrina, ut merito sit cum cæteris Veteranis adnumerandus, adnumeret, & jam tanquam Veteranum promoveat. Ita Covarr. loc. cit. Suar. de Cens. d. 43. sect. 3. n. 6. & 7. Bonac. Filliuc. l. c. n. 240. Diana p. 4. tr. 2. ref. 50. Avila de Cens. l. c.

An Neophytus etiam à Minoribus, & prima Tonsura sit rejiciendus?

8. Non esse ab his rejiciendum, putant aliqui cum Bonacina. loc. cit. num. 5. At rejiciendum, putat Filliuc. loc. cit. num. 184. Suar. de Cens. loc. cit. numer. 5. Avila loc. cit. concl. 1. Vgol. de Irregul. cap. 2. §. 2. n. 2. alique. Ratio utriusque sententiæ est, quia priores non putant esse indecentiam, Neophytum his Minoribus iniciari, putant posteriores. Sed tandem utramque sententiam esse probabilem, pronuntiat Gibal. de Irregul. cap. 3. quaest. 3. numero 12.

9. Illud certe nemo negabit, quia ad primam Ton-

suram, Minorisque Ordines minor aptitudo requiritur, quam ad Majores, facilius polle Episcopus, declarare, hunc ad illos idoneum esse, quam ad hos, qui posita declaratione, jam irregularis quod Minoribus erit.

Trabentes originem à Iudæis, Saracenis, Infidelibus, & aliqua macula Irregularitatis Canonica insciantur?

10. Nulla prorsus, ut luculenter, & multis citatis, late probat Lezana, *consulto 16.* Nam licet in aliquibus Ecclesiis repellantur ex peculiari Summi Pontificis placito à Beneficiis, & in aliquibus Religionibus repellantur à Religione; tamen particularis hæc constitutio non officium prædictis, ut voluit Sayr, de Cens. lib. 4. cap. 13. num. 12. Felin. in c. *Eate, de Refect. Covarr. loc. cit. Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 28.* Suar. de Cens. d. 43. §. 1. num. 8. ne possint Ordines suscipere, quia quod Ordines nullam jus est contra illos. Eas autem particularis constitutiones esse legitimas, latissime probat Eloshe à Corro T. 1. in *Analog. contra Amayon.* in evidentiissima disputatione de hoc argumento, De natis ab Hæretico jam supra indicavi me paulo post esse dicturum, cum de irregularitate ex Hæresi.

§. II. Quis dispense in prædictis Neophytis?

1. Solus Pontifex. Quia ratione autem Episcopus possit indirectè dispensare, id est declarare, hoc indicatum est in præcedentibus.

CAPVT XII.

De Irregularitate ex defectu Scientiæ?

§. I. Quis eam contrahat?

1. Illiteratorum quatuor gradus facio. Primum, qui quis tantum scit legere, & scribere lingua materna, nam, qui infra id, nimis est manifestum, quantum de illiteratum.

2. Secundum, qui non solum materna, seu vulgari lingua, verum etiam Latina legere didicit, & scribere, at ad ea, quæ Latine scribit, legitive, intelligenda non pertingit.

3. Tertium, qui legit, scribit, intelligitque Latina, sed nec perfectè eadem intelligit, nec perfectè loquitur, intelligit tamen substantiam ejusmodi notationis.

4. Quartum, qui hæc omnia perfectè intelligit, loquiturque, sed ad Doctoratum, sive Canonatum, sive alterius facultatis, nec pervenit, nec ad illum propter ingenii hebetudinem, vel propter aliud, aliquando potest.

5. His quatuor gradibus distinctis tutam dabimus Deo favente, de Illiteratorum irregularitate doctrinam. Nam, quia Gibalini cap. 3. §. 3. à num. 5. hos quatuor duos tantum gradus contrahit, minus rectè, quia benignè nimis, de hac irregularitate locutus est.

6. Porro illiteratus primo gradu, C. non censetur ill. 5. C. *Illiterat. dist. 36.* C. *ubi de Temp. Ord. in 6. Gloff.* multo magis infra ipsum C. *Quemad. de lere lere Nav. c. si quando excepti. 13. de ref. Menoc. de Arbit. l. 1. casu 425. n. 10.* Vgol. de Irregul. cap. 3. §. 2. n. 1. Barb. de Pot. casu 425. n. 10. Vgol. de Irregul. cap. 3. §. 2. n. 1. Barb. de Pot. alleg. 26. n. 9. alios cit. est omnino Irregularis, durante eo ejusmodi imperitia: & merito, quia is non potest ea præstare, quæ pertinent ad ministeria Ordinis, quæ Latina passim scripta leguntur. Vnde, tum, qui sic ordinatur, tum qui sic ordinatur peccat graviter, & illegitimat, ipse sic ordinatus, illicite Ordines exercebit.

7. Excepe primam Tonsuram cum Rebus de par-

pass. 27. & 29. Glossa C. precipimus diff. 34. Nam si quando Episcopus adverteret, praeceptum initiandum scientem duntaxat legere, & scribere materna lingua, cuiusmodi esse indolis, atque in iis circumstantiis, ut facile credi possit, fore brevi aptum ad scientiam morem, ordinare illum sine incommodo posset. Vide mox §. 2. n. 1.

8. Illiteratus in secundo gradu non est Irregularis, seu ineptus ad Minores Ordines, est tamen ad Maiores propter rationem modo n. 6. indicatam. Confirmatur ex Textu C. Quamvis, de etate, & qualitate, in quo Pontifex deponit Episcopum à muneris Pontificij executione, & administratione, quia idemmet Episcopus confessus est, se nunquam Grammaticam didicisse, & nec, vel Donatum legisse. Si ergo Episcopus à suscepto Episcopatu removeretur ob eiusmodi illiteratam, quanto magis removeretur quis ab Ordinibus nondum susceptis?

9. Illiteratus in tertio gradu cum variam habere latitudinem possit, arbitrium erit penes Episcopum respectu sui subditi iudicare, an tantam habeat literaturam, quanta requiritur ad singulos Ordines: cum certum sit pro Minoribus minorem peritiam, pro Maioribus maiorem exoptari. Id aliquanto distinctius explicabitur mox in seq. §. ex Trident.

10. Illiteratus in quarto gradu non est Irregularis: immò ipsa praxis docuit, ad Ordines etiam Maiores non requiri, nec Doctoratum, nec tantam scientiam, quanta consuevit esse in Doctore.

§. II. Quid Tridentinum circa praedictam literaturam explicaverit?

1. **H**æc in universum ferè dicta reddidit Tridentinum sess. 23. c. 11. 13. & 14. de Ref. claria, quando unicuique Ordini suum peritiæ gradum affixit, sic enim habet.

Pro prima Tonsura sciat Tonsurandus legere, & scribere, & rudimenta Fidei. Nota autem hic Sanchez in consil. 17. c. 1. dub. 45. num. 13. sufficere, si sciat legere, & scribere lingua vulgari: quod certè est quid amplius, quam quod diximus §. præced. num. 7. cum Rebuffo, Pergit Trident.

2. Pro Minoribus latinam linguam intelligat. Et profecto in bonæ indolis pueris, quando spem præ se ferunt maioris literaturæ adipiscendæ, potest præsumi, Tridentini mentem non fuisse, eos excludere, si non recte intelligant, quæ rectè latina legunt. Spes enim illa potest æquivalere necessariæ dispositioni. Confirmatur, quia videtur, eiusmodi esse praxim. Vide Turrecremata & Gemin. C. Illiteratos diff. 36. Innoc. C. In cunctis de Electione, cum aliis dicit, puerum, qui pro ætate didicit, ostenditque, pro tempore proficere posse, non debere appellari illiteratum. Redeo ad Tridentinum.

3. Pro Subdiaconatu (inquit) & Diaconatu litteris, & iis, quæ pertinent ad eos Ordines, quos suscipit, exercendos, sit instructus.

Pro Sacerdotio eas habeat litteras, quibus possit docere populum de his, quæ ad salutem sunt necessaria, scilicetque administrare Sacramenta.

4. Non tamen puto oportere, ut is idoneus sit ad Confessiones excipendas, tum, quia non omni Sacerdoti hoc munus imponitur, tum, quia, quando imponitur, nova debet ex eodem Trident. loc. cit. c. 15. approbatio, novumque examen accedere. Faver eiusmodi Sacerdotibus non admodum peritis ea S. Aug. relati in cap. Speculo diff. 38. monitio, quæ ait non, esse corrigendos ab eruditioribus, sed pie tolerandos illos Antistites, vel alios Ecclesiasticos Ministros, qui fortè cum barbaris, & solæcis Minis Deum invocant, vel eadem verba, quæ pronuntiant, non intelligant, perturbatèque distinguunt, modo hi sententiam intelligant. Hæc Sanctus, & Pius Doctor. Licet autem hic sermo sit de iam promotis, ducere tamen hinc aliquale argumentum poterit prudens Episcopus, pro promovendis.

5. Illud etiam est intelligendum, ut, quando initiandus

est necessarius pro aliquo oppido, ubi sapientiore habere Episcopo non datur, possit, (ut observat rectè Menochius de Arbit. lib. 2. casu 41 §. fin. cui adde Gloss. d. 55. C. Præf. & eand. Gloss. d. 57. cap. 1.) minori præditus peritia promoveri.

6. Si hac occasione scire aveas, quamnam litteræ requirantur ad Beneficia, sive Maiora, sive Minora Ecclesiastica, lege Canonistas in C. Cum in cunctis, de Elect. Castropal. Garfiam, Lotterium. Azor. in propriis tract. de Beneficiis, & aliquid tangit Sanchez, in consil. lib. 7. c. 1. dub. 45. n. 11. nec omittatur Tridentinum sess. 24. c. 12. de Reform.

§. III. Quenam scientia requiratur in Religioso initiando?

1. **Q**uoniam Pontifex prohibet ne Episcopi primam Tonsuram conferant illiterato, nisi fortè Religioni nomen det, ideo colligunt aliqui Recentiores, tum pro prima Tonsura, tum pro aliis, quibuscumque Ordinibus, atque adeo pro Sacerdotio, minorem scientiam requiri in Religioso, quam in seculari. Addunt, cum Religiosus versetur sæpe cum valde doctis, facile illum ipso usu peritiorem reddi posse.

Equidem scio à multis ut Henric. & Villa. cit. à Portella in dub. Reg. V. Ord. Sacri n. 6. Glian. de Conf. V. Ignorant. Gibal. de Irreg. 3. q. 3. n. 8. fin. & probab. tutumque putat Diana s. 2. tr. 16. ref. 29. & p. 4. tr. 2. ref. 74. Castrop. d. 6. de Conf. p. 10. n. 3. id tanquam probabile doceri. Verum ego cum Ledesma in summis. 1. tr. de Ord. c. 7. concl. 4. illis acquiescere nequaquam, propter sequentes rationes, vel nolui, vel non potui.

Primo, quia id nullo iure, sed omnino gratis docetur. Immo in Tridentino sess. 13. cap. 12. de Reform. sic præcipitur.

Regulares, nec in minore ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscumque, quoad hoc penitus exclusis.

Profecto, si diligens examen cum Religiosis est habendum, quæ ratione exigua doctrina in illis erit satis? Ad exiguam doctrinam inveniendam diligenti examine non est opus.

Secundo, quia hæc nostra ætate non minus à Seculari, quam à Religioso, ne dicam multo amplius, requirunt instrui Fideles, & æquale periculum est in utroque, tum errandi in docendo, tum errandi in Sacris ministeriis peragendis.

Tertio, quia non loquuntur consequenter Contrarii, Ipsi enim cum explicant, quid satis sit literatum pro Religioso Sacerdote, dicunt, sufficere, ut is bene legat, & pronuntiet (utique Latine) & item, ut mediocriter Latinum Sermonem intelligat. At ego affirmo, fieri non posse, ut quis hæc habeat, quin sit aptus, sive Religiosus sit, sive Secularis, ad Sacerdotium, ad arbitrium tamen Episcopi, cui id remisimus paulo ante. §. 1. n. 8. & §. 2. n. 5.

Quarto, quia Contrariorum rationes facile dissolvuntur, nam Textus ab ipsis allatus n. 1. qui loquitur de sola prima Tonsura, non est ad alios Ordines extendendus, si quidem homini Religionem ingredienti, qui ob ipsum ingressum sit Ecclesiasticus, facile conceditur prima Tonsura, quæ nihil amplius facit, præter quam constituat in eodem statu Ecclesiastico: At in aliis Ordinibus ad altiorum gradum ascenditur.

Ad id, quod additur, Respondeo, etiam parem convictum cum Doctis habere Sacerdotem Secularem, si suo officio non desit, vacandi semper in Ecclesiis, præterea nullum Episcopum invenies, qui te velit promovere ad Sacerdotium, nisi solam spem, quod Patrem, Fratrem, que germanos habeas, quite continuo instruant. Instruendos Sacri Canones, & præcipue Tridentinum requirunt, non instruendos.

Non autem esse tam rigidas, volo, ut non approbem illa duo, quæ merito approbat Maiol. de Ir. l. 1. c. 32. n. 7. Alterum

Alterum, aliquid circa litterarum peritiam indulgeri posse pro Regularibus, si sint Anachoretæ, & solitarij.

Alterum, si ordinandus, ut notavi §. 2. num. 5. necessarius sit pro Oppido, vel Sapientiores haberi nequeunt, multo magis si indigeat operariis pro vinea Dei in locis infidelium, supposita solida virtute ordinandi, quia præstat Sacerdotem habere non valde doctum, quam habere nullum.

Adde, & tertium cum Gualino de Irreg. cap. 3. q. 3. n. 8. sine, & Villalobos. Si Canonici, inquit, vel alij Beneficium habentes insignes sint moribus, aut alio quopiam eximio dono præditi, facile scientiæ defectus aliquis dissimulari poterit. Hæc illi de Beneficiariis, quæ certè Sacerdotio in aliquo raro casu convenire posse, non est repugnandum.

§. IV. De examine Ordinandorum ad cognoscendam eorum peritiam.

2. Vixta Tridentinum sess. 23. c. 12. de Reform. ut diximus, omnes, etiam Regulares, sunt diligenter examini subdendi. Circa, quod cum declaratione non indigeat, duo adverte duntaxat.

Primo, si ordinandus sit aliunde notus, posse examini non subire, ut notat rectè Sanchez de cens. lib. 7. cap. 5. disp. 46. n. 8. in modo convenientius fore, puto, si ille non examinetur, quando eius certa peritia est, ut nimirum intelligant omnes benignè, immò, & cum decore excipi ab Ecclesia Sapientes.

Secundo, Regulares ex vi Tridentini citati subduntur examini Episcoporum, ut probat Castrop. de Ord. p. 8. n. 1. non obstantibus eorum privilegiis. Tamen, quia post Tridentinum adest Privilegium Gregorij XIII. quo videntur eximi ab examine prædicto promovendi ex Societate, omnesque ferè Religiones contendunt hoc idem Privilegium ipsis per communicationem fuisse concessum, id, quod meum, nunc decernere, non est fidei solum Episcopis dico, eos posse acquiescere examini, seu approbationi factæ à Superioribus Religionis pro suis Religiosis promovendis, sicuti acquiescere idem Episcopus solet suis propriis Examinatoribus. Id autem dico, quando Episcopo moraliter constat de sinceritate, & diligentia dictorum Superiorum. Quod addo, quia nimis frequenter adverti, Superiores plus æquo esse in re hac indulgentes suis Religiosis, cum tamen etiam ipsos Religionum Prælatos respiciat Præceptum Tridentini, ut diligenter examinent promovendum.

§. V. Quis dispense in defectu scientiæ?

1. Si constet, esse quempiam illiteratum in eo gradu, quo §. 1. dictum est, statim constabit, eum esse Irregularem ita, ut nemo illum dispensare, nisi Summus Pontifex, possit.

At quia, ut in simili supra notavimus, sæpè Episcopo declarare conceditur, imperitiam non esse in eo gradu, qui constituat hominem illiteratum, atque irregularem, ideo poterit tunc Episcopus eundem ad Ordines promovere.

CAPVT XIII.

De Irregularitate ex mala usurpatione Baptismi.

Ex aliorum Sacramentorum abusu nulla, teste Castrop. de Cens. d. 6. p. 16. Laym. l. 1. p. 5. c. 2. Suar. d. 42. de Cens. sect. 2. oritur irregularitas, præter Baptismum, & ordinem, de quibus iam brevem tractationem aggredior.

§. I. De Baptismo male suscepto.

1. Qui Baptismum (uniquè validum) ab hæretico scienter extra casum necessitatis recipit, irregularis est. Ita Suarez 3. p. 1. 3. de 35. sect. 6. sine Theol. de pœni Eccl. p. 2. v. Bapt.

2. Dixi (scienter) nam tum infans (quicquid dicitur Maiolos) tum adultus, qui hanc prohibitionem nescit, sicuti excusatur à culpa, sic & excusatur ab hac pœna.

3. Dixi item (extra casum necessitatis) quia excusaretur modo is, qui morti v. g. proximus Catholico baptizante carens, ab hæretico baptizari se finxit. Excusaretur etiam, qui metu gravi coactus ab hæretico Baptismum susciperet; is enim etiam putatur casum necessitatis.

4. Qui autem, cum sit adultus, Baptismum recipere differt usque ad articulum mortis, sive, quia præsumit voluisse peccare libere, unde sit indignus Ordine, sive, quia est numerandus inter Neophytos, irregularis est, C. unic. dist. 57. ut supra vidimus cap. 1. n. 1. n. 58.

5. Quæres. Qui baptizat privatim aliquem sine necessitate, peccat sine dubio: at incurritur irregularitas?

Respondet. Aliqui putant tum Laicum, tum Clericum non Sacerdotem incurrit, si sine necessitate sit privatim, sive solemniter baptizet. Sed probabilissimum iam hodie est, Laicum nunquam incurrit, Clericum vero non Sacerdotem incurrit solum, quando solemniter baptizat sine necessitate. Ratio dictæ dicitur est, quia in c. 1. §. 2. de Clerico non ordinari, ubi irregularitas fulminatur, solum loquitur Pontifex de Clerico non Sacerdote baptizante solemniter sine necessitate. Igitur non est extendenda ad alios, nec ad Baptismum privatim. Quare idem Clericus, si baptizet extra necessitatem privatim, repugnantem Sacerdoti, vel Parocho presentem, esto peccet, irregularitatem tamen non incurrit. Nec obstat, quod in d. cap. prohibetur sub irregularitate exercitium Ordinis ei, qui non est ordinatus, non obstat inquam, quia Baptismus non solemniter, non est exercitium, seu actus ordinati, ut ordinari, sed cuiusvisque etiam Laici. Lege Sylvestrum, V. Irreg. q. 112. §. 27. Gratian. tom. 5. dist. 2. n. 1. Suar. de Sac. 31. sect. 3. G. Hurt. de Irreg. d. 2. diff. 2. n. 5. aliosque.

§. II. Ex Rebaptismo.

1. Ex Rebaptismo absolute facto evadit irregularis, is, qui ex officio ministrat dicto Rebaptizanti. Quia (absolute facto) nam ex conditionato, puta si scietur es baptizatus, te baptizo, quamvis teneat, id sine sufficienti ratione dubitandi repetatur Baptismus, nulla inducitur irregularitas. Ita Suar. aliique cità Diana p. 3. tr. 4. ref. 9. Gibal. de irreg. c. 4. q. 4. n. 12.

§. III. Quis dispense in his.

1. In his unus Summus Pontifex dispensare valet. Incipe Primo, quando Rebaptizans ingreditur Regionem; tunc enim ex cap. Litterarum de Appell. pœni Episcopum dispensare, docet Prates, in manus, c. 4. de Irreg. disp. 5. c. n. 16. Excipe Secundo, quando delictum est occultum; tunc enim ex Tridentino sess. 24. c. 4. de Refor. dispensat etiam Episcopus, ut Ioan. Præp. 3. p. 1. de Bapt. art. 9. dnb. 3. num. 105. §. 106. signate vocat.

CAPVT XIV.

De Irregularitate ex Ordinum abusu.

1. EX tribus Capitibus abusus Ordinum Irregularitatem in quibusdam circumstantiis inducit. Primum, quando ii prave suscipiuntur. Secundum, quando cum eos non habeas, eosdem tamen usurpas. Tercium, quando eos habens, eosdem tamen usurpas male.

§. I. Quando Ordines prave suscipiuntur.

1. **T**ria hic habet. Primum, eum, qui furtive Ordines suscipit, fieri irregularem per aliquos. Ita Suar. de *Cens. d. 42. sect. 3. n. 5.* Bonac. de *Ordin. g. unic. p. 4. n. 31.* & *clarius d. 7. de Irreg. g. 3. p. 4. n. 6.* Diana p. 4. *tract. 2. ref. 55.* G. Hurt. d. 2. de *Irreg. diff. 2.* alique, id quod colligunt ex *c. 1. 2. & 3. de eo, qui furtive.* Secundum, eum qui extra casus iure permisos, cum sit uxoratus, Sacros Ordines, vivente uxore, suscipit, fieri irregularem. Tercium, non fieri irregularem, sed duntaxat suspensum eum, qui per alia quædam familia delicta Ordines prave suscipit. Illustremus breviter singula.

2. Quoad Primum. Is, propriè dicitur furtive Ordines suscipere ad effectum incurrendi, per prædictos, in irregularitatem, qui se ordinandorum numero admisit, cum ad eos non fuerit ab iis, ad quos pertinebat, id est ab Episcopo, admissus. Unde sequitur, cum etiam furtive Ordines suscipere, qui alium supponit examini, & deinde is ad Ordinationem, loco illius, accedit.

3. Dixi autem (per aliquos) nam Doctores, ut notat Bonac. *loc. cit. di. num. 6.* non conveniunt, an in hoc casu incuratur suspensio, an irregularitas. Suar. & prædicti modo citati dicunt cum communi, incurri Irregularitatem. Gibal. *cap. 5. de Irreg. g. 1. n. 21.* alique aiunt, incurri solum suspensionem, fundanturque utrique Doctores in Textibus citatis, quos quilibet ad se trahit. Nobis hanc litem dirimendi otium non est. Videantur prædicti, sufficit enim scire, hanc esse dispensabilem ab Episcopo, eo modo, & distinctione, quam dixi, cum de *Ordin. c. 12. §. 1. à n. 34.*

An prædictus furtive intrusus valide ordinetur, dixi in eodem *tr. de Ord. c. 6. §. 1. n. 13.*

4. Quoad Secundum. Is uxoratus, etiam solum per Matrimonium ratum, qui, præter casus in iure permisos, suscipit Ordines Sacros, irregularis est, vide *Extrav. Antig. de Voto* idque siue sciens faciat, siue per ignorantiam crassam nesciens, ut, si mortuæ sit sua uxor, ignorare negligat; ignorantia enim crassa dolo æquiparatur, ut *lib. 1. in Decalog. cap. 2. §. 10. num. 4.* dictum est?

5. Sed, quinam sunt casus iure permisi?

Respondeo, esse duos tantummodo. Primum, quando factum est legitimum divortium perpetuum. Secundum, quando adest mutui consensus, &c. De quibus, deque conditionibus tunc requisitis, supra dixi distinctè satis *lib. de Matrim. tr. 7.*

6. Quoad Tercium. Per alia quædam delicta circa dictos Ordines, Irregularitas non incurritur. Quare, quamvis aliqui putent. Primum, si quis suscipit Ordines ab Episcopo non consecrato, vel non baptizato. Secundum, si ab hæretico, vel schismatico. Tercium, si simul à duobus Episcopis, quorum unus materiam exhibeat, alter formam proferat. Quartum, si, qui est de ritu Latino, recipiat Ordines ab Episcopo Græci ritus. De hac re lege *Dianam p. 4. tr. 2. ref. 14.* vel contra. Quintum, si quis Ordines per saltum recipiat. Sextum, si eisdem suscipiat, non suscepto Constitutionis Sacramento. Septimum, si quis in Ordinum, vel Beneficii susceptione Simoniam committat. Octavum, si quis ordinetur ab Episcopo, qui renuntiavit loco, & dignitati Episcopali. Nonum, si quis

excommunicatus (nisi forte Sacerdos, ut notat Suar. de *Cens. d. 12. sect. 1. num. 5.*) faciat coram se Missam celebrare. Decimum, si quis iterato Ordines suscipiat. Quamvis, inquam, aliqui putent, hos incurere in Irregularitatem, tamen alii probabilius negant, esto, peccent, & aliquando incurant suspensionem, ut in *tractatu de Ord. cap. penult.* dictum à nobis est. Lege tamen Suar. *loc. cit. & d. 42. de Cens. sect. 3. & 4.* Gibal. de *Irreg. c. 5. g. 1. à num. præscriptum 14.* Prat. in *manusc. de Irreg. dist. 5. c. 3. fol. 490.* aliosque.

7. Sed adhuc inquires Primum. Si multi ex prædictis, ut dicitur in *tract. cit. de Ordine*, incurunt suspensionem, per quam, nec possunt ascendere ad alios Ordines, nec in susceptis ministrare, cum Irregularitas eisdem effectus pariat, quid interest dicere, hos incurere suspensionem, vel irregularitatem?

Respondeo, interest sanè. Nam, quamvis in aliquibus hæc duæ conveniant, differunt in aliis permaximè. Et sanè, ut cætera omittam, suspensus, si suspensionem violat, præter peccatum, incidit in aliam penam nempe in irregularitatem. At irregularis, si violat irregularitatem, peccat quidem, sed aliam penam non incurrit. Rursus, quia suspensio regulariter est censura, non item Irregularitas, qui solum habet auctoritatem absolventi à censuris, non potest absolvere ab irregularitate, poterit tamen aliquando, ut in *tract. de ipsa à suspensione.*

8. Inquires Secundum. Excommunicatus, Suspensus, Interdictus, uno verbo, ligatus aliqua censura, si Ordines recipiat, sitne eo ipso irregularis?

Respondeo, licet is gravissime, ut vult Suar. *l. max citando Diana p. 1. tract. 11. ref. 105.* peccet, puto probabilius, cum Suar. de *Cens. d. 31. sect. 1. n. 57.* Leand. de *Ord. d. 6. g. 17. & 18.* non fieri eo ipso irregularem, quia irregularitas hæc ex abusu Ordinum incurritur, quando quis cum censura ministrat, seu exercet Ordines antea susceptos, ut mox §. 3. dicemus: at hic censuratus novum Ordinem suscipit, non vero utitur suscepto.

9. Illud etiam nota, ejusmodi administrationem, quæ te censuratum irregularem facit, debere esse, ut vult Suar. de *Cens. d. 42. sect. 3. n. 2.* extra illam Missam, in qua initiatis Sacerdos, quamque cum Episcopo celebras, quia in hac non diceris ministrare, seu exercere Ordinem, sed Ordinari ad ministrandum.

10. Subinquires. Eritne saltem suspensus, qui cum sit Excommunicatus, Ordines recipit?

Respondeo, De hac re dixi, cum de *Ord. supra lib. 6. de Ord. cap. 12. §. 1. à num. 8.* ubi asserui, certum esse, incurri suspensionem, si excommunicatus ex percussione Clerici Ordines suscipiat. At, si ex aliis causis, mihi esse incertum, sed propendere ad negandum. Relege omnino locum.

§. II. Ordinis, quem non habes usurpatis.

1. **S**i quis Clericus carens Ordine aliquo, exercent proprium actum ejus Ordinis, quo caret, idque serio, & ex animo, atque item culpabiliter, sine dubio contrahet irregularitatem, ut clarè constat ex *jure c. 1. & 2. de Cler. non ordinato ministrante.*

2. Dictum est Primum, (Clericus) nam licet communis Suar. *l. c. Avila p. 7. de 9. num. 2.* & aliorum opinio sit, etiam Laico sic delinquenti affigi ejusmodi Irregularitatem, tamen teste Barb. in *d. c. 1. Lez. V. Irreg. num. 59.* Castrop. de *Cens. d. 6. p. 18. n. 10.* Gibal. fusè & eruditè de *irreg. cap. 5. quest. 1. num. 25.* Diana part. 1. *tract. 7. ref. 44.* Vbi quid de Diacono porrigente Euchar. probabilis est, affigi duntaxat Clerico, quia de solo Clerico meminit prædictum Ius.

3. Dictum est Secundum (Proprium actum Ordinis) nam tunc solum incurritur irregularitas, non vero, quando exercetur à Clerico actus, qui proprius non est Ordinis. Hinc celebrare Missam, solemniter baptizare, Confectiones audire, & absolvere à peccatis, conferre Ordines, dare Benedictiones: quæ à solis Episcopis, vel Sacerdotibus

dotibus solent dari, qualis est Benedictio Nuptiarum quia, inquam, hi sunt proprii actus Ordinis Sacerdotalis, seu Episcopalis, propterea Clericus non Sacerdos eos exercens sit irregularis. Si quis autem, cum sit Sacerdos tentat, sine legitima approbatione absolvere aliquem à peccatis, vel sine licentia Parochi batizat solemniter, vel sine eadem licentia Extremam Vocationem confert, vel, cum non sit Sacerdos, seu Diaconus, concionatur in Templo, etiam cum stola, vel, cum sit Episcopus, ordinat subditum alienum sine Dimissoriis, vel Ordinationem celebrat in aliena Diocesi sine licentia Ordinarii, vel, cum sit suspensus à Pontificalibus, celebrat cum Episcopali apparatu, quia hi non sunt proprii actus ordinis, sed actus potestatis jurisdictionalis, ideo Clericus eos actus faciens, licet peccet, irregularitatem non incurrit.

4. Propter eandem rationem, quando aliquis actus Ordinis, quoad substantiam, exerceri potest à non habente ejusmodi Ordinem, sed exhibitum sub tali, vel tali modo est dicti Ordinis proprius, si hoc modo à Clerico fiat, licet irregularis, non vero, si solum fiat, quo ad meram substantiam, Non Diaconus, v.g. si cantet Evangelium in Missa solemniter cum Dalmatica, Stola, & Manipulo, & non Subdiaconus cantet Epistolam in simili solemniter Missa cum Turicella, & Manipulo, evadit irregularis (excipe nisi alicubi adesset contraria legitima consuetudo, vel legitimum privilegium). At iidem, si sine memorato apparatu cantent dictum Evangelium, vel Epistolam, ille sine stola, hic sine Manipulo, quamvis sacris vestibus sint induti, irregulares non fient. Ita S. V. Irreg. ex Ord. abus. n. 3. Squillan. de pri. Cler. p. 2. n. 67. quia cum stola, vel Manipulo exhibetur actus proprius illorum Ordinum, non vero sine illis.

5. Denique propter eandem rationem, exercere actus Ordinum Minorum à non habentibus illos, non est irregularitatis causa, quia hi actus non sunt ita proprii Ordinum, ut à Laicis exerceri non possint. Leg. Leandr. de Ord. d. 2. q. 23. & 24. Layman. lib. 5. tract. 5. p. 5. cap. 5. Avil. p. 7. d. 9. sect. 2. dub. 3.

6. Ad maiorem explicationem huius, de qua agimus, irregularitatis, ne ignores, nonnullos putare, ut Navar. Henr. Avilam, quos cit. sequiturque Layman. lib. 1. tract. 5. p. 5. c. 3. n. 2. Theaur. loc. cit. V. Ord. c. 32. eam esse totalem, id est prohibere ascensum ad altiores Ordines, & vetare usum susceptorum, sed addunt, quoad hunc usum, non vero quoad ascensum, posse dispensari ab Episcopo post biennium. Nonnullos vero, ut Suar. & Coninch. apud Layman. cit. putare, esse limitatam, per quam scilicet vitetur delinquens ad altiores Ordines ascendere, sed solum ad tempus biennii, vel triennii vetetur sub poena suspensionis usus ultimi Ordinis suscepti; v.g. vetetur Diacono usus Diaconatus, non vero, usus anterioris Ordinis, id est Subdiaconatus, &c. Utraque sententia probabilis est, quia, clarè Textus c. 1. & 2. de Cler. non ordinato ministrante nequaquam loquitur.

§. I. I. Ordinis, quem habet, usurpatio prava.

1. Si quis Clericus violat Censuram, id est cum sit excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus exercet culpabiliter actus proprios Ordinis Majorum, quos habet, quod certè est violare Censuram, quia quis est innodatus, sit, toto tit. de Clero excom. ministrante, statim irregularis, atque adeo incurrit effectus omnes irregularitatis supra c. 6. explicatos. Quod autem Clericus, quamvis ipse non interdictus, si violat interdictum locale, & similia, dicitur in tract. de interdicto.

2. Dixi Primos, (Cum Censura, &c.) Neque enim ex quocunque Ordinis abusu irregularitas incurritur, sed solum ex abusu cum violatione censuræ, nam propterea Sacerdos celebrans in peccato mortali, sed nulla laborans Censura, peccabit quidem, sed nullam irregularitatem incurrit.

3. Propter eandem rationem, quia Irregularitas non

est Censura. Qui, cum sit irregularis, celebrat v.g. in Cens. d. 1. o. sect. 2. & d. 42. sect. 3. Bonac. d. 7. de Cens. p. 4. n. 4. & rectè notant alii, ut Covar. in Clem. 3. de Irregularit. v. g. vel corpore vitiatum, &c. si celebrat, cum hi defectus non sunt Censura, quam per celebrationem talis Sacerdos violat.

4. Dixi Secundò, (Inculpabiliter) nam si quis bona fide credens, se v.g. fuisse à Censura absolutum, & deinde appellasse, celebrat, non fiet irregularis. Ita Theaur. V. Cens. c. 11. Decisio Rotæ Romanæ 408. inter Possessum Farinacium, etiam si deinde constet appellationem fuisse illegitimam, ut probat Cartar. decis. 34.

5. Idem esse, si ob vitandum scandalum, vel mendacem infamiam, celebret v.g. cum excommunicatus, notat Lez. V. Irreg. n. 55. Galp. Hurt. de Suspens. non diff. 5. d. 13. & nos de excommunic. cap. 2. universali diximus.

6. Dixi Tertiò, (Actus proprius) non enim incurrit irregularitas, si eos actus exercet Clericus Censuratus, quos alter Laicus exercere potest. Actus autem proprii Ordinum sunt iidem, quos §. preced. num. 3. & 4. enumeravi, & minutius enumerat Gibbal. c. 5. Irreg. d. 2. n. 1. quæ, si bene percipiuntur, confirmant Regulam illam universalem Suarii d. 1. 1. de Cens. sect. 3. n. 26. Excommunicatus ministrans ex officio Sacramentum, si ipso facto Irregularis.

7. Dixi Quartò, (Ordinum Minorum) nam Minorum exercens non evadit irregularis. Excipe, nisi forte, cum sit censura irritus ex eo, quod suscepit in Minoribus Ordines cum Simonia, exercet contrarium Minorum Ordinum actus, tunc enim ex constitutione S. V. in const. contra male promotos, erit Irregularis.

8. Inquires Primò, docetur in tractatu de suspensione, & interdicto, aliquando hæc imponitur Censura, id est, ut poenam medicinalem, aliquando in vindictam, id est in puram poenam delicti. Inquires, inquit, an, qui violat suspensionem, & interdictum, ut poenam poenam, cum illam non violat, ut censuram, fiat irregularis?

9. Respondeo, fieri, docet Suarez d. 26. de Cens. sect. 2. num. 4. Adde Bonac. de Susp. part. 4. num. 5. cit. cit. Non fieri, putat Alphonsus de Leone lib. 6. de Cens. num. 5. & Villal. tom. 1. tract. 1. §. diff. 3. num. 57. quia fuit in odiosis. Verum sentendam cum Suarior, quia efficaciter ejus sententia probatur ex cap. 1. de re ipsa, ubi violans suspensionem per unum annum interdictum (quæ certè, ut sic infliguntur) ut in eodem tract. docetur, pura poena, pronuntiatur irregularis, & merito, quia utraque est eadem ratio, cum utraque piver exercitio Ordinis.

10. Inquires Secundò, Qui pluries cum Censura actus Ordinis exercet, plures Irregularitates incurrit?

11. Respondeo, cum necessaria distinctione, Si eadem numero censuram violas, unam Irregularitatem contrahes. Quare, si excommunicatus celebret Missam, etiam centies, unam Irregularitatem contrahes, licet pluries sic celebrando, pluries peccet. Ita Sanchez, de matrim. lib. 4. d. 24. n. 7. Theaur. loc. cit. c. 11. Bonac. d. 7. de Cens. q. 1. n. 4. Castrop. tom. 1. ar. 3. p. 16. §. 4. fine, contra Gibbal. Cens. disp. 5. q. 5. num. 13. sect. 43. At, si violas Censuram de versæ rationis, plures Irregularitates, juxta pluralitatem dictarum censurarum, contrahes: si excommunicatus v.g. suspensus, interdictus Missam unam celebrat, tres contrahes Irregularitates distinctè explicandas, & fortè ab illis dispensationem petas. Ita Lez. V. Irregul. num. 56.

12. Quid, si violentur plures Censuræ ejusdem rationis? Titius v.g. est pluries excommunicatus, quia pluries percussit Clericos, & cum is excommunicatus Missam celebravit, incurrit plures Irregularitates. Respon-

13. Respondeo. Ita videri Gibal. *loc. cit. dicto n. 13. sect. 4.* sed oppositum non esse improbabile, putat Castrop. *loc. cit. favetque Avila, d. 7. d. 10. dub. 8.* quoniam si est otium lege.

14. Inquires tertio. Si quis prohibitus sub excommunicatione lata sententia, ne celebret; ipse tamen celebret, unde, & peccet, & in excommunicationem incidat, inquires, inquam, etiam incurrat in irregularitatem?

15. Respondeo, nequaquam cum Gibal. *de irreg. c. 3. q. 2. n. 11.* incurtere, quia in illa celebratione incurrit excommunicationem, ergo prius intelligitur jam celebrasse, & deinde incidisse in excommunicationem. Non igitur celebravit cum excommunicatione. Quod si iterum celebret, tunc enim vero violabit Censuram, & irregularitatem effugere non poterit.

16. Inquires quarto. Si quis irreteus Censura exerceat actum Ordinis, quem habet, qui actus propter aliquam rationem sit nullus, incurritne in irregularitatem? Absolvat v. g. excommunicatus hominem, qui sine debito dolore ad Confessionem accessit, unde sacrilege, atque adeo nulliter absolutionem receperit; etne hic irregularis? Idem inquiri potest, si idem excommunicatus consecraret in aqua, vel in pane non triticeo, si baptizet sine aqua naturali, si Episcopus excommunicatus ordinet feminam, vel non baptizatum, &c.

17. Respondeo. Distinguit Suar. *de Censur. d. 11. sect. 3. n. 14. & 15.* Si Minister hic excommunicatus sciens actum fore invalidum, scilicet se gerat, proferet v. g. verba extrinsecus, sed absque intentione faciendi verum actum, seu verum Sacramentum, non incurrit in irregularitatem, quia actus procedens a ficta intentione non dicitur ulus Ordinis. Si vero habeat intentionem verum actum, seu Sacramentum facendi, sed ex defectu materiae, vel alterius circumstantiae Sacramentum non facit, probabilius putat in irregularitatem incurtere, quia tunc ille serius, ac voluntarius conatus faciendi actum, abusus Ordinis est. Scio Prætem, in *manus. de Irreg. d. 5. c. 4. §. 1. num. 18. fol. 507.* putare etiam in hoc secundo casu non incurtere irregularitatem, sed, quia illum sequi saltem tutius nolo, non est necesse in re rara amplius immorari.

18. Inquires quinto. Si Sacerdos excommunicatus toleratus ad petitionem Fidelium non habentium v. g. alium Sacerdotem, nisi hunc, celebret Sacram die festo, ut ita satisfaciatur præcepto, potestne licet tunc celebrare, & effugere incursum in irregularitatem? Supponimus autem ne is peccet, se posuisse in gratia saltem per contritionem.

19. Respondeo, Castrop. *de Cens. d. 2. p. 8. n. 4.* videtur concedere his verbis. Ex quo fit, si dies occurrat festivus, neque adsit alius Sacerdos, qui Missam populo faciat posse excommunicatum (utique toleratum) celebrare, quia præsumitur populus petere sacrificium necessarium pro præcepto audiendi Sacram exequendo, ut bene Navarr. Suar. Filliac. Bonacina. Hæc Castropalaus.

20. Inquires sexto. Si is, cui est interdictus ingressus in Ecclesiam, celebret, incurritne in irregularitatem? Respondeo, incurrit, quia adhuc tunc violat Censuram ut habes apud Suar. *de Censur. d. 35. sect. 4.* Leandr. *de Interd. d. 7. serè per totam*, alioque.

§. IV. Quis dispense in prædictis ex abusu Ordinis?

1. Irregularitatem contractam primo modo ex dictis §. 1. hoc est ex furtiva Ordinum susceptione, si tamen ea contrahitur, est dispensabilis ab Episcopo si non præcessit prohibitio excommunicationis. Id quo modo se habeat, dixi in *Traictat de Ord. cap. 12. à n. 34.* & videri potest Thesaurus de pœnis Ecclesiasticis p. 2. V. Ordo c. 7. præsertim §. *Adverte secundo.* Quando autem crimen est occultum, dispensari semper posse ab Episcopo sic concedente *sess. 24. c. 6. de Res.* jam non ignoras.

Paris 111.

2. Irregularitatem contractam secundo modo ex dictis in eodem §. 1. hoc est ex Ordine suscepto ab uxore, tunc solum potest Episcopus dispensare, quando sic ordinatus ingrederetur Religionem, mortua jam uxore, vel perpetuo divorcio celebrato.

3. Irregularitatem denique contractam ex usurpatione Ordinis, quem non habes, vel ex prava administratione Ordinis, quem habes, de qua dictum est §. 2. & 3. à solo Pontifice dispensatur, nisi, quando est occulta, quæ potest ab Episcopo ex dicto Tridentino.

CAPVT XV.

De Irregularitate ex occisione hominis.

§. I. Dispositio eorum, quæ in hoc capite sunt tractanda.

1. VT ex Ordine progrediamur, agam hinc primò, de homicidio casuali, præter intentionem, & quidem physicè commissio.

Secundo, de eodem casuali, sed moraliter commissio, id est orto ex mandato, consilio, &c. ad aliud, quam ad homicidium.

Tertio, de physicè, & quidem injustè commissio intentione, id est de homicidio voluntario.

Quarto, de eodem voluntariè commissio moraliter, per mandatum, consilium, &c.

Quinto, de mutilatione, quæ etiam ipsa causa Irregularitatis est.

Sexto, de occisione iustè patrata à Ministris iustitiæ.

Septimo, de eadem iustè patrata à militibus in bello.

Octavo, de eadem commissio in sui defensionem.

In re sexcentis nodis implexa lucem nobis præferat Lux æterna.

DE IRREGULARITATE EX HOMICIDIO CASUALI.

§. II. Ex quonam casuali homicidio incurritur Irregularitas?

1. Homicidium, quod casuale appellamus ex eo, quod casu, id est præter intentionem occidentis fit, tribus contingere modis potest.

3. Primo, quando quis volens occidere quemquam, nec de occisione cogitans, vel subdubians, opus tamen ponit ex quo omnino per accidens sequitur occisio alicujus, præter suam intentionem. Solet afferri exemplum, ut, si famulum quis ducat secum ad venandum, & famulus casu decidat ab equo, moriaturque.

4. Secundo, quando quis opus ponit, ex quo non solet, nec semper, nec sæpè mors alterius sequi, interdum tamen sequitur; ipse autem mortem nullo modo intendit, sed illam prævidens, vel saltem de illa subdubians, non adhibet remedia, ut non sequatur, vel, si talia remedia non ad sunt, non desistit ab opere, ut certè nunc ex iustitia desistere deberet. Exemplum solet afferri de eo, qui projicit lapides, & ligna in publicam viam, nullo signo dato, quo transeuntes sibi caveant, cum tamen advertat, vel certè de alicujus morte subdubiet, quamvis illam non intendat.

5. Tertio, quando quis opus ponit, ex quo solet sequi occisio, caput v. g. inimici graviter frangit, ictum gladii in pectus impingit, &c. animo tamen illum non occidendi, sed solum vulnerandi.

6. Primum ex his dicitur homicidium verè casuale. Secundum, dicitur mixtum à casuali, & voluntario. Tertium, verè voluntarium.

7. Iam de hoc tertio verè voluntario agemus §. 7. quando de homicidio voluntario disputabimus. De secundo hic est proprius agendi locus, nam de primo nihil dicendum erit, quia per omnes hoc lege Farin. *de homic. q. 126. n. 1. & 2.*

L I primo

primo loco dictum homicidium, quod verè, & ex quacumque parte est, casuale, nullam parit irregularitatem; ad hanc enim, quæ est ex delicto, incurrendam, requiritur culpa, quæ cum hinc absit, aberit, & pœna Irregularitatis, nam propterea plures apud Sayr. *de censl.* 7. c. 6. d. n. 29. advertunt, non affici irregularitate illum, qui, ut gravem lapidis ictum, quamvis joco immisum declinet, casu in alium incidit, eumque præcipitavit, vel alio modo abique ipsius dolo occidit, quia tunc merè casualis fuit mors.

8. Porro homicidium mixtum, de quo in hoc §. agendum erit, quodque deinceps brevitate gratia appellamus casuale (nam primum appellabimus cum addito, verè casuale) vel contingit, dum positivè quis alicui Operi vacat, quod opus aliquando esse posset licitum, aliquando autem illicitum, vel contingit, dum nihil agit, seu dum negativè se habens, omittit aliquid agere ex qua omissione mors alicujus consequitur. Habe jam de omnibus his res Regulas, singulas singulis hujusmodi casibus respondentem.

PRIMA REGULA.

Operi licito vacans.

9. Si rei licitæ vacas, v.g. si domum destruas, & omnem moralem diligentiam, ne quis offendatur, apponas, clamando v.g. ut quilibet sibi ab lapidum, lignorumque projectione caveat, offendatur tamen aliquis, ac præter tuam intentionem moritur, nec peccas, nec consequenter irregularitatem contrahis. Ita Lessl. l. 2. c. 9. d. 15. n. 103. Castrop. *de lege pœnali* l. 2. c. 14. com. 1. Gasp. Hurt. *de irreg.* d. 2. diff. 8. n. 29. Avil. *de censl.* p. 6. d. 8. sect. 1. dub. 1. Sa V. *irreg. ex deform. licita* num. 4. lo Præp. q. 5. de irreg. d. 11. n. 84. Ratio est manifesta, quia, ut modo dixi, ubi nulla culpa, nulla pœna.

10. Contra, si simili rei licitæ vacas, moralemque diligentiam non adhibeas, unde alicujus mors sequatur, & peccas, & irregularitatem contrahis, si tale periculum prævidisti, licet mortem illam non intenderis. Ratio est, quia opus illud licitum, illicitum tunc fit in materia homicidii, propter diligentiam non adhibitam. Vides discrimen? in priore casu periculum prævidisti, & sufficienter cavisti; hic vero prævidisti, & tamen nequam cavisti.

11. Rectè ergo Pontifex C. Presbyt. *de homic.* decrevit, incidisse in irregularitatem Presbyterum, qui puerum intuitu doctrinæ percussit in capite, si puer ex percussione, vel ob infirmitatem ex percussione contractam occubuerit, quia nimirum, ut notant DD. apud Barbos. in *Collect. ad hoc C. Presbyterum. De homicidio*, percussio fuit excessiva, & consequenter non fuit sufficienter cautum in modo percussione, licet alia verberare ob doctrinam sit res licita. Nam, si percussio (dicunt iidem) fuisset sine excessu, tum quoad numerum, tum quoad qualitatem ictuum, Presbyter nec homicida fuisset, nec irregularis. Eodem modo debes discurrere in similibus, quæ afferuntur in Sacris Canonibus, C. dilectus *de hom.*

12. Inquires. Si prævidi quidem, sed non cavi ex negligentia, seu inadvertentia in foro conscientie, & coram Deo, solum culpabili venialiter, erone tunc irregularis?

13. Respondet. Non eris irregularis, quia, rectè Coninch. *de Sacr.* d. 18. dub. 9. n. 88. Diana p. 4. tr. 2. ref. 21. lo Præp. q. 5. de irreg. d. 10. n. 75. Castrop. *de censl.* d. 6. p. 15. §. 4. n. 1. aliis cit. ut sæpè dictum est, tanta pœna, quanta judicatur irregularitas ex delicto, de qua loquimur (irregularitas enim ex defectu levitatis non inducitur ex culpa, ut videbimus) non æquum est, ut à levi culpa, prodigatur.

14. Dixi (si prævidi quidem) si cum nulla ratione periculum prævideatur, nec subdubitatio occurrat de periculo, quamvis nulla diligentia appositâ fuerit, nullum peccatum admittitur, propter inculpabilem inadvertentiam, & consequenter nulla irregularitas. Unde is esset ille casus dictus in prima Regula n. 1. Viris enim

humanas superat, ut quis diligentiam adhibeat ad vitandum periculum, de quo nihil in mentem venit, ut rectè Meroll. t. 1. d. 1. c. 2. n. 118.

15. At verò, si dubium tibi sese obtulit, vel suspicio, quamvis levis, de periculo alienæ mortis occurrat à decta tua actione, nec tamen tu curasti veritatem periculi indagare, peccasti profecto sive mortaliter, sive venialiter ad mensuram, ut n. 10. dicam, negligentie, quam posuisti; & quidem, si mortaliter, irregularis eris, si venialiter, non eris, ut jam dictum est.

Operi illicito vacans.

16. Sive opus, cui vacas, sit illicitum in quacunque materia, v.g. materia luxuriæ, furti, &c. sive etiam in materia homicidii, hoc est, sive vacas operi, cui est annexum periculum mortis, v.g. projectioni lapidum, explosioni bombardæ, &c. semper pari modo, ac in præcedentibus dictum est, excusaberis au irregularitatem, si non prævidisti, nec subdubitasti de homicidio, vel, si dubitasti, sufficienter per similem diligentiam, quam vid. diximus, præcavisti: Secus, non excusaberis.

17. Hanc regulam non omnes admittunt: probabilissima tamen est, & mihi certa in alia materia quacunque, & satis probabilis in materia homicidii. Ratio est eadem, quæ dicta est de opere licito, nam etiam hic, dum vacas operi, cuicumque illicito, homicidium modo voluntarium est, unde, nec culpabile, & consequenter, non inducens irregularitatem; neque etiam actionem esse quomodocunque illicitam, trahit mortem homicidii voluntarii, si, quoad eventum homicidii, sufficienter cautum sit.

18. Rectè ergo de illo, qui equos furtivè, à quibus, dum eos fur abduceret, mulier quædam contracta est, & abortum passa, statuit Pontifex C. *Quantum diff. p. furti* reum esse, verum, si ipsius voluntas perniciosa non agnosceretur (quia scilicet, ut notat Glossa, mulierem præmonuit, addamns nos, vel nullo modo de damno dubitavit) aliqua legali pœna affici non debere. Considerat Glianus, *de censl.* V. *Frater Minor*, qui bene ait, Fratrem Franciscanum, qui equitando calu puerum occidit, peccare quidem contra regulam suæ Religionis, sed irregularem non esse.

19. Contra, Rectè idem Pontifex, C. *continetur de homicidio* cum narrasset, quosdam Clericos redeuntes à cultura vineæ lussisse hac conditione (quæ tunc erat in usu) ut victor uteretur victo pro equo, quendam autem victorem infulsisse, quasi equitatum, in Diaconum victum, & sic à falce ipsiusmet Diaconi quædam præcinctus, mortale vulnus accepisse, & post octidies ex eo vulnere interisse, cum inquam, id Pontifex narrasset, rectè prohibet, ne Diaconus ascendat ad Sacerdotium, & ne in Diaconatu ministret, quia, ut notat Suar. *de censl.* d. 45. sect. 5. n. 3. Henr. l. 14. cap. 15. d. 1. alique Diaconus conficius consuetudinis infulsendi, dum ludet, at falce præcinctus, non sufficienter cavet periculum alterius.

20. Illud tamen, quando vacas operi illicito in materia homicidii, est diligenter advertendum; quando enim, teste Verric. tr. 8. *quæst. mor.* 60. d. n. 6. tum opus est valde connexum cum periculo mortis alterius, semper irregularis ex homicidio voluntario pronuntiandus eris, quam præsumeris, voluisse malitiosè in causa illud homicidium, cum opus connexum periculo homicidii suscepisti. At in foro conscientie, & coram Deo, verè tu non es irregularis, si non prævidisti periculum, nec de eo subdubitasti, vel, si dubitasti, si sufficienter cavisti. Quod si aliquo tandem modo de periculo suspicatus es, eris irregularis, quia, vel debebas sufficienter periculum cavere, vel, si caveri non poterat, opus erat omnino ab illa actione desistere.

21. Atque in his eventibus, si certò scies, nullam in te adfuisse negligentiam gravem, seu nullam re mortalem culpam commisisse anoto scandalo, poteris te gratè, tanquam liberum ab irregularitate, quia præsumptio, excusare.

exterior veritatem non lædit. Ita Suar. de *Conf.* 45. *sect.* 5. num. 8. Contra vero, si exteriis iudicetur, nullam fuisse culpam, vel satis levem, tu tamen conscius sis, te graviter deliquisse, obligaberis, ut verum irregularem te gerere. Lege circa prædicta Doctores passim, scilicet Coninch. de *Sacr.* d. 18. dub. 9. n. 80. Sà V. *irreg. ex defect. licita.* Fill. tr. 20. c. 3. à n. 64. G. Hurt. de *irreg.* d. 2. diff. 8. à n. 20. Dian. p. 4. tr. 2. ref. 20. Io. Præp. 9. §. de *irreg.* dub. 10. n. 63. Gibal. de *irreg.* c. 4. q. 2. n. 8. alia exempla adducunt.

22. Obijcies. Si opus illicitum, cui tu vacas, Irregularitatem ex se non affert, cur Pontifex in multis Sacris Textibus est ad hoc sollicitus in examinando, an committens homicidium casuale, operam dederit rei licitæ, an illicitæ.

23. Respondeo, Quia sic melius sit iudicium de animo occidentis, nam adversus eum, qui operi illicito vacat, facilius præsumitur, seu colligitur voluntas occidendi, seu non cavendi homicidium, quam in eo, qui operi licito vacat. Adde, ejusmodi examen non raro fieri ad augendas, vel minuendas penas homicidii, & ad facilitatem reddendam, vel difficultiorem irregularitatis dispensationem. Aliam responsum affert Suar. l. c. §. 6. n. 3. cui adheret Coninch. l. c. d. 9. n. 87. aliam G. Hurt. de *irreg.* d. 2. diff. 8. n. 29. aliam Io. Præpositus, quos lege.

24. Ex prædictis duabus Regulis colligitur, quid dicendum de quibusdam casibus specialibus.

De Venatione.

25. In quacumque Venatione. De hac Cleric. Venat. Vide Sayr. de *conf.* l. 7. cap. 6. n. 18. Avil. de *conf.* p. 7. d. 6. *sect.* 1. d. 1. *fine.* Farin. *frag. p. 2. V. irreg.* 541. sive Clericus (cui interdicta est Venatio clamosa) sive Laicus, si feram volens sagitta trajiceret, vel vulnerare sclopo, hominem insidius latentem occideret, non irregularis si per invincibilem ignorantiam ibi latere hominem, non advertat, nec suspicatus sit, & suspicatus si fecit, cautè se gessit (in hac voce, cautè, significat debitas cautelas modo in præcedentibus dictas) secus irregularis erit. Idem dic de eo, qui foveam, seu laqueum aptat ad feras, & casu, in illa impingens homo moriatur.

De Nutrientibus feras.

26. Idem sub eadem distinctione dic de nutrientibus feras, puta Leones, Vrfos, Canes, si quando mortem hæc bruta alicui afferant, erit enim irregularis, si ea non custodivit, ne nocerent: non eris, si cautè te gessisti. De his lege Avil. l. c. d. 7. Sayr. l. c. n. 19.

De Ludentibus.

27. Idem sub eadem distinctione, si lussisti. De hoc vide Maiolum de *irreg.* l. 5. cap. 48. §. 3. n. 2. Vgol. de *irreg.* c. 12. n. 2. *concl.* 34. aliosque *ibid.* citatos. Sive enim ludus sit licitus, ut pilæ, Trochi, &c. sive sit illicitus in alia materia, ut aleorum, Taxillorum, &c. sive sit illicitus in materia homicidii, qualis est hastiludium, tractatio gladio, Taurorum agitatio, non eris irregularis, secuta alicujus morte, si sufficienter morti consulueris, eris, si non consulueris, & modo dicto, cautelas non adhibueris. Debueras autem omnino ludum relinquere, si sufficienter providere, non poteras.

28. Si ad domum tuam vocares, vel admitteres ludentes, etiam ludis ordinariis, si eos cognoveris facile deventuros ad arma, rixasque, te fore irregularem, morte alicujus secuta, puto; quia tunc es cooperator homicidii.

29. Idem sub distinctione prædicta de ludente cum muliere gravida, & universaliter cum ludente, sive jocante quomodocumque cum alio. Si quis enim gravidam v. g. exciter ad choreas agendas, vel puellæ meticulousæ jocans repentinum incuriat timorem, unde mors sequatur concepti fetus animati, non eris immunis ab irregularitate, si malum suspicatus cautè te non gessisti, sed eris omnino liber. Ita Hent. cum aliis l. 14. cap. 15. num. 4.

Part III.

quicquid sentiat Farin. l. c. n. 40. si culpate nihil es suspicatus, vel, si suspicatus gessisti te caute, &c.

30. Is, qui in ludo v. g. pilæ, dum adversarium propehit, ne pilam præcipiat, vel dum pilam jacit, puerum in aream profluentem, vel illac fortè transeuntem interficit. Is, qui dum cum aliis colluctatur, aliquem de more impellens, casu occidit. Is, qui dum nivis globos in adversarios per jocum projiciens, aliquem feriat lapide fortè in globo nivis latente, occidatque. Iniquam, regulariter ab irregularitate non afficiuntur, quia semper supponuntur nihil periculi advertisse: nam secus, afficerentur sine dubio, si debite non caverunt.

De Equitate.

31. Idem sub eadem distinctione dic de licitè, vel illicitè equitante in equo intractabili, ac feroci. Lege Avil. loc. cit.

De cadente ligna, & similibus.

32. Idem de cadente ligna, seu arborem, sive suam sive furtivè alienam, sive contra superioris prohibitionem: Idem de atollentibus, vel pulsantibus Campanam. Lege Clarum, in *prax. crim. V. homic.* Farin. *rit. de hom.* 9. 126. Idem de projiciente ligna, lapides, tegulas, ut supra insinuatum est.

Dubium incidens de casu, quo plures incautè projiciunt lapides, vel similia.

33. Si plures lapides, plures sagittæ, plura similia à pluribus projiciantur incautè, & constet prætereuntem quempiam fuisse ex illis occisum, ignoretur vero ex cuius ictu, neminem fore irregularem, docet Avila, quia quilibet (ait) potest prudenter sibi persuadere, non fuisse suum lapidem, suam sagittam, &c. causam mortis.

34. Equidem id probò, si projicientes sint valde multi: at vero, si fuerint pauci, quales certè essent duo, vel tres, quilibet prudenter poterit judicare, vel saltem dubitare, suum lapidem fuisse causam homicidii; dubius autem de facto homicidio se debet tenere homicidam, atque ad hoc irregularem, ut supra cap. 5. num. 6. ex cap. Ad audientiam de homicidio dictum est.

35. Imò (ut rectè notat Castrop. de *Conf.* d. 6. p. 15. §. 6. n. 2.) quando sunt etiam valde plures, qui lapides propeccant, si quis ex illis propter peculiarem aliquam circumstantiam, dubitet, suum lapidem ictum fuisse causam mortis alterius, debet, propter eandem rationem dubii, se gerere, ut irregularem, eo modo, quo dixi l. c.

36. Nec te tamen prætereat, nos hæc loqui de projicientibus singulis pro se, nam si sit actio aliqua communis omnium, ut est in exercitu, quando omnes unico communique consensu projiciunt sagittas, v. g. in adversarios, dicemus infra §. 14. n. 1.

TERTIA REGULA.

Omittens aliquid agere, unde mors alteri sequatur.

37. Vel omittens aliquid, quod ex iustitia agere debes, vel quod ex charitate, quæ, quia diversum jus sortiuntur, separatim sunt explicanda.

38. Quod prius, Omittens, seu non prohibens aliquid, ad quod tenebatur quis ex iustitia, si ex ea omissione sequatur mors alterius, tantum peccat, quanta est omissionis malitia, de qua re disertè locutus sum l. 6. in *Decr.* §. 1. à n. 8.

39. Supposita ergo gravitate peccati, sicuti *ibidem* cum omnibus dixi, incurri obligationem restitutionis, ita ego nunc tanquam probabilis d. co. incurri irregularitatem: licet enim Diana *part.* 4. *tratt.* 2. *refol.* 7. & 8. & p. 7. tr. 5. ref. 18. lege Tancrè d. 2. p. tr. 7. qu. mor. 17. latè. alios citans dicat, non incurri, quia in jure irregularitas videtur imposita solum cooperanti per influxum positivum ad homicidium, quæ certè sententia probabilis est; probabilis tamen est incurri, quod ego *ibidem* sequutus

sequutus sum, quia etiam cooperatio negativa est voluntaria, estque causa moralis homicidii, irregularitas autem adnectitur à jure homicidio injusto. Neque mirum, si in eodem jure de ejusmodi negativa cooperatione non fiat expressa mentio; sufficit enim, si in ea cooperatione invenitur tota ratio formalis malitiae injusti homicidii.

40. Nota autem, ut praedicta sententia Dianae sit probabilis, debere eam intelligi, quando merè negativè se quis habet: id quod latè, & clarè explicabimus suo loco infra §. 9.

41. Quoad posterius, semper quoad obligationem solum ex charitate, planior est irregularitatis excusatio; Omittens enim agere id, quod ex charitate quis tenetur, si ex hac omissione sequatur alterius mors, peccat quidem juxta gravitatem omissionis, ut dictum est: at vero idem in irregularitatem non incurrit, si homicidium non intendit. Ratio est, quia hæc irregularitas est poena, quare cum sit odiosa, solum intelligitur imposita propriè dicto homicidio, quod est illud, quod est propriè injustum, & non quod solum est contra charitatem, ut ibid. diximus.

42. Et rectè Henricus de irreg. c. 3. n. 4. in Gloss. liter. X. Circa Irregularitatem, inquit, homicidii oportet, illud esse contra iustitiam, & idem censendum est de Irregularitate, & obligatione restitutionis, quæ restitutio solum debetur, quando contra iustitiam peccatur. Addidi notanter illud (si homicidium non intendit) propter ea, quæ docui lib. 8 in Dec. tr. 3. c. 2. a. n. 9.

Denique de dubio homicidii casualis vide, quæ dixi in superioribus de homicidii dubio c. 5.

III. De homicidio casuali moraliter commisso, id est orto ex mandato, consilio, &c. datus ad aliud quam ad homicidium.

1. **S** mandatum, consilium, favor, & similia dentur ad occidendum, pertinent ad homicidium voluntarium, seu directè volitum, de qua re paulo post disputabimus: nunc autem, ubi de casuali homicidio sermo est, agimus de iis casibus, quando mors alicujus per accidens contingens, ortum habet à mandato, consilio, favore, &c. datus ad aliud, quam ad homicidium.

2. Porro, quicquid dicant Suar. de Cens. d. 45. sect. 2. n. 3. & 4. Filliuc. tr. 20. c. 4. n. 94. & alii, puto cum Io. Præposit. q. 5. de Irreg. dub. 10. n. 78. Diana p. 4. tr. 2. ref. 10. aliisque, similem doctrinam posse servari hic, quæ in homicidio casuali physice patrato servata est. Quare quicumque, præcipiendo, consulendo, hortando, vel alio quovis modo, inducit alium ad actum siue licitum, siue quocumque modo illicitum, qui actus cognoscitur conjungi cum periculo mortis, vel mutilationis, tunc sequuta morte, vel mutilatione, erit irregularis, quando non cavit sufficienter, ne sequeretur. At, si ejusmodi periculum amovisset prudenter censeatur, secutum homicidium ipsi non imputabitur, eundemque nulla irregularitas afficiet. Patet hæc regula ex supradictis. Censendus autem est sufficienter præcavisse, si homini prudenti, & cauto, si in talibus circumstantiis, si sub tali modo agendi actus mandetur, ut quilibet prudens judicare possit, cum Suar. Filliuc. II. c. Farin. Frag. p. 2. V. Irreg. n. 504. Sayr. de Cens. l. 7. c. 2. n. 2. homicidium nullum, mutilationem nullam fore patranda.

3. Hinc, si Ludimagister, etiam disciplinæ causa, jubet discipulum iratum, & audacem verberari, quamvis à viro cauto, & prudenti, non effugiet irregularitatem, si audax ille discipulus aliquem occidit. Simili modo, nec effugiet, qui puerum incautum mittat ad aquatum ad puteum non circumseptum, & qui præcipiat, vel det consilium homini inexperto, ut per tegulas, vel loca periculosa inambulet, quamvis prædictus moneat de periculo, proclametque, ut cautè faciat. Pari item modo, si suadeas, vel mandes, ut Petrus v. g. aliquid faciat, v. g. ut non fugiat, ut obstitat ri-

xanti, ut ineat duellum, unde prudenter periculum est occisionis alterius, irregularis eris, & quidem ex hoc si illam intendisti. Ratio prædictorum est, quia in his periculis prævidisti (ut supponimus) nec tamen sufficiens illud præcavisti.

4. Hinc contra, si quid jubeas, vel mandes, unde nullum periculum mortis prudenter suspicari potest, unde si irregularitatem incurres, ut, si scienti ratum fuideris ex circumstantiis putans, hostes remissos meritis sese deditis, si navim vento periculis jubeas, potius in altum vela facere, quam juxta litus evidentem periculum in scopulos, vel in Syres impingenti, illum exponere. In his enim, & similibus casibus, si aliquid sequatur mors, merè per accidens sequetur, cum tu prudenter egeris, irregularitatem timere non debes.

5. Hinc denique, si consilium dedisti Ioanni, v. g. ut Furtum, vel Adulterium committeret, ex quo prævidbas, ipsum capite plectendum, vel, si consilium dedisti Bertæ v. g. ut per tectum ad adulterium committendum deambulet, unde cadens abijt in præceps, distinguendum ex dictis est. Nam, si sint tales circumstantiæ, ut hæc, & nunc illæ actiones sint conjunctæ cum probabili periculo mortis, irregularis eris, morte secuta, quia tunc peccas etiam contra iustitiam circa mortem homicidii in illo imprudenti consilio. Si secus, non eris, quia solum peccas contra alias virtutes, quod solum potuit docere Gibal. c. 4. de Irreg. 2. n. 19. dum docuit, quæ dictos irregulares non esse.

6. Quid autem resolves in sequentibus quantis casibus?

Primus Casus. Antonius mandavit Caesari, ut occideret Ioannem hominem satis debilem, sed eventum hostes, quamvis viribus Caesare inferior, occideret ipsum Caesarem, estne irregularis Antonius ex homicidio casuali commisso ex suo mandato?

7. Respondeo, Bonacina, de Cens. d. 7. num. 17. Henr. lib. 2. c. 16. num. 1. Diana p. 1. tr. 1. §. 17. alique probabiliter putant, non esse irregularem, quia iustitiam Antonius periculum Caesaris cavit, dum illum exprobat Ioanne fortiorem. Confirmari potest ex mox dictis num. 10.

Navarrus Covar. apud Dian. loc. cit. Io. Præposit. de Conine, de Sac. d. 18. dub. 68. Avil. de Cens. p. 7. de §. 2. dub. 5. concl. 4. tamen probabiliter item, alique putant esse irregularem, quia ipse, id est Antonius scire debebat, unde scivisse, vel saltem dubitare præsumitur, in ejusmodi occasionibus solere agnum, ad se deducendum, audaciam Leonis indere, quare sola cognitio imbecillitatis Ioannis eum excusare non poterit. Excusaretur tamen in foro conscientie, si nullus prorsus dubitasset de morte, vel, si mandavit, ut Ioannes occideretur eminus scilicet, vel sagitta, vel à tergo, ita ut prudenter omne periculum fuisset amovum judicaretur.

8. **Secundus Casus.** Antonius mandat Petro, ut occidat Titium Petro æqualem in viribus, vel eadem suadet, ut Duellum cum eodem Titio committat. Contingit autem, ut ipse Petrus, præter voluntatem, expectationemque Antonii occidatur, eritne Antonius irregularis?

9. Respondeo. Prima sententia quæ est Suar. quæ citat, sequiturque Castropal. d. 6. de Cens. part. 1. §. 2. numero 5. citatque item Bonacina, & Cornet. confirmat, atque ab hac non esse recedendum, siue speculativè, siue in praxi, docet Suarius. Loquitur autem de consilio, sed eadem certè est ratio de mandato vel similibus. Ratio est, inquit, quia absolute loquendo, tunc vacas rei illicitæ, & ex se periculosa, quæ enim ratio periculosior tibi esse potest ad mortem quam æqualem aggredi, vel singulari certamine cum eodem pugnare.

10. Secunda sententia quæ est Vasq. quem sequitur, citatur Gulp. Hurt. de irreg. 2. ff. 6. n. 22. Torr. de cens. 1.8. d. 6. 3. dub. 4. Inclinat Io. Præp. d. 5. de irreg. l. 78. Henr. l. 14. cap. 16. Delugo de iust. d. 19. n. 40. in conscientia raturum foro, negat, saltem in foro conscientie, idque etiam, si probabiliter dubitaverit Antonius, Petrum mandatum exponi vitæ periculo. Ratio est, inquit, quia illud est occidere, vel mandare ut quis occidatur, aliud exponi quempiam periculo ut occidatur. Quamvis ergo consilium, seu mandatum de occisione activa, ut ita loquamur, trahat irregularitatem; non tamen irregularitatem trahit consilium, vel mandatum de se exponendo ad periculum ut occidatur, quia de hoc nullum ius extat, ut inter ceteros notat Io. Præpositus modo citatur. Sanè prior sententia probabilis est, de posteriore iudicet Lector.

11. Tertius casus. Mandavi tibi, ut occideres Caium, tu vero occidisti per errorem Sempiternum, imputabitur hoc homicidium tanquam casuale mihi?

12. Respondeo. Id colligitur ex dicendis mox de irregularitate ex homicidio voluntario §. 7. n. 29. & §. 8. num. 11.

13. Denique in quarto casu amovendus mihi fuit ab amico nimis meticuloso scrupulus, quo timebat, ne, dum persuaderet cuidam perfectionem Indicam ad fidem prædicandam, si hic ab infidelibus esset occisus, ipse amicus reus esset homicidij casualis, atque adeo irregularitatem incurreret.

14. Dixi. Idem ergo multo magis timendum esse illi, qui suaderet fideli, ut fidem custodiens, obsideret Tyranno infideli, unde prævideri facile posset, fidelem esse à Tyranno occidendum. Verum, apagè à te timor iste; neque enim putandum est, cum Covarr. in Clem. Furiosus p. 2. §. 5. n. 9. Vgol. de irreg. c. 16. §. 5. n. 1. Ecclesiam velle irregularitatem, illum multare, qui animat, erigitque fideles ad fidem tam gloriosè defendendam, vel ad eandem per exterarum nationum Gentium disseminandam. Vide paulo inferius §. 8. n. 39.

De dubitante, an suum mandatum, &c. concurrerit ad homicidium, egi superius universaliter c. 5. §. ult. à n. 11.

§. IV. De irregularitate ex morte infirmi, præter voluntatem Medicorum, vel Assistentium.

1. **H**is aniversaliter expeditis, remanent tria, de quibus multæ solent dubitationes occurrere, nam propterea fuerunt hic separatim afferenda. Illa autem sunt. Primo, de morte occasione infirmi, de qua in hoc quarto §. Secundo occasione adulterij. Tertio, occasione subitaneæ rixæ, de quibus in §. 5. & 6.

Medicus Physicus.

2. Medicinam duplicis generis facimus: Physicam vocamus alteram, quæ infirmis sine incisione, vel adustione remedia comparatur. Hæc sanè, nec Laicis, teste Sayr. de cens. l. 7. c. 6. n. 11. nec Clericis, nec Monachis interdicta invenitur in iure. Alteram appellamus Chirurgicam, quæ scilicet incisione utitur, & adustione, cuiusque usus, cum Monacho, tum Clerico in Sacris prohibitus est. C. sent. Ne Cler. vel Monach. Huius autem prohibitionis explanationem pete distinctius à Diana p. 11. tr. 7. ref. 8.

3. Quoad priorem ergo assero primo, Medicum Physicum, nec peccare, nec fieri irregularem, si, cum sit arte peritus, infirmis vacat, deque utilibus, noxiisque monet iuxta artis Canones, præceptaque, quamvis plerisque ex dictis infirmis mors, præter eius intentionem, accidat. Ita habetur cap. Tua nos de homicidio, & ita DD. Panor. in C. Tua nos n. 3. de hom. Sayr. l. c. n. 8. Farin. Frag. V. irreg. n. 436. Vgol. de irreg. c. 19. §. 1. alique passim docent. Rationem habebis mox n. 11.

4. Assero secundo. Eundem Physicum Medicum, si forte ob negligentiam vel ob imperitiam, vel ob aliud in infirmi curatione contra quintum D. ecalogi præceptum, III.

tum mortaliter peccat, incurrere in irregularitatem, secuta infirmi morte. Patet, quia tunc Medicus causa est mortis, ut iidem & fusc. Gibal. c. 4. q. 2. n. 25. notant. Idem dic de Ministris, seu Assistentibus huic Medico, si advertant eius imperitiam, & ipsi cooperantur. Si dubium sit, dixi supra cap. 5.

5. Inquires primo. Si Medicus curare debeat mulierem prægratam, incurrere in irregularitatem, si pharvacum illi propinet, vel præcipiat venæ sectionem, in quo pacto magnum sit periculum, ne foetus animatus pereat, cum contra, si hæc non præcipiat, sit simile periculum, ne pereat mater? Fecit tum animatum dixi, nam, si non sit animatus, iam ex alibi dictis l. 6. in Dec. c. 2. §. 4. à n. 1. scimus, eius interitum non esse irregularitatis causam.

6. Respondeo. An, & quatenus tunc peccet Medicus, dixi satis ibidem. Nunc autem, quoad irregularitatem, sic breviter statue: Si peccet Medicus iuxta ibidem dicta contra quintum Decalogi præceptum, simul incurrer in irregularitatem, si non peccet, irregularitatem non incurrer. Patet id ex dictis, & confirmabitur, explicabiturque ex mox dicendis n. 29.

7. Inquires secundo. Medicus desperato ægroto, concedens, dari quolibet cibos etiam noxios, estne irregularis, si inde mors, vel eius acceleratio sequatur?

8. Respondeo affirmativè, quia tunc graviter peccat, crudelis est enim ea pietas, quæ, quis citius mortem Aliquem subire facit. Nihilominus (ut notat ex Galeno Gibalinus de Irreg. c. 4. q. 2. n. 27. V. Septimo Medico) aliud est si, non valde lædente ea vehementer cupientibus exhibeatur; tunc enim non videtur, ex illis cibis timere prudenter posse mors.

Medicus Chirurgus.

9. Monacho, vel Clerico in Sacris, ut modo dixi, verita est Chirurgia, unde fit, ut quia medicina physica non est his interdicta. Ita Sayr. de cens. l. 7. cap. 6. n. 11. si quis ex ipsis physicam ex arte exerceat, datur exercere opus licitum, at, si Chirurgiam, datur opus illicitum exerce.

10. Ex nostra autem doctrina, per quam diximus irregularitatem nequaquam pendere ab hac prohibitione, nec ab opere illicito quocunque, sed solum ex eo, quod opus, cui quis vacat, sit causa homicidij, sequuntur hæc quæ hic dicam.

11. Assero enim primo: Si Monachus, vel Clericus in Sacris exercens etiam extra necessitatem Chirurgiam, incidat, vel adurat ex arte, licet peccet contra dictam prohibitionem, quando tamen non apparet culpa homicidij, non fore irregularem. Ita Coninch. de Sacr. d. 18. dub. 9. n. 87. Io. Præp. d. 5. de irreg. d. 10. n. 86. Diana loc. mox cit. quamvis præter intentionem accidat infirmi mors, vel eius acceleratio, vel mutilatio, (quæ uno verbo appellare consuevimus deformitatem.) Ratio huius assertionis est, quia irregularitatem non parit mera inobedientia cuiuscunque præcepti, sed actio efficiens reatum homicidij, seu Deformitatis.

Quoniam igitur in casu nostro sufficienter cautum est periculo, dum ex arte fit operatio, ideo, non peccabitur contra quintum Decalogi præceptum, nec consequenter timor aderit incurse irregularitatis. Quicquid ergo in oppositum dicat Castrop. de cens. d. 6. p. 15. §. 4. n. 10. alique apud Dianam p. 4. tr. 2. ref. 14. qui tamen alio in loco nostram sententiam amplectitur. Lege, Dianam p. 11. tr. 7. ref. 8.

12. Confirmatur, quia, quando adustiones illæ, atque similia remedia sunt ex arte, mors non præsumitur contrigisse propter applicationem medicamentorum, sed propter vulneris gravitatem, propter humores graviter peccantes, &c.

13. Assero secundo: Si idem Monachus, vel Clericus in Sacris peccet contra artem, exercens incisionem, vel adustionem, unde sequatur alicuius mors, cum fore irregularem. Patet ex dictis, Idem dic de Ministris

seu assistentibus dicto Medico, se videant eius imperitiam, & ipsi cooperentur ut in simili dictum est n. 4. Si dubium addit, supra cap. 5. §. ante.

14. Dices: Si medicus ex arte operans, secuta infirmi morte, nulla irregularitate devincitur, cur index ex virtute iustitiae malefactorem capite damnans, eiusdem secuta morte, irregularitatem incurrit?

15. Respondeo, præter voluntatem Pontificis ita dispositi, illa ratio apposite afferri solet, quia index mortem malefactoris, licet iussit, intendit, & vult, quæ intentio maculare videtur lenitatem, quam Ecclesia in suis Ministris requirit. At Medicus, & similes, de quibus hic loquimur, nullo modo infirmis mortem, imò potius sanitatem attendunt. Ita Bonac. de irreg. d. 7. q. 4. p. 6. n. 6.

16. Ex dictis solvi possunt duo casus, quos sic proposuit Mol. T. 4. tr. 2. d. 5. n. 3.

Primus. Quidam Sacerdos ingravescente per civitatem peste, ac deficientibus Chirurgis, multorum apostemata, seu bubones, ut vocant, incidit, curavitque ea arte ac felicitate, ut ex multis centenis hominibus, quos vitæ ac sanitati restituit, duo tantum obierint, fuitne hic irregularis?

Respondet cum Molina nequaquam fuisse, quia propter episcopalem indicandum non est, Sacros Canones tantum virtutis exemplum, bonique publici utilitatem tantum, voluisse irregularitatem multare.

17. Sed profecto ex nostra doctrina modo allata assentimur. Mol. dicto ibid. Bonacini de irreg. dist. 7. q. 4. p. 5. num. 4. aliique, sed clariorem rationem asserimus: Nos enim illam reddimus: quia Sacerdos ille ex arte, & cum debitis cautionibus, ac sine ullo peccato, imò cum insigni Civitatis exemplo incidit, adussitque.

18. Secundus casus. Clericus quidam solum venam aperuit infirmo, unde eidem secuta est mors. Estne Clericus irregularis?

Respondet ibi Mol. Diana p. 4. tr. 2. resol. 24. nequaquam esse, quia venæ sectio non est Chirurgia, quam Canon supra citatus damnat.

19. Sed iterum aio, se assentiri responsioni: at rationi ideo non assentior, quia venæ sectio est pars artis Chirurgicæ, unde etiam Clericis est interdicta. Ita Bonac. de irreg. d. 7. q. 4. p. 5. n. 5. V. Quarto, Clericum. Solida igitur ratio est, quia dum Clericus aperuit ægro venam ex arte, & omnem apposuit diligentiam, ne damnum ipsi sequeretur, non fuit causa mortis: esto per accidens ea subsequuta fuerit. Quod si non ex arte secuisset, nec periculo mortis præcavisset, eum in irregularitatem incursum fuisse, negabit nemo.

20. Quid si Clericus, vel quilibet alius, cum non adsit homo peritus in arte, fecerit infirmo venam, vel medicamentum eidem porrigat, unde mors deinde sequatur, eritne is irregularis?

21. Respondeo. Si supponimus, hæc fieri bona fide, vel in necessitate multo magis, si desperata sit salus ægri, & tua actio, vel medicamentum probabiliter salutem sint allatura, tu non peccas, unde, nec in irregularitatem incurris, in quam certe incurteres si imprudenter, & incaute te gereres, ut constat ex dictis.

22. Hic denique incidere celeberrima illa quæstio, an Sacerdos, qui non habens aliam aquam, infantem moribundum proiecisset in puteum, ut illum baptizaret, an, inquam, incidere in irregularitatem? Verum de hoc casu supra l. 2. de Bapt. c. 1. §. 4. a nobis dictum est.

Aromatarij seu Pharmacopole.

23. Hi profecto, si medicamenta effecta vendant pro bonis, unde mors alicui sequatur, irregulares sine dubitatione sunt, quia tunc morti iam cooperantur. Contra, non est ratio, unde irregulares fiant, si fideliter se gerant, &c. Lege Gib. de irreg. cap. 4. quæst. 2. à num. 26. Abb. in C. Tua nos num. 4. de hom. V. gol. de irreg. cap. 16. §. 3. n. 1. aliosque.

Infirmary seu Assistentes agniti.

24. Quatuor distingui hæc in re eventus possunt. Primus est, quando Assistentes advenientes contra præceptum Medici, vel temere aliquid ægro propinant, vel circa illum aliquid gerit unde mors consequatur, & hic quatuor ex se patet, erit irregularis ex delicto, Ita Iam. Reg. 2. V. irreg. n. 510. ubi de hac re plura.

25. Secundus. Quando aliquid gerit circa morientem, intendendo eius mortem accelerare, quævis mora memoranda, ne diutius æger in agonia laboret, ut si voluntarium movere, ut sic citius moriatur, & tunc irregularis erit, secuta morte, idque ex homicidio voluntario merito notat Henr. l. 14. c. 19. n. 3. etiam si id voluntarius facimus, si quidem nec tu, nec ipse esis vite Domini Negro consensum præbeas Avila de consp. 2. d. 6. §. 1. ubi, sine fundamento putanti, illud esse homicidium voluntarium à solo Pontifice dispensabile, quod sit ex tanto crudeli, non vero, quod ex commiseratione.

26. Tertius casus est, quando sive ex officio, sive ex superioris iussu, sive ex charitate, infirmi custodiam suscepisti, & nihil positive agendo, negative te habere, etiam per culpabilem moraliter negligentiam, ut de iure moriatur, & tunc peccabis quidem, sed ex probabilis sententia non evades Irregularis, licet evades, ex probabiliori, ut dixi supra §. 2. a numero 37. & citius latius §. 9.

27. Quartus casus est, quando ea quis circa infirmum bona fide gerit, quæ solent ab infirmis, ægrotantibus assistentibus fieri, & tunc, secuta per accidentem mortem, non erit irregularis (quicquid aliqui debito scrupulosiores dixerint in oppositum, Ratio est, quia bona fides, & solita officia charitatis non debuerunt tam rigore poenæ castigari. Adde, hunc non peccare mortale, ut certum est, ergo non incurrit irregularitatem ex delicto, quæ delictum mortale supponit: sed nec incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis, quia hanc non incurrit nisi à Ministris iustitiæ, & in bello iusto, immo supra, & latè explicabimus inferius.

28. Hinc ergo, si cibi, potulque aliquid bona fide ægroto præbeas, sive tuo, sive alterius consilio, licet consulto Medico, si eundem ægroto in lecto iacentem, ut quietiorem situm inveniat, si eundem sublevescens, ut v. g. capiat commodius, si ei suadcas decubitalium culam per cubiculum, ut sese aliquantulum exhibeat, eundem verbis aliquato asperioribus reprehendas, ut cibum, vel potionem sumat, si hæc, inquam, vel similia circa infirmum bona fide agas, quamvis accidat, sed accedat præter tuam intentionem, mors, irregularis non erit. De his, & similibus lege Sayr. de consp. 7. c. 6. n. 13. Fili. 3. q. 1. n. 27. & n. 278. Reg. l. 30. tr. 2. c. 9. n. 102. Diam. p. 3. q. 1. resol. 70. Mag. p. 3. l. 7. c. 1. q. 5. n. 56. Cast. de consp. d. 1. p. 1. §. 5. n. 6. Gibal. de irreg. c. 4. q. 2. a n. 15. De dubio in prædictis dixi universaliter supra cap. 4. §. ante.

Non Medicus tradens potionem medicatam.

29. Si eam des ad occidendum aliquem, vel ad alium scetus animati faciendum, te esse irregularem ex homicidio voluntario, nullus ignorat. At in hoc loco querimus, quando ad alium finem potionem eiusmodi propinas, vel medicamentum quodpiam confers, sed inde, præter intentionem tuam alterius interitus consequitur.

30. Propinare autem potes. Primo, ad sanitatem inducendam. Secundo, ad non concipiendam prolem. Tertio, ad eandem concipiendam. Quarto, ad amorem, vel odium excitandum, quod poculum amatorium appellatum solemus.

De primo hæcenus dictum est: De cæteris hic aliquid est explicandum.

31. De secundo igitur sic habet, qui medicamentum dat, ad non concipiendum, seu ad scetus inanimatam, tum eiiciendum, si sequatur inde mors illud foetus, irregularis

irregularis per se fiet ille, qui dedit. Ratio est, quia ejusmodi medicamenta, quæ sunt causa tanti effectus, præferuntur factum ejiciendi, cum sint, teste Gibal. *de Irreg. loc. cit. numero 17.* persæpe admodum violenta, timere semper debent, ne mortem afferant. Per se, inquam, unde in foro externo pronuntiaberis semper irregularis. At, si coram Deo nihil periculi mortis prævidisti, nec ullo modo dubitasti, mors sumentis erit tibi verè, & per omnia casualis; quæ juxta superius dicta, te in foro conscientie irregulare facere, non possem.

32. De Tertio, & Quarto, hoc est de dantibus medicamentum fecunditatis, vel amariorum, benignius loqui, concedimus; facile enim eos excusamus ab irregularitate, quia hæc medicamenta non solent simili esse violentiæ. Expendendum nihilominus est genus medicamenti. Quod si periculosum est, deque periculo tu subdubitasti, irregulare (si illud sumens moriatur) te omnino facimus, quia tunc causa ejus interitus fuit: Si ne dubitasti quidem, irregularem te doctrina hæcenus explicata non faciet.

33. Prædictis non obstat Jus Civile, quod tradentes, portionem abortivæ, vel medicamentum amariorum morte damnat. Non obstat, inquam, quia id in Legibus Civilibus disponitur. At non semper, quod puniatur à Civilibus Legibus pœna mortis, punitur à Jure Canonico pœna irregularitatis. Sic punitur morte peccatum nefandum à jure Civili, at non punitur irregularitate à Jure Canonico. Lege Covar. in *Clement. Si furiosus. p. 2. initio num. 3.* Gomez *variar. T. 5. cap. 3. num. 33.* Carer. in *pract. crimin. de homic. §. 1. §. 2. §. 26. num. 103.* Gibal. *c. 4. q. 2. de Irregul. num. 16.* alioque qui prædictas leges afferunt.

§. V. De Homicidio ex occasione Adulterii.

1. **A**lertio prima. Si adulter ex circumstantiis prævidit adulteram esse à suis occidendam, nec sufficienter cautè se gessit, in removendo periculo, erit, sequuta morte, irregularis, non quidem ex adulterio, quod ex se non est causa proxima mortis, seu non est actio sufficienter directa ad mortem inferendam, sed ex memorato periculo, in quod, spectatis illis circumstantiis Adulter conjicit Adulteram, quamvis volentem, quia, neque is, neque hæc Domini sunt vitæ.

2. Si vero sint ex circumstantiis, ut ejusmodi periculum non auferat, irregularis non erit. Ita Suar. *de Conf. d. 46. §. 1. n. 12.* Sayr. *de Conf. l. 7. cap. 5. n. 12.* Farin. *frag. d. p. 2. V. Irreg. n. 505.* alique; quæ Doctrina conciliat Doctores, quorum aliqui affirmant ex adulterio posse oriri irregularitatem.

3. Quod si periculum mortis prævidisti, & illam intendisti, te esse certo irregularem diximus §. 7. n. 17. Atque hæc monitio custodienda est etiam in sequentibus alertionibus.

4. Alertio secunda. Si committas adulterium, etiam incautè, unde maritus advertens uxoris infidelitatem, se ipsum, propter dedecus inde sibi exortum, occidat, tu irregularis non eris. Ratio est, quia more humano prævidere quidem, & timere poteras de morte uxoris, at de morte Mariti non item. Idem dic, si adultera, ne à marito occidatur, maritum occidat. Fateor tamen, si in aliquo raro casu occasiones has prævidisses, nec sufficienter cavisses, difficile est, te non pronuntiarì irregularem, quia, sic, non solum remotam occasionem dedisti talium occasionum, sed verè causam proximam; ad irregularitatem enim contrahendam ex homicidio casuali, non est necesse, ut immediatè sis causa mortis, sed satis est, si à te actio fiat, ex qua prudenter timeatur mortis periculum, quod sufficienter non caveatur, ut dictum est *suprà §. 3. num. 2.* Sic si mittas puerum ad aquam educendam à puteo, advertens ad periculum pueri, si is demergatur, eris irregularis, ut *suprà* diximus

quia, quamvis missis aquatum non sit ex se actio conjuncta, seu ordinata ad hominis mortem, est tamen in his circumstantiis, atque adeo ejusmodi missio erit in materia homicidii injusta.

5. Alertio tertia. Si, inter colloquendum, referas adulterium mulieris coram marito, vel Oram confanguineis, unde adultera ab aliquo ex his occidatur, irregularitatem non effugies, quia, in hac circumstantia, injusta causa est homicidii. Idem erit; si referas quo Corri-
vali copulam cum femina, quam Corri-
valis petit, unde is feminam occidat. Ratio est, quia in his circumstantiis solet fieri ejusmodi Decisio, & tu eam prævidisti, vel de ea dubitasti, ut supponimus. Quod si nullo modo de ea suspicatus es, vel erant ex circumstantiis, ut timenda prudenter non esset occasio timere tu non deberes irregularitatem. Ita Gibal. *de Irreg. cap. 4. quest. 2. num. 15.* Et sanè in foro externo Episcopus per indicia, & per ea, que contingere solent, judicabit in prædictis de tuo incurfu in irregularitatem. At in foro interno tua te conscientia, adhibito sapientum consilio, condemnabit, vel absolveret.

6. Si ducas uxorem amasiam, quam prætebatur alius Corri-
valis, unde is idem Corri-
valis ipsam occidat, profecto, si hanc occisionem non prævidisti, certo non es irregularis, at, si eam prævidisti, licet eandem non intenderis, te esse irregularem putat P. Prates in *manifesto Irreg. d. 4. cap. 3. §. 3. num. 24.* contra Maiolum, *de Irreg. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 16.* quia in hac circumstantia causa es mortis. Sed mihi placet sententia dicti Maioli, qui hunc etiam in posteriore hoc casu liberat ab irregularitate, & quidem nihil laborans de ejus ratione, illam ego satis validam assero, quia sine peccato mortali contra Iustitiam in materia homicidii non incurritur irregularitas, ut *suprà* vidimus: at, quod peccatum contra Iustitiam committit is, qui amasiam legitime uxorem ducit? Imputet sibi Corri-
valis, si id ipsi non placet.

7. Alertio quarta. Si Judex, legitime procedens, de delicto delato, & probato adulteram damnet, v. g. ad inclusionem in Monasterio, maritus autem eam interficiat, non erit Judex irregularis; erit vero, si non legitime procedat, ut, si v. g. adulterium, quod erit occultum patefecit. Prior pars hujus alertionis manifesta est, quia, dum judex iustum judicium profert, non peccat, imò meretur, unde illa mors nullo modo ipsi tribuitur, sed malitiæ mariti. Posterior pars probatur, quia tunc judex, extendendo fines officii sui, causa est homicidii, Lege Maiolum, *loc. cit. n. 15.* & Ugolinum *de Irreg. cap. 5. §. 7. n. 2.* Semper autem intelligo, si de periculo subdubitaverit, si circumstantia periculum portendebant, nec sufficienter cavet, &c.

§. VI. De Homicidio occasione subita rixe.

1. **R**ecole, homicidium voluntarium esse, & dici illud, quod fit sub expressa intentione occidendi, quale est illud, quo, quis sive occidit, sive occidere aliquem mandat, directè, ut eum inter vivos non amplius esse velit; atque de hoc disputabimus latè paulo post, homicidium autem casuale, de quo hæcenus egimus, est illud, quod fit præter intentionem agentis, quale est illud, quod aliquis facit, non intendendo mortem, sed intendendo aliquid aliud opus, cui adnectitur per accidens mors alicujus, quam tamen ipse advertit, licet, ut dixi, non intendat.

2. Porro homicidium factum in rixa causam esse irregularitatis non est dubium, quia jam tunc injustè, ut supponimus, occiditur homo: Sed questio est, an illud dicatur, & sit absolute voluntarium, an casuale. Id, quod scire interest permaximè, nam ex Tridentino irregularitas ex homicidio casuali occulto est facilioris dispensationis, quam irregularitas ex voluntario, & propter alia, quæ dicentur inferius.

3. Questionis hujus decisio pendet ex verbis ejusdem
L 4 Tridentini.

Tridentini. Quoniam ergo nonnulli, ut Salced. Rodriq. Avila apud Castropal. de Cens. disp. 6. p. 15. §. n. 2. Co-
ninch. disp. 18. n. 111. G. Hurt. de Irregul. d. 2. diff. 20. n. 66.
Diana, Leandr. de Irregul. T. 2. disp. 10. quæst. 12. adducit-
que Didacum Perez dicentem, ita se sæpe respondiſſe
de hac quæſtione conſultum, aliquæ apud Dianam, mox
cit. nomine homicidii voluntarii, cujus irregularitatem
negat Tridentinum, poſſe Episcopos diſpenſare, intelli-
gunt ſolum homicidium illud, quod per inſidias, vel per
induſtriam quis committit, quodque nos Itali vocamus
(Apoſtato) homicidium autem factum in ſubitanea
rixa, quamvis ſit voluntarium, poſſetque dici eſſe ex
propoſito; tamen, quia non eſt (Apoſtato) ideo non
excluditur (inquiunt) à poteſtate quam Tridentinum
concedit Episcopis, quando homicidium eſt occultum,
ideo conſequenter in hac quæſtione non debet vocari
homicidium abſolute voluntarium, ſed caſuale.

4. Contra vero alii, ut Mol. tom. 4. tr. 3. diſp. 79. n. 7.
Suar. de Cens. diſp. 44. ſect. 1. n. 3. Dian. part. 10. traſt. 11. re-
ſol. 16. Caſtopal. loc. cit. num. 9. videtur initio eſſe in
prima ſententia, ſed in fine ſe declarat pro ſecunda, quia
putant, nomine homicidii voluntarii à Tridentino in-
telligi quodcumque homicidium directe volitum, ſive ſit
per inſidias, ſive quocumque alio modo; homicidium
autem factum in ſubitanea rixa, ut hic ſupponimus, ſit
omnino voluntum directe, licet ex ſubitanea paſſione pro-
cedens ideo contendunt, in hac noſtra quæſtione illud
non debere vocari caſuale, ſed abſolute voluntarium
& negari à Tridentino Episcopis facultatem diſpen-
ſandi Irregularitatem ab illo, quamvis occulto manan-
tem.

5. Ego hanc poſtერიorem (quæ certe eſt commu-
nior) ſententiam eligo, quia ſecus videtur viſ inferri
verbis Trident. ſeſſ. 14. c. 7. de Reform. Illud audi.

Cum etiam (inquit) qui per induſtriam occiderit proxi-
mum ſuum, & per inſidias, ab altari evelli debeat, quia
ſua voluntate homicidium perpetraverit, &c. Solus
Summus Pontifex diſpenſat, &c.

Et paulo poſt: Si verò homicidium non ex propoſito, ſed
caſu fuiſſe commiſſum narretur, &c. Episcopus diſpen-
ſat, &c. modo tamen à nobis infra dicendo §. 17. à
num. 10.

6. Notas illam rationem formalem (quia ſua volun-
tate homicidium perpetravit.) At ille, in ſubitanea rixa,
jam ſua voluntate perpetravit homicidium. Notas item
illud (non ex propoſito, ſed caſu.) At, qui in ſubita dicta
rixa directe, & ex intentione occidit hominem, non di-
citur caſu occidere. Caſu enim occidere, eſt, præter in-
tentionem, & indirecè, aliud agendo (ut ſupra vidi-
mus) occidere.

Hoc jam ſtatuto; Irregularitates ortas ex occiſione
ſequuta in ſubitanea rixa, de quibus dubitari ſolet per
ſequentes figuraciones caſuum, percurramus.

Supervenientis occiſio.

7. Evaginato gladio rixabar cum Antonio: id ad-
vertentes aliqui mei, ſive amici, ſive propinqui, ſive ex-
teri, accurrunt ad me defendendum, vel etiam expreſ-
ſe ad occidendum meum inimicum Antonium, ex qui-
bus tamen unus interemptus ab Antonio, vel ab alio fuit,
ſumme ego Irregularis, qui nunquam hujus, ſed inimici
mortem intentabam?

8. Reſpondeo, Si aliud non addas, ab irregularita-
te te immunem pronuntio, quia tu, nec intendiſti, nec
providiſti huius tui deſenſoris interitum. Ita Gloſſa in
cap. Petrus, prima q. 4.

Dixi (ſi aliud non addas) nam, ſi concertando cum
tuo adverſario, conjeſſiſſes tuos amicos, ſeu ſervulos in
neceſſitatem, ut ipſi gladios educerent, cum tu illos ad
hoc periculoſum, ut ſupponi debet, opus induxeris, irre-
gularis eris, quia tunc cauſa mortis fuiſti.

Provocantium, & Aggrediensium occiſio.

9. Convocavi amicos, ſive expreſſe, ſtreſcitati, et
ad rixam, ſeu ad homicidium committendum, inducere
ſed inde factum eſt, ut unus, vel plures ex his amicis
concederint, & mortui ſint; ſumme ego Irregularis, qui
horum interitum nullo modo intendebam, imò ne
occiderentur, ſtreſcitati contra adverſarios pugnavi?

10. Reſpondeo. In hoc eventu idem reſolvendum
erit, quod ſupra §. 3. à n. 6. reſolvimus de eventu morti
mandatarii, nimirum eſſe probabile te eſſe, & te eam
eſſe irregularem.

11. Idem, quod dico de te principali Auctore rixe,
dic de convocatis ipſis amicis, qui mortem effugerunt,
nam, propter eandem rationem probabiliter erit. Ita
Filliuc. traſt. 20. cap. 4. num. 12. & probabiliter non erit
irregulares. Ita idem n. 123. Paſqual. deſiſ. 425. Suppono
autem, nec à te nec ab amicis prædictis illos, qui morte
occiſi ſunt, fuiſſe conjeſtos in neceſſitate rixam com-
mitte vite periculo: Si enim, ita fuiſſet, vos fore irregu-
res ex homicidio voluntario in cauſa, certum eſſet, &
cuti modo in ſimili diximus, n. 8.

Fortuita occiſio ejus, quem occidere non intendis, & Quid ſi plures occidas?

12. De eo, qui ex errore putans occidere ſecum, vel
hominem, alium hominem occidit, an incurrit Irre-
gularitatem, lib. 6. in Decal. cap. 4. §. 4. à n. 23. à me
putatum eſt latè. Hic ergo ſequentem duntaxat caſum
propono, quem ibi explicare in mentem non venit.

13. Titius, in conſpectu, tanto impetu in adverſarium
irruit, ut non ſolum eo ictu illum tranſverberavit, ve-
rum etiam alium hominem adverſarii comitem, laque-
ro, duasne Irregularitates ex duobus occiſis contrahat
Titius, an upam? Idem inquiri poſſet de occidente pug-
res unica bombardæ exploſione, &c.

14. Reſponſio communis eſt, duas Irregularitates
incurri, cum neceſſaria tamen diſtinctione, ſeu expli-
catione. Si enim Titius duas illas occiſiones prævidit, vel
de eis dubitavit (ut certè regulariter contingit, ſi eadē
aliquis ex comitantibus adverſarium) duplicis eſt de-
noxius Irregularitatis, alterius, ob homicidium voluntarium
directè intentum inimici, alterius, ob homicidium
caſuale non intentum, ſed præviſum, & non ſi ſticti-
ter cautum. At vero, ſi Titius occiſionem alterius nullo
modo prævidit (ut facile occurrere poſſuit, ſi occiſus al-
quis omnino caſu illac tranſiens) unica tantum Irre-
gularitati ſubjacebit, quia ſecundum homicidium fuit Ti-
tio pure, & plenè caſuale. Id autem intellige (ut ſupra
vidimus in ſimilibus) in foro conſcientiæ, nam ſecum
externum propter actionem tam proximè annexam oc-
ciſioni ſecundi hominis, etiam propter hanc, te ſecundæ
Irregularitati ſubjiciet.

15. Dixi (Reſponſio communis) nam cum hic alibi
unica tantum actio peccaminosa, atque adeo in ſententia
multorum unum tantum peccatum modo alibi ex-
plicato, poſſet aliquis dicere etiam unicam incurri Ir-
regularitatem, ſicuti in ſententia probabilis unica incur-
ſa eſſet excommunicationis, ſi illi duo ſimul occiſi fuiſſet
Clerici: quam probabiliter nos ex Leandro admi-
mus in materia excommunicationis. Quid autem in ma-
teria Irregularitatis, dicam inſi à hoc cap. 15. §. 10. à n. 16.
commodius. De dubio in prædictis iterum monſtro, ut
locutum eſſe ſupra cap. 5. §. amice.

§. VII. De Irregularitate ex homicidio voluntario phyſicè patrato.

Quale illud ſit, & quando intelligitur eſſe commiſſum?

1. Diximus §. 2. num. 4. & num. 21. Homicidium vo-
luntarium eſſe illud quod quis committit, de-
rectè illud volendo, ſive prima, ſequendo illud immo-
dico.

diatē in se, ut si ictum in pectore inimici, ut illum occideret, infligit, sive secundo, volendo illud in causa proxima, ut, si sine expresso animo occidendi, eundem ictum in adversarii pectus conijciat, qui enim causam tam proximam mortis vult, certe, nisi sit amens, vult etiam effectum, id est mortem, sicuti, qui vult ignem, vult etiam calorem. Scio Castropalaum *disp. 6. de Cens. p. 15. §. 1. n. 1.* asserere, homicidium factum ab eo, qui causam dictam proximam ponit, si is præcendat à voluntate occidendi, esse homicidium casuale: Scio, inquam, id, sed aio, id non occurrere, nisi in planè stulto. Quod si supponas, verè coram Deo hunc, sive per stultitiam, sive per ignorantiam, sive propter aliud, verè non advertisse ad effectum, id est ad mortem, nec de illa ullo modo subdubitasse, illum jam dixi, *disp. cap. 2. num. 2. 1.* tunc coram Deo non esse, nec homicidam, nec irregularem, quamvis in foro externo esset pronuntiandus voluntarius homicida.

2. Porro, cum ex homicidio voluntario nasci irregularitatem omnium gravissimam nemo sit, qui nesciat, solum hic erunt nonnulla explicanda, quæ rem magis, ac magis illustrent: id, quod faciam, figurando varios casus, qui in hac materia solent à Doctoribus expendi, & in praxi frequenter occurrunt.

PRIMVS CASVS.

Plures graviter eundem successivè vulnerantes.

3. Petrus heri lethifère vulneravit Paulum probabiliter moriturum ex eo vulnere post quatuor, vel quinque dies. Accidit autem, ut ejusdem Pauli inimicus alius supervenerit, nullo communicato consilio cum Petro, & eundem Paulum confoderit, occiditque, & tunc Petrus irregularis?

4. Respondeo, Covar. in Clem. Si furiosus p. 2. §. 2. n. 1. absolute Petrum irregularem enuntiat ex secuti discurfu: Ille, qui est reus homicidii in Jure Civili, est etiam reus irregularitatis in Jure Canonico: at percutiens aliquem vulnere lethali, ut scilicet eo percussus sit certo moriturus, tenetur in Jure Civili reus homicidii, ergo ex Jure Canonico tenebitur, ut reus irregularitatis. Minor probatur, nam sic habet Textus. *L. Ita vulneratus, ff. ad l. Aquil. Lege teneri astimati sunt, non solum, qui ita vulnerassent, ut confestim vita privarent, sed etiam hi, quorum ex vulnere certum esset, aliquem exesse.*

5. Verum omittendo sensum d. & legis, discursus hic admitti non habet. Pater, quia in Jure Canonico dubius de facto homicidii irregularis est, ut toties indicavimus, nunquam vero in Jure Civili est puniendus, ut homicida. Rursus, si Iudex torquendo reum excedat torturæ modum, quo fiat, ut reus moriatur, non punitur à Jure Civili poena homicidii, punitur, teste, Henric. lib. 14. cap. 14. num. 5. irregularitate ex delicto à Canonico. Præterea dans poculum, seu venenum sterilitatis, ut homicida punitur à Jure Civili, non autem punitur irregularitate à Jure Canonico, ut notat Glossa, aliique. Denique, si quis lethaliter aliquem vulneret, vulneratus autem per miraculum non moriatur, irregularis non erit. Ita Cominch. de Sacram. disp. 1. 8. dub. 8. n. 60. Ioan. Præp. 3. p. 9. §. de Irreg. dub. 8. n. 60. quia vulneratio mortem actu non intulit, erit tamen plectenda, ut homicida.

6. Nos igitur sic expeditius ad propositum casum respondeamus. Vel secundus percussor ita percussit, ut statim Paulus, qui à primo percussore vulneratus fuerat, mortuus sit ex percussione secunda, & tunc dico, Petrum primum percussorem irregularem non esse. Ratio mihi manifesta est, quia tunc, nullo modo mors secuta est ex vi vulneris illati ab ipso Petro. Et igitur tunc solus secundus percussor irregularis. At veto, si non statim sit mortuus, sed ex intervallo, post aliquod scilicet tempus ab accepto utroque vulnere. Dico, Petrum, ut etiam secundum percussorem, esse irregularem. Ratio item mihi est manifesta, quia tunc mors non solum sequitur ex hoc secundo vulnere, verum etiam ex

primo; duo enim vulnera lethalia actione communi concurrunt ad eandem mortem inferendam, vel certè accelerandam.

7. Quod si fingas casum rarissimum, quo certus sis, mortem ex intervallo secutam à solo secundo vulnere accidisse, libens dabo, secundum tantummodo percussorem esse irregularem. Certus, inquam, sis, nam, si addit dubium ex cuius vulnere percussus occubuerit, uterque eritis irregulares, propter doctrinam toties ex c. Significasti 1. de homicid. replicaram, quemlibet debere, ut irregularem in facto dubii homicidii se gerere.

SECUNDVS CASVS.

Plures eundem leviter vulnerantes.

8. Titius, Caius, Sempronius, sive mutuo consilio, sive separatim vulneraverunt Antonium, singuli leviter. Sed Antonius, sive ob f. brig. ex dictis vulneribus supervenientem, sive ex multo sanguine ex iisdem vulneribus, licet levibus, effuso, diem suum obiit. Omnesne sunt irregulares?

9. Respondeo, omnes, ut Suar. de Cens. d. 45. §. 3. n. 9. Sayr. de Cens. lib. 7. c. 4. num. 14. Ioan. Præp. 3. §. de Irreg. dub. 8. n. 59. quia certum est, omnes vulnerasse, & certum est ex illis vulneribus, veluti agmine facto, ex multis causis, Antonium fuisse interemptum.

TERTIVS CASVS.

Plures, quia graviter vulnerantes, quia leviter.

10. Plures aggredientes Antonium, illum vulnerant, partim graviter, partim leviter, cum appareat unum, vel alterum fuisse vulnus lethale; non apparet tamen à quo illud processit. Sane irregulares omnes?

11. Respondeo. Omnes pari modo esse irregulares, quia omnes pariter sunt dubii de facto homicidii.

12. Quid, si Titius unus ex his est certus non inflixisse lethale vulnus?

Respondeo. Si aggressio fuit ex compacto cum aliis, vel eis auxilium Titius præbuit ad occidendum, erit, & ipse Titius irregularis, siquidem audacior ex comitatu factus est ille, qui lethaliter percussit. At, si hæc abfuerint, & certus sis, te nullo modo concurrisse ad mortem, non est caput, unde dicaris irregularis. Dico (nullo modo) nam ceterum, ut n. 6. & 7. dixi, communiter mors sequitur ex actione communi omnium vulnerum. Quare si tu aliquo tandem modo, licet leviter, vulnerasti, irregularitatem non effugisti. Relege ibi dicta.

QUARTVS CASVS.

Quando leve vulnus causa est, ut alter graviter feriat.

13. Ego leviter Petrum vulneravi, sed deinde graviter eundem vulneravi superveniens Titius & eo, quod Petrus à meo vulnere debilitatus fugere, nec potuit, nec se à Titio defendere, erone irregularis, quandoquidem iam Titius mortuus est?

Respondeo. Si nullam commune consilium cum Titio habuisti de Petro vulnerando, nec de eodem Titio superventuro cogitasti, vel ullo modo dubitasti, reus irregularitatis non eris, quia omnino præter opinionem, consensumque tuum factum est homicidium. At, si communicato consilio, eris, ut patet ex dictis: ut etiam eris, si, quamvis, nec communicato consilio, nec morte directè intenta prævidisti tamen, sed non periculum præcavisti, vel, si præcaveri non poterat, ab opere non destitisti, ut etiam ex toties dictis patet. Lege Cominch. de Sacram. d. 18. dub. 8. n. 70. Sayr. l. c. n. 15. Farin. Frag. p. 2. V. Irreg. n. 454. aliosque. Adverte, hic etiam locum habere doctrinam n. 6. & 7. allatam, puta, an statim, an ex intervallo Petrus obierit.

QVINTVS

Quando leui vulneri superuenit alia mortis causa.

14. Ego idem, qui Petrum leviter, seu certe non lethaler vulneravi, jam nunc certo scio, ipsum Petrum diem suum obiisse, ex imperitia, vel malitia Medici, vel ex ipsius Petri intemperantia (quod certe non nisi ab experto, quibus conjecturis expensis, definiti posse non ignoro) summe ergo irregularis?

15. Respondeo. Tuum vulnus potuit esse non lethale & ejus generis, ut facili negotio, nulla, vel satis modica curatione sanari potuerit. Sanè tunc ne te habeas pro irregulari, quia sic tota causa mortis fuit à Medico, vel ab ipso infirmo. Ita Dian. p. 4. tract. 2. resol. 10. Castrop. de Cens. disp. 6. p. 15. §. 5. num. 5. citans Lessium, G. Hurt. Suar. Coninch. At si dictum vulnus fuit ejus generis, ut diligenti curatione opus fuerit, ut sanaretur, ego cum aliis te habeo pro irregulari, quia quamvis periculum mortis augeretur cursu temporis, vel ob aliam rationem ductum à Medico, vel infirmo; tamen regulariter tunc praesumi, seu censeri debet, ipsam tuam vulnus simul cum praedicta alia causa, communi actione, mortem vulnerato attulisse. Dixi (regulariter) nam scus, idem dic, quod modo in simili dictum est n. 7.

SEXTVS CASVS.

Dans, vel vendens arma, vel similia.

16. Titius vendit, vel praebet arma, equum, socios, vidualia Caio volenti quempiam occidere, eritne, eo occiso, non solum Caius, verum etiam Titius irregularis?

17. Respondeo, cum necessaria distinctione. Si hæc praebet ad finem occidendi, etiam si sine illis Caius iturus esset ad hominem illum occidendum, immò etiam si illis usus non esset, sed tamen ex illis audacior fuit, & promptior ad occisionem patrandam, Irregularis erit Titius, quia jam est causa homicidii voluntarii. At, si praebet, nihil mali intendens, & nihil de illa occisione sciens, nihilque suspicatus, nullo modo erit irregularis, quia tunc nulla ratione ipse concurrat ad occisionem. Quid si suspicans, at non intendens? Dicam mox n. 20.

18. Ex dictis fit, ut irregularis sit etiam praedictus Titius, si solum dederit arma defensiva, galeam, clypeum, lorricam, nam semper ex illis fit audacior homo ad ejusmodi prava facinora. Ita Bonac. de Cens. d. 7. q. 4. p. 8. num. 35. alique apud Dianam p. 4. tr. 2. res. 11. Hurt. de Irreg. d. 2. diff. 8. n. 32. qui adhæret Gibal. de Irreg. c. 4. q. 2. num. 21. docet, solum tunc Titium praedictum fore irregularem: quando praebendo Caio arma, intendit homicidium alterius, scus non item: cum enim inquit his possit Caius bene vel male uti, imputabitur mors non Titio, sed uni Caio. Verum non est audiendus, nam ratio ducta à securitate, quam concipit Caius, nimis clarè ostendit, imputari etiam homicidium ipsi Titio securitatem praebenti.

19. Contra, ex hisdem dictis fit, ut, si arma, vel quaecunque alia data Caio nihil proinde concurrant ad occisionem, nec animosiores illum reddant, nec alio ullo modo Caium adjuvant, fit, inquam, ut nullum sit caput, cui debeat Titius irregularitate puniri.

20. Praedictum illustrabit sequens casus de sciente, non tamen intendente, Petrus à me Mercatore gladiatorum, scilicet gladium, vel medicamentum, vel similia, quibus quis uti possit bene, vel male, emit gladium, vel medicamentum violentum, ut aliquem occidat, idque ego praevideo, sed non intendo, summe irregularis, si te ipsa sequatur occisio? (Sed non intendo) dixi, nam, si intendo, me esse irregularem, jam ex dictis scio.

21. Respondeo. Si tu praevides, vel suspicatis, Petrum emere gladium, vel medicamentum illud ad aliquem determinatè occidendum v. g. ad occidendum suum inimicum, vel uxorem suam deprehensam fortè in adulterio, non possum te, teste Sayr. lib. 7. c. 4. excusare ab homicidio, & ab irregularitate, quicquid excuset Hurt. loc. cit.

Leonar. de Irreg. d. 10. q. 82. debetas enim non volente, ne homicidæ contra justitiam (nec solum contra civitatem, ut putat Hurtadus) cooperaretis. At si solum praevideas, vel suspicaris, Petrum emere gladium ad occidendum indeterminatè, ut esset, si emerit v. g. ad bellum, ma occisionis fortè sequutura; in illa enim causa determinatione occisionis potes probabiliter tibi praevidere à gladio à te veniuto nullum fuisse injuste occisum. Dixi (ad bellum injustum) nam ad bellum justum, cum nullo modo tunc pecces, non eris irregularis.

22. Si determinatio sit modica, ut si praevideas, einentem à te gladium velle occidere aliquem ex suis inimicis, valde dubito de tua irregularitate, quia videtur tunc esse causa proxima, quicquid in contrarium colligitur ex Hurtado loc. cit.

23. Si tu compellas Mercatorem, ut vendat gladium v. g. dicto Petro volenti occidere dictam v. g. uxorem, te esse irregularem secuta uxoris morte, non vero Mercatorem, putat P. Prates in manus. de Irreg. d. 4. q. 4. art. 1. fol. 461. quia tunc totus mortalitatis concursus, seu mortalitatis causa occisionis refunditur in te cogentem, non vero in Mercatorem coactum. Hæc doctrina sic absolute prolata difficilis est, nisi coactio tanta sit, ut Mercator ad vitandam v. g. mortem suam, vel grave damnum cogatur vendere; tunc enim sicuti excusatur à peccato cooperationis homicidii à Petro patrandi, ita & ab irregularitate; at, si tanta non sit coactio, sed sit minus levis mali non effugiet irregularitatem, ut dicitur p. 4. §. 4. num. 12.

SEPTIMVS CASVS.

Pœnitentem mortis causam dedisse.

24. Venenum propinavi meo adversario, vel alium lethaler vulneravi; sed antequam is moreretur, valde me per contritionem poenituit facti, immò antequam, & medicamenta diligentissimè adhibui, ut mortem effugeret; mortuus est tamen: summe irregularis?

25. Respondeo. Utique es, quia ejusmodi poenitentia coram Deo tuam delevit culpam, non vero absolute dispositionem Ecclesiae volentis Homicidas ab altari repellere. Lege Suar. de Cens. d. 44. scilicet 3. n. 5. Coninch. d. 1. dub. 8. n. 65. Filliuc. tr. 20. c. 1. n. 25. alioque.

OCTAVVS CASVS.

Associantes Occidentem, &c.

26. Auxilium praebui, astitui, associavi cum, qui inimicum interfecit. Summe irregularis?

Respondeo. Si auxilium, assistentia, associatio non est causa efficax, & propinqua occisionis, non inducit irregularitatem; si sit efficax, & propinqua sunt inducere. Posterioris modi erit, quando homicida sine tuo auxilio non occidisset, vel non tam celeriter, vel non tam audacter, vel non tam secure, nam, si nihil horum, modici sunt prioris.

27. Atque hinc fit, ut, si tu ad sis in rixa, qua tuus amicus rixatur cum suo adversario, sed nesciat utrum ad dicto amico, cum tua praesentia nihil addat ut supponamus, nihil de irregularitatis poena tibi timeendum erit, si ille suum adversarium interficiat. Contra, ut vult Sayr. de Cens. l. 7. c. 4. n. 11. Ioan. Præp. d. 5. de Irreg. d. 1. n. 65. Vgol. de Irreg. c. 17. §. 1. si te ostendas, unde aliquod auxilium addatur amico rixanti, quis tunc ab irregularitate liberabit.

28. Illud, quod docet Henrig. Avila, Nav. citati à Diana p. 4. tr. 2. res. 17. cum aliis approbare non valeo. Si praeterea, inquit, associet filium rixantem ad finem, ne filius periclitetur, non erit pater irregularis, si filius aliquem occidat, quia tunc patet operam dari rei licitæ: id, ut quam, approbare, non valeo: Ita Ioan. Præp. loc. cit.

dum enim Filius rixans videt praesentem Patrem, non potest ab ejus praesentia non audacior fieri, atque adeo opera hae Patris non potest non fieri illicita in materia iustitiae. Idem die de amico, idemque de famulo associantibus, nisi hi essent adeo debiles, sive Senes, sive Pueri, ut clare appareat, associationem esse ad obsequia non facientia ad rixam.

NONVS CASVS.

Occidens unum pro altero.

29. De hoc ita l.6. in Decal. c.4. §.3. n.35. docui. Qui dicunt homicidium unius Clerici pro alio parere excommunicationem, dicunt, & parere irregularitatem ex delicto, jam enim tunc voluit homo occidere hominem. At, qui negant, parere excommunicationem, negant parere irregularitatem. Ita Collig. ex Fragofo de Repub. Christ. tit. 2. l.1. d.2. §.1. n.36. &c.

Et paulo post. Sanè Farinac. in 4. tit. declarat. fol. 41. col.1. fine; & affertur à Fragofo apud Dianam p.9. n.4. res. 31. fine, affert declarationem Cardinalium, quod mandans occidere Petrum, si Mandatarius occidat Ioannem, non incurrit Mandans in irregularitatem. At, certè par videtur ratio in casu nostro. Vtque sententia probabilitatis fines videtur attingere.

30. Hæc ibi docui. Adde nunc illud: Si quis cognovit, vel dubitavit, in aliquo loco latere hominem quempiam, nesciens esse hunc, vel illum, nec sufficienter cavuit, ne homo occideretur, & tamen occidit, irregularitatem eam fore per omnes notas Castrop. de Conf. d.6. p.15. §.5. n.4. quia tunc jam is voluit hominem occidere, & de facto occidit; non ita fuit in præcedente casu, in eo enim occidens volebat interficere Petrum determinatè, non vero hominem quemcumque, cum ergo Petrum non interfecerit, interfecerit autem proflus sine ulrà deliberatione Paulum, non est mirum, si probabile esse diximus, occidentem tunc excusari ab irregularitate.

§. VIII. De irregularitate ex homicidio voluntario commisso moraliter, id est orio ex consilio, mandato, &c.

1. Si mandes homicidium fieri, vel ad illud consilium des, exhorteris, suadeas, moneas, consentias, uno verbo, quomodo docunque moraliter coopereris, unde occiso aliqua sequatur, eris sine dubitatione irregularis ex homicidio per concursum positivum à te directè, & voluntariè commissum (de casuali enim dictum est supra §.3.) Ratio est expressus Textus, c. Sicut dignum §. Illi, ibique Doctores, extendens irregularitatem ex homicidio ad cooperantes ad illud.

2. Hinc, si Titio affecto injuria dicas. Verè leges nobilium statuerunt, imminui existimationem viri ingenui, nisi ultione deleatur injuria. Si mulieri referenti, se ex te conceptisse, tu ipsam doceas, hoc, vel, illo pharmaco solere expelli foetum animatum, si Antonio mandanti occisionem sui adversarii, tu eum instruas de modo, quo possit adversarius imparatus, vel occultè, vel per insidias occidi; Hinc, inquam, fit, ut secuta ex vi prædictorum verborum occisione, tu in irregularitatem incidas; prædictis enim loquendi modis moralis causa homicidii est.

3. Quæres primò. Si cui, v.g. Titio, consilium, mandatum, consensum, &c. dem, ut Petrum occidat, quia v.g. me dictus Petrus gravi affectu injuria: Sed deinde dictus Titius affectus simili gravi injuria ab eodem Petro, Petrum occidat, ero etiam ego irregularis.

4. Respondeo, non eris, si tuus consensus nihil operatus est, eris, si concausa fuit cum Titio, vel ad occisionem parandam, vel ad parandam promptus, & obstinatus, Patet ex dictis. An autem fueris concausa, ex circumstantiis est à prudenti colligendum. Quid si id dubium fuerit? Respondeo. De hoc dixi c.5. §.unic.

5. Quæres secunda. Ita Casar ex meo consilio, mandato, consensu, &c. occidit Brutum, ut, si ego occisionem non suavissem, certò suavisset alius; Ego ne irregularis ero.

Respondeo. Quicquid sit, quoad alios effectus, certè loquendo de irregularitate, per hoc, quod alius suavisset, non effugere potes irregularitatem, quia tu nunc de facto moraliter ad occisionem concurristi. Et sicut, si tu aliquem physicè occideres, quem etiam, te non occidente, occideret alius, non vitares irregularitatem, ita, si moraliter occidisti.

De irregularitate ex mandato.

6. Percutramus separatim, & in particulari cooperationem ex mandato, & ex consilio, quæ sunt præcipua capita positivi concursus moralis, juxta horum doctrinam faciliè judicium feres de aliis capitibus monitionis, suasionis, exhortationis, &c. Nisi etiam velimus dicere, & fortè ita est, omnem moralem concursum ad alterum ex his duobus reduci. Cum enim in eo differat mandatum à consilio, quod mandatum datur in gratiam Mandantis, consilium vero in gratiam ejus, cui consilium præbatur, si moneas, suadeas, roges, consentias, &c. ut fiat homicidium in tuum commodum dicitur illud fieri ex tuo mandato, si eadem facias, ut fiat homicidium in commodum alterius, fieri illud dicitur ex tuo consilio. Scite id confirmat his verbis Bartolus l. non solum §. Si mandatum n.2. ff. de injur. Mandator dicitur ille, qui mandat delictum committi propter se ipsum Mandatorem; & ad satisfactio nem voluntatis suæ. Persuasor dicitur ille, qui persuadet alicui propter ipsum, cui sit persuasus, & ideo non erit, quibus verbis utatur, sive dicat mando, sive rogo sive quibusque verbis. Hæc Bartolus.

7. Iam verò de mandato hic loquentes, secernamus quatuor certa ab incertis, item quatuor, sed præterea ne omittas regere, quæ sup. §.3. de concursu morali ad homicidium casuale prolata sunt, multa enim ibi dicta ad ea quæ hic disputantur, maxime faciunt.

8. Certum est primò, te fore irregularem, etiam si Mandatarius non servet modum, quem tu præscripsisti in occisione faciendâ. Iussisti v.g. occidi tuum inimicum in agro, media scilicet explosione, vel ex veneno, tali, vel tali die. Ille vero occidit domi, gladio, alia die. Ratio est manifesta, quia tua jussio substantiam posuit mortis.

9. Certum est secundo, si mandatum sufficiens et revocasti, & revocatio innotuit Mandatario; ipse autem nihilominus occidit, te non esse irregularem, quia revocato mandato, quod sciat Mandatarius, nihil tui consensus in ipso remanet. Idque verum censeo, etiam si fictè, & solis verbis, sed tamen sufficientibus, revocasti. Quando enim ejusmodi fictio non innotescit Mandatario (ut semper hic supponendum est) ipsa verba externa satis sunt apta ad extinguendum tuum mandatum. Si revocatio tui mandati non pervenit ad Mandatarium, te fore irregularem, ne sit dubium, quia tunc tuum mandatum remanens in Mandatario, causa est mortis alterius.

10. Certum est tertio, te non fore irregularem, si constet, Mandatarium ex tua jussione, nec fuisse motum ad occisionem parandam, nec factum esse animosiores, securiores, &c. sed proflus eodem modo, ac, si tu non mandasses, occidit. Patet ex dictis. Et docet cum multis Gibalin. de Conf. disp. 5. §.9. n.21. Si non constet, sed sit dubium, dixi supra c.5. §.1.

11. Certum est quarto, te non fore irregularem, si mandasti, ut occideretur Petrus, Mandatarius autem per errorem occidit Paulum, quia, in occisione Pauli, tu nulum consensum præstidisti. Ita declaratum fuisse à Sacra Congregatione notavi supra §.7. n.29.

Ignorantia, quod mandatum fuerit exceptum.

12. Iam incertum est primò, an sim irregularis, si mandavi

ne, contra Caius occidat Titium, vel quid simile damnum eveniat; tamen quia ad id non obligaris ex iustitia; jam enim mandatum sufficienter ex parte tua revocasti, sed solum, si non ad omnes, pecces contra Charitatem, non eris irregularis; ut supra de peccante solum contra Charitatem universaliter dictum est.

Quatuor Casus similes prædicto.

24. Prædicto casui videtur affinis ille, quo mandans revocat quidem serio mandatum, sed Mandatarius putans Mandantem non loqui serio, & ex animo; adhuc occidit hominem ex vi mandati quod perseverare ipse putat. Affinis etiam est ille, quo mandatarius acceptat revocationem, sed deinde oblitus talis revocationis, hominem occidit ex vi mandati accepti ante revocationem. Affinis est, & ille, quo Mandans penitentia ductus sui mandati, non potest propter distantiam v. g. admonere Mandatarium de revocatione, potuit tamen admonere ipsum occidendum, ut sibi caveat, & tamen non admonet. Affinis, & ille, quo Mandatarius propter distractionem mentis, vel aliud, non percipit revocationem Mandantis.

25. Delugo d. 19. de iust. a. n. 25. ait sibi videri in his quatuor casibus, secuta alterius morte, incurrere à mandante obligationem restitutionis, unde colligi posset, eum sentire, incurrere etiam irregularitatem; siquidem eadem culpa contra iustitiam in homicidio parit utrumque onus & restitutionis, & irregularitatis. Et quidem ita mihi videtur, quia in omnibus his prædictis casibus, alterius occisio à tuo tandem mandato consequitur.

De irregularitate ex consilio, seu suasio.

26. Multa, quæ in hac materia ad mandatum pertinent, pertinent ad consilium, & quæ ad hoc ad illud: ut propterea eadem doctrina proportionaliter sit mutuo utrique commodanda, sed adhuc sunt addenda, quæ sequuntur.

Suadeo, ut alio modo, ac volebas occidas.

27. Suadeo tibi, ut interficias Antonium alio modo, quam illo, quo intendebas. Intendebas enim gladio, ego suasi, ut faceres veneno, vel contra, Reusne suum irregularitatis, secuta Antonii morte?

28. Respondeo, esse distinguendum: Si enim modus à te propositus facit occisionem celeritorem, vel occidendem reddit animosorem, non effugies irregularitatem: Si hæc, vel similia non adfint, effugies. Ratio est quia irregularitas solum incurritur, quando concurrat actio, seu suasio ad ipsam substantiam occisionis, vel ad ejusdem accelerationem.

29. Quare, si tibi suadeam; ut fiat occisio diverso quidem modo, quo volebas, sed, qui non afferat occisionem celeritorem, nec te faciat audacitorem, non video, unde irregularitas mihi oriri in dicta suppositione possit.

Hinc, si tibi quis suadeat, ut occidas cras, quem volebas omnino hodie, non incurrit irregularitatem. Lege Dianam p. 1. r. 8. ref. 42. quia sic potius conservat pro aliquo tempore vitam alterius, quam aufert posito semper quod mors ætterna non inferatur animosus ex illius consilio, quam inferretur hodie.

30. Quid si suadeam, ut occidas, mitiore morte, quæ sit celerior? Volebas v. g. occidere maleficio gravia tormenta afferente per annos ego suasi, ut gladio occideres statim: Volebas concindere paulatim singula membra, ego suasi, ut occideres unico vulnere præcordiorum, &c.

31. Respondeo, Si id motus Charitate facias, te Reum irregularitatis facere non audeo, quia Pia Mater Ecclesia non videtur utile, tam acuti pœna punire consilium de minori malo, quod, ut l. 5. in Dec. c. 1. §. 4. a. n. 6. diximus, bonum quid est. Relege locum; ubi monuimus, quamvis non possis cooperari adjuvando malefactorem

Pars III.

ad ipsum minus malum, v. g. ad verberationem loco occisionis; posse tamen suadere, ut potius quis verberet suum inimicum, quam, ut occidat. Confirmatur, quia passim Doctores, ut Suar. de cons. d. 45. sect. 3. n. 2. & 3. Ayil. de cons. p. 7. d. 6. sect. 2. d. 3. concl. 1. Sayr. de cons. l. 7. c. 3. n. 13. Dian. p. 4. r. 2. ref. 18. sine, propter dictam rationem, asserunt, non incurtere, nec excommunicationem, nec irregularitatem eum, qui suadet volenti occidere Clericum, ut potius eum verberet, vel ut potius mutiler. Ita igitur in casu nostro.

32. Si vero suadeas malo sine, ut esset v. g. quia vis, quanto citius potes, eum inimicum extinguere, vel occisi hereditate potiri, &c. te irregularem facio, quia visui tibi esse non potest exculatio ducta ab intentione pie Matris Ecclesie jam dicta.

33. Si denique id suadeas motus sine indifferenti v. g. ne is, qui occidit, incidat in manus iudicum, vel quid simile, non audeo te immunes ab irregularitate pronuntiare, quia non audeo interpretari, ad hunc etiam casum se extendere prædictam pie Matris Ecclesie intentionem.

Pertinacia nolentis acceptare revocationem consilii.

34. Suasi tibi multis usus rationibus, ut interficeres Antonium, sed deinde revocavi, omni, ego potui, conatu, hoc consilium, rationes, quibus invitebar consilium infirmando; Tu veto animo obfirmato retinens merces rationes, quas proposueram, nunc mihi non acquiescis, sed hominem occidis, Et ne Ego irregularis?

Respondeo, id distet explicui l. 6. in Dec. c. 4. §. 5. n. 3. & 4. Adde non fore doceri cum multis à Gib. de cons. d. 5. q. 3. n. 26. iudicans, utrumque probabile, puta te fore, teque non fore irregularem.

Consilium de non appellando.

35. Quidam damnatus ad mortem intendebat ad superiorem iudicem appellare: ego autem illi per meum consilium suasi, ne appellaret, unde ipse saltem citius, quam si appellasset, mortem subiit. Summe ego irregularis?

36. Respondeo, Te irregularitatis damnat Henricus, Sayr. Corneio, Gibalinus, Diana apud Leandrum, tract. 2. d. 7. de irreg. quest. 35. Ipse tamen Leander distinguit: si tu ex Ministris iustitiæ es, v. g. Iudex, Capitaneus, &c. incurris irregularitatem ex defectu lenitatis, si vero persona es privata, v. g. Confessarius, Theologus, &c. non incurris irregularitatem ex defectu lenitatis, si vero persona es privata, v. g. Confessarius, Theologus, &c. non incurris. Ratio est, inquit, quia Ministri solum iustitiæ incidunt in irregularitatem ex defectu lenitatis, eo modo, quo etiam nos aliquanto post explicabimus: Irregularitatem autem ex delicto solum incurritur, ii, qui delinquant, occidendo, vel mortem accelerando quales non sunt prædicti Confessarius, & Theologus, vel similes, qui solum consilium dare, supponuntur, non vero cogere.

37. Ego non omni parte assentior huic Leandri doctrinæ. Non primæ parti distinctionis: Potuit enim iudex ille, vel Capitaneus persuadere omissionem appellationis non ut iudex, sed, ut privata persona, eo modo, quo consilium dare solet Theologus. De hoc ego casu ita dist. currendum tunc erit de iudice, vel Capitaneis, sicuti de personis privatis, Theologo, Confessario, &c. de quibus mox. Non secundæ, quia si confessarius, & Theologus imprudenter darent consilium, delinquerent, atque adeo accelerarent mortem iniuste, unde effugere irregularitatem non possent.

38. Dico igitur Ministrum iustitiæ, si, ut Minister prædictam omissionem appellationis, iuste persuadeat, certum est, incurtere irregularitatem ex defectu lenitatis. Verum tum dictus Minister dans consilium, ut privata persona, tum dictus Theologus, & Confessarius suadentes Appellationis omissionem, si moveantur ad suadendum ex bonis, & rationabilibus motivis, quod certe

occurrere possit, quando Appellatio esset frivola, & perniciofa, non incurretur irregularitas ex delicto, quia non peccatur, nec irregularitas ex defectu, quia, ut sic non sunt iustitiae Ministri, nec Milites in bello iusto, Si vero temere, & sine ratione Appellationem removeant, etiam si non cogant, peccant. Quare non acceleratur mortis Rei, & consequenter irregulares non sunt.

Consilium mortis propter bonum publicum.

39. Consilium dedi Petro, ut se exponeret periculo mortis pro bono publico, vel privato, cui se exponere licet poterat, occisus est, & ego de mea irregularitate ambigo.

Respondeo, ne, quales, ambigas, sed certo scias, cum Gibal. de irreg. c. 4. q. 2. n. 19. te non esse irregularem propter rationem valde similem ei, quae dicta est n. 30. ut item quid simile dictum est §. 3. n. 13.

De dubio in praedictis remissio.

40. De hoc locutus sum satis in superioribus, puta c. 5. §. unic.

De irregularitate ex Ratihabitione, seu Approbatione Homicidii.

41. De hac breviter, sed quantum sufficit, l. 5. in Decal. c. 4. §. 5. n. 7. dixi, & late habes apud Gibal. de irreg. c. 4. q. 1. n. 45. aliosque ab ipso citatos.

§. I. X. An contrahatur irregularitas, quando quis negative se habet ad alterius mortem?

1. Diximus supra §. 2. a. num. 37. omitterem facere, quod quis debet ex iustitia, ex qua omissione sequatur mors alicujus, fore irregularem; omitterem vero facere, quod quis debet ex Charitate, unde similis mors sequatur, irregularem non fore. Ad id non tamen Gasp. Hurt. aliosque, quibus nunc adde Leand. de irreg. n. 2. d. 10. q. 87. & 88. censere etiam illum, qui Omitit ex iustitia, non fore irregularem, atque addidi, & huc explicandum remisi, ut haec sententia sit probabilis, dictam omissionem debere esse puram. Quare, quoniam sit haec puritas hic enodandum venit.

2. Illa est ommissio pura, cui nullus adjungitur actus positivus, illa autem non pura, cui positivus aliquis actus adjungitur. Exemplis res evadet clarissima.

Exempla pura omissionis.

3. Titius est praetor Urbis, vel custos Viarum, vel Dux exercitus, vel precio conductus, vel ex consanguinitate obligatus, sive ex charitate, sive ex iustitia ad defendendos suos. Verum in occasione aliqua illos nequaquam defendit, unde permittit aliquem ex his occidi. Peccat quidem graviter, sed non est irregularis, quia haec est mera ommissio, cui non adnectitur ullus actus positivus. Idemque aliqui ut G. Hurt. de irreg. d. 2. dif. 9. n. 34. citans Vals. in man. de irreg. lurr. de cens. l. 9. d. 63. dub. 3. & prob. put. Io. Prap. q. 5. de ir. d. 10. n. 29. & Dian. p. 4. tr. 2. ref. 7. dicunt esse, etiam si dolo, & scienter illa mera permissio fiat, quia non exstahit permissio ab esse puro negativo, cui soli nequaquam irregularitatem adnexerunt Canones, ut supra dixi haec probabilis sententia.

4. Medicus, Naclerus, Advocatus, Procurator, quamvis ipsi conducti fuerint, si nihil agendo, sive ob imperitiam, sive ob odium, perire sinant aegrotum, Navim, Clientem, non incidunt ex hac probabilis sententia in irregularitatem, licet peccent contra Iustitiam. Quare Medicus v. g. qui jam fortasse habuit, ante pretium sui laboris suscipiendi, sive deinde curam Infirmi suscipere nolit, sive ea suscepta, illam non exhibeat, sive urgentiore tempore deferat, unde moriatur Infirmus, peccabit quidem contra Iustitiam, ut dixi, sed ex hoc peccato irregularitatem, propter ejusmodi puram omissionem, non contrahet. Ita praeter citatos Val. in

diff. utriusque fori V. Homicidium diff. 5. auctorem sequitur Palat. Caiet. Ita etiam Leand. l. 2. de irreg. d. 10. q. 87. aliqui.

5. Iudex capite damnavit tuum fratrem, sed si aliquem pecuniam offeras, is liberabitur, Gallator filium tuum inclusum apud se retinet, teque per interitum tuum, nec, ut ei aliquot aureos mittas, secus filium occidet, Iudex, vel Hostis tuum patrem captivum interficere volunt, nisi tu illum mortem competentem pecunia redimas, nec tu praedictas pecunias numerare negligis, vel omittis, non eris, teste Vgol. de irreg. l. 6. §. 4. p. 19. (qui haec et omisso pura) irregularis, illorum morte secuta, etiam si supponamus ex j. iustitia te debere illas pecunias numerare. Dico (si supponamus) nam de hac re l. 5. in Dec. c. 1. §. 1. n. 9. a me dictum est satis.

6. Inquires hic, Si Petrus tibi suadeat, ut praedictas pecunias ex iustitia debitas non numeres, cum Petrus morte secuta, irregularis? Idem quare potest, si Petrus tibi suadeat, ne defendas aliquem quem defendere moris, vel ne tu dives des elemosynam egero, qui pro me perit, vel tu ne M. dicus cures inimicum, vel tu molitionem mortis alicujus reveles, &c.

Respondeo, non esse, putat Vgol. n. 10. d. 10. q. 87. & sequenti, quia licet non es irregularis tu, qui es principalis, & non tantum illam pecuniam, vel ad illas actiones pure regere te habes, ita & Petrus, quia haec suadet. Verum non est audiendus, si suasio Petri fuit causa, ut v. g. pecunia illa non mitteretur. Ratio est, quia tunc mors illa merito imputatur Petro dissuadenti, cum enim is non negativus habet (ut te habes tu, qui non mittis) sed max. me potest per actum persuadendi, incurrit in irregularitatem adnectam ex Sacris Canonibus actui positivo, ut modo diximus, & mox in exemplis iam ponendis clarius v. d. h.

8. Objicis, Mirum est, Petrum, qui se remotius habet ad mortem praedictorum, incidere in irregularitatem, non vero te, qui immediatus.

9. Respondeo, non esse mirum, quia Petrus possit illa habere, cui actioni Sacri Canonis conjungitur irregularitatem, tu vero nihil agis, cui omissioni non est ad eisdem Sacris Canonibus ulla irregularitas adnecta.

10. Illud tamen adverte, si Petrus id persuasit bono fine v. g. ne iudicis iusta sententia pecunis impeditur, ne Gallatores, ad ejusmodi lucra extorquenda, assiderent, ne hostes illa pecunia fortiores evaderent, Petrum non fore irregularem, quia non est putandum Ecclesiam voluisse sub tanta poena recta & rationabilia consilia prohibere, ut in simili dictum est saepe. Nam propterea nec irregularem fore, puto eum, qui deterseret amicum, ne a manibus Satellitum eriperet illum, qui damnatum ducitur ad mortem, quando id faceret, ne impediret actus Iustitiae, vel ne amicus, sic incidere in aliquod propriae vitae periculum.

Exempla omissionis non pure, id est alii aliquid adnectum.

11. Notarius, Procurator, vel quicumque alius habet scripturam, qua visa, quis a morte liberaretur, advertens autem, eam perquiri ad d. cum hominem salvandum, ipse eam non solum non profert, sed non ostendit, nam sic esset ommissio pura, de qua in praecedentibus numeris dictum est, verum etiam illam occultat, vel ad transfert, ut inveniri non valeat, vel lacerat, vel comburit, vel rogatus, negat, apud se illam servari, etiam morte secuta, irregularis, quia omissioni ostendendi scripturam adjungitur actus positivus illam occultandi, lacerandi, &c.

12. Testis non solum, non se sistit iudici ad testificandum in favorem alicujus, qui hoc teste delictus capite punitus fuit; haec enim esset pura ommissio? verum etiam rogatus dixit, se nihil scire, irregularis erit ex delicto, quia illi omissioni adjungitur hic actus positivus.

13. Amicus destinat te nuntium, ut Petrum admoveat, ipsi insidias parati a suo inimico, Tu vero non solum,

non admones (hæc enim esset pura omisso, etiam si suscepisset curam admonendi, & etiam si malo animo contra Petrum ipsum non admoneres) verumetiam heteras, quas idem Amicus tibi consignavit ad Petrum, in quibus de istodem infideli ipsum admonerat, apud te tenuisti nec Petro reddidisti, irregularitatem non effugies, si Petrus occidatur, quia illa retentio actus positivus est.

14. Dices: Illa susceptio curæ admonendi, nonne etiam est actus positivus? Cur ergo omisso illi coniuncta non parit irregularitatem?

Respondeo, quia susceptio eiusmodi, quamvis actio positiva, nimis remote se habet ad occisionem; neque enim susceptio curæ admonendi infert ullo modo mortem, sicut, nec infert in Medico susceptio curæ infirmi, ut modo n. 4. dictum est.

15. Consultant aliqui Petrum occidere, tu assistis, tacetque, eris irregularis, morte Petri secuta; illa enim taciturnitas in iis, circumstantibus non est pura omisso, sed, quia affectum animi consulantibus, est tacitus consensus: Idem resolve de assistentia amicorum, dum aliquis ex illis aliquem occidit, ipsi vero assistunt. Idemque resolvitur solet de Principe Ecclesiastico temporali iurisdictione pollente, qui assistit, quamvis nihil dicat, executioni mortis ipsa enim præsentia Principis auctoritatem dat exequentibus.

16. Mulier concepit à Petro, aitque se velle abortum factus animati causare, id, quod audiens Petrus, tacet, unde mulier secuta voluntatis Petri, facinus cum effectu aggressæ, est, sic irregularis Petrus propter eandem rationem n. præced. dictam, ut notat etiam Castr. de cens. d. 6. p. 15. §. 7. m. 4.

17. Ambulat Primo, quis de nocte per loca abrupta. Secundo, Alius naufragi navi eiectione iactatur in undis. Tertio, Alius, per angustum pontem, flumen pertransire tentat. Quarto, Alius ad tuæ domus ianuam confugit, quo persequente inimicum effugiat. Tu vero cum possis, nec faciem præfers primo, nec secundo tabulam, seu funem, nec tertio comitem te addis, nec quarto ianuam forte clausam aperis. Non eris irregularis, si horum consequatur mors, quamvis ex odio ad hæc non exhibenda motus fueris, quia hæc sunt puræ omissiones. At vero, si adverte ad eorum pericula, faciem forte accensam extinguis, unde noceas primo, si tabulam, vel funem abreptum submoveas, unde noceas secundo. Si tabulam Pontis dissipas, unde noceas tertio: Si ianuam forte apertam claudas, unde noceas quarto, irregularis eris, postquam aliquis prædictorum pereat, quia hi sunt actus positivi. Excusat nihilominus hunc quartum P. Prætes in manu de irreg. d. 4. cap. 4. num. 20. fol. 462. si ianuam claudat ob finem bonum, puta, ne sua domus damnum aliquod patiatur: quod certe solum intelligi debet de damno notabili, & eius rationis, ad quod subeundum, te obligare, non præsumitur Ecclesia, iuxta modo dicta n. 10.

§. X. De irregularitate orta ex occisione facta à Ministris iustitiæ, quæ dicitur ex defectu lenitatis.

1. Occisio iusta, quantum ad nos in præsentia pertinet, vel fit à Ministris iustitiæ, vel à Militibus in bello iusto, vel ad defensionem sui: de singulis separatim, & in hoc quidem §. De prima.

2. Conclusio certa est hæc. Iudex Pontifex inferior, qui in causa sanguinis fert sententiam iustam de morte, vel mutilatione alicuius, fit (ea certe secuta) irregularis ex defectu lenitatis, quæ fuit in Christo. Quam late explicat S. Th. 2. 2. q. 40. Nav. in summ. cap. 27. num. 206. Henr. l. 14. c. 10. n. 1. Cat. de i. d. n. 97. Percurre singulas clausulas.

INDEX.

3. Quicumque (excipitur Summus Pontifex, qui, ut Pars III.

supra c. 2. n. vidimus, non est irregularitati subiectus) Clericus, vel Laicus live ordinarium, sive delegatam habeat potestatem, cum eadem sit ratio d. omnibus, hic merito comprehenditur.

4. Illud nihilominus discrimen est inter Clericum, & Laicum, quod Laicus solum incurrit irregularitatem: cæterum, iuste damnans, meretur. At Clericus, etiam iuste damnans, præter irregularitatem, quam contrahit, peccat, & quidem graviter, eo, quo graviter Clericus prohibetur, C. Sape 23. q. 1. §. 8. C. Sentent. ne Clerici, vel Monachi, ne se ingerat in causam sanguinis.

In Causa Sanguinis.

5. Hoc est in causa mortis, vel mutilationis membri, (de qua mutilatione mox expressius dicitur) id enim ex usu loquendi significat causa sanguinis. Hinc si sententia feratur de aliquo præfocando, vel veneno, fameve, sine effusione Sanguinis occidendo, erit nihilominus causa sanguinis. Contra, si feratur de sanguinis effusione, ut de verberatione usque ad sanguinem, sed sine periculo mortis, vel mutilationis, causa sanguinis non erit.

6. Quid si Iudex aliquem iuste damnaverit crudo carceri, vel ut eadem non porrigatur, nisi panis, & aqua, quo pacto, si statim is non obit, certe ex eiusmodi angustis illi (ut contingere non raro solet) accelerata est mors?

7. Respondeo. Si, consideratis Rei viribus, eadem fuerint permessa necessaria vitæ, nullam irregularitatem timebit Iudex, quia per accidens, tunc ille moreretur. At, si ea permessa non fuerint, vel carcer valde humidus fuit, unde, vel data esse, vel notabiliter accelerata iudicetur mors, erit irregularis Iudex ex defectu lenitatis, quando ad hæc iuste reum damnavit, puta, ut sensum moreretur, at ex delicto, quando iniuste, &c.

8. Confirmo, quia carceres fetidi, humidi, subterranei prohibentur, ut notat Farin. q. crim. 27. n. 95. & 194. Vide etiam Men. de arbit. l. 2. casu 305. & Gom. Var. t. 3. c. 9. num. 6. V. Quia carcer. Leg. director, inquit, p. 3. q. 58. comm. 107. & solum conceduntur quando quis per sententiam iustam ad mortem sensum suscipiendam condemnatur.

Dixi autem modo (notabiliter accelerata) nam ex ordinariis carcerum angustis, patetque victu diminui aliquid de viribus, & consequenter de vita, iam scimus, sed addimus, non incurri tunc irregularitatem ullam, quia, si iusta est condemnatio, iam permessa, imò requisita à Sacris Canonibus est ea diminutio. C. Novim. de verb. signific.

Fert sententiam iniustam.

9. Si enim iniusta sententia, non ex defectu lenitatis, sed ex homicidio voluntario, secuta morte, fore iudicem Irregularem, nimis est ex dictis manifestum.

10. Sunt autem nonnulli, qui iudicem faciunt ex defectu lenitatis irregularem, etiam antequam sententiam mortis ferat. Sed in merito, quia licet, dum quis est iudex, non possit promoveri ad Ordines, quia est Curialis, potest tamen iudicatu relicto, sed non est irregularis, antequam sententiam sanguinis ferat, imò, neque antequam eum effectu sequatur mors.

11. Ideo iudex, ut & Princeps, etiam delinascens sub cortina, & omnes Ministri iustitiæ, etiam infimi Satellites, si assistant executioni mortis in locis suæ ditionis (nam in alienis sunt, ut supponimus, sicuti homines privati, non Ministri) irregulares fiunt, quia ipsorum auctoritate mors infertur. Privati autem alij, ut, & famuli teste Avil. de Censur. part. 7. disput. 5. sect. 2. dub. 1. conel. unica. Henr. l. 14. cap. 14. num. 2. mere ad obsequia Dominorum Domestica addicti, etiam si cum Dominis assistant, immunes sunt ab irregularitate, quia, ut item supponere debemus, nihil conferunt ad sententiam exequendam.

M m 2

12. Quid

12. Quid de Clericis? Respondeo. Idem dic, si assistant, ut auctoritatem præbeant executioni, nam propter hanc rationem quidam Episcopus C. Ex Litteris de Excessu Prælatorum, reus fuit irregularitatis, quia interfuit causæ furis suspendio; assistit enim in proprio territorio, unde, ut auctoritatem afferens executioni, verum si Clerici quicunque, ut & Religiosi assistant alio fine, siue curiositatis, siue amicitie, siue alterius causæ gratia, non timeant irregularitatem, immo ex mera dicta assistentia, nec peccatum. Quod si Textus aliqui. C. Sententia Cleric. vel Monachi, videantur strictius loqui vel satis explicari in alium sensum possunt, vel certe legitime deliquerunt. Lege Molin. de Inst. ap. Dianam p. 4. tract. 2. ref. 35.

De morte, vel mutilatione alicuius.

13. Cum non solum mors, verum etiam mutilatio membri alicui à Ministris Iustitiæ illata afferat ipsis irregularitatem, ideo hæc etiam mutilationis expressa fit mençio. De ea tamen separatim infra §. 6. dicam. Nunc autem quatuor sunt difficultates ad præsens argumentum facientes, dissolvendæ.

PRIMA DIFFICULTAS.

An Index pluribus sententiis plures condemnans contrahat plures numero distinctas Irregularitates?

14. Respondeo, plures. Ratio est evidens, quia per plures actiones, puta per plures condemnationes occidit separatim plures; singulis autem occisionibus suæ numero distinctæ irregularitates correspondent.

15. Quod si multos Iurisdictionis actus index ante sententiam exerceat, contra hominem unum, tunc facit eorundem ab ipso irregularitatem contrahi, quia illi præcedentes actus unum quid faciunt cum una sententia. Nisi forte præcedentes actus tendant ad mutilationem v. g. & de facto fiat mutilatio, & deinde alij actus consequentes tendant ad mortem, quæ ex intervallo inferatur, ut, si prius Reo manus abscindatur, & deinde, ex intervallo idem Reus suspendatur, tunc enim duæ irregularitates erunt, ut pote consequentes ad duas distinctas, etiam moraliter, actiones.

SECUNDA DIFFICULTAS.

An Index una sententia plures simul condemnans plures irregularitates concipiat.

16. Respondeo. V. Golinus de Irreg. §. 9. num. 2. ait, tot concipere irregularitates, quot numero homines (quamvis per unam sententiam) morte punit: Sicut (ait) communis sententia docet, te per unam scilicet explosionem pluribus excommunicationibus infici, si simul plures Clericos occidas.

17. Bonacina de Cens. d. 7. q. 4. p. 1. m. 26. autem docet, posse probabiliter defendi, tunc fore unam numero irregularitatem, sicuti existimantur una blasphemia, quando uno, eodemque impetu multæ prædicantur, & unicum peccatum unitate morali, quando quis unico bombardæ ictu plures occidit.

18. Tu prudenter sic distingue: Si sit una sententia, unaque delicti causa, qua multi capite plectuntur, & item unus sit locus, unumque tempus, quo plectuntur, valde probabiliter una erit numero irregularitas, quia tunc illa una sententia de pluribus occidendis, illæque omnes occisiones moralem unitatem habent, sicuti dicunt Plures ap. Leandr. de Censur. 6. §. 9. 39. probabile esse incurrere unam numero excommunicationem, si unica explosione multos Clericos occidas. At, si causa delicti sit diversa pro diversis, vel in diverso loco, vel in diverso notabiliter tempore, quamvis per unam sententiam, quia non apparet prædicta unitas plures numero erunt irregularitates, sicuti plures incurrunt irregularitates qui per intervalla nunc unum, nunc alium occidit. Ita Gualtero censu. d. 5. m. 15. sen. 14. cum Suar. & Mol.

19. Id, quod dictum est de indice, potest dici de occidente per unam actionem plures. Si enim occidat quos plures per unam actionem, puta per unam bombardam, si ex intervallo notabili, iuxta ea, quæ aliqui dicunt apud eundem Leandrum de simili multiplicatione Casuarum. Vide etiam supra c. 14 §. 3. d. n. 10.

TERTIA DIFFICULTAS.

An Index ferens sententiam, ut duæ v. g. manus in amputentur, siis amputatis, duplici irregularitate vinciat. Quod idem quæritur de abscisione physice eidem duo membra.

20. Respondeo. Si ex intervallo notabili, duæ tibi v. g. de l. reg. c. 5. §. 9. n. 3. fine, irregularitates incurrunt, si scilicet una, id, quod eodem modo explicatur in d. difficultate præcedenti explicatum est de similibus.

QUARTA DIFFICULTAS.

An Index proferens sententiam sanguinis contra delinquentem, incurrat irregularitatem, quando ad executionem mortis, requiritur sententia alterius Iudicis?

21. Respondeo, esse distinguendum. Si enim potest iudicis sententia utatur procellis, seu probationibus seu sententia habita à priori iudice, quia tunc uterque concurrat ad mortem, uterque incurrat in irregularitatem; Si non utatur, liber erit prior index, & solus poterit in illam cadere, quia tunc prior index nullo modo concurrat ad mortem. Non est igitur audiendus Henr. l. 1. c. 12. n. 5. cui adheret Avil. de Cens. p. 7. d. 5. §. 12. d. h. 1. qui in hoc casu priorem iudicem liberat semper.

Est id est morte certo secuta.

22. Quod mors debeat esse secuta, ex dictis, immo n. 10. innui, nimis est manifestum. At illud hæc valde notandum est, quod diximus (certo secuta) id quod, cui addimus, habes supra c. 5. §. unico n. 33.

De eodem Iudice, quo ad Delegationem quam alteri confert de occidendo vel mutilando.

23. Præmittendum est, Primo, Principem Sæcularem, ut item Prælatus Ecclesiasticum habentes iurisdictionem temporalem, ex quocunque titulo illam habeant, posse, & Ecclesiasticum in causa sanguinis debere, illam delegare uni Laico, vel pluribus, ut placuit, quomodo sint apti, idque, vel ad tempus, vel in perpetuum, & vel ad universas causas, vel ad aliquas, vel etiam ad unam, vel alteram. Patent hæc ex vulgata Textibus, vulgataque doctrina de Delegatis, & Delegatione.

24. Dixi (uni Laico, vel pluribus) nam licet Prælatus Ecclesiasticus Papa inferior iurisdictionem spirituales non possit delegare, nisi Clericis, at temporalem potest Laicis.

25. Dixi item (dummodo sint apti) nam irregularitas ex delicto sine dubitatione erit Prælatus, si deleget mortalitatem suam iudici, quem cognoscit imperitum, vel primum, unde iniuste quis morte puniatur, quia tunc Prælatus, gladium iurisdictionis imperito porrigens, mortaliter occidere innocentem, censendus est.

26. Quod si per occasionem hæc quæras, An Principi Sæcularis possit Clericis delegare iurisdictionem suam temporalem, sicuti potest Laicis?

Respondeo, id prohibitum esse in Iure, C. Sed nec C. Clericus. Ne Chr. vel. Monachi his verbis: Ne Clericus exerceat Iurisdictionem temporalem, vel causas agat Criminales sub Principibus Sæcularibus, nec officia Vicecomitis, aut Praepositi Sæcularis obeat.

27. Notat autem Primo Abbas, per hæc verba, illi citate acceptari à Clerico dictam iurisdictionem, sed tamen valide, unde valeret sententia ab ipso data, etiam in causa sanguinis. Ratio est, quia in Textu nulla clausula est irritans delegationem; neque enim per

hunc Canonem Clerici incapaces ejusmodi delegationis redduntur.

28. Notat Secundo idem, si semel unam delegationem acceptaret Clericus ad causam criminalem, non peccaret mortaliter, peccaret, si multas, quia, ait, sic, non esset exercere, quod denotat frequentiam. Sed certe id, non videtur verum, quia Canones graviter prohibent ne Clerici subdantur Principibus Sæcularibus, eorum jurisdictione utendo, quod certe fieret, etiam si semel acceptarent.

29. Nota tu denique Tertio, duplici modo posse Principem Sæcularem demandare Clerico causarum judicia. Primo conferendo suam jurisdictionem temporalem ipsi Clerico, quo eundem constituit judicem à se dependentem, & hoc prorsus prohibetur à Sacris Canonibus, ut dictum est, tum pro causis in genere, tum pro causis in particulari. Secundo nihil conferendo de sua jurisdictione, nec constituendo Clericum judicem à se dependentem, sed volendo, ut aliquæ causæ, quæ examinabantur, ac judicabantur in suo Sæculari Tribunali, definitur in Ecclesiastico, quo pacto dicitur forum Ecclesiasticum ampliari. Hoc autem non prohibetur, quia tunc Clericus agit ex jurisdictione Ecclesiastica ampliata ad has, vel illas causas, non vero proprie sub Principe Sæculari. Lege Molinam, *Tom. 4. tract. 3. d. 8. num. 10.* Si tamen tunc dictus Clericus ferat sententiam sanguinis, fore irregularem ex defectu lenitatis, secuto effectu non est dubium, quia jam, ut Minister justitiæ se habet.

30. His ita explicatis, redeamus propius ad nostra; & queramus, an Episcopus v. g. gaudens jurisdictione temporali, deleget hanc suam jurisdictionem alteri, ut delegare certe debet ex dictis *num. 23.* & is Delegatus aliquem poena capitali puniat, sit ipse Episcopus irregularis; eademque esset questio, si Reus appellaret ad ipsum Episcopum Delegatum, & is delegaret alium judicem, qui simili modo morte puniret Reum.

31. Respondeo, Episcopum Delegatum, in utroque casu non fore ullo modo irregularem. Nam sic definitur à Sacro Textu, *C. Episcopus v. g. gaudens jurisdictione temporali, deleget hanc suam jurisdictionem alteri, ut delegare certe debet ex dictis num. 23.* & is Delegatus aliquem poena capitali puniat, sit ipse Episcopus irregularis; eademque esset questio, si Reus appellaret ad ipsum Episcopum Delegatum, & is delegaret alium judicem, qui simili modo morte puniret Reum.

32. Hic habemus Henr. qui prædictam doctrinam nimis coarctet, & Tur. qui ampliat nimis. Henriquez *l. 14. c. 12. v. 6.* afferendo Testimonium Navarri, ait, fore irregularem Prælatus habentem temporalem jurisdictionem, si delegat causam capitalem particularis Rei alicui Laico, secuta morte, probatque ex Sacro Textu, *C. Ex lit. de Exec. Prælat.* Sed immerito; hic enim Textus irregularem Episcopum quendam pronuntiat, non quia delegaverit causam mortis particularem sed, quia auctoritatem præstitit executioni mortis illius hominis, quod est longe diversum, & utpote cooperatio domini auctoritatem executioni mortis, est irregularitati subiecta.

33. Turrianus *tom. 1. 2. d. 93. dub. 2.* docet, posse prædictum Prælatus exhortari judicem à se Delegatum ut hic exequatur poenam capitalem. Si enim (inquit) Clericus potest hortari generatim judicem ad servandas justitiæ leges sine timore irregularitatis, & mandatum

Part. III.

delegato suo dare, de servandis justitiæ legibus circa hanc causam particularem, quæ non poterit mandare, ut poenam latam de morte judex exequatur? hoc enim mandatum exequenda poenæ jam satis involvitur in mandato illo de servanda justitiâ in hac causa particulari.

34. Verum, est diligenter distinguendum: potest enim ejusmodi Prælatus generatim, & etiam speciatim exhortari de servanda justitiâ in causis, & etiam in hac causa capitali, imò id etiam mandare, quia hoc concedunt Canones, cum sint ad actum ex se bonum, & remote se habentem ad occisionem. At mandare, ut Iudex executionem mortis hujus rei exequatur, fiat auctoritative ut judex exequens, ex vi talis mandati mortem Reo inferat, non potest prædictus Prælatus; quia sic ipse sua auctoritate cooperaretur ad occisionem, quæ est clara causa irregularitatis. Quod si non mandaret auctoritative, sed solum ita exhortaretur, sicut posset, si esset privata persona, nullam prorsus auctoritatem præbens, non erit irregularis ex doctrina universalis mox afferenda, quia tunc non agit, ut Minister justitiæ. Sed certe difficile id in praxi est, quia verba ejusmodi prolata à Superiore, semper, saltem regulariter accipiuntur auctoritative, nam propterea certe aliqui ex dicto *c. ex literis de excessu Prælatorum*, monent, ut Prælatus abtineat, non solum impellendo judicem ad ferendam sententiam sanguinis, dum agitur de causa particulari, verum etiam ab exhortando, ut aliquem puniat (quamvis taceat designatione poenæ) quando delictum est dignum morte, quia, inquit, in utroque casu interponeret suam auctoritatem, atque adeo esset causa sententiæ sanguinis.

35. Multo minus potest Prælatus suo Delegato, vel Ministris suis dicere, ut Homicidam hunc merentem suspendium suspendant, vel mutilent, quia sic auctoritatem præberet executioni mortis, vel mutilationis, incurreretque irregularitatem ex defectu lenitatis, quæ ex occisione justa infligitur Ministris justitiæ. Quicquid dicat Avila, de *conf. p. 7. d. 5. sect. 2. dub. 4. concl. 3.* qui satis immerito putat, hanc esse irregularitatem ex homicidio injusto, immerito, inquam, quia hoc occisio justa est.

36. Propter eandem rationem, prædictus Prælatus, si proponat præmium dandum ei, qui grassatorem hunc determinatum capiat, eo deinde capto, & ex vivis subdito, erit irregularis, Favet Vgol. de *Irreg. cap. 5. §. 8. sine Majol. lib. 5. de Irreg. c. 48. §. 2. n. 8.* non vero erit si grassatorem, nec explicitè nec tacitè designet, sed solum in genere; Ratio est, quia designando dat suam auctoritatem ad occidendum, quam non censetur dare dum in genere grassatores extirpare curat.

37. Idem dic, si Prælatus, seu Princeps jubeat, seu edicatur, ut five vivus, five mortuus ad se is grassator adducatur, imò etiam si id generatim dicat de grassatoribus aliquo enim occiso, erit Prælatus irregularis, quia clare suam auctoritatem interponit. Imò in hoc casu putant Comitatus in *resp. mor. l. 4. q. 20. num. 8.* Rebell. *p. 1. l. 3. quest. 11. num. 4.* Valer. *diff. 4. Vers. Homicid.* Caiet. in *summ. Vers. Homicidium*, alique ejusmodi Prælatum, vel Principem continere Irregularitatem ex homicidio injusto, quia, inquit, ejusmodi præceptum, semper est injustum, & peccatum contra justitiam, cum sit de occidendo homine inaudito, nec confesso, seu in judicio non confesso. Dicunt semper dicere (regulariter) nam pato, posse occurrere casum adeo clarum, grassatoremque adeo bono publico manifeste nocentem (nullo remedio interim apparente avertendi malum) ut ejusmodi præceptum valde justum censendum sit, unde irregularitas sit ex defectu lenitatis.

38. Quæres hic denique resolutionem sequentis casus. Episcopus potens dicta temporali jurisdictione dat auctoritatem Clerico, ut Clericus nominet Iudicem Laicum, qui condemnet Reos, vel talem Reum poena sanguinis, eritne, secuta rei morte, irregularis prædictus Clericus.

Respondeo. Si arbitratur Clerici data fuit potestas eligendi

M m 3

eligendi iudicem prædictum, erit Clericus irregularis, si vero solum Clerico commissum fuit, ut ipse renuntiaret, seu afferret iudici electionem factam ab Episcopo, irregularis non erit. Ratio est, quia, in priori casu, ipse Clericus ex una parte cooperatur cum iudice ad deformationem, dando ei potestatem ad deformandum, & ex alia parte non excusatur ab officio Temporalis jurisdictionem habente, sicuti excusari diximus Episcopum, id, ratione ejusmodi officii, concedentibus Sacris Canonibus. At in posteriori casu ipse Clericus nullam potestatem dat iudici, sed solum renuntiat, seu admonet, de potestate illi ab Episcopo tradita, quæ officii nuntiatio non est causa proxima sententiæ deformationis deinde secute, Ita Farinac, & Io. Calder in Cap. ult. Ne Clerici vel Monachi in 6. favetque Io. And. ibid. aliique contra, Vgolinum l. c. §. 8. n. 11.

Colligitur ex dictis, quæ ratione effugiat Irregularitatem Episcopus, si quando sit constitutus, Sicilia Prorex.

39. Explicabit resolutio danda sequenti quæstione, Cum Episcopus Don Petrus Corfettus vir doctrina, & virtutibus insignis non multis abhinc annis constitutus fuerit hujus Regni Siciliæ Gubernator, dubitari coepit, an ejusmodi Provinciam Episcopus subire licite possit: Idem Clericus prohibetur, ut modo num. 26. volimus. Rursus, esto, ipsi licuerit, quæ ratione sententiæ sanguinis delegare, ut immunis esset ab irregularitate, debuisset?

40. Quoad prius resolutio fuit, licite potuisse, teste Bard. in secl. l. 7. g. 1. n. 10. sive ob consuetudinem, sive ob Privilegium, quo gaudet Catholicus Rex præficiendi suis Regnis Ecclesiasticis. Sed quoad posterius major assensio astitit inter Theologos.

41. Ut ea melius intelligatur, notanda est praxis procedendi in causis sanguinis in hoc Regno. Postquam enim declaratum est iudicibus delictum aliquod morte dignum, v. g. Petrum commississe homicidium, idem iudices rem Proregi referunt, & ab eo recipiunt mandatum, ut inquirent de delicto, ac referant, quid invenerint, & præterea facultatem procedendi ex abrupto. Iudices ergo cum reum, vel ex probationibus; vel ex propria Confessione convicerint, morteque puniendum decreverint, referunt Proregi quid actum fuerit, qui sic præcipit, *Excellentia sua providet, & mandat, ut Petrus suspendatur*: quo mandato accepto, traditur petrus Ministris suspendendus.

42. Episcopus ergo Gubernator, de quo agimus, advertens, si hoc modo uteretur, se in irregularitatem incidere, duo immutavit. Primo, ut iudices in posteriore relatione post plenam probationem delicti ipsi Episcopo faciendam, nequaquam referrent, quid ipsi de morte delinquentis statuisent. Secundo, ut ipse Episcopus alio modo subscriberet relationi iudicum, quam alii Proreges consueverunt, hoc est modo sequenti, *Illustrissima Dominatio sua providet, & mandat, ut Tribunal inquireat veritatem, & provideat de iustitia. Quæ commissione habitata, iudices sic decernebant, Stante commissione Illustrissima Dominationis sua Tribunal Magna Regia Curia providet, & mandat, ut Petrus suspendatur, &c.* Quælitur ergo Episcopus, an si dictis mutationibus uteretur, irregularitatem effugeret?

43. Divisi sunt Theologi. Et quidem ex nostra Societate P. Martinus Prates in manus, de irreg. d. 4. c. 2. §. 3. fol. 287. nullo modo Episcopum irregularitatem effugere contendit; effugere contendit Pater Franciscus Bardi. l. c. Equidem dum latissime ab ipsis agitatam hanc quæstionem lego, commendo diligentiam, admiror doctrinam, ingenium utriusque acre complector. Sed mihi videor unica, facillique ratiocinatione quæstionem ex proxime dictis posse dissolvere, quam ipsi satis pluribus prosequuntur.

44. Formetur hoc argumentum. Prælatus gaudens temporalis jurisdictione potest, imo debet potestatem

proferendi sententiam sanguinis iudici Laico committere, ut clare habet Textus C. Episcopus Cln. vel Monachi in 6. & nos supra signatè docuimus non potest autem ipse eam proferre sine inculsu irregularitatis, nec eam formulam, qua uti ipse intendit Gubernator per nuntiationem sanguinis, & ex vi illius, & non alterius sententiæ Petrus suspenditur: Ergo Episcopus est irregularis. Ecce argumentum Patris Martini.

Formetur hoc aliud: Prælatus gaudens temporalis jurisdictione potest ex Sacro prædicto Textu, non debet potestatem dictam committere, non potest autem ipse sententiam proferre, &c. Sed Episcopus Gubernator per memoratam formulam, qua uti ipse intendit, non proferit sententiam sanguinis, nec ex vi illius sententiæ, sed alterius sententiæ, quæ datur à Tribunali Petrus suspenditur: Ergo Episcopus non est irregularis. Ecce argumentum Patris Bardi.

45. Quæro ergo te studiose Lector, nonne pronuntiabis, veram esse Minorem prædicti argumenti altitatem à Bardi, falsam vero eam, quam Prates altitudo perpenditur formulæ, qua uti intendit Episcopus Gubernator? Ita sane. Manifeste enim per immutationem illam factam ab Episcopo, novamque illam formulam, Petrus non suspenditur ex vi committentis datæ ab Episcopo, sed ex vi sententiæ datæ à Tribunale, Patet, quia, si hæc à Tribunale non faceret, nunquam suspenderetur Petrus, unde clare apparet, illam Episcopi Gubernatoris commissionem, seu verba, nihil aliud continere, nisi delegationem jurisdictionis datæ ab Episcopo iudicibus in causa sanguinis, quam ipse dare iudici Laico sine timore irregularitatis potest, imo à Sacro Textu dare compellitur.

46. Quod autem Prates narrat, Episcopum noluisse acquiescere illis, qui cum ab irregularitate immunitatem habebant, unde obtinere à Summo Pontifice voluisse facultatem sic procedendi, nihil nobis officit: Episcopum enim religiosissimum, teneræque conscientie virum, et majorem animæ tranquillitatem, id fecisse, putandum est.

Exceptiones dua circa obligationem Prælati non ferre sententiam in causa sanguinis.

PRIMA EXCEPTIO.

In causa Fidei pro Inquisitoribus, & coram Ministris.

47. Sacri Inquisitores conclusa processu carissent contra Hæreticum impenitentem, vel Relapsum pronuntiant in eum sententiam definitivam, qua prædicant, illum esse Hæreticum pertinacem, tum tradunt eandem potestati Seculari, proestantes, seu exiis deprecantur, ut, citra sanguinis effusionem, mortisque periculum, illum puniat. Iudices autem Sæculares, nullo viro processu, & sine mora, prædictum Hæreticum sibi relictum, sive Laicum is sit, sive clericus (qui certe prius erat degradandus) morte plectunt. Hac est praxis Tribunalis Sacre Inquisitionis, in qua quæritur, an Inquisitoriam lege Emeric. in Direct. Inquisit. p. 3. in formis, &c. Lege item Castropal. T. 1. r. 4. d. §. p. 14. numer. 10. Secus de Censur. d. 47. sec. 1. num. 13. Dianam p. 4. r. 2. ref. 101. constantem alios.

48. Et quidem non esse, omnes Doctores conveniunt, sed unde, & quare, non conveniunt citius: ego iudico eos, concurrere ad mortem, sed à Summo Pontifice ab irregularitate liberari, tum propter expresse privilegia Inquisitoribus de hac re concessa, tum etiam favore tacite eo ipso, quod ipsis Summus Pontifex præcipit, ut sic, & sic procedant in causa Fidei tam sancta, & ad Ecclesiæ puritatem maxime faciente. Atque ex hoc, quod Inquisitoribus tot privilegia concessa sunt, quibus impeditur irregularitas, clarum mihi fit, non esse veram doctrinam Castropalæ, l. c. & Suarii loc. cit. dicentium: Ideo Inquisitores non esse irregulares, quia per dictas actiones, si attente considerentur, non concutuntur

ad mortem: clarum, inquam, mihi sit: Si enim per illas actiones non concurrerent ullo modo ad mortem, non indigerent privilegio Pontificis ad irregularitatem evitandam. Confirmatur manifeste, nam dum potestas Sæcularis non ex alio processu, nec ex alia sententia, quam ipsa ferat, Hæreticum impoenitentem capite plectit, tota occisionis causa moralis est processus, sententia, & auctoritas inquisitorum. Qua ratione ergo non incurrerent irregularitatem, si à Summo Pontifice per peculiaria privilegia non eximerentur ab illa.

49. Quæres, si non adessent eiusmodi expressa privilegia, possemusne illos liberare ab irregularitate ex eo solo capite, quod modo indicatum est, puta quod tacite Pontifex illos liberet, eo ipso, quod his præcipit, ut sic, & procedant.

50. Respondeo. Possè, docet Gambacurta in simili, de imm. Eccl. 2. §. 7. V. Alique irreg. nota. Is enim sermonem faciens de præcepto Gregorij XIV. quod teneatur Episcopi, facinorosos non exceptos ad Ecclesiam confingentes tradere Curie Sæculari, docet, eos non incurrere in irregularitatem, damnato ad mortem, occisoque dicto facinoroso, quia Gregorius eos ab illa expressè eximit, additque, probabile item esse, eos, non incurrere, etiam si Pontifex expressè non exemisset; satis enim tacite eximit, dum sic fieri, ipse iubet.

51. Confirmari id potest ex Vgol. de Ineg. c. 1. §. 6. Ver. Quid igitur universaliter docente, eum, qui ex mandato Pontificis alium interficit, non esse irregularem, quia iussu (inquit) Pontificis est irregularitatis remissio.

52. Verum ego, quamvis id probabile iudicem in materia fidei, immò, & in materia quacunq; Ecclesiastica; atque adeo in casu nostro: non enim iudicandum est, peccatum ab Ecclesia institutum subire debere eum, qui Ecclesiæ, eiusque Pastori obeditur universaliter, ut docet Vgolus, non mihi videtur probabilis: nam sic, quando Pontifex, ut Princeps sui status præcipit suis Iudicibus, ut morte puniant delinquentes, vel suis Militibus, ut occidant hostes in bello iusto, hi Iudices, & hi Milites, secuta horum delinquentium, vel, hostium morte, non incurrerent irregularitatem ex defectu lenitatis; quod certe nemo dicit. Quid si Pontifex iniuste præciperet, ut tu innocentes interficeres; Ego sane te irregularem faciam, ex delicto, si parcas. Dixi modo (ut Princeps), nam, si ut Pontifex alia esset ratio, de qua dicam §. 14. r. 8.

53. Denique hic duo nota. Primum, mihi nequaquam placere sententiam Ioan. Præp. loc. cit. asserentis, non fore irregulares inquisitores, si prædicta omnia rite agant, quamvis omittant protestationem n. 47. dictam; mihi inquam, non placet, quia privilegia concessa Inquisitoribus, & tacita illa Pontificis voluntas, de non incurrenda irregularitate, sunt sub forma præscriptæ protestationis; ea ergo protestatione omiſsa, non habentur privilegia, vel illa voluntas, sicut non habetur ab Accusatore, quando omittit similem protestationem, ut mox §. sequenti declarabimus.

54. Secundò, Quod dictum est de ipsis inquisitoribus, extendi propter eadem privilegia ad omnes eos, qui ex officio concurrunt, vel auctoritatem dant dictæ sententiæ latæ ab inquisitoribus contra hæreticos, item ad Accusatores, ad Testes, ad Satellites, ad Torquentes eos, ut veritatem dicant, & denique ad ceteros omnes, qui inquisitores adiuvant ad munus ipsorum legitime adimplendum, dummodo hæc faciant in Tribunali Sanctæ Inquisitionis, & immediate ad executionem sententiæ de deformatione non concurrant. Legè Avilam, de Conf. p. 7. d. 56. §. 2. dub. 2. Henrig. 4. c. 12. n. 5. liter. B. Sayr. de Conf. l. 6. c. 18. n. 15. aliosque.

SECUNDA EXCEPTIO

De Degradatione, quæ à iudicibus Ecclesiasticis infligi solet.

55. Quicumque ex Prælatis, qui legitime Clericum degradat, eum Sæculari foro tradit, etiam positive, &

directe eum tradendo, nullam incurrer irregularitatem, si forte degradatus à Iudice Sæculari morte puniatur, modo Prælatus adhibeat protestationem, seu intercessionem præceptam in Sacro Textu, quam expressam in Pontificali facile poteris legere, quamque habes apud Molinam, tit. 4. tr. 3. d. 49. n. 13. aliòque citatos à Bonac. de Conf. d. 4. p. un. num. 21. siue aliòque solemnitate Degradationis explicantes. Ratio est fore eadem, ac dicta de inquisitoribus. Si eam protestationem non adhibeat, idem dic, quod modo nunc, procedenti de iisdem inquisitoribus dictum est.

§. XI. De irregularitate ex defectu lenitatis, quæ oritur ex cooperatione ad sententiam sanguinis per accusationem.

1. Textus C. prælatis de Homic. in 6. sic habet: Prælatis, vel Clericis quibuscunque, qui de Laicis suis Malefactoribus querelam penes Sæcularem Iudicem deponentes, & petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, protestando expresse, quod ad vindictam, seu penam sanguinis, non intendunt, imputari non debet, quamvis de lure debeat pena sanguinis irrogari, si index mortem illis inferat, iustitia exigente.

Hæc Textus, cuius tres clausulas breviter, expendimus, nam ceteræ clariore explicatione non indigent.

Prælatis, vel Clericis.

2. Quamquam, Textus mentionem dumtaxat facit de his; eadem tamen ratio est de Laicis. Illud tamen discriminis est, ut Laicus accusator non custodiens, quæ in hoc Canone præscribuntur, secuta morte accusati, incurrat solum in irregularitatem, at Clericus, præter irregularitatem, incidat etiam in peccatum, ut habet Suar. de Conf. d. 40. §. 4. n. 8. Sayr. de Conf. l. 6. c. 18. n. 3. Clerici enim propter suum statum curare debent, ne fiant per irregularitatem inepti ad Ordines. An peccatum hoc sit ex se mortale, ex dictis lib. 3. opus. de Sacrific. Missæ. c. 1. §. 8. a. n. 7. colligi potest.

Querelam deponentes.

3. Sive denunties, sive querelam exhibeas, sive formaliter accuses, nisi in casibus in hoc Textu concessis, de quibus mox, semper eris irregularis, secuta deformatione rei, quia sic moraliter influis in illam, & tunc numeraris inter Ministros iustitiæ.

4. Hinc multo magis Custodes viarum, quibus curæ est, referre iudicibus quicquid ibi agi contingit, si referant delicta aliquorum, unde eorum aliquis reformetur irregulares erunt, quia hi Ministri tunc iustitiæ sunt.

5. Quid de homine privato, qui cum passus sit aliquid à iure, peti à iudice, ut malefactor capiat, vel ubi latet, ostendit, vel similia.

Respondeo. Hic inter accusatores est numerandus. Ita Squillat. de oblig. Cler. p. 6. n. 93. Sayr. lib. 6. c. 18. n. 7. de furt enim crimen Iudici: impedit tamen posset irregularitas, si ab ipso fiat protestatio, de qua mox n. 34.

6. Quid de illo, qui furem inveniens domi, vel videns furtum alportari, clamat, alios convocans: Ecce furem, Ecce furem, eum capite, eum capite.

Respondeo, de hoc mox commodior erit sermo §. 13. n. 24.

7. Movit quidam Iuris Canonici peritus hanc dubitationem. Clericus quidam existens in Ecclesia tradidit Episcopo Malefactorem, qui ad eandem Ecclesiam confugerat, contra quam Episcopus sententiam rite tulit, eum non gaudere immunitate, unde eum capientes iudices Sæculares legitimo suspensio punierunt. Dubitavit iuris Canonici professor, an Clericus incidit in irregularitatem? Sed quidam doctus Theologus distinxit.

M m 4 Si

Si Clericus ex se Malefactorem Episcopo tradidit, sciens, vel dubitans, de periculo eius mortis, irregularis erit, sed si ne dubitavit quidem, nullam irregularitatem incurrit. At vero, si tradidit Episcopo, ipso Episcopo mandante, non erit irregularis, quia, tunc egit, ut minister Episcopi & ut unum faciens cum illo, quem Gregorius XIV. liberat ab irregularitate, ut diximus modo §. 10. n. 52.

8. Ego etiam si Clericus ex se tradiderit, semper excusare ab irregularitate, qui non tradit, ut minister Iustitiae Sacularis, puta, nec ut Satelles, nec ut accusator, nec ut Delator, nec ut testis, &c. At solos Ministros iustitiae incurrit irregularitatem hanc ex defectu lenitatis, mox late confirmabimus. Adde, traditionem hanc semper esse ex tunc mandato Episcopi, qui non vult in suis Ecclesiis Malefactores, immunitate non gaudentes.

De suis Malefactoribus, quoad malum illatum.

9. Suis (inquit Textus) Quare is, qui illum accusat, à quo in propria persona, vel propriis bonis laesus fuit suum Malefactorem in omnium sententia accusat, unde, si Dominus, si Praelatus, Regularis, si Magistratus, cui ex officio incumbit curare bonum publicum, accusent eum debita protestatione eos, qui Servum, Religiosum, Vassallum offenderunt, suum Malefactorem accusant, quia Servus, Religiosus, Vassallus sunt respectivè de bonis Domini, Praelati, Magistratus. Addit Bonacina, loc. mox citando idem esse, & modo dicto accusat eum, qui offendit aliquem sub tua protectione existentem.

10. At comprehenduntur hic mater, pater, consanguinei, ita ut, si hi accusent eos, qui filium, filiam, consanguineos, &c. offenderunt, &c. contra, dicantur accusare suos Malefactores.

Respondet, unum mihi hic esse certum, alterum non item. Certum est comprehendere, si accusent de contumeliis, & iniuriis factis contra praedictos: nam iniuria facta filio, vel consanguineo iudicatur esse patris, vel alterius consanguinei, & de contra. Quare, si accusent, rectè possunt dici accusare suos Malefactores. Incertum autem est mihi, si accusent de damnis illatis rebus, hoc est de bonis temporalibus, v. g. de pecunia per furtum sublata. Cum enim pecunia patris non sit pecunia filij, & pecunia consanguinei, multo minus, sit bonum reale alterius consanguinei, non possunt furantes pecuniam ab uno ex his, dici Malefactores alterius. Quare Bonacina de cens. d. 7. q. 4. p. 2. n. 3. Vgol. de irreg. c. 6. §. 9. num. 4. cum aliis negant sine irregularitate posse praedictos accusare. Sed Copinch. de Sac. d. 18. dub. 10. n. 93. Ioan. Præp. 3. p. 9. §. 5. de irreg. dub. 13. num. 101. Diana, p. 4. tr. 2. res. 33. concedit, semper cum debita protestatione, Ratio fortasse est, quia etiam quoad bona realia malum illatum meo consanguineo propter connexionem sanguinis potest dici meum. Qui autem hi consanguinei sint, qui possint suorum nomine venire, habes apud Clarum, in Praxi crim. q. 14. V. Volo & Abb. c. de car. n. 7. de testib. Felin. C. cum dilectus num. 9. de accusat. aliisque qui suorum nomine venire, docent Patres filios, nepotes, aliisque ascendentes, descendentesque, quibus addunt Diana, & Coninch. II. co. fratres.

11. Plus addit Gibalinus, de irreg. c. 4. q. 3. num. 60. citans Suar. d. 47. §. 2. num. 12. & 15. Putat enim, quando accusatio est necessaria, ad reparandum damnum iniunctum (de quo hic agimus) tertio cuique illatum (etiam si omitti accusatio possit sine peccato (non fieri civiliter accusantem irregularem (intellige, si non est alia via illud reparandi) quia non praesumitur Ecclesia, voluisse impedire licitam defensionem, & auxilium Innocentium. Intellige item cum debita protestatione mox explicanda, saltem pro foro externo, ut habet idem Gibalinus ibid.

12. Quæres, Si damnum mihi à Grassatore v. g. illatum

alio modo mihi compensare, quam accusando possim, possum nihilominus illum accusare, & servari constitutionibus praescriptis, irregularem, secuta accusatio de formatione, non incurritur.

Respondet, cum Bonacina, l. c. n. 3. Squill. l. c. n. 94. Suar. de Cens. d. 47. §. 2. n. 7. contra Ang. V. Homi. §. 2. n. 4. & contra Silvest. quæst. 8. posse, immò, esse contra Constitutionem aliquando sic peccare, non tamen in irregularitatem incidere, quia hic modus accusationis absolute est à Sacris Canonibus concessus, si agatur de tuo damno, id enim non extendo ad casum, in quo agitur de damno allato alicui tertio, nam propterea modo n. 11. in casu damni alieni interpolui illam parentem (intellige, si non est alia via, &c.

Quoad malum inferendum.

13. Scio, Petrum parare insidias suo adversario. Ego id denuntio iudici, unde Petrus convictus deformatione, erone irregularis. Scio Petrum moliri rebellionem contra Regem, Iudici id denuncio, unde Petrus morte poenitur, erone irregularis, & sic de similibus.

14. Respondet, Pro tota hac questione in hac regula. Si accusans accusat, deferat, denuntiet compulsi lege iustitiae, vel charitatis, ne scilicet damno illo immuni afficiatur proximus, liber erit ab irregularitate. Ratio regularis est, quia lex hac irregularitatis, Christi mansuetudinem referens, non potest fuisse inducta cum damno Innocentium, obligans ad non manifestandos eos, qui mala moluntur contra proximum, & quæ obliget ad non observanda præcepta charitatis, atque iustitiae. Quærit ergo quis, ut observet dicta præcepta, accusat, conservatio præcepti facit, ut ea accusatio sit, & consequatur in honestate observationis præcepti, & valde per accidens censetur, quoad ipsum, consequens definitionis.

15. Fit autem accusatio, seu denuntiatio ex obligatione præcepti, si concurrant duo. Primum, ut fiat de malo, quod in futurum imminet. Secundum, ut malum sit publicum, sive privatae personae non possit averti, nisi accusatione, vel delatione. Quare, si potest averti alio modo, vel, si potest solum per denuntiationem malum independentis in genere sine designatione personae, in venio illo alio modo non utaris, sed designes personam, singularis crisis, secuta de formatione, quia tunc, esto licet denuntiatio ex motivo charitatis, non tamen ex obligatione five eiusdem charitatis, sive iustitiae. Ita Docet Suar. de Cens. d. 47. §. 2. n. 14. Fatina, q. 57. n. 51. num. 67. Fill. tract. 19. c. 9. num. 249. late Gibal. de irreg. c. 4. q. 3. num. 3.

16. Atque in praedicta delatione facta ex præcepto obligante non est necessaria protestatio, ut contra Cuietanus, aliisque ap. Sayr. l. 6. de Cens. c. 8. n. 12. rectius docet Molina; Tom. 1. tr. 2. d. 109. n. 7. Avila p. 7. de Cens. d. 5. §. 2. dub. 12. hæc enim est remedium iniunctum à Sacris Canonibus ad removendam irregularitatem, quæ aliàs ex delatione erat incurtenda. At ex delatione facta ex obligatione præcepti, nulla unquam incurritur de irregularitas.

17. Ex dictis collige cum Suar. loc. cit. num. 16. in discrimina inter accusantem in causa propria, & accusantem in causa aliena, nam ad evitandam irregularitatem, accusare in propria causa quis potest. Primum, cum ob damnum sibi illatum modo supra dictum, aut ad praevicandum malum de futuro. Secundum, potest, etiam si damnum sibi illatum alia via rescire sibi possit, ut diximus n. 12. Tertio potest in casu, quo ipsi licita est, & permessa accusatio, quamvis nequaquam obligans, si causa aliena. Primum, non potest quis denuntiare, seu accusare, nisi de damno futuro inminente, & forte de damno illato, quod ex Gibalino indicavimus n. 11. Secundum, non potest, si alia via obviare valeat praedictum damno inferendo, quod est dicere, non potest, nisi ad accusandi, vel denuntiandi obligatio.

Hic adde, in propria causa, & in casu dicti n. 1. omnino praeiudicandum esse protestationem, sed in aliena hac obligante, non item, ut dictum modo est n. 16.

De deferente malum leve, unde nihilominus mors accusati secuta sit.

18. Quidam non multis abhinc annis iuste accusavit suum adversarium de levi crimine, vel in causa civili, cui nullo modo aliqua deformatio debebatur. Sed adversario detructo in carcerem plures alii accusatores apparuerunt cumulatim gravissimorum criminum probationes, unde reus capite punitus interit. Primus accusator fuit irregularis, si protestationem mox dicendam omisit.

19. Respondi, nequaquam fuisse, quia causa mortis non fuit accusatio illa levis, quae ad summum fuit causa remota, & occasio. Ita Sayr. l. c.

20. Sed quid, si ab hoc levi Accusatore mors accusati praevia fuisset, vel de ea fuisset dubitatum.

Respondi, fore tunc ipsum levem accusatorem irregularem. Ita Sayr. de cens. l. 6. c. 18. n. 6. si protestationem omisit, quia tunc prima accusatio conjuncta cum ceteris non est levis, sed certe gravis, ut punitio orta esse praesumatur ab omnibus conjunctim, & illa praevio facit, ut tua accusatio non sit amplius causa remota, sed proxima mortis, si enim praevio fuisset, debebas tibi cavere per canonicam protestationem.

21. Si propter improbitatem, vel malitiam mors infligeretur ei, quem accusasti de crimine levi, & praevio fuisset, vel dubitasti de morte, quia tunc mors oriretur conjunctim ex tua accusatione, & ex iniquitate Iudicis, te irregularem ex delicto facerem.

22. Quid, si accusatio fuit de crimine levi, tibi que leve detrimentum inferente, sed cui ex aliqua peculiari lege mors debeatur? Explico, solent Duces exercitus, vel Principes, utrum bene l. 1. in Decal. c. 1. §. 3. a. num. 13. diximus) ob bonum, fortasse publicum, prohibere, ne quis furtum, etiam leve, faciat sub poena capitis; multis enim militibus parvum factum committentibus depauperari aliquando hominem contingit, singulis enim summentibus unum vix v. g. racemum, depilatur tota vinea. Quæri ergo potest, an, si militem de hoc levi furto sine protestatione accusas, ejus morte secuta, irregularitatem incurras.

23. Respondeo, Sine dubitatione incurris, quia ex tua accusatione jam cum illa lege, quam supponimus te scire, oritur occisio. Et quidem, si lex est iusta, eris irregularis ex defectu lenitatis, si iniusta, certe eris ex delicto, quia ad occisionem injustam cum iudice injusto cooperaris.

24. Item dic, si idem latro furtum leve ex bonis Titii v. g. furetur, & aliud leve ex bonis Caii, & aliud simile ex bonis Antonii, &c. Nam, si illum quilibet ex his latronem accuset sine protestatione, unde is ob multiplicata illa furtiva morte plectatur, eris, propter eandem rationem, accusans irregularis.

25. Præter in manus. de irreg. d. 4. c. 4. §. 6. n. 32. fol. 302. asserit accusatorem propter leve sibi damnum è dicto levi furto illatum, etiam si præmittat protestationem, fore irregularem quia est contra Christi lenitatem, velle te prosequi causam mortis ob tam leve damnum tibi illatum. Adde, ideo protestatione præmissa, conceditur, posse accusare, ut tollatur occasio, ne iniqui grave damnum Clericis inferant: at quod damnum est unius uvæ botri, vel unius oboli furtum pati.

26. Verum, posita iustitia legis, hæc doctrina firma non est; clarè enim, & absolute Sacer Textus ab irregularitate liberat eum, qui iuste accusat cum protestatione, quamvis deinde (Iustitia tamen exigente) de forte mori reus. At, si lex prædicta est iusta, iuste accusat Clericus, iusteque condemnat Iudex. Unde ergo, si præmissa tite est protestatio, subdendus sit Clericus irregularitati?

Penes Sæculares Iudices.

27. Si quis Ecclesiasticus habeat jurisdictionem sæcularem, tunc accusare de causa sanguinis, apud ipsum, est, eum accusare penes iudicem sæcularem; tunc enim Ecclesiasticus prælatus, vel iudex ab illo in hac jurisdictione delegatus, iudex est sæcularis.

28. Accusare autem apud Inquisitores hæc locum non habet, quia supra vidimus ejusmodi Accusatorem eximi per Pontificis dispositionem ab irregularitate.

29. Et eodem modo accusare, quempiam apud Iudicem Ecclesiasticum, ut Ecclesiasticus Iudex est, hic locum non habet, quia Iudex Ecclesiasticus nunquam ad poenam mutilationis, mortisve procedit.

Petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cætero præsumantur, id est agunt civiliter, non criminaliter.

30. Ea appellatur causa criminalis, in qua examinatur, seu judicatur de crimine alicujus, ea civilis, in qua agitur solum de interesse.

Porro eadem causa criminalis dicitur agi criminaliter, si de crimine agatur in ordine ad illud puniendum, sive per poenam pecuniariam sibi commodo attribuentem. Dicitur vero agi civiliter, si de crimine agatur in ordine ad refectionem damni illati, puta, ut tibi læso à latrone pecunia ab ipso tibi ablata reddatur, vel etiam ad cautelam, hoc est, ne iterum latro tibi damnum, injuriamque congeminet. Vide de his Doctores Clar. in pract. crim. §. ult. & §. 1. Macar. de probat. lib. 1. c. 146. Far. q. crim. 100. c. 1. a. n. 3. Tusch. V. crim. quando dicitur causa civilis, 1083.

31. His præmissis, dico Primum, agenti criminaliter non prodest protestatio ad evitandam irregularitatem, si mors accusati ex vi talis actionis consequatur. Ratio est, quia tunc protestatio esset contraria facto; si enim petitio, seu actio tua sit ad vindictam, quomodo cohererebit cum protestatione, per quam dicis te nolle vindictam?

32. Dico Secundò, ut evitetur irregularitas ab Accusatore, seu Denunciatore, tria concurrere omnino debent. Primum, actionem, quamvis ex se criminalem, non debere criminaliter intentari. Secundum, debere præmitti protestationem mox explicandam, quia ipsa est de forma necessaria, ac substantiali. Ita Vgoh. de irreg. cap. 6. num. 1. Tertium, ut accusatio, seu delatio non sit, nisi de iis, quæ sunt necessaria ad prædictam actionem civiliter intentam.

33. Nota, quando in quodam Textu, C. Postulastis de Homic. excusatur ab irregularitate is, qui prætendens interesse, agit criminaliter, non esse contra prædicta: In hoc enim Textu illud (criminaliter) accipitur materialiter, hoc est agere, vel accusare de crimine, nam propterea additur prætendens interesse, non ergo prætendens vindictam, quod esset agere criminaliter de formali. Ita rectè explicat Avila de cens. p. 7. d. 5. sect. 2. d. 10. Val. diff. 2. V. Accus. cum aliis.

Protestando expressè.

34. Forma hujus protestationis, quam Canonicam appellamus, quia est à Sacris Canonibus præscripta, hæc est: tres clausulas continens.

Accuso Primum, C. Prælatus de Hom. in S. vel denuntio Petrum v. g. grassatorem de furto mihi illato, ac Secundò peto, ut damnum mihi restituatur, & caveatur, ne in futurum simile quid is contra me molitur; expressè tamen Tertio, profiteor ac dico, nolle me, ut contra ipsam Petrum vindicta sanguinis exerceatur.

35. Si à te exhibeantur priores duæ partes dictæ protestationis, omissa tertia, nulla erit protestatio, quia in tertia maxime consistit forma ipsius.

36. Præ

36. Præterea est faciendū coram eo, ad quem deferretur delictum, seu delictum jam fuit, id est, vel in ipso primo limine querelæ, vel antequam processus fuerit absolutus, vel saltem antequam sententia fuerit lata, quia sic potest semper impediri, quantum est ex parte Accusatoris, rei deformatio, Ac post sententiam, licet ante ejus executionem, inutiliter fieret, quia executio impediri non potest post latam sententiam. *Leg. Avilam loc. cit. dub. 9. Sayr. de cens. c. 18. n. 3. aliisque.*

37. Quoniam vero à jure non requiritur, ut hæc protestatio fiat cum scriptura satis erit, si solis verbis proferatur, licet ad majorem probationem, consulendum semper sit, ut fiat in scriptis, eorum testibus, in foro judicatio.

38. Denique non est necesse, ut fiat ex vero animo liberandi reum à deformatio. Licet ergo, vel Primum scias, videasque crimen, quod defers, esse grave, unde certò mors reo sit inferenda, vel Secundò, tu illum maxime exoptes, & fido animo externe protesteris, evades, morte secuta irregularitatem: quicquid in hoc secundo aliqui, ut Nav. *loc. cit. 226. Sylv. V. Homic. q. 2. §. 8. Ang. V. Homic. §. 6. contradicant, quia satis tu servas, quod Canon præcipit, præcipit autem duntaxat, ut tu demonstres velle Christi lenitatem; &c. & ita sustinet Coninch. *de Sac. d. 8. dub. 10. n. 93. G. Hort. de irreg. diff. 11. n. 141. Diana p. 4. m. 2. ref. 75. aliisque.**

Institia exigente.

39. Ex hac clausula advertis, tibi nihil suffragari protestationem, si verum crimen delulisti, sed illud per falsos testes probasti, vel si judicem muneribus subornasti, vel eundem metu compulsisti: sic enim non adfuit conditio justitiæ, immò, sic, te fore irregularem ex homicidio injusto, si illud sequatur, nulli dubium esse potest.

§. XII. De irregularitate, quam incurrunt testes in judicio ratione cooperationis ad occisionem justam.

1. Testis quicumque justè testificans, seu approbans, coram judice Laico in causa sanguinis, sit irregularis ex defectu lenitatis. Ratio est, quia cooperatur ad deformatioem, ad quam damnari quis non potest, nisi causa per testes probetur, nam propterea testes sunt ministri, seu sunt assumpti, ut Ministri justitiæ. Excipe, nisi quis testificetur ex obligatione præcepti.

2. Dixi (quicumque) id est sive Laicus, sive Clericus (quicquid dicat Farinac. *q. crim. 61. n. 66. alique ab ipso citati, excludentes testem Laicum ab hac irregularitate*) nam lex Canonica de irregularitate considerat actionem testificandi, illamque irregularitati subiecit, at actio hæc eadem est in Laico, atque in Clerico. Ita Covarr. *in Clem. si furios. p. 2. §. 5. n. 5. Suar. de cens. d. 47. sect. 3. n. 2. aliique.* Solum nota clericos peccaturos sic testificando; id enim his est prohibitum, ut fuscè tradit Avila *de irreg. d. 5. sect. 2. dub. 13. concl. 1. probatque, id quod non est in Laico, addens, Episcopum non posse dare licentiam Clerico testificandi in causa sanguinis contrarium, sed solum in favorem.*

3. Nota, si testes fuerint multi, omnes incurrunt in irregularitatem, morte testificati secuta, quia ex omnium testimonio concluditur veritas totius judicii.

4. Dixi (seu approbans) non solum enim testis examinatus, sive juratus, sive non, sed etiam quicumque sua auctoritate approbat, ut reus torqueatur, &c. hic comprehenditur, hi enim sunt, ut ministri justitiæ, illique judex oritur, ad condemnandum reum.

5. Dixi (justè) si enim injustè testificaris, unde quis accidat deformati, te fieri irregularem ex homicidio injusto voluntario patet ex supradictis.

6. Dixi (coram judice Laico) nam, si sis testis coram Ecclesiastico, qui nunquam procedit ad deformatio-

nem, vel coram inquisitore, à quo potest privilegium ablatum esse irregularitatem non multo antea dicitur, hic non comprehenditur.

7. Dixi (in causa sanguinis) quia in causis mortis civilibus, ut item in causis, in quibus non est veritas deformatio, potest testis quis esse sine metu irregularitatis, nam, si deinde judex ex hujus testificatione procedat, vel propter imperitiam, vel propter iniquitatem ad deformatandum reum, ipse judex imputabitur de deformatio, non tibi, quando id nullo modo prævidisti, nam si prævidisti, nec sufficienter cavisti, te esse irregularem ex dicto supra diximus §. præced. n. 21.

8. Dixi denique (excipe, nisi quis testificetur ex obligatione, &c.) nam tunc propter similes rationes, quæ a simili diximus de Accusatore *sup. §. 11. n. 14. & 15.* deinde est non incurrere irregularitatem.

9. Illud aliquando favere potest absolute testificatio in causa sanguinis. Nam si judex ex aliis probationibus, nulla prorsus ratione ab ipsius testis onore notam, sententiam sanguinis protulit, irregularitate non efficitur testificans, quia tunc perinde est, ac si is nihil testificatus esset. Ita Navar. *conf. 18. de Homic. Vgol. de Irreg. c. 7. num. 9.*

10. Advertat tamen Testis, sicuti idem debet adverti ab Accusatore diximus §. 11. n. 32. ne testetur, nisi ea quæ ad causam civiliter intentandam, probandamque necessaria sunt. Si enim sufficit ad aliam civilem actionem testificari de futo, non potest testificari de delatione armorum prohibitionum, &c. At certe poterit, si non sufficit, puta quia non valuit probare factum esse commissum, nisi probaretur factum, à quo fuisse usum, &c.

11. Inquires, Testes incurruntne irregularitatem, quando testificantur in causa sanguinis pro eo, quod protestatione superius explicata accusat suum Matrem, matrem, ut damnum is relaxaret, si forte inculpatus propter Ruum morti tradat.

12. Respondeo. Probabile est incurrere, teste Covarr. *loc. cit. n. 4. Vgol. de irreg. c. 6. §. 9. n. 3. Bonac. de Conf. q. 4. p. 3. n. 8.* sed non minus probabile est, non incurrere. Ita Farinac. *q. crim. 62. num. 77. Felin. c. 2. de cens. 2. alique.* Ratio prioris probabilitatis est, quia periculum non incurrendi irregularitatem, conceditur eodem accusanti, qui accusat in propria causa, sed Testis testificatur in causa aliena, in causa enim propria nunquam quis admittitur, ut Testis.

Ratio posterioris probabilitatis est, quia Canon concedens id Accusatori, omnino debuit id concedere Testibus, secus quid juvaret Accusatori accusare, si de Testes retardarentur à testificando ex metu irregularitatis.

13. Hic autem advertet, Doctores citatos committere supponere, etiam Testem debere præmittere suam protestationem: at certe non minus probabiliter ea potest, non debere, quia facta protestatio ab Accusatore, sub illa dari Testimonium à Testibus substantiatur, quod est ad ejusmodi accusationem necessarium. Et quo colligo, si in accusatione facta forte non fuit ejusmodi protestatio, tunc enim vero oportere à Teste præmitti.

14. Inquires Secundò. Testis metu gravi compellitur ad testificandum in causa sanguinis criminaliter, incurruntne irregularitatem?

Respondeo. Si id faciat metu peccati in casibus super allatis, urgente nimirum præcepto justitiæ, vel Charitatis, non incurrere jam satis dictum est superius. At verò, si faciat ex metu extrinseco illato ab aliquo, quoniam judice, illum cogente, major est difficultas.

15. Dico tamen cum Henr. lib. 14. cap. 12. num. 9. Suar. *de Cens. d. 47. sect. 3. num. 8. Vgol. de Irreg. c. 7. n. 3. Avila de Cens. p. 7. d. 5. sect. 2. dub. 12. G. Hort. de Irreg. d. 2. diff. 11. num. 40. Dian. p. 4. n. 2. ref. 31.* cum in irregularitate incurrere, sive justè fuerit, sive injustè, nullum tamen. Ratio est, quia semper cooperatio dicitur, quoniam

lis est cooperatio Testium, quando ea est voluntaria, et causa inducens irregularitatem ex Sacris Canonibus: At metus non tollit voluntarium absolute, ut alibi cum S. Thoma fuisse probatum est, ergo, &c. Et ex alia parte hic supponimus, non adesse nunc obligationem naturalem iustitiae, vel charitatis iuxta supradicta §. praeced. n. 14.

16. Neque obstat, metum gravem excusare à poenis, & censuris, cum Ecclesia non intendat obligare Fideles cum tanta difficultate, quantum est metus gravis, non obstat, inquam, quia hae irregularitates de qua loquimur, non est poena, vel censura, quae contrahatur ex culpa, sed sine culpa ex defectu lenitatis, quae fuit in Christo D. mino.

17. Scio à Diana, l. c. sine, Coninch. de Sac. d. 18. d. 10. p. 96. Ioan. Præp. d. 5. de irreg. dub. 13. n. 105. Bonac. de Conf. d. 7. q. 4. p. 3. n. 8. aliique probabiliter vocari sententiam docentem, hunc non fore irregularem, sed eorum rationes, si accurate expendantur, nihil consunt.

18. Illud denique ne te hic praeterat, testes (idem dic de accusatores, advocato ex officio, &c.) dum causa criminaliter pendet, non possunt ad Ordines promoveri, quia, si sint victores, erunt causa deformationis, atque adeo irregulares: si causa cadant, erunt fortasse infames ratione calumniae. Lege Maiolum, l. 2. de irregul. cap. 7. num. 4. & 5.

§. XIII. De irregularitate, qua oritur in aliis iustitiæ Ministris.

1. PRæter iudices, accusatores, & testes, de quibus, haecenus dictum est, incurrunt etiam irregularitatem hanc (morte rei, vel mutilatione secuta) Procuratores, Advocati, Consiliarii, seu Assessores (intellige ex officio, idque in causa criminali, nam de aliis, qui concurrunt non ex officio dicemus §. sequenti) incurrunt item notarii, seu scribe, commissarii, sollicitatores, qui iudicem, ad dandam iustam sententiam deformationis ex officio adiuvant. Iustam, dico, si enim ad iniustam, eos fore irregulares ex delicto, iam sæpe diximus in similibus.

2. Pari modo incurrunt Satellites, Carnifices, catenique, qui executionem deformatis exhibent, vel ei executioni auctoritative assistunt, ne impediatur executio. Quorum omnium ratio est, quia hi ad deformationem concurrunt, tanquam ministri iustitiae.

3. Huc etiam convoco eos, qui occidunt banditos proscriptos, seu foriudicatos, de quibus occidendis, facultatem legitime, ac iuste dedit Princeps, quia tunc quilibet de populo constituitur Minister Reipublicae. Ceterius autem notat, eam occisionem non posse licite fieri a Clericis, quia hi non valent constitui Ministri iustitiae à Principe: quare, si ipsi proscriptum occidunt, erunt, ait, irregulares ex homicidio iniusto, quia non occidunt ex legitima facultate. Verum id resolvitur melius paulo inferius, hoc. eod. c. 15. §. 14. n. 74. milites occidentes hostes in bello iusto hic comprehenduntur, quia tunc ipsi constituti sunt Ministri contra hostes à Principe, sed de illis separatim erit post pauca disputandum.

An contrahatur irregularitas ex defectu lenitatis ab illis, qui cum non sint Ministri iustitiae, cooperantur iustitiae ad deformationem alicuius.

4. Theologus v. g. vel iurisperitus legum civilium, vel Sacrorum Canonum, qui non ut Advocatus in ea causa (de hoc enim iam dixi), vel confessorius, vel Parochus, uno verbo omnis ille, qui non est Minister iustitiae, hoc est non habet ex officio adjuvare Iudicem ad sententiam sanguinis ferendam, nec cooperari ex officio ad executionem dictae sententiae, inquam, reo occiso, vel mutilato, incurrunt irregularitatem, si sine peccato cooperantur ad illam.

5. Si id ab antiquioribus scisciteris, tot distinctionibus te distinebunt, ut potius scrupulos ingerant, ani-

mumque opprimant, quam illum per claram doctrinam elevent: Si à non indoctis recentioribus, iisque pluribus, idem inquiras, uno, vel altero verbo te expedient, negabunt enim hos esse irregulares, quia solis Ministris iustitiae, vel militibus in bello iusto hae irregularitas imponitur.

6. Sed ecce, insurgent statim antiquioris doctrinae tenaciores, Sacrorumque Canonum rigidiores interpretes, & cum Martino Prate in *manuscr. de irreg.* 4. c. 10. n. 5. iuncto n. 25. exclamabunt, hanc esse sententiam, nec tutam, nec probabilem, nec iure, nec ratione fundatam, immò omnino absurdam, & falsam. At bona verba, quæ so, temperate vos ab ira, & qua ratione recentiores hanc doctrinam fulciant, sedatis, præcordiis accipite.

Probatum prædicta recentiorum sententia.

7. Sententia, quam probandam suscipimus, hæc est: irregularitatem ex defectu lenitatis, solum subeunt ij, qui ad deformationem, vel causam accelerationem iustitiae, ut Ministri iustitiae, concurrunt, quales sunt ea genera personarum, quæ diximus n. 1. 2. 3. & 4.

8. Ceteri, qui ad Ministros non pertinent, irregularitatem non contrahunt, si sine peccato concurrant, nam, si cum peccato, dicam mox n. 16.

9. Probatio autem potissima, qua hæc sententia persuaderetur, illa, est satis efficax, in hunc modum efformata. Irregularitas ex vulgari omnium doctrina solum incurritur, quando ea expressa est in iure. At irregularitas ex defectu lenitatis solum est expressa in iure contra Ministros iustitiae, non vero contra non ministros, ergo ab illis dumtaxat, non autem ab his contrahitur.

10. Adversarij Minorem huius argumenti opposito modo efformant sic: At irregularitas ex defectu lenitatis est expressa in iure contra omnes, sive ministros, sive non ministros: Atque pro sua sententia sic concludunt. Ergo ab omnibus sive ministris, sive non ministris contrahitur.

Possent asserere omnes textus, in quibus fundantur adversarij in hac sua minore firmam, sed mea brevitatis id renuit, cum potissimum quilibet possit, si attente eos legat, cognoscere, nunquam in illis expressè contineri, quod ipsi volunt. Adde, satis debere cuique sufficere auctoritatem doctissimi Patris Vasq. apud Turrianum, d. Conf. 2. d. 66. dub. 3. & G. Hurt. de irreg. d. 2. diff. 1. n. 40. dicentis, in iure non inveniri, pro non Ministris, impositam esse eiusmodi irregularitatem.

11. Mihi autem Sacros Canones evolventi solum quædam definitio Clem. IV. & quidam Canon Innoc. III. videtur uterque contra nos asserri posse, quæ propterea hic subscribo, & solvo. Figura autè casum cum Abbate, in C. sent. ne Clerici, vel Monachi, & aliis, in hunc modum: Princeps quidam cum accepisset litteras à suo ministro, in quibus monebatur, ut talem hominem facinorosum in tali loco latentem capi iuberet, & capite puniri, dedit legendas suo Clerico. Is paruit, legitque unde homo ille morte multatus est: ètne clericus irregularis?

Respondet Abbas, sic idque, quia sic definitur, inquit, Clem. IV. qua posita definitione, jà apparet, incurrere irregularitatem hanc, etiam à non Ministro iustitiae; Clericus enim ille iustitiae Minister non erat.

Eadem definitio confirmari potest ex verbis Canonis Innoc. III. C. sent. ne Cler. vel Monach. in quibus expressè prohibetur, ne quis Clericus litteras scribat, vel dicat pro vindicta sanguinis destinandas.

12. Verum hæc facile solvuntur, nam Primò, de definitione prædicta Clem. IV. non constat. Præferatur eius authentica, & manus fortasse dabimus. Secundò, ea concessa, Clemens fortasse voluit sequi opinionem ea arate communem Canonistarum. Tertiò, quis tibi affirmavit illum Clericum non fuisse ministrum Principis in omnibus obsequiis, atque adeo etià in criminalibus expediendis, scribendis, legendis.

13. Ad confirmationem Respondeo, in eo Textu, ut & in aliis, prohiberi, ne Clerici sint ex Officio Ministri Principum

Principium in rebus pertinentibus ad sententiam sanguinis, & merito, tum propter periculum, ne secuta executione sententiae, sint irregulares, quia tunc ad deformationem concurrent, ut Ministri iustitiae, tum, ne commisceantur negotiis secularibus.

Verba Textus haec sunt.

Sententiam sanguinis nullus Clericus dicet, aut profert, sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur, interfuit.

Et paulo post. *Nec quisquam Clericus litteras dicet, aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas, unde in Curia Principum hac sollicitudo non Clericis, sed Laicis committatur.*

Vides, Textus non clare loqui de quacunque cooperatione, sed de illa, quae est ex officio? Certè ea verba (*exerceat in Curia Principum hac sollicitudo. &c.*) clare dictum officium ostendunt.

14. Stet igitur, hanc sententiam, quae non multis abhinc annis nova aliquibus visa est, iam nunc esse admodum probabilem, tum propter rationem dictam, tum propter auctoritatem tot Doctorum insignium, qui eam hodie, ut probabilem praedicant, tum, quia innumeros scrupulos à Fidei conscientia amoveret, quos quidem scrupulos à Sanctissimis patre Ecclesiae legibus foveri, credendum non est.

15. Doctores autem eam sequentes plus quam triginta numerant, & citat Diana, p. 11. r. 2. ref. 63. Patrem Valsq. omnium antesignanum, Torrianum, Delugo, d. 22. de pen. num. 3. G. Hurt. d. 2. de irreg. diff. 11. n. 4. Lezanam, Basileum, Baunium, Cœlestium, Machardum, Stellam, Ciarlinum Antonellum, Verticellum, Ioan. Pontium, Brunum, Constantinum à Castro, Guazinum, Dicastrum, Carpensem, Escobar, Castropal, de Conf. d. 6. p. 14. s. 3. num. 7. Valentiam, Pellizzarium, Martinon, Remigium, ipsumque Dianam, quibus adde novissimè Leandrum de irreg. tract. 2. de 7. q. 31.

16. Siscitabitur Curiosus, rationem copventientiae, unde Legislator statuit solos Ministros iustitiae esse dictae irregularitati subiicendos, non vero alios.

Respondet, Mihi illa venit in mentem, quia Legislator iudicavit cooperationem ad necem, quamvis iustam, sed ex officio, minus habere lenitatis, cum, veluti ex habitu, ad occisiones illas patrandas sit ex dicto officio paratus semper, unde, etiamsi semel patraverit, ab altari tamen eum esse removendum censuit, quia patravit ex habitu. At cooperantem sine peccato, & quidem non ex officio, cum non cooperetur ex habitu, idem legislator iudicavit, non esse alienum à Christi lenitate, unde nec eum esse Irregularem.

Corollaria, quae ex praedicta sententia colliguntur ad praxim.

17. Hinc ergo Primò, illi, qui vendunt (ait Gaspard. Hurt. l. c. n. 39.) aut donant ligna ad vivos comburendos, vel gladios, & funes, aliaque instrumenta ad interficiendos delinquentes; Faber lignarius, qui furcam erigit, Famuli non ministri iustitiae, qui à notorio ministro iustitiae dictata de punitione deformitatis scribunt; illi, qui vendunt, vel dorant arma militi eunti ad bellum iustum, Servi non ministri iustitiae, qui adducunt equum Domino, qui est iustitiae minister, ituro ad locum supplicij, ubi auctoritatem tribuat delinquentis occisioni, illi, qui sive voce, sive punitione instigant iumentum, quo interficiendus vehitur, quamvis hi videant, advertantque, inde mortem delinquenti notabiliter accelerari, confessarii, & quicunque alij dantes consilium poenitenti, iudici, aut cuilibet alteri officiali publico, etiam immediato executori, nempe Carnifici, ut occidant, vel cito occidant aliquem delinquentem, etiam hunc, vel hunc in particulari, etiamsi confessarius neget iudici, vel carnifici absolutionem peccatorum, nisi concurrant ad dictam sententiam mortis, iuste dandam delinquenti, illi, qui privarim, sed non iuridice petunt à iudice, ut iuste occidat aliquem delinquentem, hi, inquam, omnes

non incurrunt in irregularitatem, quia cum cooperentur sine peccato, ut supponimus, non incurrunt in illius iustitiae.

18. Quares hac occasione. Quando quis praedictas vel similes actiones cum peccato exerceat v. g. cum occidit mortali contra Reum, qui procurat mortem, vel ex accelerationem, iuste tamen dandam (tum si iniuste delicto) eritne irregularis?

19. Respondet. Colligo ex Turr. de Conf. lib. 2. d. 1. dub. 3. (& sic supponit Prates in manifest. de Irreg. d. 4. n. 23. sine, hunc fore irregularem, & quidem ex dicta Rationem huius dicti puto ego, esse illam, quia cum concursus ad occisionem, vel ad eius accelerationem privato exhibitus, etiam in praedictis occisionibus iustis, est, ut privata persona procedens omnino iustus, quia iniustitiae actus est procurare occisionem cuius sine causa.

20. Quare, quando instigas v. g. iumentum, quod velatur Reus, ut citius is moriatur, siquidem id facit causa, puta ob misericordiam, ne Reus diutius suppetur, vel certè id facias nullo malo fine motus, non irregularis, nec ex defectu lenitatis, quia non ex Ministri iustitiae, nec ex delicto, quia non peccas. Si vero id facias motus ex odio, irregularis eris ex delicto, quia iniuste facis: Es enim per actum externum iniustus alterius, dum, cum fine malo, exterius instigas iumentum, licet odium sit mere internum.

21. Neque dicas: Cur ergo iudex, vel quicumque Minister iustitiae (ut nos docuimus in Superioribus) non videtur irregularis ex delicto, si Reum merentem mortem condemnat, occidatque ex odio? Nec id dicas, inquam, clarè enim est disparitas, nam indexialique Minister iustitiae cum ex obligatione officij haec faciant, non iniuste faciunt, nec contra iustitiam peccant, licet peccent contra Charitatem ex dicto odio interno. Tu vero privatus cum non ex officio illa facias, & cum ex illa pecces actiones non afficiantur bonitate misericordiae, vel obrius boni, seu, cum saltem non sint indifferenter agnoscunt in se peccaminosae, & contra iustitiam.

Sed redeamus ad Corollaria:

22. Hinc Secundo, Confessarius (ait rectè Corollarij apud Dianam p. 4. r. 2. ref. 99.) inducens poenitentem in dicto interrogatum, ad fatendum delictum dignum morte, si quando tamen est casus, in quo dictus Poenitent obligetur, de quo in nostro Decal. lib. 3. c. 4. §. 2. dictum est) & ille, qui persuadet reo iam ad mortem damnato, acquiescat iustae sententiae, nec velit iniuste appellare, ille privatus, teste Diana ibid., qui carnifici reum supplicij dicit: *En iste adhuc vivit*: ex qua occasione carceris redit ad reum suffocandum. Hi, inquam non sunt irregulares, quia haec non agunt, ut Ministri iustitiae, nec, ut semper hic supponimus, cum peccato.

23. Hinc Tertiò, ille (ait Verticellus l. 1. c. 1. §. 1. contra Comit. Bonae, & alios) qui extra iudicium privatum sollicitat Cognatos, vel procuratores causae, ut peccati iudicationem, ut poenam sanguinis iuste intelligant, non est irregularis. Et ille Cardinalis (ait Diana p. 11. r. 2. ref. 63.) qui direxit causam criminalem tanquam privatum consilium dedit, reaptavitque scriptum factum à Fidei &c. non incurrat, secuta Rei morte, irregularitatem, & ille, & hic Cardinalis haec fecerunt extrajudicialiter, & tanquam personae privatae, nec illam scripturam Cardinalis nomine proprio subscripsit, nec ullum Alveum munus exercevit in iudicio.

24. Hinc Quartò, (ait Torrianus loc. cit.) si quis sine peccato dicat reo, *Pergamus citius, vel Affirmamus scilicet*, non incurrat irregularitatem, idque propter dictam rationem. Idem colligit ex eodem Torrianus Diana de eo, qui dicit Reo: *Suppone coram publico capiendum istum*, unde is citius supponit, & de eo, qui carnificem, ut aliquid aptet, quo sic citius Reus moriatur (tale iudicarem, si ores, ut carnificem apud pulverem sulphureum in pectore Rei, qui est mortis causa)

comburendus) & de eo, qui dat consilium capiendi viam breviorē ad locum supplicii, vel excitando ministros, dicat horam esse tardam, vel populum minus detineri.

25. Hinc quinto. Qui detegit Malefactorem (ait G. balinus, de irreg. q. 4. c. 13. n. 61.) vel clamor, adesse latronem, ut is comprehendatur, vocando v. g. famulos, vicinos custodes in auxilium, ut capiant furem, non est irregularis, si for resistens occidatur, vel à iudice morte damnetur. Adde, non esse presumendum Ecclesiam velle fovere latronem, & similia insolentias, quæ certè foveantur, si propter timorem irregularitatis non possint homines clamare, vel detegere ejusmodi delinquentes. Ne tamen hæc sint, ut ab accusatore, &c.

Et paulo post hoc est n. 61. Qui clamorē (ait) excitat vicinos in furem qui capitur, & Iudici traditur, ab eoque occiditur, non sit irregularis, quia ipsemet, ut diximus, potuit eum furem capere, & iudici tradere.

Excepi, nisi quando sic manifestans esset accusator, vel testis necessarius ad cognitionem causæ, vel alio modo id faceret, ut constitutus ad hæc, vel similia minister iustitiae, ut ex supra dictis constat.

26. Hinc sexto. Medicus (ait supra citatus G. Hurt. l. c. 43.) aut Chirurgus, si juxta artem curet, mutilare, quamvis ex ea mutilatione, aliave curatione, præter intentionem, eveniat mors, non fiet irregularis, quia irregularitas lata est pro iustitiæ ministris, non pro medicis, idque etiam si ejusmodi medicus sit clericus in Sacris, quibus, ut supra nos vidimus, vetitum est chirurgiam exercere. Fiet tamen irregularis ex delicto, si cum culpa mortali ex imperitia, vel negligentia, ut ibidem diximus, occidat, mutilare.

27. Quod dictum est de Medico, dic de ministrante infirmis, qui si eos vertat ex latere ad latus, vel transferat de lecto ad lectum, vel erigat vel iisdem cibum porrigat, licet ex his actionibus mors, præter intentionem, sequatur, exque fiant cum cautela, quæ à prudentibus adhiberi solet, non incurrit irregularitatem, quia prædicti, iustitiæ ministri nequaquam sunt.

Deciditur ex prædicta doctrina casus aliqui peculiare.

Detegens casu delinquentem.

28. Colloquebatur (ut refert Nav. Conf. 13. de homic. lib. 5.) quidam de muliere interfecta, cujus delicti auctor ignorabatur: aderat religiosus qui nihil aliud cogitans, interrogavit, an illa mulier esset ea, quam ipse viderat ante tres dies exeuntem cum suo viro extra Urbem. Admiranda sanè homini ingenii sagacitas. Hæc mera interrogatio delata est à quodam ex attendantibus ad iudicem, qui inquires de eo viro, deprehendit, illum fuisse interfectorem, & non multo post extremo supplicio eundem adjudicavit.

29. His relatis, quatit Navarr. An religiosus ille fuerit irregularis? Respondetque nequaquam, Navarr. l. c. cui subteribit Mol. tit. 4. r. 3. d. 74. n. 2. quia remotissime se habuit interrogatio illa ad condemnationem. Rectè, sed addere poterat allatam doctrinam, quia hic religiosus, minister non erat iustitiæ.

Detegens signum, unde cognitus fuit delinquens.

30. Satellites deprehenderunt hominem de nocte ferentem occulte sub pallio vas argenteum, suspicantque sunt illud fuisse furto ablatum, unde mane de die illud exposuere palam in foro, ut comparente forte Domino, suumque esse probante, convinceretur fur, pœnanque deformationis, nempe manus dextera amputationem, juxta illius loci leges, subiret. Porro apparuit Dominus, clarissimisque testibus ostendit vas esse suum, convictusque fur pœnam luit. Estne Dominus, qui nullam protestationem præmisit, irregularis. Quid etiam de testibus, qui fuerunt ii aurifices, qui vas construxerant.

Part. III.

31. Respondeo, ex dictis §. 11. & §. 12. clare sequitur Dominum si accusaverit, tum Testes esse irregulares. At aliqua apparens difficultas est, An, si Dominus non accusaverit, sed solum dixerit sine protestatione, *Hoc vas est meum*, & aurifices dixerint: *Hoc vas nos construximus pro hoc Domino*, inciderint in irregularitatem? Et nihilominus ex ibidem dictis colligi potest non esse irregulares. Ratio est, quia dicta Domini, & Aurificum, non sunt propriè Testimonium contra Reum, si enim, qui aliquod indicium manifestant extra iudicium, sed quo Iudex deinde utitur ad inquirendum de Reo, ejusque delicto, vocantur quidem aliquando Testes, sed valde improprie; Testis enim propriè est ille, qui intra iudicium de aliqua re testificatur, & in criminalibus quidem semper in præsentia iudicis, ut ex Authentica de Testibus §. Quoniam in fine coll. 7. habet Glossa in C. Tua nos, de homic. V. Natis tradidit.

Mittens ad Iudicem interfignia, quibus Lairo convictus est.

32. Scholaris quidam, ut narratur in Cap. Tuus, de Homic. à fure in hospitio suo vulneratus, cum per internuntios interrogatus fuisset à iudice, ut diceret, si quid sciret de fure, vel traderet interfignia, si quæ haberet, misit illi cultrum, quem à fure absterat, & foras, hoc est calceos, quos, ne pedum strepitus audiretur, sibi fur abstraxerat, atque in scholaris domo reliquerat. His receptis à iudice signis, fori amputata sunt à Satellitibus virilia, oculique item eruti. Fur autem ex dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum, & sic de medio est sublatu. Contraxitne Scholaris irregularitatem?

33. Respondeo. Et quidem Covar. in Clem. si furios. p. 2. §. 5. n. 1. Avila de cons. r. 7. d. 5. sed. 2. d. 15. conclus. r. habet illam doctrinam, ut si iudicium, quod quis dat iudici, pertineat ad cognoscendum Auctorem delicti, ut est in casu proposito, non facit irregularem eum, qui indicavit. N. vero pertineat ad delicti commissi probationem, facit irregularem. Sed hæc doctrinam admittere non possum, quia æque ex utroque his indicis procedit iudex ad condemnandum Reum.

34. Ego igitur cum Glossa citata, & ex his hæcenus allatis puto, hunc Scholaris, ex vi talis indicii à se dati in irregularitatem non incidisse, quia sic, nec fuit Accusator, nec Testis in iudicio, solum enim aperuit extra iudicium, quid factum fuit, aperuit, dixi, nam ipse, nec accusavit, nec querelam deposuit, nec ullam denuntiationem fecit contra Reum, Quare Pontifex Summus merito ipsum pronuntiavit liberum ab irregularitate.

35. Atque hæc quoad irregularitatem ex defectu lenitatis, quam prædictus Scholaris ex missione illorum signorum poterat rigere propter secutam mutilationem virilium, & oculorum effusionem illius latronis. Nam quoad irregularitatem ex delicto ob mortem, quam latro sibi conscivit ex occasione sumpta à pœna mutilationis, quam Satellites ei inflixerunt, manifestum nimis est, Scholaris illam non incurrisse, ejus enim mortis causam valde remotam ipsum fuisse, vel puer videt.

Episcopus tradens Ministris iustitiæ corpus occisi.

36. Occiditur Petrus, ejusque cadaver in Ecclesia, vel simili loco Ecclesiastico sepelitur. Iudex autem, ut procedat, ad inquirendum de delicti Auctore, vel ad processum contra aliquem melius confirmandum, vel, ut constet de corpore delicti, petit, ut ejusmodi cadaver exhumetur, inspicaturque. Potestne Episcopus sine metu irregularitatis licentiam ad id concedere?

37. Respondeo. P. Ille, aiunt nonnulli, ut Venerus in exam. Episc. l. 9. c. 30. n. 26. Bonac. de contr. d. 3. q. 21. p. 3. n. 11. Lavoriens Var. l. 1. tit. 2. cap. 7. num. 31. & cap. 12. num. 57. Diana p. 4. r. alt. 2. resol. 95. alios citans, addunt aliqui debere. Ita Lavor. loco citat. Sed profecto, si petitur cadaver, ut constet de corpore delicti, vel ad inquirendum

N n contra

contra personam indeterminatam, quis scilicet delicti auctor fuerit, omnes consentiunt, posse Episcopum licentiam concedere, quia id solum esset quid remotum ad sententiam forte mortis consecuturam. At si scilicet vertitur, an possit, quando cadaver requiritur, ut confirmetur suspensio, vel compleatur probatio contra aliquam personam particularem. Sunt v. g. iudicia contra Titium, petitur vero corpus Petri intercepti, ut videatur, an vulnus datur conveniat, cum gladio, quem Ministri invenerunt sanguine aspersum, apud delinquentem, vel quid simile. Et nihilominus quamvis antiquiores, putaverint, tunc non posse Episcopum licentiam concedere, ne concurrat proximè ad processum sententiæ sanguinis contra personam determinatam; tamen ex prædicta doctrina, quod irregularitas ex defectu lenitatis non incurritur, nisi à Ministris iustitiæ, sequitur, posse sine irregularitatis timore, quia totum, quod facit Episcopus, etiam positivè concedendo licentiam, non facit, ut Minister iustitiæ, puta, nec ut Accusator, nec ut Testis in iudicio criminali, &c.

38. Est tamen notanda monitio Congregationis 22. Novemb. 1619. in man. Episc. V. Sepult. in Addit. num. 7. Cardinalium super negotia Episcoporum, quæ apud Gavantum sic habet. *Non debet Episcopus dare licentiam exhumandi corpus ad hoc, ut Laici sumant iudicia in Criminalibus.*

Episcopus tradens copiam renuntiationis Clericatus.

39. Titius renuntiavit coram Episcopo Clericatum (idem esset, si Episcopus aliquem verbaliter degradasset) & deinde graviter deliquit, unde à iudice seculari comprehensus est. Nunc petit idem iudex ab Episcopo, vel ejus Ministris copiam ejusmodi renuntiationis, vel degradationis, ut scilicet certus de non Clericatu Titii illum legitimè morti adjudicet: potestne Episcopus, vel ejus Ministri eam copiam tradere?

40. Respondeo. Diana loc. cit. postquam vultus est affirmasse, quod possit, addit: sed tu cogita. Ego vero cogitarem, si prædictam licentiam doctrinam nescirem, vel eam improbabilem judicarem. Nunc verò, cum videam Episcopum, vel ejus Ministros tradendo copiam talis renuntiationis, vel depositionis, non fungi munere Ministri iustitiæ. Secularis, nec Accusatoris, nec Testis in iudicio, censetur, probabile esse, quod possint. Non ita esset, si traderent eidem curiæ seculari processum forte ab ipso Episcopo factum de homicidio commissò à Clerico; illum enim processum cum fecerit Episcopus, ut Minister etiam ipse iustitiæ, si deinde occideretur delinquens, concurrente, quamvis solum ex parte; ejusmodi processu, nequaquam ab ipso irregularitas evitaretur.

Iudex Ecclesiasticus dans Laico Epistolas quasdam, &c.

41. Iudex Ecclesiasticus potest sine incursu irregularitatis dare iudici Laico quasdam Epistolas, inventas apud Reum, quibus idem iudex Ecclesiasticus probaverat dictum Reum commisisse homicidium proditorie, atque adeo immunitate nequaquam gaudere?

Respondet, non posse Ratio principalior est, quia Ecclesiasticus dare utiliter non potest has Epistolas, nisi etiam det processum, seu partem processus, quo appareat, eas Epistolas inventas esse apud Reum; at omnes Doctores clamant, processum iudici Laico non posse dari ab Ecclesiastico, ut supra §. 10. n. 21. vidimus. Lege Tancredi p. 2. q. mor. tr. 5. q. 1. & seq. qui late hoc prosequitur, sed hujus nostræ solidæ rationis non meminit.

§. XIV. De irregularitate contracta à Militibus in Bello.

1. Si injustum sit bellum, omnes pugnantes, imò omnes cooperantes, quales sunt conducentes Mili-

tes, custodientes sarcinas, animantes exheredantes, &c. rentes cibos juvant enim hi omnes ad occidendum, & si ipsi immediate arma non trahunt, esse irregulares, vel uno dumtaxat occiso, parer ex supradictis. Nihilominus Doctores non ita rigide loquentes de aliquibus his, vide apud Dianam p. 11. tr. 7. R. 7. 8.

2. At verò, si bellum sit justum, distinguendum est, an ejusmodi bellum sit aggressivum, seu offensivum, an defensivum.

Et quidem in hoc posteriore nullus, nec Laici, nec Clerici sunt irregulares, etiam si aliquem propriam manu occidat, quia defendere Patriam, est de jure nature, & jus Ecclesiasticum in illa necessitate non obligat, cum id, vel sit, vel reducat ad defensionem propriam: quando tamen non exceduntur limites necessitatis defensionis, quod mox §. seq. latius explicabimus.

3. In priore autem belli justo genere, nempe offensivo, pugnantes propria manu, si aliquem occidunt, irregulariter sunt irregulares ex defectu lenitatis, ex cap. 1. 2. diff. 5. 1. Lege Lez. conf. 23. quia tunc occidunt, ut Ministri publici exercentes justam vindictam contra hostes. At, si propria manu non occidunt, licet hostem, vel etiam pugnent, aliove modo cooperentur ad hostium occisionem, irregularitatem non incurunt. Ita 2. Tho. Castrop. Laym. Coninch. Nav. alique quos citat, & seq. Lezana diff. conf. 23. & Castrop. de irreg. diff. 14. §. 5. Diana p. 11. tr. 8. ref. 2. Ratio est, quia Sacri Canonici C. Petrus de Homic. non conjungunt irregularitatem ex defectu lenitatis in Militibus, nisi illis, qui manu sua occidunt, vel vindictam deformationis per se exquantur.

4. Illi item, sive Laici, sive Clerici, qui ob hostiliam causam bello assunt v. g. ad infirmos curandos, &c. non incurrunt irregularitatem, quia tanta pietas boni illius operis, non est puniendi irregularitate, imò propter eandem rationem locum hæc habent, etiam in bello injusto, quamvis inde militum animus, ut notat Hunt. d. 2. diff. 12. de irreg. n. 43. augeatur.

5. In prædictis unum est addendum de Clericis. Recole enim, ipsis esse prohibitum in jure C. Ex multis de Voto V. de Cler. & ex multis Capit. caus. 13. §. 8. propria manu pugnare (intellige ex dictis, in bello non esse defensivum) & quidem sub ea prohibitione comprehenditur, etiam si sint Duces exercitus, & illi præsum, tunc cum multis notat Dianam p. 10. tr. 2. ref. 1.

6. Dico igitur Primum, si Clerici in dicto bello justo aggressivo neminem immediate deponent, nulla est irregularitate innodati. Nam non ex delicto, quia Clerici non est prohibitum hosti in bello justo: Neque ex defectu lenitatis, quia hanc solum contrahunt Ministri iustitiæ, quales non esse clericos, jam dixi.

7. Dico Secundò, probabile esse, eandem fore irregulares ex delicto, si propria manu pugnant aliquem deponent. Ratio est, quia cum ipsi tunc non sint Ministri iustitiæ, injuste deponent. Id paulo ante §. 13. notavi ex Cartario, in simili me dixisse, memini. Verum quia Castropalao loc. cit. addo, esse probabilius, hoc peccare quidem, non obediendo Sacris Canonibus, qui verum Clericis pugnare propriam manu, at non esse irregulares, ex delicto, sed solum ex defectu lenitatis. Ratio est, quia etiam ipsi tunc occidunt, ut Ministri iustitiæ, hoc est, ut Ministri Principis, dantis valide, ut dixi supra de cod. c. 15. §. 10. n. 26. omnibus pugnantibus auctoritatem, ut juste occidant, esto clericus peccet acceptando talem auctoritatem.

8. Dico denique Tertio, mihi satis esse probabile, si Pontifex det tubicem Clerico, facultatem, ut occidat in bello justo aggressivo, implere tollere à se inculpam in irregularitatem, ut notat ibid. Castrop. cum tunc Pontifex agat, ut Pontifex, & Ecclesiæ Caput, id quod de nos inquis §. 10. n. 22.

§. XV. De irregularitate, qua oritur ex propria Defensione excedente terminos, &c.

1. Quando quis aliquem deformat ad suam, suamque rerum notabilis momenti defensionem cum moderamine inculpatae tutelae, idest nihil faciens supra id, quod morali modo necessarium est ad ejusmodi defensionem, non evadit irregularis; sicut nec esset excommunicatus, si ob similem defensionem percuteret Clericum. Haec veritas, quamvis olim in dubium vertetur, nunc claris verbis habetur in jure. C. Si furiosus, Clement. de Homicidio.

Si furiosus (inquit Textus) aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censetur, qui mortem aliter vitare valens suum occidit, vel mutilat innoxiosum.

2. Quare qui ut propriam, vel etiam alterius innocentis vitam, vel membra servet, vel ut grave vulnus sibi vel eidem innocenti infligendum caveat, quique ut propria, vel proximi bona magni momenti, vel honorem & famam tueatur, alium occidit cum moderamine inculpatae tutelae, hoc est, alio remedio uti non valens, non est irregularis. Lege Gibal. de irreg. c. 4. §. 3. a. n. 10. & 18.

3. Quando tamen quis excedit limites suae defensionis, ut, si potens se defendere alio modo, v. g. verberando, vel mutilando, occidit, nihilominus, is irregularis erit ex delicto, quia deformat injuste, ut ex supra dictis patet. Erit autem hoc homicidium casuale, quia se defendens non intendit directe alium occidere, sed se defendere. Haec, & alia minutiora facile invenies apud Doctores; ut G. Hurt. l. c. diff. 10. Gibal. l. c. §. 2. Delug. & Lez. l. l. mox. citat. aliosque ab iisdem citatos, sed tres casus ad haec illustranda non sunt à me praetermittendi.

Parochus suos excitans ad Bellum justum.

4. Quidam Parochus, qua verbis, qua aeris campani pulsato signo, incitavit suos Parochianos, ut se defenderent ab incursionibus quorundam hominum, qui oppidum devastare intendebant, ex quibus oppidani multos occiderunt. Estne Parochus irregularis?

5. Respondeo Delugo l. 2. Resp. mor. dub. 9. affirmat, seu supponit, Parochum incidisse in irregularitatem. Lezana conf. 23. n. gat. Ego ex dictis manifeste colligo, non incidisse. Primo, quia ad defensionem innocentis Patriae pugnatum fuit. Secundo, quia Parochus neminem propria manu occidit, &c.

Sacerdos alium occidens ad propellendam injuriam.

6. V. Golinus c. 29. §. 2. n. 3. hic lepidè quaerit de quodam Sacerdote, qui occidit hominem, à quo arrepta Barba, trahebatur, & illum à se aliter extrahere non poterat, nisi eundem occidendo? Respondetur hunc Sacerdotem esse irregularem, quia non agebat de vita.

Verum Gibal. de irreg. c. 4. §. 3. n. 1. negat ejusmodi irregularitatem, & merito, quia gravissima erat ea injuria ad quam avertemdam licite potuit Sacerdos ille injuriantem occidere.

Occidens sibi insidias parantem.

7. Idem Gibal. ibid. duo mihi difficultia intrepide & sine distinctione affirmat. Primo, eum, qui sibi insidias parantem antevertit, occiditque, nec peccare, quia se defendit, nec consequenter esse irregularem. Secundo, eum, qui injustum innoxiosum fugientem incontinenti sequitur, occiditque v. g. post alapam impactam, nec peccare propter eandem rationem, nec irregularem fieri. Haec, inquam, duo sic absolute dicta mihi apparent difficultia. Nam ego l. 6. in Dec. c. 1. §. 1. n. 15. pro priore ex praedictis casibus, ne tunc peccaretur, requisivi, ut proxime, & in proximo parer quis alium occidere, & §. 3. n. 3. pro posteriore casu dixi, id non esse in praxi recipiendum. Relege locum.

Pars III.

Ut effugiam periculum vite, evitare aliquando possum irregularitatem.

8. Breviter propono casum, quem proponit Delugo, de Inst. d. 8. §. 6. n. 86. Veneno infecti Petrus ficus comedas à suo inimico. Verum casu advenit amicus, & comedit, Petro vidente eoque, ne suum crimen proderet, tacente. Estne Petrus hujus amici injustus homicida, atque adeo irregularis?

9. Respondet Delugo ibid. non esse, quia ex una parte hujus amici mors praeter Petri intentionem proflus evenit, & ex alia, Petrus non fuit injusta causa mortis amici, quia cum tanto suo periculo manifestandi suum delictum, non tenebatur illum monere de veneno.

Vir occidens uxorem inventam cum adultero, &c.

10. Huc reduci id potest: pertinere enim videtur ad defensionem honoris proprii. Equidem de hac re quoad Excommunicationem, tunc in flagranti crimine occidatur Clericus adulter, agitur in Trac. De excom. Si quis suadente, nunc vero loquendo de irregularitate, puto, propter similes rationes, quae ibid. dicuntur, esse probabile non incurere irregularitatem, de quo argumento plura habes apud Dianam.

§. XVI. De irregularitate qua oritur ex mutilatione.

1. Non solum, qui occidit hominem, verumetiam, qui ejus membrum aliquod mutilat, (ut saepe in Superioribus per occasionem insinatum est) in poenam Irregularitatis incurrit, ejus proflus speciei, quae est ea, quae incurritur ex homicidio, ita ut sicuti ex homicidio injusto, sive voluntario, sive casuali incurritur irregularitas ex delicto, sic ex injusta simili mutilatione. Et sicuti ex homicidio justo incurritur à Ministris justitiae irregularitas ex defectu lenitatis, ita ex eadem simili justa mutilatione. Quare omnes modos, varietatesque, quae supra haberi diximus ab irregularitate ex morte secuta, dic pari modo, haberi ex mutilatione, nam propterea facillime utrumque comprehendimus sub uno nomine Deformationis.

2. Vnum tamen, vel alterum discrimen esse inter irregularitatem ex Homicidio, & mutilationem, mox apparebit §. 17. n. 25.

Porro illae duae quaestiones propriae sunt hujus loci. Primo, quid intelligatur nomine membri, cujus mutilatio irregularitatem inducit. Secundo, quid nomine mutilationis.

3. Adverte autem. Primo aliud esse loqui, de eo, cui ob mutilationem membrum aliquod deest. Secundo, aliud de eo, qui sibi ipse membrum amputat. Tertio, aliud de eo, qui alteri membrum mutilat. De Primo, & Secundo egimus supra c. 8. §. 1. & 2. hic autem solum de tertio agendum est. Relege locum, ubi maxime advertendum dixi, non valere argumentationem ex uno istorum ad aliud, ut ibi explicui.

Cujus membri mutilatio alteri facta irregularitatem pariat?

4. Membrum est corporis animati pars, non quaecunque, sed illa, quae proprium, ac distinctum munus gerit in corpore, juxta illud S. Paul. ad Rom. c. 12. Omnia membra non eundem actum habent, & juxta doctrinam Aristotelis de part. anim. l. 1. c. 5. dicentis, operationem in corpore esse propter membra, idest ex membris. Hinc recte ait Bartolus, in l. 4. num. 13. De pull. Ind. & l. Non sunt ff. De Stat. Homicid. statutum contra amputantem membrum, non urgere contra amputantem digitum, & habentem plures solito digitos, non dici habere solito plura membra.

5. Membrum igitur est, quod ex se in corpore est instrumentum propriae ac distinctae operationis. Partes autem

Nn 2 membra

membris sunt ea, quae ad dictam operationem coadiuvant, quales sunt digiti coadiuvantes ad operationem manus. Lege Covar. in *Clem. si variis* p. 3. initio n. 8. Nav. in *summa* c. 27. num. 206. Farinac. 8. n. 63. Sayr. de cens. l. 6. c. 7. alioque.

6. Hinc capilli, Barba, Ungues, cum solum sint ad ornamentum, atque operationem, vel nullam habeant, vel certe remem, membra sine dubitatione non sunt. Contra, Oculi, Nares, Manus, Pedes, & cetera, quia distinctis possunt operationibus, certo, & ex omnium sententia sunt membra. At vero Dentes, Genae, Crura, seu Tibiae, & Brachia, ut distincta ab Ore, à Pedibus, à Manibus, cum non videantur habere proprium actum, sed coadiuvare, incertum est apud Doctores, an membra distincta sunt.

7. Mihi hac in re certa sunt duo, tria aliquibus incerta videntur, quae tamen mihi non videntur incerta.

Certum mihi est Primo, Oculos, Nares, Aures, Linguam, Manum, Membrum genitale, Pedes esse propria membra, atque irregularitatem parere in illo, qui aliquod ex his alteri abscindit. Ratio est, quia haec, extra controversiam, actum, seu operationem distinctam habent.

8. Certum mihi Secundo, Capillos, Barbam, Dignos, Dentes, Labia, Nervos, Testes, Palpebras, Supercilios, non esse membra distincta, atque adeo, neque irregularitatem inducentia in amputante aliquid ex illis. Ratio est, quia haec, vel solum sunt ad hominis ornatum, vel ad actum coadiuvant, vel insunt in corpore ad munia quaedam communia, & secundaria. Cum testes dixi, non intelligo utroque, sed alterutrum, nam uno dumtaxat deficiente, non tollitur generandi usus, tollitur, deficiente utroque.

9. Nonnulli inter haec numerant Brachium, & Crus, seu Tibiam, ut separata à Manibus, vel Pedibus, unde dicunt, non fore irregularem eum, qui alteri non habenti Manibus, vel pedes abscinderet brachium vel crus, Verum ego de hac doctrina, valde ambigo, dubitationisque rationem mox aperiam *21.*

10. Dices, Qui dentem alteri excutit, vel labia tundit, vel capillos evellit, vel faciei cutem excoriat, vel similia facit, quamvis membrum non mutilet, tamen illum non raro reddit adeo deformem, ut reddat simul irregularem ex notabili deformitate, ergo etiam & ipse, qui irregularitatem in altero parit, erit irregularis ex illo principio, quod aliqui tenent, ut Sylv. *V. Homie.* 2. q. 3. Maiol. de irreg. l. 1. c. 2. n. 10. & l. 5. c. 50. n. 5. eum semper esse irregularem, qui alium irregularem reddit.

11. Respondeo. Negando consequentiam, falsum enim est, ut vult Nav. in *summa* c. 27. n. 207. Sayr. de cens. l. 6. c. 15. n. 7. Avila de cens. p. 7. d. 3. dub. 1. ver. finem, eos omnes fieri irregulares, qui alios irregulares faciunt; nam qui filium spurium generat, & qui iudex condemnat reum de infamia, & qui veneficio v. g. mentem sani hominis insanam reddit, non sunt irregulares, de hoc ult. vide mox n. 35. cum tamen irregularem reddant filium, reum, hominem illum.

12. Porro incertum est. Primo. An mulieris mamilla sit membrum? Affirmat Dian. p. 1. tr. 15. ref. 20. Covar. l. c. n. 7. Salced. de prax. crim. c. 9. Avil. de cens. p. 7. d. 5. sec. 1. dub. 1. Aliique negant, quia propriam, & distinctam operationem illa non habet. Suar. de cens. d. 44. sec. 2. n. 9. Sayr. de cens. l. 6. c. 15. n. 18. Farinac. in fragm. *V. irreg.* n. 597. & *V. Clericus* n. 373. cum aliis, & cum eodem Diana p. 4. tr. 2. resol. 6. tanquam probabilius affirmat, eamque mutilatam ab altari repellit. Ego cum Suario sentio, quia, & Arist. de Gener. animal. l. 4. c. 8. & Galen. de usupartu l. 8. c. 22. & l. de sper. sub init. & communiter alii docent, in mamillis foeminarum sanguinem converti in lac: quare actum proprium distinctum ab aliis membris habent. De mamilla autem Mulieris loquimur, nam mamillam hominis distincta operatione carere, videmus omnino.

13. Incertum est Secundo, an Auricula sit membrum?

Auriculam dico, hoc est cartilagineum aurium ex carne, nam auris, id est totum organum audiendi esse membrum, nullus flegat.

14. Controversiam rem hanc reddidit Glanv. in *summa* c. 5. *V. Auricul.* qui docuit, eam non esse à numero membrorum: pellendam, siquidem illa praeparat, ut melius audiantur, illaque veluti colligit, ut

15. Confirmat Primo, ex Speculatore ita. de *disposit.* §. *Iuxta finem*, qui quaestioni quaerenti, An abscissio auriculæ Malchi facta in orto à S. Petro fuerit causa irregularitatis in Petro? Respondet, non fuisse, quia non erat inducta irregularitas: intelligit ergo Speculator, auriculam esse membrum, nam secus responderet, non fuisse Sanctum Petrum irregularem, quia membrum non amputavit.

16. Confirmat Secundo, quia Antonius quidam Anachoreta praecidit sibi Auriculam, ne ab Aegyptiis advocaretur ad Episcopatum, Sentit ergo Antonius, Auriculam esse membrum, quandoquidem ejus abscissio debebat illum ab Episcopatu retrahere.

17. Confirmat Tercio, quia, secus, qui alteri Nasum abscinderet, non esset irregularis, quod nemo concebit. At ita se habet Nasus ad odores excipiendo, atque ad odorandum, sicut Auricula ad audiendum.

18. Verum ego te, studiosae Lector, ne rem hanc incertam dicas in posterum. Probabilissimum enim est Auriculam, sicut & Nasum, non esse membra, sed membrorum partes (Nasum dico, non Nares, id est totum organum olfaciendi, hoc enim esse membrum distinctae operationis, jam dictum est modo) Ratio hujus probabilioris est, quia Auricula, & Nasus coadiuvant ad audiendum, atque olfaciendum secundario dumtaxat, & minus principaliter, cum sine his audiri possit, & olfacere. Ex quo solvitur Glanv. ratio principalis.

19. Ad confirmationem primam, quicquid Speculator respondere potuisset, satis ipsi fuit, per suam responsionem abscindere radicem totius quaestiones, deinde, tunc nondum fuisse penam irregularitatis inductam.

Ad confirmationem secundam, sicut Anachoreta erravit, sane bona fide (nisi ad peculiare Sancti Spiritus impulsu confugas) amputando sibi auriculam, ejus ipse, ut ceterarum corporis partium, Dominum non erat, sic erravisset, si putavisset, id quod Glanv. contendit. Fateor aut Anachoretam, si Canonis scilicet, iique tunc prodierant, recte potuisse putare, se irregularem fieri, sibi Auriculam abscindendo, ad irregularitatem enim incurrendam, satis est per Sacros Canones, si sibi quis partem membri abscindat, qualis est Auricula, cum tamen, si alteri abscindat, debeat abscissio esse membri, non membri partis, ut modo dictum est num. 4.

20. Ad confirmationem tertiam jam ex dictis patet. Incertum est Tercio, an alteri amputans partem membri sit ab irregularitate semper immunis.

21. Respondeo, quandoquidem multat Fill. n. 11. c. 9. num. 136. Suar. de cens. d. 44. sess. 2. num. 9. Tur. de cens. l. 9. disp. 67. dub. 2. nimis multa hic congerunt, ego hanc brevem regulam ex variis Doctorum dictis colligo. Quando tanta, & tam notabilis est mutilatio partis membri, ut ratione dictae mutilationis, id, quod remanet, non possit absolute dici illud membrum, seu quando id, quod remanet, habere physicè, & absolute non potest usum, ad quem ejusmodi membrum institutum est à natura (ut si cui v. g. omnes quinque digiti à manu amputentur) toties ejusmodi amputatio dicitur, & erit amputatio membri afferens irregularitatem in amputante, secus, non item. Ratio regulæ est, quia amputatio tantæ partis est vera, & absoluta amputatio membri, cum amputetur id, quod principaliter facit ad usum membri, cui similis non est amputatio Auriculæ, vel nasi, de qua modo n. 18. dictum est.

Hinc mihi difficile fuit n. 9. assentiri illi, qui dicebant amputant

amputantem brachium, vel crus illi, qui manu, vel pede carebat, non esse irregularem, dicitur, inquam, fuit: Cum enim brachium, & crus sint magna pars membri, intervenient ad eorum membrorum usum, qua ratione, qui illud alteri amputet, irregularis non erit.

22. Idem propter eandem rationem dico de amputante manum ei, qui omnibus caret digitis, & de eo, qui à carente pedum digitis, ipsum pedem fecerit.

23. Quid de eo, qui alterius pollicem, & indicem detruncat.

Respondeo, idem dici debere, quia manus sic amputata fit notabiliter, ne dicam ex toto, inepta ad munus suum exercendum, quicquid in oppositum sentiat Gibal, de irregul. c. 4. q. 1. num. 46. nam propterea idem dico tum de eo, qui tres digitos minores simul cum parte manus amittit, correspondente alteri abscidit, tum enim hoc pacto fit manus inepta ad res tractandas, tum de eo qui omnes fere dentes alteri excutit, &c.

Quid veniat nomine Mutilationis.

14. Quod illa mutilatio, quæ tollit membrum, inducat irregularitatem, certi iuris est, ut ex dictis, liquet, & nulla questione dignum. At illud dignum est, ut inquiratur, an sola debilitatio membri, qua illud fiat ineptum ad operationes proprias, membro tamen non abscisso, faciat te, qui illud debilitasti, irregularem, quia si ex mutilatione æquivalente.

25. Aliqui, ut Maiol de irregul. l. 5. cap. 10. n. 8. Graff. l. 2. de iur. c. 62. n. 3. alique absolute affirmant, te irregularem facere, quia iniquum, paria sunt, aliquid non esse, atque inutile esse, ergo pari poena est plectendus, qui facit, ut non sit membrum, atque, qui facit, ut sit inutile.

Suarez vero de censur. d. 44. sect. 2. num. 11. distinguit: Vel ita debilitasti alterius membrum, ut, licet ineptum remaneat ad operationes proprias, iuvat tamen in corpore, vel ita, ut omnino aridum à te sit redditum, & nihil profus iuvat. Si priore modo debilitasti, non es irregularis, quia verè non abscidisti membrum: Si autem modo posteriore, irregularis es, quia moraliter, & æquivalenter tanta arefactio privans vita membrum illud, est moralis amputatio.

26. Sed nec illi placent, nec Suarj licet ingeniose excogitata distinctio. Aio enim absolute, in utroque, & in quolibet alio simili casu, quo non separatur physice membrum à corpore, hanc irregularitatem non induci. Ratio est, quia, ut toties docuimus, irregularitas non est inducenda, nisi addit expressum ius: at ius nullibi morale, vel æquivalentem abscissionem irregularitati subiicit, sed physice abscissionem detruncationem, amputationem, &c.

27. Scio aliquando idem reputari in Iure Civili. L. quoties ff. qui falsis, cog. & l. ult. cum Gloss. C. ad legem Flavia de plagiis, uxorem non habere Maritum: & illum inutilem habere, & in Canonico C. 1. de translat. Episc. idem reputari de Prælo inutiles Ecclesie, ac de nullo; sed hæc disponuntur, quoad aliquos effectus ex iuris fictione, quæ non potest procedere, quoad irregularitatem, quæ expressa debet esse in iure, & pro qua iura nunquam aliquid simile finxerunt. Et quidem signatè dixi (quoad aliquos effectus) nam cæterum, nec uxor potest propter vitum inutilem matrimonium inire cum alio, quia nimirum durat vinculum, neque Episcopo inutiles, datur successores, sed solum Tit de Cleric. agnor. coadiutor, &c. ut videas non in omnibus paria reputari non esse, & inutile esse.

28. Dices: in Iure Canonico Clem. si furios. de Homic. dicitur causa esse irregularitatis mutilatio, & detruncatio: ne igitur altera ex his vocibus sit superflua, illud (detruncatio) significabit debilitationem, quasi æquivalentem detruncationem.

29. Confirmatur, quia in eodem iure C. Cum illorum §. Qui si Chastales. De Sentent. excomm. mutilatio membri, & sanguinis effusio idem censentur in ordine

ad incurrendam excommunicationem à percutiente Clericum, non aliud, nisi, quia hæc duo sibi invicem æquivalent, ergo idem in casu nostro, &c.

30. Respondeo non esse novum in iure, ob maiorem explicationem duas poni voces synonymas, idemque significantes. Adde Primo, nimis longe petita esse hanc significationem, ut detruncatio significet debilitationem.

Adde Secundo, in odiosis non posse à propria significatione vocis ad impropiam deflecti. Adde Tercio, Codices emendatos allati Textus habere (mutilare, & occidere.)

31. Ad confirmationem nego causalem. Ratio enim illius incurtus in excommunicationem est, quia si mutilatio, siue sanguinis effusio semper supponuntur fieri per percussionem, cui ex iure annexa est excommunicatio.

32. Dices Secundo, Qui aridum reddit alteri membrum v.g. manum, illum irregularem reddit, ergo, & ipse irregularis erit.

Respondeo. Huic obiectioni satis responderi potest ex dictis modo n. 10.

33. Ex his sequitur eum, qui manum, pedes, vel aliud membrum arefacit totaliter, vel auditum, visumque, immo mentem rationisque discursum alteri tollit, si membrum non amputet, licet, ut certum est, gravissime peccet; non tamen irregularitatem contrahit, quia sic, neque occidit, neque mutilat.

34. Sequitur item, eum, qui sibi debilem, vel aridum omnino reddit membrum, si illud non abscindat, vel, sic, se deformem, ineptumque ad Ecclesiastica munia non faciat, non fore irregularem, quia nec membrum, nec partem membri sibi abscindit. Quam doctrinam hic discernendam remisit supra c. 7. §. 2. n. 17.

35. Sed iam superest curiosa quaestiuicula pertinetis quidem ad præcedentia, sed hic commodius transmissa. Inquiri enim, an si quis ab altero abscindat membrum inutile v.g. manum aridam, incurrat in irregularitatem annexam mutilationi.

36. Respondeo, Suarez sua utitur distinctione, atque si membrum, quantumvis omnino inutile, vivat tamen, eum qui illud ab se abscindit, æri irregularem; quia vere mutilat corporis humani membrum, si autem non vivat, sed est omnino aridum, & sicum, irregularem non fieri quia tunc perinde esset, ac si is membrum abscinderet à cadavere.

37. Equidem tanti viri doctrinam veneror, sed ei acquiescere non possum, eiusmodi enim amputatorem semper fore irregularem, puto, quia semper membrum humanum, seu hominis detruncat, cui detruncationi, Sacri Canones irregularitatem addixerunt, nihil distinguentes. Nec verum est, perinde esse membrum arefactum ab homine vivo recidere, ac recidere à cadavere, qui est homo mortuus: membrum enim quamvis arefactum, aliquid facit ad integritatem hominis vivi, & quamvis nihil faceret, certè mutilum absolute vocare non potes illum, qui membrum, licet arefactum, habet.

38. Qui plura membra alicui mutilat, an plures incurrat irregularitates, supra dixi, §. 10. n. 14.

Qui item dubitat, se mutilasse, an irregularem se censere debeat, dixi item supra c. 5. §. unico n. 10.

§. XVII. Quis dispense in irregularitate ex Homicidio.

1. Diversi Iuris est dispensatio irregularitatis ex defectu lenitatis, quæ ex dictis incurrit à Ministris Iustitiæ, & à Militibus in bello offensivo iusto, & dispensatio ex homicidio iniusto casuali, & dispensatio ex homicidio iniusto, & denique dispensatio irregularitatis ex mutilatione. Separatim igitur de singulis est dicendum.

2. Cum autem hic loquamur de dispensatione, cuius natura semper requirit causam, adverte, quoties dicturi sumus, hanc, vel illum posse dispensare, semper intelligendum esse cum causa proportionata ad gravitatem

N n 3 vitæ

vitatem irregularitatis, iuxta, quæ dicuntur in Tra-
ctatu de Dispensatione. Hanc mentionem hîc apposui,
propter frequentes dispensationes, quæ circa irregulari-
tatem ex Homicidio expediti solent, cæterum in omni-
bus dispensationibus prædictis, & in posterum dicendis,
eam esse appendendam, discrete pronuntio.

Quis possit dispensare in irregularitate ex defectu lenitatis?

3. Summum Pontificem posse, nimis est manifestum.
Quid Primo, de Episcopo?

4. Decem et octo Doctores enumerat, licet eos non sequatur, Pasq. *q. mor. cent.* 3. q. 226. docentes, posse Episcopum dispensare in irregularitate ex defectu lenitatis; Ducunt autem hi probationem allatae doctrinae à concessione Episcopis data à Trident. *sess.* 24. c. 9. de *Refor.* concessionemque esse datam, ita deducunt.

5. Datur Episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate, præter illam, quæ est ex Homicidio iniusto voluntario, sed irregularitas ex defectu lenitatis non est ex homicidio iniusto voluntario; ergo de illa datur facultas Episcopis.

6. Vides, fundamentum, quam apparenter solido, ij
Doctores innuntiat? Quod tamen, etiam indulgent,
expensum mihi, tibi, aliisque levissimum apparebit. Falsa
epim omnino est dicti Argumenti Maior; Si quidem Tri-
dentinum non dicit Episcopis dari facultatem dispen-
sandi in omni irregularitate, præter illam, quæ est ex
homicidio iniuncto voluntario, sed dicit, dari facul-
tatem dispensandi in omni irregularitate proveniente
ex delicto occulto. At irregularitas ex defectu lenitatis
nequaquam est ex delicto. Profer, Amice, Tridentini
verba.

Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & ea, quæ est deducta ad forum contentiosum dispensare.

Cum igitur Tridentinum solum disponat de irregularitate ex delicto, relinquit irregularitatem ex occasione iuxta dispositionem antiquorum Canonum, quae soli Pontifici, ut omnes scimus, reservatur, ut nobiscum sentiunt viginti tres Doctores citati ab eodem Pasqualino, quibus addit ipsum Pasquale. *Scilicet in praxi Episc. p. 2. c. 6. n. 46. Glianum in summ. censur. V. Homie. Leandr. de irreg. t. 2. disp. 7. q. 133. & 137. & rursus d. 27. q. 12. & 13. aliosque.*

7. Neque mirum, si eiusmodi potestate fruatur, tum
Commisarius Cruciatæ, tum, in ordine ad suos, Prælati
Regularium, pro his enim aliqui putant (an probabiliter
dicitur alibi) a deſſe Pontifici concessionem, quæ
non eſt pro Episcopis.

8. Dicit Diana *p. 11. tr. 5. ref. 6. in fin.* eandemque opinionem esse probabilem docet *p. 4. tr. 2. ref. 6. ex Lessio, in 3. p. D. Th. c. 2. de irreg. dub. 6. n. 21.* per Epicheiam concedi etiam Episcopis; sed Respondet, te nimis gratis fingere hanc Epicheiam universalem circa concessionem eiusmodi dispensationis, quæ res universaliter non admodum est necessaria; Epicheia autem soli in necessariis quibusdam casibus insolitis locum habet. Nec auctoritatem Lessij obtendas; is enim id non dicit in libris de Iustitia a se editis, sed in posthumis quibusdam commentariis certe non magnæ auctoritatis mihi, & aliis.

*Quis possit dispensare in irregularitate ex Homicidio
iniusto casuali.*

9. Maxime recolendum est, quodnam sit homicidium casuale, quod more voluntarium, nam casuale fit non ex directa voluntate occidendi, sed aliud intendendo, quale etiam supra diximus, esse homicidium factum in sui defensionem, excedendo limites debitos; tunc enim non interit quis alium occidere, sed se defendere. Voluntarium autem fit ex directa voluntate occidendi, quale nos ex probabiliori sententia diximus §. 6. *in m. s.*

non solum esse homicidium ex infidiis & aliis praesentibus, sed etiam factum in rixa subitanea, quare illud fieri in eo tantum calore intenditur, ut iniquissime recolendum est, ut bene intelligatur, etiam extendat ea potestas, quae sola esse ad dispensationem singularitatem ex homicidio casuali, non autem ex homicidio voluntario.

10. Iam vero potestatem dispensandi in irregularitate ex homicidio casuali occulto, & non deducto ad forum contentiosum, præter Pontificem, de cuius potestate dubitare esset in meridie cæcutire, inveniit apud Episcopos respectu suorum ovium, est certum ex Tridentino [c. 6. de r. ref. vide etiam ap. Leander. de i. d. 27. n. 3]. At vero dispensationem

At vero dispensationem ex eodem homicidio causa
publico non esse apud dictos Episcopos, nisi ipsius
mittatur à Pontifice dispensationem Tridentinum sess.
cap. 7. de ref. Eius verba hæc sunt: Si quis propter homici-
dium casuale, vel causa defensionis incidit in irregulari-
tatem, cui iure quodammodo dispensatio ad omnes
Ordines, Beneficia, & Dignitates debeat, ipsius causa, quæ
tunc loci Ordinarius, aut ex causa, Metropolitanus, qui
nisi causa cognita, & probatis precibus, ac meritis, non
potest dispensare possit. Si irregularitas contraria sit pro-
pter homicidium voluntarium carebit perpetuo dispensa-
tionis, & Notas illud causa cognita, & probatis
significat Concilium; hic loqui de homicidio ca-
suali publico.

Non est igitur credendum March. de Ord. r. p. p. 1.
à num. 9. cui adde Io. à S. Th ap. *Diam max. ciens. ab*
solute concedi possit Episcopum dispensare irreguli-
tatem ex homicidio casuali publico, seu notorio in casu
cum illis non credit Leandr. de irreg. tr. 2. d. 47. s. 16
Diana p. 11. tr. 8. ref. 68.

11. Illud tamen hic habet ex Henrriquez in hac irregularitate ex homicidio casuali quamvis publico & debito ad forum contentiosum, posse ab Episcopo dispensari ad Minores Ordines, & ad simplex Beneficium cum enim de his directe non agat Tridentinum, ferendum est ius commune, & hæc Episcopi ceteris dicit, an quoad eosdem Minores idem dicere possimus in irregularitate ex homicidio voluntario, dicam postea.

num. 22.

*Quis possit dispensare in irregularitate ex Homicidio
voluntario.*

12. Falsum, & nulla ratione firmum iudicandum cum
communi sententia est contra Abbatem, irregularitatem
ex homicidio voluntario esse inductam huc Divinus
Quare in illa posse dispensare Summum Pontificem, in
dubitatum est.

Quod si in aliquibus Textibus hæc dicitur inaccessibilis, ideo dicitur, quia difficillime obvenit, & cum quibusdam oneribus v. g. ut Dispensatur abstinere ab altari per triennium, ut non celebret in locis delicti, ut ingrediatur in Ordinem aliquem Religiosum &c.

Leges Pyrrhum Corrad. de Dispensatione. l. 7. et cum Leonem, in Praxi Penitentiaria, qui referuntur, applicantque formulas petendæ huiusmodi dispensationis, sive immediate à Summo Pontifice, sive, quando honorarium est occultum, per penitentiarium, sive per Datum, quum. quando est publicum.

13. Circa illam conditionem, quam sicut
 apponere, ne Dispensatus celebret in loco delicti, debi-
 tatum nudius tertius fuit, an excludatur subditus. De-
 disti v.g. hominem Panormi, et tunc dispensationem
 lebrandi, sed non in loco delicti, potestne celebrare
 Ecclesia v.g. Cauciniotum, vel Sancta Theresia
 Sancti Antonini, quæ sit sita extra muro Civitatis
 Panormi. Dico 1. Non. 2. Non. 3. Non. 4. Non. 5. Non. 6. Non. 7. Non. 8. Non. 9. Non. 10. Non. 11. Non. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 80

dem in odiosis suburbia non veniunt sub nomine Civitatis, esse veniant in favoribus. Idem ibidem hge latius disputatum. & limitati in quoad iura d. cta.

15. Vides autem in hac responsione à Diana supponi, idem esse (in loco delicti) atque (in Civitate, ubi commissum est delictum) Quoniam vero in rigore non idem est, locus, ac civitas, ideo rursus dubitatum fuit, An prohibitus celebrare in loco delicti, excludat alia loca ejusdem civitatis? Occidit v. g. hominem in vicinia Domus Professe, vel in Parrochia S. Nicolai, &c. potestne celebrare in Templo Parrochie S. Antonii sito in eadem civitate, sed non in eodem vico, quo in loco commissum fuit delictum?

16. Respondeo, Pyrrhus Corrad. l. 5. de dispens. c. 1. n. 25. videtur favere sententiae affirmanti, sic enim habet: In Dispensatione hac imponitur aliquando, ut Orator in loco commissi delicti, & quandoque (quod idem est) in Ecclesia loci, ubi commissum est delictum, nunquam celebret. Quod si fuerint duae Ecclesiae aequae viciniores loco delicti, intelligitur de utraque, ut declaravit Clemens VIII. Hæc Pyrrhus. Vbi vides ipsum putare idem esse (in loco delicti) atque (in Ecclesia loci, ubi commissum est delictum) unde quis argumentari sic posset: Si prohibitio fit, ne Orator celebret in Ecclesia loci delicti, potest in alia Ecclesia remotiore. Ergo, si prohibitio fit, ne celebret in loco delicti, poterit in alia Ecclesia remotiore, quamvis existente in eadem civitate.

17. Sed profecto mihi id non probatur: amplius enim quid est in loco, quam in Ecclesia, & pro nomine loci intelligi, in hac materia dispensationis irregularitatis ex homicidio, totam civitatem. Est enim, in iure civili relegatus ab aliquo loco non intelligatur relegatus à tota civitate, tamen in nostra materia irregularitatis clare apparet, Pontificem nolle, ut dispensatus celebret in loco, ubi cum aliorum scandalo facile sciatur, homicidam celebrare; facile autem, & scietur, & videatur à Civibus, qui modo in unam ejusdem Civitatis Ecclesiam, modo in aliam confluere, ad audiendum Sacrum, solent.

DE EPISCOPO.

18. Certè Episcopus nihil potest circa dispensationem irregularitatis ex homicidio voluntario injusto, si ve publicum sit, si ve occultum, quia absolute omnem irregularitatem ex homicidio injusto voluntario promanantem excipit Tridentinum, quale etiam est homicidium in subita rixa, ut diximus n. 9.

19. Sunt aliqui, qui dicunt homicidium injustum voluntarium, si sit occultum, vel non inducere irregularitatem ullam, vel si inducat, eam esse dispensabilem ab Episcopo.

20. Vtrumque dictum est nimis falsum, nam quoad prius, omnes Canones edicunt, omnesque Doctores dicunt absolute oriri irregularitatem ex homicidio injusto voluntario: At nonne homicidium occultum, homicidium est? Verum de hoc dixi universaliter supra c. 5. §. unico.

21. Quoad posterius: Cum Concilium Tridentinum diserte, & absolute dicat, Episcopum non posse dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario, nec distinguat de noto, vel ignoto, de occulto, vel publico, qua veritate poterit affirmare solum publicum à Concilio Episcopo denegari?

22. Sed potestne Episcopus irregularem hunc ex homicidio voluntario dispensare, saltem ad receptionem Minorum Ordinum, & ad usum jam antea receptorum, & ad Beneficium simplex? Dico irregularem hunc, nam de irregulari ex homicidio casuali jam diximus paulo ante n. 12.

23. Respondeo, cum Leand. & alijs tract. 2. de irregul. disp. 27. q. 1. & 22. non posse. Ratio est, quia Tridentinum sess. 24. c. 7. de reform. licet videatur initio limitare potestatem Episcopi dispensandi in hac irregularitate ad Sacros Ordines, deinde tamen addit: *Omni Ordine, ac Beneficio, & Officio Ecclesiastico perpetuo careat*: quæ certè locutio omnium Ordinum, etiam Minorum usum, &

receptionem, & omnium Beneficiorum acquisitionem, etiam simplicium comprehendit. Non est tamen improbabile mentem Tridentini fuisse, ut Episcopus possit usum Minorum Ordinum antea receptorum huic irregulari concedere, non vero receptionem aliorum: Beneficiorum autem simplicium acquisitionem, ideo concedere irregulari huic non potest Episcopus, quia Tridentinum sub eadem clausula conferri prohibet irregulari Beneficium caratum, ac simplex. Quoniam ergo certum est Episcopum non posse dispensare ad Curatum, nec ergo ad simplex poterit. Lege Henric. lib. 13. c. 57. n. 1. lege etiam Avilam de cens. p. 7. disp. 6. dub. 3. Sayr. de cens. l. 7. c. 7. num. 14. aliosque, nec omittas Gasiam, afferentem declarat. Cardin. de Benef. p. c. 5. n. 136. qui notat pensionem, licet Ecclesiasticam, cum non sit proprie Beneficium, homicidam hunc ab illius receptione nequaquam excludi: id, quod nos etiam diximus supra cap. 6. §. 3. n. 10.

Quis possit dispensare in irregularitate ex Mutilatione.

24. Quod possit Summus Pontifex nimis est manifestum. An possint Prælati Regularium, vel Commensariorum Cruciatæ infra universaliter, & fere remissive.

25. Quoad Episcopos ergo hæc est brevis sermo, & assero, eos posse dispensare in irregularitate ex mutilatione occulta, quia id ipsis conceditur à Tridentino dicta sess. 24. cap. 6. dum enim Tridentinum concedit Episcopis, ut possint in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus dispensare, excepta irregularitate ex homicidio voluntario, cum mutilatio non sit homicidium, clare sequitur, irregularitatem ex mutilatione occulta non esse exceptam, & ita tenet communissima sententia, Doctores fere 25. allat. à Barbos. in Cons. Trid. sess. 24. c. 6. de Ref. n. 41. quibus adde Leand. innumeros referentem de irreg. tract. 2. disp. 27. quest. 14. si ve mutilatio sit facta alteri, si ve ut dixi cap. 5. §. 2. sibi ipsi.

26. Obstat tamen Sanchez in præcep. Decal. lib. 1. c. 10. n. 49. cui accedit Franc. Leo in Trid. fori Eccles. p. 2. c. 4. n. 89. quia in mutilatione, inquit, ex delicto adest etiam defectus lenitatis, qui ab Episcopis non dispensatur, cum ipsis solum sit concessa potestas dispensandi ex ea parte, qua mutilatio est delictum, non vero qua deficit à significatione lenitatis Christi.

27. Sed facile respondeo, nam Tridentinum, dum cõcedit Episcopis potestatem dispensandi in irregularitatem contractam ex delicto, concedit etiam potestatem dispensandi in irregularitatem ex defectu lenitatis, quæ imbibitur in ipso delicto; si qua tamen illa ibi imbibita sit, quod supra c. 5. §. 6. n. 16. negandum esse, ex probabili sententia diximus, dum docuimus, irregularitatem ex defectu lenitatis, solum contrahi à ministris justitiæ. Ratio autem, quod id etiam concedat, est, quia Tridentinum absolute concedit potestatem dispensandi, irregularitatem ex mutilatione, ut deduximus n. 25. ergo cur tu limitare illam velis; Et quidem, si esset hæc potestas limitanda, Episcopus non posset ipse absolute dispensare in irregularitate ex homicidio casuali occulto, quia in illo semper esset imbibita irregularitas ex defectu lenitatis, & tamen omnes concedimus & vi hujus loci Tridentini eos posse. Adde novum esse cognoscere duas irregularitates ex eodem actu provenientes, ut supra c. 4. §. 5. n. præf. 18. contra Merollam pl. uribus expendimus.

28. Irregularitatem ex voluntaria mutilatione publica non potest Episcopus dispensare, quia id ipsi non conceditur à Trid. Solum in casuali publica posse, non mihi videtur improbabile, licet apud neminem legeam, cum illis tamen limitationibus, quas poscit idem Trid. sess. 14. c. 7. Nam quamvis ibi Tridentinum loquatur de irregularitate ex homicidio casuali publico; tamen idem videtur esse de irregularitate ex mutilatione publica casuali.

Si sit publicus ipse defectus membri mutilati, sed de-
lictum fuerit occultum, potest ab Episcopo dispensari di-
ximus c. 8. §. 3. n. 3.

*Monitio pro Imperatore dispensationis irregularitatis
ex Homicidio.*

39. Adverte, Lector, nequaquam valere, Ita Avila
alios citat p. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 3. sed esse subrepticam
dispensationem irregularitatis pro secundo homicidio
commisso, nisi facta sit mentio de dispensatione data
pro primo. Rationem hujus doctrinae habuisti à me su-
pra satis, l. 8. tr. 2. de matr. c. 8. §. 2.

Quid si quem occidi, erat Sacerdos, vel Religiosus,
vel Pater, &c.

Respondeo, de his, cum pertineant ad tractationem
de Dispensationibus satis sit, si innuam, te ea videre pos-
se apud Pyrrhum Contrad. lib. 5. de Disp. cap. 1. qui recte
advertit, in petitione Dispensationis irregularitatis ex
homicidio omnes ipsius homicidii qualitates esse prorsus
exprimendas.

§. XVIII. Quid possit Commissarius Cruciatæ quoad
Dispensationem irregularitatis prædictæ, in
& aliarum.

*Et remissivè, quid possit ipsa Bulla, & Prælati
Regulares.*

1. Commissario Cruciatæ his verbis conceditur
Potestas dispensandi irregularitates quasdam in
Bulla, apud Ludovicum à Cruce initio expositionis Bul-
lae. Et, qui Commissarius deputatur, datur facultas dispen-
sandi, & componendi super irregularitate cum his, qui, qui-
buscumque censuris Ecclesiasticis legati, Missas, & alia Di-
vina Officia, non tamen in contemptum Clavium, celebra-
runt, seu alias se illis immiscuerunt.

2. Et super alia qualibet irregularitate (præter quam
ratione homicidii voluntarii, ac Simonia, vel Apostasia à
fide, aut Hæresis, vel propter malam Ordinum susceptio-
nem contractam cum retentione Beneficiorum, & fructuum
in eis perceptorum, & infamia, ac inhabilitatis exinde pro-
venientis, abolitione, & executionis Ordinum non male sus-
ceptorum restitutione. Hactenus Bulla, cujus minutionem
explicationem lege apud Bardi, in Bull. Cruc. p. 3. tract. 2.
præf. 4. alioque ab eodem citatos.

3. Quid autem possit confessorius electus ab eo, qui
Bullam Cruciatæ accipit, diximus latè sup. in tr. de casti-
bus reserv. c. 23. à n. 21.

4. Denique quoad Religiosos, vel loquimur de Præ-
latis, & Confessoribus Regularibus comparatione Sæcu-
larium, & aio, saltè pro praxi, tenendum esse, nullam
eos habere potestatem in dispensanda irregularitate
quacunque, quicquid aliqui dicant apud Dianam p. 17.
tractat. 4. resol. 3. quos ipse merito non sequitur: est
idem Diana part. 11. tractat. 2. resol. 26. sine Ver. etiam
tract. 6. resol. 4. concedere illis aliquid videatur, &
esto multa benigniora concedat, immò pluribus con-
tendat Bruno de Privileg. Regular. tractat. 5. proportion. 1.
capitul. 1.

Vel loquimur de iisdem Prælati in ordine ad suos
Subditos, & aio, quemlibet ex his sua debere Privile-
gia consulere, eorumque limitationes, si adsint, quæ
videre possunt apud Castropal. de censur. disput. 6. p. 11.
Lezana Ver. Irregular. Comp. Privileg. Societ. Ver. dispen-
satio à numer. 2. Donat. tractat. 5. questio. Regul. 36. &
tract. 11. quest. 9. Diana p. 11. tract. 2. à ref. 1. usque ad 30.
Bruno loc. cit. tract. 4.

CAPVT XVI.

De Irregularitate ex Bigamia.

§. I. Premittitur quid, & quæplex sit
Bigamia.

1. I dicuntur, toto tit. de Bigam. non ordinandis & pla-
ra in dist. 24. propriè Bigami, qui, cum sua biga-
ti duo, vel plura valida matrimonialia localliter con-
xerunt, & consummatum (in quo consistit, Matrimo-
nium esse consummatum lib. 8. de matrim. tract. 5. cap. 1.
diximus.) Neque ergo sola sponsalia, vel sola Matrimo-
nia tantummodo rata propriam Bigamiam constituent,
tunc enim propriè ea constituitur, quando quis dicitur
carnem suam in plures: Cujus rei ratio alia non est, nisi
quia congruum visum fuit Ecclesiæ, ut sicut ipsa Ecclē-
sia unica Sponsa est Christi, ita ejusdem Mulier non
dividerent carnem suam in plures uxores, si autem di-
derent, essent irregulares irregularitate, quam Sacra-
nones C. deorsum de Bigamis, vocant ex defectu Sacra-
menti, id est ex defectu significationis, seu hujus deter-
minatæ rei Sacra, id est unice conjunctionis Sacra, seu
Spiritualis Christi cum Ecclesiâ.

Potèd in universum Bigamia in tres distinguitur clas-
ses. In veram, quæ est, quam n. præced. diximus. In inter-
pretativam, quæ est illa, quæ afficitur, qui Matrimonium
contraxit, consummâtque cum Vidua, vel cum vidua
ab alio, vel cognoscit suam uxorem, quæ cum aliquo
adulteravit. In similitudinariam, quæ est, quando quis
post solemne Castitatis Votum in aliqui Religione
contrahit Matrimonium cum quacunque, etiam virgi-
ne.

§. II. Bigami sunt irregulares.

1. Bigamos ergo sive verè, sive interpretativè, sive
similitudinariè ab Ordinibus recipendis elio-
pellendos, atque adeo irregulares esse, nimis est in
manifestum, tot. Tit. de Bigamis, & passim DD.

Et quidem potest quis propter Bigamiam officii plu-
ribus irregularitatibus specie diversis, ut si sit Bigamus
ex vera, si ex interpretativa, si ex similitudinaria, &c.
atque has esse omnino speciatim explicandas, si fuerit
earum dispensationem petas, certum sit, ut universaliter
aliquanto inferius cap. 23. num. 18. admonet. A dicitur
tamen si quis una Bigamiae specie laboret, sed ex multis
actibus solum numero distinctis, contraxerit v. g. duas,
quatuor, plures nuptias, adverte, inquam, hanc causam
dumtaxat irregularitatem incurrisse: Sicuti unum con-
traxit affinitatem cum Maria v. g. ille, qui cum ejus lo-
ro multas, repetitâque copulas habuit. Lege Sacerdos,
aliosque citatos à Diana part. 11. tract. 6. resol. 44. cui
tè multum Sapientium schola debet ob varietatem sen-
tentiarum, quas eruditè in lucem eduxit à Theologia
expendendas.

2. Manifestum item est, eisdem Bigamos privari
Ordinum receptorum.

3. Manifestum est denique, eisdem, post incursam
Bigamiam, nullum posse acquirere Beneficium Ecclesi-
asticum.

4. Quæres: Ordinatus, cui superveniat Bigamia, quæ
detne privilegio fori, & Canonis?

Respondeo, sub necessaria distinctione, Ordinatus in
Sacris nullum Clericale privilegium amittit, ut rectè
notat Sayr. loc. cit. num. 1. At Ordinatus in Minoribus
utroque prædicto privilegio privatur, immò iisdem Ordi-
natis in Minoribus, si ipsi evadant Bigami, sub excom-
municatione ferenda prohibetur delatio habitus, &
consuevit Clericalis, Clericalis, inquam, nam, si quis Biga-
mus fiat Religiosus conversus, poterit ferre habitum
imò, & consuevit Religionis, ac superpellicem, si in

ea Religione conversi illa ferre solent, tunc enim non defert, ut Clericus, sed, ut Monachus, uti etiam, qui illum percutit, in excommunicationem incidit, non quia percutiat Clericum, sed quia Monachum. Plus aliquid addit Sanch. l. 7. conf. d. 59. sed non omittatur Tancr. 2. p. 7. q. mor. num. 25.

§. III. Quis dispenset in irregularitate ex Bigamia?

1. Minus recte non nemo putavit, posse quidem Summum Pontificem in reliquis generibus Bigamiae dispensare, non tamen in vera.

Minus, inquam, recte, siquidem in omnibus potest, quia omnes humano, seu Ecclesiastico iure sunt introductae. Legatur S. Th. in addit. 3. p. 2. q. 6. art. 5. & Val. 1. d. 7. q. 19. p. 3.

2. De Episcopo autem habet tria. Primò, Is non potest dispensare cum verè, vel interpretativè Bigamis (excipe, quod dicam n. 5.) ad ordines Sacros suscipiendos, similitudinariè (semper intellige ex rationabili causa, & in ordine ad oves suas.) Ratio est, quia posterius conceditur Episcopis in iure, C. Sanè Sacerd. de Cler. Coniug. C. Qui clerici, vel vocantes. Lege Sanch. l. 7. mar. d. 86. d. n. 10. Barbof. de pot. Epif. Alleg. 49 Sayr. de cens. l. 6. c. 6. n. 10. non vero illud prius.

3. Non ergo si qui postum prædictum Valentiam putantem, posse Episcopum cum Bigamis veris, vel interpretativis dispensare quoad usum Sacrorum Ordinum, non postum, inquam, quia refragantur iura, præsertim cap. Lector. diffinit. 34.

4. Secundo. Idem tamen Episcopus potest dispensare cum Bigamis cuiuscunque generis ad receptionem Ordinum Minorum, & ad eorundem usum. Ita colligo ex dicto cap. Lector. & habetur à Sanchez loc. cit. num. 11. Dian. p. 4. tr. 2. ref. 61. Sayr. loc. cit. cap. 6. num. 11. aliisque Scio autem ab aliquibus, ut Castrop. de cens. l. 6. p. 8. d. 18. Layman. lib. 1. tr. 5. p. 5. cap. 6. putari probabilibus, non posse, quoad receptionem, & concedi dumtaxat, quoad usum. Sed profecto satis est, sententiam nostram esse probabilem.

5. Tertiò. Idem Episcopus potest cum suis Bigamis dispensare in omni irregularitate, quæ proveniat ex delicto occulto. Ita colligitur ex universalis Decreto Tridentini, sess. 24. cap. 6. de Reform. per quod conceditur Episcopis potestas dispensandi in omni irregularitate, quæ provenit ex delicto occulto, præter homicidium voluntarium.

irregularitatem, de qua nobis est sermo, id est esse impedire ad suscipiendos, exercendosque Ordines, atque ad acquirenda Ecclesiastica Beneficia, non vero in Ordine ad successiones in bonis temporalibus. Hæc constant ex iure, C. Ex lit. de filiis Presb. Lege etiam Sanch. l. 9. mar. d. 38. Gib. c. 3. q. 1. & Doctores passim.

3. Porro omnes illegitimos, sive naturales, sive spurios esse in iure, C. Quando d. 24. cap. 1. de filiis Presb. Lege Gloss. in cap. 3. de filiis Presbyter. Irregularis, atque adeo arcendos ab Ordinibus, eorumque usu, atque à Beneficiis, ac iurisdictione Ecclesiastica, nimis est tritum. Rationes congruentiæ fuere tris: Ordinis reverentia, Paterni criminis detestatio, & ut ab imitando patre filij detererentur.

Illegitimitas ignota.

4. Si quis autem illegitimus ignarus impedimenti bona fide Ordines suscipiat, licet ob ignorantiam inculpabilem non peccet, illos suscipiendo, tenebitur tamen, ut primum de impedimento advertit, tum à susceptorum exercitio, tum ab aliis Ordinibus suscipiendis abstinere, donec dispensationem legitimè obtineat. Pia tamen Ecclesia illud voluit, ut Arg. C. Nisi cum prid. de Ren. huic dispensatio non negaretur.

Quod si cognoscens suum impedimentum suscipiat dictos Ordines mala fide: peccabit mortaliter, & pari modo abstinere à susceptis, & suscipiendis multo magis obligabitur.

5. Quæres. Is illegitimus sive suscipiens Ordines, sive iam susceptis utens mala fide, præter peccatum, inciditne in aliam irregularitatem, quasi proveniente ex violatione suæ irregularitatis, per quam prohibebatur ab ordinibus suscipiendis, & exercendis?

6. Respondeo cum Avil. de censur. p. 7. d. 3. dub. 11. concl. 2. Sayr. de cens. lib. 6. c. 10. n. 30. Bonac. de cens. disp. 7. q. 2. p. 3. n. 1. non incurrere aliam irregularitatem (quicquid aliqui satis pæci astrant in oppositum) quia irregularitas non est censura, ex cuius violatione oriri possit alia irregularitas, ut supra iterum me dixisse, memini.

Quare merito ex Rebuffo docent Il. cc. Sayrus, & Bonacina; illegitimus, qui celebravit v. g. ante dispensationem suæ illegitimitatis, satis esse, ne in posterum peccet, ut dispensetur solum in dicta illegitimitate, vel per subsequens matrimonium inter suum Patrem, Matremque eo modo, quo mox dicemus, evadat legitimus, nec enim opus habet dispensatione circa irregularitatem ortam ex tali celebratione, cum per dictam celebrationem nullam contraxerit irregularitatem.

Illegitimitas probabilis.

7. Qui ita habet probabiles rationes, imò, & probabiliore, se esse illegitimum, ut tamen habeat similes rationes probabiles, se esse legitimum ex doctrina universalis alibi data, poterit sequi probabiles hæc rationes sibi faventes, nec se, ut irregularem reputare, nisi fortè tanta sit probabilitas contraria, ut obsecuet probabilitatem legitimitatis, iuxta dicta c. 5. §. unic. n. 33.

Illegitimitas dubia.

8. Qui se illegitimum esse, negativè dubitat, debere adhibere diligentiam moralem ad indagandam veritatem, antequam suscipiat, vel exerceat ordines ex doctrina communi scimus omnes, & ante adhibitam eiusmodi diligentiam debere se, ut irregularem tenere, omnes item scimus; qui enim non vult de veritate cognoscere, ex dolo se agere, nimis clarè demonstrat.

9. Solum igitur questio esse potest. Primò, an dum querit sine fraude veritatem, possit exercere suos ordines quos fortè habet, quasi utens illis, quos bona fide, ut supponimus, suscipit, & nunc possidet.

Secundò,

CAPUT XVII.

De Irregularitate ex defectu Natalium.

§. I. Illegitimi sunt irregulares.

1. Illi hoc defectu Natalium laborant, qui sunt illegitimi. Horum autem duplex est classis, quantum ad nos pertinet. Alij enim sunt nati ex Parentibus, inter quos potest legitimum intercedere matrimonium, puta, utriusque solutus, atque hi appellantur filij naturales. Alij vero qui vocantur spurij, sunt ij, inter quorum Parentes non potest matrimonium legitimum intercedere, quales sunt illi, qui laborant aliquo impedimento matrimonii dirimente.

2. Ad hanc posteriorem Classem spectant nati ex coniugibus, quorum alter, vel uterque post consummatum matrimonium de consensu alterius emisit solemne Votum Castitatis in Religione, vel de pari consensu Ordinem Sacrum suscepit. Votum (dixi) solemne, nam, si uterque, vel alteruter emisit simplex Castitatis Votum, eorum filius legitimus est. Non est autem inutile notare, hos filios ex prædictis coniugibus, sive Profecis, sive Ordinatis in Sacris, solum esse illegitimos quoad

Secundò. Quid post adhibitas diligencias morales, per quas non potuit suam dubitationem expellere: potuerint, ut legitimum, atque adeo irregularitate carentem se gerere?

10. Ad hoc postcrius Respondeo, affirmativè, cum Azor. *part. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 7. Dina part. 4. tr. 2. ref. 59.* Coninch. *de Sacr. d. 18. dub. 12.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 54. num. 20.* Merolla *l. 1. d. 3. c. 3. num. 258.* quia, ut supra vidimus, solum in facto homicidii debet quis in dubio se Irregularitatem tenere, non vero in aliis materiis. Vide, quæ dixi *lib. 1. in Decalog. cap. 3. §. 7. V. Legitimus.*

11. Ad illud prius, testibus Vasq. Covar. Tolet. quos citat, sequiturque G. Hurt. *de irreg. d. 2. diff. 17. n. 56.* Regin. *lib. 20. tr. 2. c. 78.* communis opinio tenet, se, dum de veritate querit debere, ut illegitimum, atque adeo, ut irregularitatem tenere, quia posset occurrere, quod inveniat, se verè illegitimum, atque adeo irregularitate affectum, celebrare. Verum ego legentibus considerandam offero doctrinam Caramuelis, *lib. 2. Theol. Moral. à num. 142 §. quæst. lib. 1. in Decalog. c. 3. §. 7. V. Matr. n. 4.* attuli, dicentis: conjuges bona fide tales, superveniente dubio de impedimento dirimente, interim, dum veritatem exquirunt, non privari facultate, quam bona fide possident, donec moraliter certò constet de impedimento. Videat ergo Lector, an id etiam in casu nostro affirmare possimus, quod idem cogitandum indicavi supra universaliter *c. 3. §. unic. n. 27.*

§. II. Qua ratione Dubitatio de illegitimo Natali removeatur.

1. **Q**ui natus est ex conjugata, præsumitur legitimus, nisi contrarium clare appareat, siquidem possidet tunc, esse filium ex matrimonio, is enim in Jure. *Quia Mater, ff. de in jus voc. filius est, quem nuptiæ demonstrant, & in dubiis, ut notat Menoch. de arbit. casu 89. n. 40. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 53. n. 3.* Mascard. *de prob. conf. 788.* Merolla *l. 1. d. 3. c. 3. n. 274.* aliique, semper præsumitur id, quod honestum est.

2. Rursus natus ex conjugata, cujus matrimonium sit invalidum ob aliquod impedimentum, sed tamen, vel uterque, vel etiam solus unus ex conjugibus inierit bona fide matrimonium, natus, inquam, ex tali conjugata filius, est legitimus, *C. Ex tenore qui filii sunt legit. C. Cum inter C. Prælatum, C. quod nobis eod.* Latè Sanch. *lib. 8. de matr. d. 34. à n. 46.* quia ob bonam fidem, saltem unius ex Parentibus, Ecclesia, quasi venerando faciem illam externam matrimonii, noluit filios ex eo natos reputare illegitimos.

3. Idque verum etiam, pendente lite de validitate matrimonii, & dum parentes, præcepto judicis, essent interim separati, & etiam si postea illud matrimonium declaratur fuisse invalidum. Ita Jura, *C. Ex tenore qui filii sunt legit. & DD. ut Sanch. loc. cit.* Giurba *ad consuetud. Mess. l. 1. c. 1. Gloss. 4. n. 61.* Maiolus *de success. leg. p. 1. q. 7.* Campan. *in divers. dub. 11. c. 13. à n. 140.* At tamen, sicuti hic reputatur filius legitimus, sic Parens reputandus sit legitimus Parens, ita, ut v. g. ejusmodi filio succedat, &c. negat Sanchez *loc. cit.* quem lege.

4. His tanquam certis præhabitis, tria sunt ad Natalium veritatem expiscandam diligenter expendenda. Primò, Rumor, seu fama. Secundò, Testimonium Parentum. Tertiò, Tempus Nativitatis filii.

Rumor, seu Fama.

Vbi.

De Expositis, Remissivè.

5. Si, cum sis filius conjugatæ, adsit Fama contra tua Natalia, legitimum te pronuntio, nisi aliud addatur. Ratio est, quia Rumor, & Fama nihil probant contra ju-

stum possessorem, nisi aliis administratis adjuvant, ut tu nunc possides, esse filium ex nuptiis, atque adeo esse legitimum. Si verò ignorentur tui parentes, vel ex his alter, vel sis expositus, tunc majorum vim contra te habet fama, sed tamen non tollit omnino dubium contra te sola, donec aliæ fortiores superveniant conjecturæ.

De Expositis, si quid scire amplius cupis. Legisti nostri *Dec. c. 3. §. 7. V. Legitimus.*

Testimonium Parentum.

6. Non teneris fidem habere, teste Hentio, *lib. 3. c. 1. num. 10.* Sayr. *de cens. lib. 6. c. 10. n. 37.* Ver. Quarta l. Joann. Præp. *de irregul. q. 5. dub. 16. n. 12.* Marti. affirmati, te esse illegitimum, etiam si morti proxima iuraveris, neque teneris habere fidem utrique parenti. Ita Alvar. in *C. per tuas, n. 4. de prob. ubi Glossa V. judic. & per Azor. in manu. de irreg. d. 2. p. 2. c. 6. num. 11.* ubi respondetur ad *c. Transmissa qui filii sunt legit. allatum contra nos à Sanch. mox citando, si idem asserant quicquid dicant Sanch. cens. d. 50. §. 4. num. 7. & Filiuc. tr. 19. n. 144. & n. 145.* nisi asserantur aliæ conjecturæ, probationesque, quæ essent, si mater probaret, vel tu scires, eam contra veritatem esse cum adultero, & Maritum graviter elio habuisse, vel, si pater ostendat, tempore, quo tu filium conceptus fuisti, se longè à Patria abfuisse, vel similia. Ratio datæ doctrinæ est, quia cum his administratis contra moraliter redditur tui natalis macula, at sine his super prævalere possit legitiui matrimonii, atque adeo tua pura nativitas.

7. Matrem eo tempore, quo conceptus, admisisse præter suum virum, etiam hominem alium, vel filium facit colore, corporis gestu esse valde similem adultero, & ejusmodi judicibus, quæ falsa esse possunt, non faciunt moralem de tua illegitimitate certitudinem. Vide hac loci disputata apud DD. Castrop. *l. 2. d. 4. n. 1.* Sanch. *de Conf. l. 4. c. 2. d. 1. & 2.* Santarellus *lib. 1. Variar. quest. 4. Verrie. tr. 3. q. mor. 45. & tr. 3. q. mor. 30. in nifi. Dec. l. 2. c. 1. §. 7. V. filius.*

8. Quid autem erit in sequenti casu? Ego clarescere nescio, inter meum patrem, matremque interuenit impedimentum dirimens, at ignoro, an bona fide contraxerint, si id enim scirem, jam essem legitimus, ut modo dictum est. At, quia hoc ignoro, & via nulla daret veritatem expiscandi, inquit, an me legitimum esse potare possim?

9. Respondeo, cum Suar. *loc. cit. sess. 4. n. 10.* Azor. *de cens. p. 7. diff. 3. dub. 10.* Bonac. *de cens. d. 7. q. 3. p. 4. apud* quia nemo debet præsumere delictum ab alio fuisse commissum, idemque, ut probabilius puto, cum Bonac. *loc. cit.* G. Hurt. *dub. 2. de irreg. diff. 14. num. 56.* Peyra. *de Irregul. Præ. l. 2. quæst. 2. c. 89. num. 106.* Coninch. *de Sac. disp. 18. dub. 12. num. 103.* Dian. *p. 4. tr. 2. ref. 59.* cum Suar. *loc. cit.* si unus tantum fateatur se mala fide contraxisse, sufficit enim tibi præsumere bonam fidem altero.

10. Sed quid, si uterque malam fidem fateatur? Respondeo, te debere illegitimum reputare, quia nunc ex una parte possidet impedimentum, atque adeo non est casus modo n. 5. dictus, quando certum erat, esse filium ex legitimis nuptiis, & ex alia parte, bona vel mala fides est difficilis probationis, nec aliter fieri potest, nisi ab operantium dicto: Si ergo ipsi parentes dicant, ipsis in hoc erit credendum. Ita philosophus Prates *loc. cit. num. 12.*

Tempus natiuitatis filii.

11. Si mulier filium pariat decimo, vel undecimo, post viri mortem, mense, præsumitur filius legitimus, immò, & talis viri filius, si nequeat supponi, nisi ex novis nuptiis legitimis esse, vel ex aliqua illicita copula fuisse natum. Ratio est, quia ex Aristotele de Nat.

animalium l. 7. c. 4. Hippocr. lib. de septimo, & octonostri partu. Valef. 2. epist. fed. 3. comm. 25. Mérol. lib. 1. d. 3. cap. 3. n. 376. toto illo tempore mulieres uterum gerere contingit.

12. Simili ratione, si meretrix nupit, & filium pariat septimo à nuptiis mense, natus reputatur, in favorem matrimonii, legitimus, nisi clara probatio sit in oppositum, quia ex medicis, & experientia, etiam septem menses apti sunt, ad integrum partum efficiendum.

§. III. *Qua ratione cessat illegitimitas, & consequenter hac irregularitas.*

1. **C**essat primò, per subsequens matrimonium legitime contractum inter Parentes. Secundò, an per professionem in aliqua Religione. Tertiò, an ex concessione Principis potentis legitimare? De singulis separatim.

De legitimo per subsequens matrimonium.

2. Natus es v. g. ex Berta, & Antonio solutis, nec ullo impedimento dirimenti alligatis quare tu es eorum filius naturalis. Ii deinde, puta post tuam nativitatem, legitimo matrimonio copulantur. Dico, te statim evadere verè, & propriè, & in omni rigore legitimum, etiam si dictum inter ipsos matrimonium fuerit post multos, & multos annos celebratum, & consequenter, dico, te aptum reddi ad Ordines, & ad beneficia etiam curata, etiam Episcopatus, atque ad successiones temporales; uno verbo, ad omnia, æquè, ac quilibet ab initio legitimus, sine necessitate petendi dispensationem, seu licentiam quamlibet à Summo Pontifice, vel ab Episcopo. Excipe tamen Cardinalatum, ob peculiarem constitutionem Sixti V. postquam Anno 1595. absolute volens, ne legitimatio per subsequens matrimonium se extendat ad reddendum hominem habilem ad Sacram Purpuram.

3. Hæc doctrina certa est, Ex C. tanta qui filii sint legit. & ex l. cum quis, C. de natural. liberis. Covarr. de Spons. p. 2. c. 8. §. 2. d. n. 21. Maiol. tr. 2. d. 172. & passim Doct. citat. à Barb. in Collect. addit. C. tanta, quando, inter tuam nativitatem, & eorum Matrimonium, nullum aliud Matrimonium interfit. Sed quid, si intervenerint alie nuptiæ? Eadem v. g. Berta, ex illicita familiaritate cum eodem Antonio, suscepit filium nomine Cæsarem, postea nupit Petro, quo Petro mortuo, nupit per secundas legitimas nuptias prædicto Antonio, evaditne legitimus Cæsar.

4. Respondeo cum Azor. p. 2. l. 10. c. 4. num. 5. Sayr. de Censur. l. 6. cap. 10. num. 19. Coninch. de Sacram. d. 18. dub. 13. num. 105. Pont. de matrim. l. 1. c. 1. num. 15. aliisque evadere legitimum, quia iam matrimonium hoc legitimum est, atque in nullo impeditur à nuptiis interdictis. Et nota, cum Sayr. l. c. num. 22. Covarr. l. c. num. 10. Maiol. de irregul. l. 1. c. 5. num. 9. tum pro hoc, tum pro antecedenti casu, satis esse, si matrimonium subsecutum sit, tantummodo ratum, quamvis nondum sit consummatum.

5. Petes, Si dictus Cæsar beneficium Ecclesiasticum, & Ordines accipit antequam Berta, & Antonius matrimonio copulentur, validene, & licite beneficium retinere poterit, subsecuto inter dictos suos Parentes matrimonio, & licetene poterit Ordinum usum exhibere.

6. Respondeo. Dividenda est petitio. Nam, quoad beneficium, qui sustinent irregularem invalide recipere beneficia, consequenter docere debent, invalide, & illicite ipsum ea retinere, etiam subsecuto matrimonio. Ratio est, quia actus semel invalidus per solam remotionem impedimenti, vel supervenientem habilitatem non validatur. Cum ergo hi teneant, invalide ab illegitimo, hoc est ab irregulari, acceptum fuisse beneficium, consequenter tenere debent, non posse revalidari

per supervenientem habilitatem legitimatatis, quam acquirit à subsequente matrimonio.

At quia non putamus supra, cum Præp. 3. p. 9. 1. de irreg. d. 3. num. 18. al. sique validam esse, quamvis illicitam eiusmodi receptionem, ideo consequenter hic concedimus, à superveniente matrimonio illam corroborari ita, ut licite incipiat possideri beneficium. Retentio enim beneficii in nostra sententia erat illicita solum ob impedimentum irregularitatis; hæc ergo subacta, non remanebit illicita. De fructibus beneficii antea perceptis, lege citatos.

7. Quoad Ordines, dico, cum Sayr. l. c. n. 30. Regin. l. 3. tr. 2. c. 2. n. 72. Dian. p. 4. tract. 2. ref. 59. posse prædictum Cæsarem eos, quamvis Sacros (quicquid alii sentiant) licite exercere, subsecuto inter eius parentes matrimonio, & ad alios ascendere. Ratio est eadem, quia eiusmodi actus solum erant illiciti ob impedimentum irregularitatis, quo per illegitimitatem Cæsar laborabat, à qua iam nunc est perf. & liberatus.

Hæc non admodum sunt controversa. Illa duo controuertuntur inter Doctores difficilius, alterum in matrimonio putativo, alterum in filio spurio.

An fiat legitima proles ex matrimonio putativo.

8. Si v. g. Berta, & Antonius dirimenti impedimento affecti, copularentur matrimonio sine dispensatione, idque bona fide, utpote ejusmodi impedimentum inculpate nescientes, dubitatur, an matrimonium solum putativum legitimum sit idoneum, ad reddendum legitimum Cæsarem eorum filium subsecuto ante dictum matrimonium? Ratio affirmandi esse potest, quia, ut supra vidimus, propter bonam fidem Parentum, proles, quæ subsequitur Matrimonium bona fide subsecutum legitima est, ergo etiam videtur legitima esse proles, quæ antecessit. Et quidem propter dictam rationem, ita sustinet Basilus. Pont. de matr. l. 1. c. 1. n. 13. favèrque Bonfè, de Cens. d. 7. §. 2. p. 3. n. 6 V. Addunt.

9. Respondeo. Et prius moneo duplici modo prædictum casum evenire potuisse. Primò, si Berta, & Antonius erant habiles ad matrimonium inter se celebrandum, quando conceptus, vel natus est filius, sed deinde supervenit impedimentum, propter copulam v. g. quam habuit Antonius cum sorore Berte, ex qua dictus Antonius, dictaque Berta facti sunt inhabiles, ad nuptias inter se celebrandas; celebraverunt tamen cum inculpabili utriusque, vel alterius ignorantia: atque in hoc casu Cæsar filius non fuit spurius, sed naturalis. Secundò, evenire potuit, si Berta, & Antonius erant inhabiles ad dictum Matrimonium eodem dicto tempore, quo natus, vel conceptus est Cæsar, quia v. g. erant consanguinei infra quartum gradum, & id inculpate nescientes, Matrimonium in facie Ecclesiæ contraxerunt, atque in hoc casu filius subsecutus fuit verè spurius.

10. Hoc monito, dico, tum in priore, tum multò magis in posteriore casu Cæsarem filium nequaquam evadere legitimum. Ita Mol. tr. 2. d. 172. Suar. de Cens. d. 50. fed. 1. num. 11. Ratio est, quia hæc prærogativa reddendi legitimum filium, datur Matrimonio, Tanta est (ait Textus cap. tanta, Qui filii sint legitimi, vis matrimonii. At prædictum Matrimonium putativum, Matrimonium non est. Rationi dubitandi facile occorro: Nam, quod Matrimonium bona fide putativum legitime filios post ejusmodi Matrimonium subsecutos, expressè habet in Textu, sed non est expressum, quod simile Matrimonium bona fide putativum legitime filios subsecutos ante dictum Matrimonium, & multò minus filios verè spurios, ex quibus est in secundo casu Cæsar.

An aliquando spurius legitime per subsequens Matrimonium.

11. Casum figuremus claritatis gratia, Berta, & Antonius consanguinei per illicitam copulam subsecipiunt Cæsarem

farem filium spiritum, deinde dispensationem obtinent, unde legitimum incunt Matrimonium. Quæro, an Cæsar fiat legitimus? Figura eundem casum hoc alio modo. Berta uxor Petri, & Antonius maritus Catharinæ per copulam adulterinam suscipiunt eundem Cæsarem filium utique spiritum. Postea mortuis Petro, & Catharina, unde remanentibus Berta, & Antonio solutis, celebrant fidem inter se secundas nuptias, & inquirunt à me, an Cæsar legitimitatem acquirat.

12. Aliqui absolute negant, alij concedunt: sed nisi distinguas, vel errabis, vel solidam tui dicti rationem afferre non poteris. Maxime enim sunt distinguenda duo tempora; vel enim prædictus Cæsar in utraque figuratone casus, & fuit conceptus, & fuit natus eo tempore, quo inter Bertam, & Antonium intercedere nequibat legitimum Matrimonium, vel quamvis fuerit conceptus dicto tempore inhabili; natus est tamen tempore, quo iam fuit sive per dispensationem, sive per mortem Petri, & Catharinæ ablatum impedimentum.

13. Hac distinctione præhabita, Dico primò, in priore dictæ distinctionis casu Cæsarem non fieri legitimum. Ratio est, quia, dum conceptus fuit, & natus ex Parentibus actu inhabilibus ad matrimonium, iam contraxit labem damnati sanguinis, nec ullum privilegium illarum maculam purgandi unquam à iure concessum est.

14. Dico Secundo, in posteriore eiusdem distinctionis casu Cæsarem fieri legitimum. Ita Molina, tom. 2. d. 172. n. 4. Sanch. l. 8. matr. d. 7. n. 19. & d. 4. n. 47. Merolla tom. 2. d. 4. c. 6. n. 128. Diana, p. 4. tr. 2. r. 59. V. Nota 2. aliaque. Ratio est, quia adest privilegium, seu ius, quod concedit per subsequens Matrimonium proli legitimitatem; quando proles, vel concipitur, vel nascitur tempore, quo Parentes erant habiles ad legitimas nuptias. Sed iam nunc Cæsar, si non conceptus est, tamen est natus dicto habili tempore; ergo, &c.

15. Favet dictæ doctrinæ Imperator, qui *Authent.* quibus modis natus efficitur §. reliqui in fine collat. 7. sic habet.

Cum dubitatur, utrum oporteat conceptus, an partus respici tempus, sancimus, ut non tempus conceptus, sed partus conspiciatur propter filiorum utilitatem. Si vero contingerit tales aliquas circumstantias casuum excogitari, in quibus est utilis conceptionis tempus illud valere magis præcipimus, quod utilis sit nascendi.

Audisti? Certè in nostro casu utilis est Cæsar in spectro temporis sui partus, quam conceptionis.

16. Verum Pontius de matr. l. 1. c. 2. n. 4. Suar. de cens. d. 50. sect. 1. n. 3. G. Hurt. d. 2. irreg. diff. 16. n. 56. Coninch. de sacr. d. 18. dub. 3. n. 105. alique qui nostram, & Molinæ sententiam impugnant, afferunt duos Textus contra nos alterum ex Iure Civili, quod certè attente consideranti nullo modo agit de casu nostro, alterum ex Iure Canonico, quem, quia indiget aliqua explicatione, hic rescribo.

Si autem vir (ait Sacer textus) Antea qui filij sunt legitimi, vivente uxore sua, aliam cognoverit, & ex ea prolem susceperit, licet post mortem uxoris eandem duxerit; nihilominus spurius erit filius.

Hunc textum pro se stare dicit Pontius, sed immerito, nam hic loquitur Pontifex de casu prioris partis nostræ distinctionis dumtaxat, quando scilicet filius, & conceptus, & natus fuit tempore illo inhabili. Patet, id enim clarè significant illa Sacri Textus verba (*ex ea prolem susceperit*) suscipere enim prolem, si grammaticè loqui & intelligere, ut oportet, velimus, non est conceptam solum prolem habere, sed insuper natam. Invet hic Latinitatis te non esse ignarum, & Nizolijum V. susceptus sine, id adnotantem religere.

17. Adhuc restat casus prædictis affinis. Quid enim si impedimentum cesset medio tempore? Enodamus planius; Berta ex Antonio consanguineo concepit per incestum; mox antequam Berta pareret, facti iidem sunt

habiles ad legitimum matrimonium per dispensationem. Verum ante ipsam partum tempus, ante est novum inter eosdem impedimentum duntaxat, quia Antonius cognovit Catharinam solum hunc, quo impedimento nondum per dispensationem ablatum acquirat legitimitatem, si ostenta sit dispensatio huius secundum impedimenti, validum incant Matrimonium Berta, & Antonias.

18. Respondeo. Acquirere mihi videtur, & Pontius l. 1. matr. c. 3. §. 2. quamvis enim id expresse non legatur in iure, ex illo tamen colligitur: videtur enim idem privilegium, quod conceditur filio eligendi tempus, præter conceptionis, sive sui natalis, sic habet, quod filius, si videtur, inquam, eidem concedi etiam privilegium eligendi medium tempus, quo gestatur in utero prædictus filius Berta, & Antonij medio illo tempore, quo porrabatur in utero fuit filius Parentum habili ad legitimum Matrimonium; ergo hoc egerit potius filius, ut gaudeat privilegio sibi utili acquiritur legitimum natalem ex subsequenti legitimo matrimonio inter parentes suos inito.

Idem colligitur ex Iure Civili institui de ingenuis. Quocumque tempore (ait Imperator) contigerit matrem liberam, sive conceptionis, sive natalitatis, sive concepti tempore, proles nascitur libera.

19. Quoniam ergo (ut ibidem habet Orationem ibidem n. 3.) in iure non minus curæ habetur de favore matrimonij, quam libertatis, ideo pari modo, si medio illo tempore fuerint Berta, & Antonius apti ad Matrimonium, filius acquiritur, esse filium naturalem, adeo adeo per subsequens Matrimonium acquirit, esse legitimum.

§. IV. De legitimo per Presbyterum Religiosum.

1. Tanquam fundamentum eorum, quæ sunt dicta præ oculis hic habet Textum, in quo præfationi religiosæ in religionis favorem, & ut ad aliam libes allicentur, hoc privilegium purificandi annu conceditur: quod licet à Sixto Quinto sublatum fuerit, fuit tamen à Gregorio XIV. restitutum, qui Sacri constitutionem ad terminos iuris communis potius reduxit.

Filij Presbyterorum (ait Textus, c. 1. de filiis Presbyterorum) ferè simile est c. 1. d. 36. & ceteri ex fornicatione nati ad Sacros Ordines, ne promoveantur, nisi ante Mortem fuerint, vel in congregatione Canonica regulariter habitantes: Prælationem vero nullatenus habentes.

Hæc Textus, cuius singulæ clausulæ sunt expendendæ.

Filij Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati.

2. Ignoro igitur cur aliquot Anton Ross. de legem l. 3. sine, dixerint, solum filios naturales, non vero spiritus hoc privilegio gaudere. Ignoro, inquam, nam filij Presbyterorum spiritus sunt. Omnes igitur, cum Sacra Decal. l. 5. c. 5. num. 9. Castrop. tit. 3. r. 16. d. 2. p. 8. n. 1. aliisque, participes privilegij pronuntia, sive sint spiritus ex Presbyteris, sive ex adulteris, sive ex incestibus, &c. Jam enim hi sunt nati ex fornicatione, quæ continetur inter ceteras luxuriæ species, & sanè id continetur communis ratio pro omnibus, & favor Religioni prædictus.

Neque hilum te dimoveat sola expressio Presbyterorum, id enim factum est ob magnam utilitatem: eo Ecclesiæ peccantes Ministros suos merito prosequitur.

3. Ignoro rursus, cur apud Castro & Sanch. l. 1. c. 1. qui affirmant, ex vi huius privilegij tolli per præfationem religiosam omnium irregularitatum species, excepta ea, quæ oritur ex Bigamia, & ex homicidio relictæ: ignoro inquam, nam manifestè solum loquitur reus cum Castrop. l. c. citante Lessi. de eiusmodi huius personarum defectum natalium de alijs ne verbum quidem. Vnde tamen quæ dicam c. 23. n. 7.

Ad Sacros Ordines ne promoveantur, nisi aut Monachi fiant, &c.

4. Ex hac clausula affirmant nonnulli, ut Sayr, de cens. l. 6. c. 11. n. 3, illegitimum posse quidem post professionem Religiosam ad Sacros ordines promoveri, at, si forte in sæculo fuit sine dispensatione promotus (utique cum peccato) non posse exercere ordinem dictorum actus sine dispensatione pontificia, quæ verba Textus concedunt quidem monachis, posse promoveri, non vero eodem in sæculo jam promotos posse ordinem actus exercere.

5. Verum rejicienda est hæc limitatio, secundum Sanch. l. 5. in Dec. c. 5. n. 10. Laym. l. 4. tr. 5. c. 10. n. 4. quia id conceditur per professionem illegitimus, quod eisdem, seclusa hac concessione, denegabatur, at denegabatur, tum promoveri, tum promotum posse ministrare. Et quidem, dum Textus solum excipit, ne iis prælatura conferatur, tacite concedit omnia alia, cum exceptio finiet regulam in contrarium.

Nisi, aut Monachi, vel in Congregatione Canonica regulariter viventes.

6. Quoniam Monachus, seu Religiosus quis dici potest. Primo, per ingressum in Religionem per modum educationis, ut loquitur Rodriq. t. 1. q. 13. ar. 4. quo quis antequam incipiat annum Novitiatum, animo ingrediendi commoratur in Monasterio. Secundo per ingressum in ipsum annum Novitiatum. Tertio, per ingressum in ipsam Religionem per professionem solemnem & potest addi. Quarto, per ingressum in Societatem Iesu post biennium Novitiatum, nuncupatis votis simplicibus, quæ licet non sint sollemnia, constituunt tamen ex peculiari Iure Societatis verum Religiosum. Quoniam, inquam, his quatuor modis potest quis dici Religiosus, inquirendum est hic, an per hos omnes ingressus acquirat illegitimus dictum Canonis beneficium puta imputari natalis purgationem.

7. Dico Primo, cum Suar. de cens. d. 50. sect. 5. n. 12. Sanch. l. 5. in Dec. c. 5. n. 12. Castrop. t. 3. tr. 16. d. 2. p. 8. n. 11. Gib. de irreg. d. 6. d. 3. n. 5. Non acquirit per primum, inquit, nec per secundum ingressum: quicquid dicat Rodriq. citatus, putans acquirere per utrumque: Ratio nostra evidens est, quia in hac Decretali, de cuius ut loquimur, & quam explicamus, conceditur hoc privilegium illis qui sunt Monachi: at per educationem, vel ingressum in Novitiatum nemo vero monachus efficitur, sed per illa probatur, ut fiat Monachus. Et quando dicitur (vel in Congregatione Canonica viventes) satis explicatur ex aliis iuribus, locutionem esse de perpetuo ibi degentibus. Non recte igitur Summator præsentis decretalis sic eam inscripsit (Illegitimus non ordinatur, nisi, ut Religiosus fiat) sed melius sic inscripsit Abbas (Illegitimus non potest ordinari, nisi Religiosus fiat).

8. Dico Secundo. Acquirat illegitimus hoc Natalium beneficium per tertium, & per quartum ingressum. Per tertium certa res est, quia professioni solenni conceditur hoc privilegium. De quarto facile probatur, quia Greg. XIII. Ascendente Domino, & probant Sanch. l. c. n. 13. & Castrop. l. c. n. 11. definitur eos, qui post biennium emittunt Vota, quamvis simplicia, in Societate, esse veros Religiosos. Vnde gaudent prorsus omnibus privilegiis, quibus alii professi gaudent.

An legitimatio per Professionem acquiratur ipso facto ?

9. His adnectendæ sunt duæ celebres quæstiones. Prima, An professio Religiosa concedat ipso facto hoc privilegium, an insuper, præter ipsam professionem, requiratur ministerium superiorum, quali applicantium suis professis hanc legitimatorem, ita, ut, donec accedat ejusmodi concessio, non possit dictus professus ordinibus initiari ?

Part III.

10. Respondeo. Bona venia P. Martini Prat. in manu. de Irreg. d. 2. p. 2. c. 8. n. 10. f. 143. latè id, sed in efficaci, ter probans, sentio cum Sach. loc. cit. & ipso facto per dictam professionem & per dicta vota biennii hoc privilegium concedi. Ratio mihi manifesta ducitur ex ipsis verbis allatæ Decretalis; Non promoveatur (inquit) nisi Monachi fiant: Ergo, si fiant Monachi, promoveri possunt. Cur ergo tu addis, expectandam esse aliam licentiam à tuis Superioribus concedendam ?

11. Dices cum Prate l. c. n. 12. Summi Pontifices, tum aliquibus secundum Sixtum IV. Prædic. & Min. Eug. 4. Congr. S. Iustine ap. Rodriq. t. 1. q. 13. ar. 6. Religiosis, tum Societati secundum Paulum III. licet Debit. concesserunt peculiare privilegium, ut possint dispensare cum suis Professis in defectu Natalium; ergo supponitur necessaria ejusmodi dispensatio à Superioribus concedenda; si enim ex vi juris communis præsentis Decretalis, quam explicamus, concessa absolute Religiosis fuisset Natalium purgatio, cur fuisset privilegium ipsorum Superioribus concedendum ?

12. Respondeo. Per privilegium allatæ Decretalis non tollitur adequatè defectus Natalium; Excipitur enim receptio Prælaturæ. Hæc ergo concessa est per novum privilegium à Summis Pontificibus. Adde, multa ejusmodi privilegia frequenter concedi, ad tollendos scrupulos, vel pro amplectentibus opinionem contrariam, ut à nobis notatum sæpe est in opus. de Sac. Miss. l. 1. c. 2. §. 1. n. 11. ex Suar. de Euch. d. 8. l. sec. 23. V. Quarto addendum. Castrop. t. 2. tr. 7. d. 2. p. 4. n. 6. aliique.

An legitimatio per Religionem perseveret in Religioso ad sæculum forte revertente ?

13. Altera celebris, & certè utilissima quæstio hic se offert illa, quam in præsentis titulo proposuimus, in qua certa sunt duo, tertium vero est controversum.

14. Certum est Primo, eum, qui ad sæculum redit ex eo capite, quod probaverit, suam professionem esse nullam, nullâ ratione hoc privilegio gaudere in sæculo posse. Patet, quia neque gavissus est in Religione, cum vere nullam professionem emisisset: Professio enim apparens, (ut rectè advertit Lez. V. Irreg. t. 1. Ref. 311. non habet vim extinguendi Irregularitatem ex impotis Natalibus contractam. Immo non solum dictos illegitimos, sed quoscunque revertentes ad sæculum ex eo, quod nullam suam professionem probaverint, si fuerint ordinati in Religione ad titulum Paupertatis, esse suspensos, supra lib. 7. de Ord. c. 6. §. 3. n. 4. notavimus.

15. Certum est Secundo. Eum, qui ad sæculum ejicitur, ita, ut remaneat ligatus votis Religiosis, sicuti ejici solent Incorrigibiles, hoc privilegio frui. Sicuti enim remanet in ipso sollemnis professio, ita effectus ipsius, nempe extinctio Irregularitatis in eodem remanere, necesse est. Adverte tamen, adesse Decretum 21. Sept. 1624. ap. Donatum de Regal. tr. 8. q. 7. & q. 35. n. 7. & 8. Sacre Congregationis, quo omnes electi à Religione, & extra illam degentes, sunt perpetuo suspensi ab Ordinum exercitio, nec Ordinari possint in hoc dispensare.

16. Controversum autem est, An Religiosus Societatis, qui post biennium emisit vota simplicia, quique, ut supra diximus, defectum Natalium per hæc vota purgavit, an, inquam, ut solutus, ut sit, ejus votis, dimittatur ad sæculum, amittat privilegium legitimati Natalis ?

17. Respondeo. Non amittere, docet Sanch. l. 5. in Decal. c. 5. n. 14. & Barbosa, de Iure Eccl. l. c. 42. n. 192. quia ex una parte extincta fuit ejusmodi Irregularitas per illa vota, & ex alia, nullum vestigium in Iure est, quo probari possit, eam reviviscere, & iterum hominem illum commaculare.

Amittere docet Turrianus de Censur. d. 75. dub. 2. Hier. Rodr. de 76. n. 7. Diana p. 4. tr. 2. ref. 66. cum aliis, unde illud, nec posse suscipere Ordines, nec ministrare in susceptis, affirmat. Ratio est, inquit, quia privilegium hoc statui Religioso concessum est, ergo, eo cessante, & illud cessare oportebat. Neque mirum, si in mutatione

O

ratione

ratione status personæ, mutetur etiam personæ privilegium, sic enim V. dua, ac Pupillus, si illa Maritum, hic majorem ætatem acquirat, amittunt privilegia illis statutis competentia. Quod si dicas, novum id esse, ut semel data dispensatione de irregularitate, hæc iterum revertatur.

Respondet, ad novum hoc genus Votorum, per quæ efficitur quis vere Religiosus, & tamen dissolvi ea possunt, ex parte superiorum, debuisse novum genus dispensationis connecti juxta mentem Legislatoris concedentis eam statu Religioso, non vero ei, qui liber à prædicto statu recedit.

18. Hæc opinio posterior apparet mihi, & Gibalino de irregul. cap. 6. quest. 3. num. 6. probabilior; priorem tamen tutam, & probabiliorem esse, idem Gibalinus fatetur.

19. Denique alius casus excogitari, imò, & esse non difficulter posset, si Summus Pontifex Religioso Professo impurotum Natalium concederet ob bonum aliquod publicum, ut omnino à Votis liber reverteretur ad sæculum, An prædictum privilegium amitteret, ita, ut sine nova dispensatione non posset ministrare in ordinibus si quos haberet, vel eos recipere, si non haberet?

20. Respondeo. Non amittere, suadent rationes modo dictæ à Sanchez, & Barbosa. Adde dispensationem Pontificis, cum sit Summi Principis, atque in præsentia hæc sit ob bonum publicum concessa, videri ampliandam, atque adeo includere & hunc favorem, de quo loquimur.

Amittere suadent rationes modo dictæ Turriani. Adde, cum hæc sint duo privilegia, alterum redeundi ad sæculum, alterum suscipiendi ordines, vel ministrandi in illis, concessionem unius non inferre concessionem alterius. Vtrique ergo sententia mihi videtur non improbanda.

Prelationem vero nullatenus habeant.

21. Perplacet mihi consideratio Castropal. t. 3. tr. 16. d. 2. §. 8. num. 9. docentis, solam prælationem negari illegitimis ascitis in Religionem. Quare quæcumque alia officia, etiam Beneficia, nec simplicia solum, quod plures sponte concedunt, verum etiam, curata, quæ prælationem secum non afferunt, concedi illis sine alia dispensatione possunt. Ratio est, quia solam prælationem Sacer Textus excludit. Addit tamen Castropalaus duo. I. c. Primo, in praxi sequendam esse communem sententiam excludentem prædictos à Beneficio curam animarum habente. Secundo, ex hac legitimatione procedente à professione Religiosa, illegitimum non fieri aptum, ad succedendum bonis Paternis, quia nullibi id conceditur, adducitque Suarium, Covarr. Sanchez contra nonnullos, quos iidem citant.

22. Nomine autem Prælationis (utique S. iac. Sanch. Castropal. citati, sive extra, sive intra Religionem, quia nihil distinguit Textus) veniunt illa omnia officia, quæ adnexum habent jurisdictionis usum in subditos. Ejusmodi funguntur Abbas, Prior, Guardianus, Præpositus, Provincialis, Generalis. Quare prædictus illegitimus, qui professionem emisit, poterit esse procurator, præfectus alicujus ministerii, minister, Edictus, Magister pueri Novitiorum, imò, & habere quodcumque munus, cui cura, & jurisdictio competat vi delegationis. Lege citatos. Non potest tamen esse Vicarius Generalis Episcopi, quia Vicarius est dignitas habens ordinariam jurisdictionem, ut ex Rodr. Sanch. & Barb. notat. Gib. de irreg. c. 6. §. 3. n. 9. fin.

23. At quid de munere Abbatissæ, seu priorissæ, quod certe est munus prælationis in jure, C. inderm. §. Sane de elec. in 6. ut notat Bar. l. 1. n. 43. C. de dignit. l. 12. & Dec. l. Fern. n. 8. ff. de jur.

Respondeo. Putant nonnulli, ut Rodr. t. 1. q. reg. 13. art. 21. Portella in dub. Reg. V. Abbat. Diana p. 4. tr. 2. ref. 101. illegitimam monalem posse sine dispensatione eligi in Abbatissam, seu Priorissam. Ratio est (inquiunt) quia in jure prohibente prælaturas illegitimis Religiosis nunquam fit mentio femininarum. At (sicuti habetur in

eodem jure C. Generali de elec. in 6. ad illas octo (quæ essent hoc) non extenduntur, nisi de iis expresse mencio fiat, ergo &c.

24. Confirmatur Primo, quia in metu Sixti Quinti ductus ad terminos juris communis à Gregorio XIV. n. 19. missis, ut creati Abbatissa possint.

25. Confirmatur Secundo, quia testatur Sella in selec. Can. c. 29. n. 24. decisum fuisse in una Cardineum anno 1581. illegitimam esse posse Abbatissam sine Pontifici Summi dispensatione.

26. Nihilominus judico cum Barb. in collat. cap. 1. de filiis Preb. Sayr. de cens. l. 6. c. 11. n. 3. sine Sanch. Fern. c. 4. n. 7. Sanch. in Decal. l. 5. c. 5. num. 19. Vbi, quid dicit Virg. Bigama. Castrop. t. 3. tr. 16. d. 2. p. 8. n. 11. & alios non posse. Ratio est, quia in monialibus militant eadem rationes, deest timor imitationis incontinentie Patrum, & esse indecorum, & periculosum, prædicti illegitimas, quæ rationes militantes in viris; quando autem eadem prorsus est ratio, etiam in odii, par esse, eandem resolutionem, fuisse probat Decius. Ex quibus patet argumentum prioris sententiæ.

27. Ad primam confirmationem clara est responsio. Cum enim ea Sixti V. constitutio sit jam revocata ad terminos juris communis; In jure autem concurren repellantur femine illegitimæ à prælaturis propter identitatem rationis cum viris, ut jam dictum est, sequitur nunc, illegitimas moniales non posse ad Abbatissam munus assumi. Adde evidens signum esse in jure repelli illegitimas ab hoc munere, quandoquidem, ut ille posset admitti, necesse fuit, ut Sixtus expresse id per illam suam constitutionem tunc declararet.

28. Ad secundam confirmationem. Respondeo, nihil inferri contra datam doctrinam: Decisio enim illa talis dicit, posse sine dispensatione Pontificis, sed non negat adhibendam esse dispensationem Prælatorum.

29. Hanc responsionem melius intelliges, si accideris Religiosos, ut modo n. 12. dictum est, habere privilegium, ut eorum Generales, & Provinciales possint dispensare suos professos illegitimos ad prælaturam. Item ergo privilegium habent Moniales, teste Rodr. t. 1. q. Reg. 13. art. 6. & 23. ut nimirum, si sint exemptæ, illi Provincialibus vel Generalibus, si vero sint non exemptæ, à suis Episcopis in hoc dispensari possint. Est enim communis doctrina, legem statuentem de Maribus tendi ad feminas, quando materia, de qua agitur, appertinet ad utroque. Hoc posito, jam clare intelligitur decisum fuisse, illegitimam posse esse Abbatissam in dispensatione Summi Pontificis; potest enim esse in privilegio, (non quidem ex vi juris communis) live Summi Pontificis immediata, sed semper cum Summi prælatorum dispensatione.

§ V. De legitimatione per rescriptum Principis.

1. Legitimatione concessa à Principe differt à dispensatione ab eodem concessa: hæc enim, secundum Mol. tr. 2. d. 172. n. præfert. §. Lotter. de Benef. t. 1. d. 2. d. à n. 116. alique ap. Covarr. de spons. p. 2. n. 8. §. 8. n. 5. de cens. d. 50. sect. 5. n. 7. relicta illegitimitate, habent potentiam hominem ad aliquem effectum, ad quem antea erat inhabilis, ut, si illegitimo concedat Pontifex, non possit ordinari. At legitimitas tollit omnino inhabilitatem unde fit est absoluta, seu totalis, concedit omnes effectus qui legitimo solent convenire. Dixi (si est absoluta, licet nam potest princeps aliquem legitimare, sed velle, ut non omnes effectus conveniant sic legitimo, sed fecit Pontifex legitimando profectum in Religione; quæ tamen noluit, ut effectus acquireret Prælatum ea illi legitimatione connecreretur. Et Jura Civilia, quævis naturalem filium legitimant per subsequens matrimonium, tamen Sixtus Quintus noluit, ut haberetur effectus acquirendi dignitatem Cardinalissimam, ut supra indicavimus. Merito ergo absolutam legitimationem

ut distinctam à dispensatione, sic Tuschus V. Legitimat. concl. cum aliis describit.

Et dicitur Principis quod, extincto impedimento illegitimitatis, restituitur quicquid primariis Natalibus, si ab ipsa sui conceptione fuisset legitimus.

2. Quoniam vero legitimatio cum sit favor Principis tollens impedimentum, est amplè interpretanda, dispensatio autem, quia remanente impedimento, restringit leges affigentes multos effectus tali impedimento, est strictè interpretanda, ideo valde diligenter sunt verba Principis perpendenda, ex quibus colligatur, an referri prout continetur legitimatorem totalem, an legitimatorem restrictam, an dispensationem.

3. Et quidem, si Princeps absolute dicat; *Legitimo te ad omnia*; & nihil addat, quod restringat, manifestè est totalis legitimatio. Si vero verba Principis prius significent legitimatorem, & deinde addant restrictionem, erit legitimatio quidem, sed non totalis, ut, si Princeps dicat: *Legitimo te prout vis, dummodo ad talem dignitatem non assumaris*; Vel: *legitimo te, sed talem effectum legitimatorem non habeas*. At, si verba eiusdem Principis in eadem oratione dent legitimatorem, & simul restrictionem, tunc erit dispensatio, ut si dicat *Legitimo te ad Beneficia, & dignitates, non autem ad Beneficia curata*. *Legitimo te ad Ordines tantummodo Minoris*, &c. Sed hæc minutius, lege apud Sanchez lib. 8. de matr. disp. 7. Mol. Covarr. Lotter. l. c. Suar. de cens. d. 50. sect. 5. à n. 7. aliosque.

4. Illud denique hic adverte diligenter, sed videndum latius apud citatos, cum Princeps sit alius secularis, qualis est pro hac re nostra Rex v. g. alius Ecclesiasticus, qualis est Summus Pontifex, adverte, inquam, legitimatorem, etiam absolutam concessam ab altero ex his Principibus non tollere omnes effectus illegitimationis, sed eos tantum, ad quos se extendit eius Principis auctoritas: neque enim legitimatus à Rege poterit ordines suscipere, quia Rex non est supra ius Canonicum, nec legitimatus à Pontifice poterit succedere in bonis, vel officiis temporalibus, extra loca ipsi Pontifici temporali iurisdictione subiecta.

§. VI. De Dispensatione illegitimi.

1. Emanante, ut modo diximus, illegitimitate, potest Princeps dispensare illegitimum, ut non obstante tali impedimento, aliquem, vel aliquos actus exercere possit, à quibus per illegitimationem erat arcendus.

2. Dispensatio autem, quamvis sit beneficium Principis; est tamen, ut modo item innuimus, stricti iuris, & odiosa, hoc est strictè debet intelligi. Ita Sanchez. l. 8. de matr. de i. n. 3. & n. 10. Suar. de leg. l. 6. c. 10. præf. n. 4. & c. 11. præf. n. 10. & pluribus ornat Tusch. V. legit. concl. 220. Meroll. l. 2. d. 4. cap. 6. à n. 38. Principis enim Beneficium tunc latissimè interpretandum est, quando continet præiudicium solius concedentis, concediturque præter ius, non vero, quando conceditur contra ius, qualis est dispensatio, de qua nos loquimur, quæ conceditur relaxando iura latè contra illegitimos, quos ipsa iura irregulares constituunt.

3. Labor igitur noster in hoc §. erit, ut videamus, quæ restrictione, vel ampliacione (quando verba non sunt clara) intelligenda sunt eiusmodi dispensationes circa irregularitatem, de qua noster est sermo. Nec id melius effici posse video, quam subdendo sequentia, quæ ex data doctrina colliguntur; & adverte, hæc omnia usui esse, non solum pro dispensatione irregularitatis ortæ ex illegitimo Natali; verum etiam ex quocunque alio capite; hic tamen signate ponuntur, quia frequentius pro hoc capite peti, & concedi eiusmodi dispensationes solent.

Signa dispensationis amplæ, vel strictæ.

4. Primo enim dispensatus ad ordines (si nihil aliud Pars III.

addatur) intelligitur solum dispensatus ad primam Tonsuram, & ad minores. Ita Sanchez loc. cit. num. 27. Dico (si nihil aliud addatur) nam, si notum dispensanti fuerit, petentem dispensationem fuisse ordinibus Minoribus initiatum, intelligitur de omnibus Maioribus. Ita Sanchez ibid. secus dispensatio nihil operaretur, & esset inanis.

5. Secundo, dispensatus ad ordines, atque adeo, ut dictum est, ad minores, non ut habet idem ibid. intelligitur dispensatus ad Beneficia, quia, est res separabilis Ordo Minor à Beneficio, unde non sequitur, concedi hoc, si concedatur illud.

6. Tercio, Dispensatus ad Beneficium intelligitur solum dispensatus ad Beneficia simplicia, lege Barbos. de Pot. Ep. Alleg. 45. n. 7. Lotter. de Reg. Benef. l. 2. quæst. 48. num. 153.

7. Quarto, Dispensatus pari modo ad beneficium, non intelligitur, nisi ad simplex, non vero ad curatum, nec ad Canonicum, nec ad dignitatem Ecclesiæ Cathedralis. Ita ibidem ibid.

8. Quinto, Dispensatus ad Beneficia secularia non intelligitur dispensatus ad regularia, etiam si ipse fiat regularis, lege Samuel de cler. T. 2. d. 6. contr. 23.

9. Sexto, Universaliter dispensatus in uno aliquo genere determinato v. g. ad dignitates, non intelligitur ad Beneficium curatum. Ita Azor. p. 2. l. 6. c. 3. q. 10. Barbos. de potest. Episc. alleg. 45. num. 11. & 13. dignitates enim in Cathedrali, vel Collegiata non includunt curam animarum.

10. Septimo, Dispensatus ad dignitates, etiam si dicatur: *Dispensato te ad omnes dignitates*, non intelligitur ad Episcopatum. Ita Azor. l. c. q. 8. Bard. l. n. 14. Episcopatus propriè non est dignitas, sed culmen dignitatis, licet, & probabile contrarium admitat, & certè merito, Mer. T. 2. d. 4. c. 6. n. 59.

11. Contra, Dispensatus ad omnes ordines intelligitur etiam de omnibus Sacris. Ita Sanchez. ibid. num. 26. Dispensatus ad ordinem superiorem v. g. Diaconatum intelligitur etiam de inferioribus v. g. de Subdiaconatu, non vero de superiore v. g. de Sacerdotio. lege Sayr. de cens. l. 6. cap. 11. n. 20.

12. Dispensatus ad Clericatum, seu, ut fiat Clericus, intelligitur ex Sanchez. l. c. n. 26. de omnibus Minoribus, licet intelligi solum de prima Tonsura teneant aliqui, ut Mer. T. 2. d. c. 6. n. 43.

13. Dispensatus ad ordines Sacros. Ita Sà V. disput. n. 14. Sanchez. l. c. n. 48. Meroll. l. c. n. 48. Castrop. T. 1. n. 3. d. 4. p. 9. n. 4. Intelligitur, etiam de Beneficio simplici, quia Ordo Sacer ex iure semper debet, ex Trid. sess. 21. de Ref. c. 2. conferri possit titulum Beneficii; habens enim Patrimonium, vel Pensionem, solum ex dispensatione Episcopi potest, & eodem Concilio, promoveri.

14. An dispensatus ad beneficium maius possit legitime suscipere beneficium minus v. g. dispensatus ad Episcopatum possit suscipere dignitatem Cathedralis Ecclesiæ, vel, dispensatus ad Archiepiscopatum possit suscipere Episcopatum, discrepant Doctores. Negant Sanchez. l. c. n. 32. Sayr. de cens. l. 6. c. 1. n. 22. p. 30. & 30. alique. Concedunt multi apud eundem Sanchez quos sequitur latè Prat. in man. de irreg. d. 2. p. c. 10. n. 19. Id videt latius apud dictum Sanchez. & apud Meroll. l. c. n. 66.

15. Sed adhuc quæres primo, an dispensatus ad Beneficium intelligatur dispensatus ad pensionem?

Respondet. Nobis, qui sustinemus probabile esse, supra cap. 6. §. 3. n. 10. Irregularem posse acquirere puram pensionem, etiam Ecclesiasticam facilis est huius quæstionis resolutio. Dicimus enim superfluum nobis esse quæreret, an dispensatus ad beneficium intelligatur dispensatus ad puram pensionem; Nos enim negamus ad acquirendam pensionem, opus esse dispensatione. In sententia eorum, qui id non admittunt, is quærat, cui ortum est id quærendi.

16. Quæres secundo, Si orator, id est is, qui petit dispensationem, postulat absolute dispensari sibi in defectu

O o 2 Natalium

Natalium, & Pontifex absolute respondeat: (dispensamus) quomodo interpretanda est huiusmodi dispensatio?

Respondeo. De rigore iuris strictè, atque aded ad unicum tantum actum, seu effectum, puta solum ad Ordines Minores, propter rationem modo *num. 2.* dictam, at de stylo Curie, large, atque ad omnes effectus, quos Pontifex potest. Ratio est, quia Pontifex nunquam solet dispensare sic absolute (dispensamus) nisi, quando vult habitum reddere Oratorem ad omnes effectus, à quibus irregularis arcebat. Et sub hac distinctione interpretandi sunt *Suar. de cens. d. 4. l. 1. sect. 3. n. 3.* Sanchez *l. c. n. 28.* Castrop. *l. c. p. 10. n. 2.* Merol. *l. c. n. 47.* & alij, dum dicunt dispensationem absolute datam concedere omnes effectus.

§. V II. Quid exponere debeat illegitimus, quando petit dispensationem.

Vbi

De illa clausula (Dummodo incontinentia Præternaturalis imitator non sit.)

1. Quamvis, spectato iure, aliqua posset tacere Orator, seu postulans dispensationem Natalium, spectato tamen stylo Curie, qui certè, ne in multis ambiguitates, & scrupulos involvatis, est observandus, scito hanc dispensationem non subsistere firmiter, nisi exprimat defectus, super quo dispensari debet, omnesque illius qualitates, quibus moveri Pontifex potest ad gratiam concedendam, negandamve. Quare exprimendum est, an parentes fuerint soluti, an coniugati, an Voto solemnium Castitatis adstricti, an per adulterium, vel sacrilegium ex utraque parte patratum, an per incestum ex affinitate, vel consanguinitate, & quo gradu. Ita *Pyr. Corradus in praxi dispens. l. 3. c. 1. Samuel. de elec. contr. 22. fol. m. 400.* Leand. de irreg. d. 4. q. 61. & 62. alique.

2. Addit *ibidem* Corradus, id etiam esse quododiendum ab iis, qui petunt dispensationem à suis superioribus regularibus, quando hi gaudent privilegio legitimandi suos. Sed *Leander loc. cit. q. 84.* probabile iudicat, tunc qualitatem illegitimationis non necessario explicandam, quia superiores regulares semper intendunt tollere absolute hanc irregularitatem ex quacumque tandem causa proveniret. Certè id probabile esse, insinuari nolo.

3. Huc per occasionem reducamus explicationem illius clausulæ, quæ solet apponi in rescripto huius dispensationis, scilicet (Dummodo incontinentia præternaturalis imitator non sit.) Nec profecto alia explicatio requiritur, nisi, ut videamus, an conditionem importet, ita, ut, si ea non servetur, nulla sit dispensatio.

4. Respondeo. Mandosius de signat. Gratia super defectu natali. Vide etiam *Lotter. de re Benef. T. 1. l. 2. q. 48. n. 137.* dicit, non inducere conditionem; si enim esset conditio, infinita (inquit) dispensationes nullæ redderentur. *P. Præter loc. cit.* censet incontinentia, si sit notoria, dispensationem sub dicta clausula, fore nullam, nihilque Oratori favere, quia notoria incontinentia maximè est detestabilis Ecclesiæ, at fore validam, ait, atque Oratori favere, si sit occulta.

§. VIII. Quis dispensare potest in irregularitate ex defectu Natalium?

1. De Supremo Pontifice non est dubium. De Prælati Regularibus, & de Commissario Bullæ Cruciatæ innui supra *c. 15. §. 1.* Nunc ergo solum est de Episcopis agendum.

2. Dico primo, nec Episcopum, & consequenter nec Capitulum, Sede Vacante, nec Vicarium Generalem, &c. posse dispensare illegitimum ad ordines Sacros, nec ad Beneficia Sacros Ordines requirientia. Patet id ex universali doctrina, qua inferior non potest dispensare in lege superioris, &c.

3. Dico secundo, posse tamen Episcopum, cum ad primam cumque Alio timo fuit Dico. sic etiam ex capla demarata, ut item ad illa Beneficia simplicia, quæ non requirunt in accipiente, nisi primam Tonsuram, vel dicitur ex *de filiis Presbyter in 6.* ut communiter notatur à Doct. ribus, ut *Suar. de cens. d. 40. l. 1. §. 1. n. 2.* *Suar. de cens. d. 40. l. 1. §. 8.* *Lotter. de re Benef. T. 1. l. 2. q. 48.* *Goges de Presbyteris in 6.* Imò si ad sit aliquod Beneficium simplex, non ex iure communi, sane, quia Episcopus potest in suo statuto ex causa dispensare, poterit item ex causa admittit illegitimum ad tale Beneficium.

4. Sic, quia sæpe id non advertunt Episcopi, illud moneo, quod alibi universaliter dictum est, nempe ad dispensationem expediendam circa disposita à iure debent multo magis adesse causam rationabilem, secus imitari esse, nec solum illicitam, ad eam enim, quæ sunt iuris communis, non habet Episcopus absolutam potestatem.

5. Dixi (sua Dico. sic) ut notarem, suo familiari naturali, si is fuerit alterius Diocesis, non possit Episcopus hanc dispensationem conferre: sunt enim duo privilegia admittit illegitimum ad ordines, & dispensare eodem in Natalibus. Quare, quamvis Episcopus illud possit; non potest hoc, quia potestas dispensandi, non tendit ad diversa, quæ separata subsistere possunt, & separatis non fit illatio. Ita colligitur ex *C. ad iustitiam de Decimis.*

6. Non nego tamen, posse Episcopum huius Diocesis, admittit ad Beneficium simplex, cum, qui à suo Episcopo fuit dispensatus ad ordines Minores, nullo fuit rite initiatus, quia tunc impedimentum illegitimi sanguinis iam rite ablatum à suo Episcopo, quod hanc effectum fuit.

7. Ex dictis sequitur, posse ut vult *Barb. de p. Ep. p. 2. alleg. 45. n. 22.* *Bellet. de p. Cleric. p. 1. tit. de dispens. Cler. §. 3. n. 27.* Episcopum dispensare illegitimum ad Canonicatum Ecclesiæ Collegiatæ, etiam indigne, non requirunt ordinem Sacrum, & dimidias portiones, & ad inferiora Beneficia Ecclesiæ Cathedralis, etiam si huius accessione sit adiuncta animatum cura: hæc enim sunt Beneficia ex se simplicia.

8. Contra, sequitur, non posse Episcopum dispensare prædictum ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis, qui Tridentinum *sess. 44. c. 12. de Refor. his Canonibus* adnexuit ordinem Sacrum. Cum ergo Episcopus non possit dispensare illegitimum ad ordines Sacros, nec potest ad eiusmodi Canonicum. Imò puto ap. *Barb. l. c. n. 31.* & *Sayr. l. c. 15.* (quicquid cum *Prælat. c. alij* communiter dicant) etiam ante Trident. & nunc, ubi Tridentinum non esset receptum, non posse. Ratio est, quia, cum Canonici longe præstant Beneficiis simplicibus, & ceduntque proximè ad dignitatem, nam propterea in Canonici sunt de Concilio Episcopi, admittuntur ad eiusdem osculum, vocantur ab eodem fratres, eliguntur in Iudices Conservatores per privilegia Mendacitatem, iisdem committuntur rescripta Pontificia, &c.

9. Superfunt duæ difficultates. Altera, an cum illegitimo promotus ad ordinem Sacrum bona fide, post Episcopum dispensare, ad illum exercendum, & ad ultiores suscipiendos?

10. Respondeo. Quamvis *Navarrus lib. 1. Con. Tr. de filiis Presb. conf. 4. n. 2.* *Castri. l. 6. d. 6. de cens. q. 9. n. 10.* *Laym. l. 2. tr. 5. p. 5. c. 5.* alique concedant; tamen in ego, & *Suar. de cens. d. 40. l. 1. §. 1. n. 2.* acquiescere non possumus, quia bona fides æquè in hoc, atque mala, non tollit impedimentum illegitimi Natalis. Qua ratione ergo poterit inferior Papa illi dispensare? Contrarium tamen hoc est *Navarrus* opinionem non improbabilem esse, pro hoc est *Dian. p. 10. tr. 1. r. 24.* cui tunc ego suffragor, quando aliquam in viam significaverit, unde, ad probabilitatem hanc inveniendam, penetrare valeamus.

21. Dices. Ecclesiæ hunc ligatum bona fide Sacra co-

inibus non praesumitur, nolle admittre ad ceteros?

Respondeo, id nihil aliud probat, nisi facilitatem obtinendae dispensationis à Summo Pontifice, non vero concessi nem potestatis dispensandi in Episcopo, nisi forte ex universalis doctrina, quando necessitate urgente, aditus ad Pontificem haberi non possit. Sed in re, de qua agimus, quando tanta necessitas?

12. Altera difficultas. An Episcopus post Trident. possit dispensare ad Sacros Ordines, &c. hominem ex occultae copula illegitimum.

Respondeo. Ita putant nonnulli ut Piar. de irreg. q. 1. n. 331. Peyr. de Pr. l. Rel. q. 2. §. 5. 9. c. 143. Layman. l. 1. n. 5. §. 5. dicens, id esse probat. Gerunda de Episcopatu l. 2. d. 5. c. 2. n. 7. Cornetius, Avila, Pellicz. apud Dian. l. c. qui hanc sent. probal. item vocat, quia Tridentinum concedit Episcopis posse dispensare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto: sed iam dicta irregularitas est ex delicto occulto parentum, ergo, &c.

13. Verum hic difficultas firmus nullo modo est, teste Suar. d. 50. de Conf. sess. 5. n. 5. Coninch. Nav. Castropal Dian. l. c. siquidem ex contextu Tridentini illud (ex delicto occulto) intelligitur de delicto proprio, non alieno.

CAPUT XVIII.

De Irregularitate ex Hæresi.

§. I. Quinam, ratione hæresis, irregularitate afficiantur?

1. Hæresis formalis publicæ, ut item Apostasia, quæ dictam hæresim involvat, siue hæ sint commissæ à Clerico, siue Laico, directi in iure irregularitatem, nullus ignorat. Tunc vero est hæresis formalis, quando voluntarie negat aliquem fidei articulum, tunc publicæ, quando crimen est notorium, vel per evidentiam facti, vel per iudicis sententiam, vel per propriam confessionem in iudicio.

2. Per hæresim autem occultam, quamvis externam, admodum probabile est, nullam irregularitatem incurri (nam per solam internam nullam incurri, certum est ex alibi universaliter supradictis) Ratio dictæ probabilis est, quia iura semper loquuntur de publica, & ex alia parte, ut ad satisfactionem, sæpe monuimus, irregularitas non incurritur, nisi in casibus iure expressis. Ita Doctores non pauci ut Sayr. Avila, Hent. cum Laym. l. 1. tract. 5. part. 5. cap. 4. num. 21. alisque cum Theol. V. Hæresis cap. 1. & Barb. in T. ident. sess. 2. cap. 6. de Reform. contra Sanctarellum, de Hæres. quest. 192. num. 67. alioque apud Dianam part. 4. tr. 2. c. 46. & Castrop. l. 1. tr. 4. d. 4. n. 4. Quia Doctores advertunt ipsi hæresi annexam esse suam irregularitatem, etiam præscindendo ab infamia, licet Gibalino, de irreg. cap. 5. §. 2. alisque ab ipso citatis placeat, non esse annexam, nisi ratione infamiae, quod non credo.

3. Nota, hanc irregularitatem, in quam labitur hæreticus, esse ex se perpetuam, ac durat, etiam post penitentiam, & etiam post dictæ hæresis abiurationem. Solum ex quodam Textu colligit Hurtadus loco mox citando Clericum conversum ab hæresi, licet non possit ascendere ad alios Ordines, posse tamen sine dispensatione suscipere uti. Sed id negat Cast. de Conf. d. 6. p. 39. §. 4. num. 2.

4. Aliqui ex prædictis Doctoribus dicunt, hanc irregularitatem incurri à Fautoribus, & Accipatoribus Hæreticorum. Sed G. Hurt. d. 2. de irreg. diff. 3. difficile indicat, hos esse prohibitos ordinari; Iura enim solum videntur eos reddere inhabiles ad Beneficia, & Officia publica, quorum nomine non venit Ordo, ut ipse ibid. probat, si quæ Bullæ in contrarium asserantur, eas non esse in usu, idem affirmat ex Avila. Id certe probabile est, quod etiam sequitur idem Gibalinus loc. cit. quest. 4. num. 11.

Part. III.

6. Inquires primo. An, qui sine interno errore intellectus, externè, & publicè hæresim præfert, incidat in irregularitatem?

Respondeo, Filliuc. tract. 20. n. 230. & propendit Castrop. d. 6. de cas. p. 19. §. 1. n. 4. alique teneant, non incidere, quia verè ut si non est hæreticus. Incidere, fustinet Sanctarellum cum communi, quia hic secundum forum externum, secundum quod iudicat Ecclesia, hæreticus est.

6. Mihi verior sit Filliucij sententia; neque enim odiosa sunt extendenda, sed potius restringenda, nam propterea suspectum de hæresi hac irregularitate nequam puniri merito docet Coninch. Sanch. & alij apud Dianam l. c. ref. 47. & 48. Castrop. Thesaurum V. Hæresis. 1. quia, neque hic est verè hæreticus, ut supponimus, quamvis sit de illa suspectus.

7. Ex dictis fit, ut nec primo, purus schismaticus, qui est ille, qui nullam habet admixtam hæresim, nec secundo, Simoniaci, ut vult Suar. de Rel. d. 1. tract. 3. lib. 3. c. 56. n. 18. & c. 58. n. 22. L. filius l. 2. c. 35. n. 136. in fine, quamvis in iure aliquando comparentur, propter Simoniam enormitatem, hæreticis, & quamvis sint suspensi, & excommunicati, nec tertio, Sortilegi, Variatores, Magi incutes pactum cum Damone, illumque coactos, invocantes, consulentes, nisi admixtum habeant errorem intellectus, atque adeo, nisi hæresi inficiantur, fit, inquam, ut hi, & similes non sint irregulares, quia non hæretici, quicquid dicat de ultimis Maiolus de irreg. §. 45.

8. Sed quid, si prædicti de hæresi suspecti cogantur à Sacris Inquisitionibus abiurare de vehementi, eruntne tunc irregulares.

Respondeo. Ita putat Azor. apud Dianam. p. 4. tract. 2. ref. 47. Verum Suarez Sanch. Sanctarelli. Sà, Villalobos, Garzias, apud eundem Dianam, alique merito negant. Ratio est, quia ex una parte irregularitas est quidem imposita hæreticis, sed non abiurantibus illam, & ex alia, si quam infamiam ex suspicata hæresi aliquis contraxit, iam illam purgavit per abiurationem, sicuti purgantur suspiciones aliorum delictorum per purgationem Canonicam.

9. Confirmat primo Garzias, quia ita resolutum fuit in Rota.

Confirmat secundo, quia cum Prælati quidam abiurasset de vehementi, & postero die Missam sine alia dispensatione celebrasset, approbata fuit (inquit) eiusmodi actio à Summo Pontifice, & à tota Romana Curia commendata.

10. Ego puto, hæc rectè dicta esse, considerata dumtaxat suspitione hæresis, & sique abiuratione; ceterum si præter hæc addit infamia, siue facti, siue iuris in eo delicto, ratione cuius aliquis abiuret, evitari non potest irregularitas infamiae iuxta dicta cap. 10. §. 2. præsertim num. 18.

Obiter item hic scito, ad illud Decretum Urbani VIII. 1626. reddens inhabiles ad omnes gradus, & officia suæ Religionis Regulares Penitentiaros à Sacra Inquisitione, etiam si tempus penitentiae expleverint, exceptis tamen penitentibus salutaribus. Vid. id apud Lezanam p. 1. c. 15. §. 39. eiusmodi penitentias explicantem.

Descendentes ab Hæreticis, an irregulares?

11. Non solum ille, qui in formalem hæresim, modo dicto, incidit, est irregularis, verum etiam eius descendentes, ut fert communis opinio, apud DD. mox cit. Descendentium autem nomine intelliguntur hic filij, etiam illegitimi, & filiorum filij usque ad secundam tantum generationem, quando pater fuit hæreticus, nam quando mater, intelliguntur solum filij. Adest tamen in hac communi sententia, quintuplex exceptio, nam primo, non comprehenduntur descendentes ab hæreticis, contra quos non processit probatio hæresis. Secundo, nec descendentes ab hæreticis emendatis, & iam cū Ecclesia reconciliatis. Tertio, non comprehenduntur filij nati post commissum

O o 3 delictum

delictum hæresis à Patre. Quarto, nec, qui nascitur à Patre hæretico in iis regionibus, ubi crimen hæresis infamiam non affert, ut in Anglia, & multis Germaniæ partibus. Quinto, nec filius, qui patrem hæreticum Inquisitoribus denunciavit.

12. Præterea communis opinio (de qua tamen Tollerius lib. 1. cap. 25. num. 8. dubitat, quia Textus non sunt clari) docet etiam descendentes modo dicto à Fautoribus, & Receptoribus Hæreticorum infici eadem irregularitate. Sed certè negandum, prædictos descendentes esse irregulares, quoad suscipiendos, exercendosque Ordines; solum enim sunt irregulares, quoad Officia, & Beneficia Ecclesiastica (& quidem cum prædictis quinque exceptionibus) sicut quoad hæc, solum sunt irregulares ipsi Fautores, & Receptores, ut diximus n. 4. Ratio est, quia iura loquuntur de prædictis descendentes solum eos removere ab officiis, & beneficiis: at Ordo, nec Officium est, nec Beneficium. Ita G. Hurt. de irregul. d. 2. d. 3. num. 9. & Gibalinus de irregul. cap. 5. quest. 4. num. 2.

13. Denique hic per occasionem nota, doceri ab Avila quem citat, sequiturque Gasp. Hurt. loc. cit. ex quorundam Doctorum praxi, Constitutiones Pii IV. cum extensione Gregorii XIII. prohibentium descendentes Hæreticorum, Iudaorum, & Sarracenorum, ne suscipiant Ordines, non esse usu receptas.

§. II. Quis dispenset irregularitatem ex hæresi.

1. DE Summo Pontifice non est dubium, de Prælati Regularium, & Commissario Cruciatæ dixi breviter supra cap. 15. §. 18. Hic ergo solum debet esse sermo de Episcopis, Episcopali quoque Iurisdictione fungentibus.

2. Ex suppositione sententiæ aliquorum dicentium, oriri irregularitatem ex hæresi occulta, Dico, esse valde probabile, eam posse ab Episcopo dispensari. Cum enim Tridentinum concedat Episcopis, eos dispensare posse in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, & ex probabili sententiâ, quam alibi diximus supponamus, hanc potestatem non esse ab ipsis ablatam à Bulla Cœnæ, si quis potest eos dispensare, etiam in hac irregularitate ex hæresi occulta.

3. Dico secundo, Episcopum non posse dispensare in irregularitate orta ex delicto hæresis publico, vel deducto ad forum contentiosum: id, quod constat ex dicto Trident. sess. 24. c. 6. de Ref.

4. Solum hic non erit inutile scire, aliquos, ut Ioan. Præp. de irreg. d. 5. dub. 7. Santarellum de hæresi cap. 25. dub. 21. Castrop. mox citandum, docere, Episcopum posse ad usum aliorum Ordinum, præter usum Sacerdotii, dispensare eum (utique reconciliatum) qui Ordines suscepit ante lapsum in hæresim: quod certè improbabile non est. Ita ex Decreto Pii V. apud Peñam in Diver. Inquisit. p. 3. comm. 175. insinuatque Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 25. n. 5. Azor. p. 1. lib. 8. cap. 2. §. 8. Castrop. de Cens. d. 6 p. 19. §. 4. n. 2. Et hic per hanc occasionem adverte, Primum V. prohibuisse, ne Inquisitores ipsi dispensarent Presbiteros conversos ab hæresi ad Missam celebrandam: quod vide latius apud Santarellum de hæresi cap. 25. dub. 3. num. 6.

CAPVT XIX.

§. I. De Irregularitate orta ex administratione officii temporalis, & obligatione ad ratiocinia.

1. AFFinis est hæc irregularitatis causa ei, quæ aliquanto superius dicta est, à defectu libertatis, per utramque enim est quis alteri obligatus.

Qui ergo sunt adstricti ad administrationem rerum

temporalium alterius, & ad reddendam de ea rationem, sive quoad actiones, quas tempore administrationis exhibuerunt, sive quoad bona, quæ tunc administraverunt, & 3. dist. 51. & C. 3. dist. 54. dum ea obligatio per se sic enim obligati, sunt minus apti ad functiones Sacras ac divina officia.

2. Sub nomine autem horum administratorum, quo uno nomine, Curiales appellant Sacri Canones, comprehenditur quilibet administrator rerum publicarum, puta Thesaurarius, Depositarius publicus, Advocatus, Actor, Executor, Magistratus, quos iuratos nos appellamus, Iudex, Capitaneus, Prætor, Sates, Solicitor, Procurator, Commissarius, Nuntius publicus. Comprehenditur etiam, ut notat Suar. d. 51. de cens. §. 3. n. 9. G. Hurt. d. 2. de irreg. dist. 18. Castrop. de cens. d. 6 p. 13. n. 7. Procurator petitor æ privata, quicquid neger Toleros, n. 10. Feudatarius, qui obligatur obsequia personalia Domino Feudi exhibere, Dux, Miles, Atcis Praefectus, Tutor, Curator.

Excipiuntur tamen Administratores Episcoporum, & rerum Ecclesiasticarum, quamvis temporalium, unde, ut Tutores pauperum, seu miserabilium personarum, & que adeo Viduarum, Pupillorumque valde indigentium, seu alio adjutore carentium: hæc enim cum sint opera pietatis, Clericalem statum nequaquam debeat, imò in praxi video, aliquibus in locis, nullum Tutorum expelli ab Ordine: unde colligo, hæc in re multum valere consuetudinem, & morem Ecclesiæ. Excipiuntur item saltem ex consuetudine, & tacita Pontifici concessione Consilarii Regii tractantes res curie dumtaxat. Hæc fusiùs tractata habet apud Suarium Gelpareum Hurtadum, Layman, Castropalum, etiam alioque.

3. Quoniam vero hæc, quæ dicimus, tria involvunt. Primo, officii administrationem. Secundo, obligationem ad reddendam rationem. Tertio, post redditam rationem, obligationem ad solvendam summam aliquam pecuniæ, vel ad luendam aliam penam ipsi veli danti, ideo non ignoret, irregularitatem hanc oriri ex sola officii administratione, & item (ex mea, aliorumque sententia contra Tollerum apud G. Hurt. l. c.) ex sola obligatione ad ratiocinia, quod solet venire, quando, depositio officio, nondum parti in Ratiocinis satisfactum est, & multo magis ex utraque. At ex obligatione ad solvendam penam post redditam jam rationem, eliminandum est.

4. Si post redditam rationem, nullo interveniente dolo, remaneat quis adstrictus æti alieno, vel penæ non infamæ, probabilis est, secundum Suar. loc. cit. num. 21. Castrop. loc. cit. n. 11. G. Hurt. loc. cit. Diana p. 4. trad. 2. ref. 98. non esse prohibendum ab Ordine, quia jura de hac re (quæ cum sunt odiosa, sunt restringenda) loquuntur de obligato ad ratiocinia, non vero de obligato ad solvenda debita ex datis jam ratiociniis, sicuti, nec loquuntur de debitis ex aliis contractibus, nam propter, si ex contractu v. g. mutui, vel emptionis, vel de pretio & similibus nullam administrationem alterius continere, quamcumque summam alteri debeas, irregularis ex hac capite non eris.

At, si remaneat adstrictus ex dolo, vel certè, si probabiliter timeatur, ne moveatur lis de dicto dolo, erit ex capite infamæ, vel probabilis periculi, ne succumbat liti, infamis sit, erit, inquam, arcendus ab Ordine, donec lis finiat.

Debet tamen definiri tempus ad litem terminandam, ne adversarius nimis in longum eam trahat, ut rectè notat Sayrus, de Censur. lib. 6. cap. 14. numero 8.

5. Inquires: Si quis, dum est in officio publico, & dicitur (sanè cum peccato gravi, quia prohibitio de re gravi est) licite poterit Sacras functiones peragere, & in officio persistere.

6. Respondeo, nequaquam cum Sayr. loc. cit. & To-

let *lib. 1. cap. 3.* cum enim hic, durante officio, vel obligatione ad ratiocinia, sit irregularitate irretitus, liber non erit, ut possit accedere ad altare: quicquid dicat Bonacina de *Censur. d. 7. §. 2. p. 4. n. 3. V. Tertio in oblig.* inducens quemdam Textum, qui, si penetretur, id non dicit. In id, si quis nondum absolutus à ratiociniis initietur, debent illius bona tradi creditoribus. Quod si ea non sufficiant, reliqua tenebitur Episcopus, qui illum initiavit, si id scienter fecerit, compensare. *Leg. Sayr. l. c. Vgol. de Irreg. c. 5. §. 8. §. 1. n. 9.*

7. Quod si administratio, vel obligatio ad ratiocinia superveniat jam legitime ordinato, inferere irregularitatem.

Respondeo. Non inferere, quia jura semper loquuntur de eo, qui Ordinem non habet, prohibentque, ne quis ordinari possit: At nihil loquuntur de jam ordinato. Ita *Vgol. irreg. l. c. num. 8. Innoc. c. unic. de oblig. ad ratiocin. & alii.*

§. II. Quomodo cesset irregularitas.

1. **C**essabit sine dubio, si dispensetur quis à potente hanc dispensationem concedere, de quo, mox. Verum alio item modo, quasi ex natura sua cessabit, si primo, officium deponatur. Secundo, si reddatur ratiocinium, vel saltem praestetur pignus, seu fidejussio, qua quis administrationis rationem se redditurum promittat, vel in causa motae litis ratiocinii causam assumit. Tertio, si quis bonis cedat, eo modo, quo non reddatur infamis, quod certum est in Clerico confugiente ad remedium capitis de *solutio*. Odoardi, ob quod non incurritur infamia, neque mendicitas. Ita *Suar. d. 5. l. de cens. sect. 5. n. 26.*

§. III. Quis dispense in irregularitate ex officio, vel obligatione ad ratiocinia?

1. **N**on nisi Summus Pontifex, dum durat Officium, vel dicta obligatio, iis enim non durantibus, jam cessare irregularitatem, diximus modo. Episcopus non posse, certum est, quia haec potestas nullibi ipsi concessa est.

CAPVT XX.

De Irregularitate orta ex Paupertate.

§. I.

1. **T**ametsi paupertas propriam irregularitatem nequaquam pariat, quia tamen hominem non solum in Religione profectum impedit ab ordinibus, praesertim Majoribus; ideo de ea hic nonnulla sunt afferenda. Nonnulla, inquam, plura enim de ea diximus, cum de patrimonio ordinandi locuti sumus. Hic igitur notanda sunt tantummodo quatuor.

2. **P**rimo, pauper in hac materia ille dicitur, qui congrua sustentatione caret. Quare, si quis locupletari gaudens patrimonio, ita tamen aere alieno gravatur, ut eo pro creditoribus subducto, ipsi non remaneat, quo honeste vivat, pauper est, non ad ordines admittendus. Ita *Suar. de cens. d. 5. l. sect. 3. num. 25. Filliuc. tr. 19. cap. 7. num. 20.* at, si condonationem à creditoribus habeat, vel commoda sustentatione servata; reliquis bonis cedat, modo non inducente, pro consuetudine regionis, infamiam, seu notabile dedecus, ad ordines admitti utique potest, ut dixi *cap. praeced.*

3. **S**i quis, modo dicto pauper, ordinetur, peccare mortaliter diximus cum de Ordine: at si jam (esto cum peccato) iniurius fuit. Inquire primo, an licite, durante paupertate, Ordinem exerceat, Missam v. g. celebrando? Secundo, an incurrat celebrando, aliquam poenam?

4. **R**espondeo. Ad primum, puto illicitè moraliter celebrare. Sicut enim, qui ante aetatem scienter promoveri se sinat, peccat celebrando, nondum adveniente perfecta aetate, quia, ut alibi supra diximus, irregularitas, quae prohibet hominem promoveri, prohibet, ne sic promotus ante dispensationem susceptum Ordinem exerceat: ita in casu, de quo agimus. Neque, dicas si promotus cum patrimonio illud amittat, non prohiberi Missam celebrare; ergo, nec debere prohiberi, praedictum non habentem patrimonium: ne id dicas, inquam, nam, praeterquam quod, si illicitè amittat, saltem ab Episcopo est arcendus ab altari, donec sufficienter patrimonio fulciatur; certe est manifesta disparitas; ille enim initiatus fuit, existens in paupertate, atque adeo cum impropria irregularitate, hic vero fuit initiatus cum sufficienti patrimonio, atque adeo non cum irregularitate.

5. **A**d secundum, Non invenio aliam poenam in jure communi.

§. II. Qui dispensat in Irregularitate orta ex paupertate?

1. **C**ertum est primo, Pontificem dispensare posse, ut pauper promoveatur.

2. **C**ertum est secundo, non posse Episcopum, propter rationem toties dictam, quia inferior Papa non potest dispensare in legibus juris communis.

3. **C**ertum est tertio, tunc solum posse Episcopum admittere pauperem ad Sacros Ordines, quando de Beneficio, vel alimentis illi provideat. Sed hoc non est dispensare in paupertate, sed paupertatem tollere.

CAPVT XXI.

De Irregularitate orta ex defectu aetatis Remissio.

Et quisnam in illa dispense?

1. **D**e hac latè diximus in *tr. de ord. cap. 6. ibid. c. 12. n. 16.* addidimus, cum, qui ante requisitam aetatem se initiari permittit, incidere in suspensionem, unde, si ante dictam suspensionis dispensationem ordinibus utatur, incidere in irregularitatem, ut habuisti in superioribus cum de *irregul. ex violatione censuræ c. 14. §. 3.*

2. **R**emaneat igitur hic, tanquam in suo loco, indicare, quo modo tollatur ejusmodi aetatis defectus.

3. **B**reviter, amoveatur duobus modis. Primo, ipso temporis decursu, adveniente enim definita aetate, jam evolat irregularitas ex aetate procedens. Averte praedictam suspensionem contractam ab eo, qui ante aetatem se initiari permittit, & praedictam irregularitatem, quam fortè contraxit exercendo ordines cum suspensione, nunquam tolli, nisi per legitimam dispensationem, ut rectè notat *Valentia, t. 4. d. 19. p. 6. §. 2. & Sayr. de censur. l. 6. cap. 12. n. 12.*

4. **S**ecundo, amoveatur per dispensationem, non nisi à Pontifice concedendam, tum, si quis promoveri ad Ordines velit; tum, si velit in iis ministrare ante aetatem requisitam; Cum enim *ibid. n. 7.* Castropal. de *censur. disput. 6. part. 11. n. 2.* alique; Regula Generalis alia dicta sit, ut Irregularitas, quae suspensionem Ordinum impedit, eadem impediatur usum eorumdem, debet etiam ad ministrandum ante aetatem, tibi, quamvis Ordinato, accedere dispensatio potentis eam concedere, qui unus est Pontifex, cum Episcopis nihil circa hoc concessum habeatur in Jure.

CAPVT XXII.

Summa Prædictorum.

1. **E** Notatis jam omnibus Capitibus, unde oritur irregularitas, operæpretium est, ea hic uno intuitu collecta rescribere, eo prorsus ordine, quo in præcedentibus à me sunt explicata. Sunt autem decem & octo.

- 1 Corporis Infirmitas.
- 2 Mentis Alienatio.
- 3 Vitium Corporis.
- 4 Sexus Fæmineus.
- 5 Servitus.
- 6 Infamia.
- 7 Novitas in Fide.
- 8 Defectus Scientiæ.
- 9 Præva Baptismi susceptio.
- 10 Mala Ordinis usurpatio.
- 11 Homicidium.
- 12 Mutilatio.
- 13 Bigamia.
- 14 Natalium defectus.
- 15 Hæresis.
- 16 Obstrictum esse ratiociniis.
- 17 Paupertas.
- 18 Ætas Puerilis.

2. Quæ his quatuor versibus, rudibus sanè, sed ad memoriæ compendium accommodatis colligare volui.

1	2	3	4	5
Infirmitas.	Demens.	Vitiatus.	Fæmina.	Servus.
6	7	8	9	
Infamis.	Novus.	Ignorans.	Baptismate peccans.	
10	11	12	13	14
Ordine pecc.	Occidens.	Mutilas.	Bigamusq.	Notusque.
15	16	17	18	
Hæresis.	Obstrictus.	Pauper.	Puer.	exulat Aris.

CAPVT XXIII.

De cessatione Irregularitatis.

1. **I**n præcedentibus locuti sumus sæpè de ejusmodi cessatione, sed in particulari prout se se obtulit occasio, deinceps aliqua peculiaria capita, ex quibus irregularitas cessare possit, sunt expendenda.

Et sanè de quatuor solet esse tractatio, ex Baptismo, ex ingressu in Religionem, ex cessatione causæ, ex dispensatione. Nam de quinto, puta, ex assumptione ad Summum Pontificatum, dixi supra cap. 2. n. 2.

§. I. Ex Baptismo.

1. **A**io primo, irregularitatem ortam ex puro defectu, & sine culpa (excipiam modo num. 4. ortam ex defectu lenitatis) non tolli à Baptismo. Quare Bigamus, Illegitimus, Deformatus corpore, &c. etiam post Baptismum Irregularis est, quia Baptismus solum culpam, & deformitates ex illa pendentes diluit. An aliqua Bigamia, quæ oritur ex delicto deleri per Baptismum possit, vide Gibalin. de irreg. cap. 6. q. 2. n. 6. Avilam, & Henricum ab eodem citatos, aliosque.

2. Aio secundo, Irregularitatem, quæ ortam ducit à delicto, aboleri à Baptismo, nec illam solum, quæ im-

diatè à delicto est, irregularitatem, v. g. à homicidio iniuncto, sed etiam, quæ mediatè, qualis est ea, quæ oritur ab Infamia commissi delicti. Hæc est notio quædam, quæ in tradit Glossa, in C. Si quis emen. prima. num. 8. Reg. 13. confirmatque Gibal. aliquæ. Sicut enim delictum, ita & ejus infamia Baptismo deletur, quæ ipsam, tum peccatum deletur, tum ejus pena. Aliam viam idem confirmandi inquit Suar. de cens. d. 4. §. 1. n. 27. Coniuncta de iur. diff. 18. dub. 8. n. 59. Farin. in frag. Irreg. n. 416. cum aliis, quod committentem delictum v. g. occidens alium iniuste, non incurrere irregularitatem, quia juxta Ecclesiasticum non ligat eos, qui extra Ecclesiam sunt.

3. Aio Tertio, cum Diana p. 4. n. 2. ref. 51. Tol. de cap. 3. n. 3. Henr. lib. 14. cap. 11. n. 2. Maiolo de irreg. lib. 5. cap. 11. contra aliquos relatos à Covarr. in Clem. Si quis p. 1. §. 7. n. 5. Sayr. de cens. loc. cit. Gibal. loc. cit. n. 6. Irregularitatem ex defectu lenitatis auferri à Baptismo, quod quid neget Hurtadus de irreg. d. 2. n. 63 apud Diana loc. cit. cum Vgolino. Ratio est, quia cum per Baptismum homo constituitur nova creatura, merito Ecclesia disposuit, ut ille expurgaret horem, qui ex sanguinis effusione in occisione concipiebatur. Ne igitur argumentis sic: Per Baptismum non tollitur irregularitas Bigamie, quæ est ex defectu significationis Sacramenti, ergo neque irregularitas defectu lenitatis, quæ est ex defectu significationis lenitatis, quæ fuit in Christo, ne, inquam, sic argumenteris; in his enim, quæ sunt ex voluntate Legislatoris hic modus argumentandi non valet. Aliam magis eruditam solutionem tradit Glossa. C. deinde d. 26. V. Inter per. quam si lubet apud ipsam lege.

4. Contrahens tamen irregularitatem, in eo & quodlibet impedimentum in susceptione ipsa Baptismi, non potatur ab ipso Baptismo, quia non debet ab Ecclesia respectare favorem, qui contra Ecclesiæ leges agit. Quia si quis extra necessitatem baptizaretur scilicet ab baptismo, non evitaret Canonicum impedimentum irregularitatis, quod in ea susceptione contrahitur. Legè citant.

5. Quid denique dicis ad sequentem casum? Petrus nondum Baptizatus propinavit Caio venenum, deinde Sacro Baptismo ritè lotus est. Sed accidit, ut post susceptum ab ipso Petro Baptismum, Caius ex allumpe veneno moreretur: et tunc Petrus tunc irregularis?

6. Respondeo. Erit utique, quia oculo tunc patet irregularitatem, quando homo moritur, sed in casu proposito Caius mortuus est, quando Petrus, ob Baptismum susceptum jam erat subditus Ecclesiæ; ergo, &c.

§. II. Ex professione solenni Religiosæ.

1. **P**er hanc Professionem, nullam de jure irregularitatem deleri, tenendum est, præter eam, quæ est ex defectu Natalium eo modo, quo suo dictum est loco.

2. De consuetudine, quisque videat: quid in sua Religione sit legitime introductum? In qua re duo sunt explorata. Alterum, Religionis ingressum reddere faciliorem irregularitatis dispensationem. Alterum, dictam legem consuetudinem, si qua in Religione est, esse servandam. De qua sic habet Suar. de cens. d. 41. §. 1. n. 7. fin. Vbi fuerit talis consuetudo (loquimur autem de consuetudine, qua, quis liber intelligatur ab omni irregularitate) retinenda est, quia licet per se sola non valeat dare jurisdictionem; est tamen sufficiens signum potestatis concessæ, etiam si fortassè tunc de expresse privilegio non constet. Hæc Suarez.

§. III. Ex cessatione Causæ.

1. **D**ixi sparsim de hac in superioribus. Nunc breviter hæc habe compendiosius. Non est hic quæstio

quæstio de irregularitatibus omnibus, an ea cessent, cessantibus causis, sed de aliquibus, quæ actu pendunt à sua causa. Irregularitates ergo ex Bigamia, homicidio, hæresis, illegitimo Natali, & similes hic locum non habent; hæ enim semel contractæ à suis causis amplius non dependent, unde ex se sunt perpetuæ, nisi accedat legitima dispensatio. At irregularitates ex defectu ætatis, scientiæ, libertatis, sanitatis, & similibus, cum pendeant ab actuali defectu, eo amoto statim cessant, & ipsæ. Lege Suar. Sayr. aliosque citatos.

2. Quid, si cesset lex irregularitatis? Explico. Est certa lex in Ecclesiâ, ut qui occidit aliquem injuste, sit irregularis. Fac ergo Summum Pontificem hodie statuere, ut non sit irregularis ille, qui hominem injuste occidit. Inquiri, an sicuti non futurus sum irregularis, si in posterum occidam aliquem, sic liberet ab irregularitate, quam contraxi ex homicidio, quod commisi, priusquam hæc nova lex constitueretur?

3. Respondeo, esse id ex verbis legis definiendum; si enim lex hæc loquatur in futurum, ut scilicet in posterum non incurritur ex occisione irregularitas, non cessabit irregularitas, antea contracta. Sicuti, si Pontifex nunc statueret, ne amplius contraheretur excommunicatio à percussione Clericis, non propterea non remaneret excommunicatus, qui ante hanc abrogationem Clericum percussit.

4. Si vero lex loquatur, etiam de præterito, in hunc ferè modum. *Definitio, ut irregularitates ex occisione contractæ non habeant amplius vigorem*, cessabit irregularitas antea contracta, seu melius Pontifex dispensare tunc censetur contractam irregularitatem.

5. Si denique dubia sint verba legis, num ea se extendant ad abrogandas antecedentes irregularitates, tunc (salvo meliori iudicio) puto, eas cessare. Hujus dicti, in quo est difficultas, ratio esse posset, quia in hoc casu, benignior legis interpretatio debet eligi: agitur enim de abrogatione legis pœnalis, qua lege pœnali ablata restituitur homo primævis juribus, ut non reputetur indignus altari. Posita autem hac benigna, & probabili interpretatione, jam non est amplius dubia lex. Aliquid in hanc rem invenies, si legas Suar. de cens. d. 41. *sect. 1. n. 7. Bonac. de cens. d. 7. §. 5. punct. 1. à n. 2. Fill. tr. 20. cap. 10.*

§. IV. Ex dispensatione.

1. DE hac per occasionem plura, ferè quæ scitu sunt necessaria, dixi in præcedentibus, quibus, ut aliquid hic agamus, adde duo.

2. Primum. Si quis irregularis assumatur ad Summum Pontificatum, statim eo cessas, omnis irregularitas juris humani: ejusmodi enim assumptio est equipollens Dispensatio. Similis etiam dispensatio equipollens, seu implicita est, si Pontifex, sciendo, te esse irregularem, in circumstantia, in qua judicetur Pontifex tuæ irregularitatis memor, te invitaret ad Missam celebrandam, &c.

3. Secundum. Equivocum namque verbis expedit dispensator ipsum actum dispensandi?

Respondeo, nullam præscribi formam verborum: certum est tamen, saltem, ut de dispensatione constet, aliqua esse verba externa proferenda, illam quomodocunque significantia.

4. Formulas, quibus solet Pontifex dispensare habet latè apud Corradum *de praxi dispens. per totum*. Formulas autem quibus delegatus commissarius sibi dispensationem expedire possit, ponit Glian. in *prim. cens. V. irreg. n. 22. in sequentem modum.*

Auctoritate mihi à (N) tradita dispenso tecum super irregularitate, quam contraxisti ob tales, vel tales causas (cas tunc exprimit) & habilem reddo, & te restituas executioni Ordinum, & Officiorum tuorum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

Si dispensandus nullum habeat ordinem, sic dicat dispensans:

Habilem te reddo, ad omnes Ordines suscipiendos, &c.

5. Quod si necesse sit titulum Beneficii restituere, & fructus male perceptos, juxta suo loco dicta restituere, sic addat.

Et restituo tibi Titulum, seu Titulos Beneficii, seu Beneficiorum, & condono fructus male perceptos. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

6. Tertium. Qui pluribus irregularitatibus aggravatur, plures v.g. occidit juxta supra dicta *cap. 15. §. 10. à n. 14. Vel cum diversis censuris ordinem exercuit juxta dicta cap. 14. §. 3. à n. 8. Vel est pluries Bigamus juxta dicta c. 16 §. 2. n. 1. debetne Pontifici exponere, se tot, talibusque irregularitatibus infictum satis sit, absolute dicere, se esse irregularem?*

Respondeo, Quamquam non ignoro, hoc posterius ab aliquibus affirmari, tamen tibi Auctor sum, ut singulas, earumque qualitates exprimas distinctè, scilicet semper sæpulis, & perplexitatibus divexatum plorabis. Lege de tota hac quæstione Dianam, *part. 11. tr. 6. resol. 44. ad quam etiam facit, quod ego in superioribus dixi c. 17. §. 4. n. 16.*

TRACTATUS

DE

BVLLA CRVCIATÆ.

CAPUT PRIMUM.

Premittuntur aliqua de natura Privile-
giorum Bullæ.

§. I. Quid, & quod simplex sit Privilegium.

1. **D**IFFERT proprie loquendo Beneficium à Privilegio, quamvis utrumque sit à Principe benigne concessum: fateor tamen aliquando confundi. Beneficium enim est gratia, seu facultas à Principe collata, seu data, præter, non vero contra jus positivum: Privilegium vero est facultas faciendi aliquid, vel aliquid omittendi, non tantum præter, verum etiam contra idem Ius, hoc est contra leges Canonicas, vel jura Civilia. Ita communiter Doctores ex Abbate c. olim de verb. sign.

2. Porro privilegium, aliud est Reale, quod scilicet conceditur certò generi Actionis, vel causæ vel Negotii, vel Loco, vel Dignitati: quale est v. g. Privilegium Prælationis, quod concessum est pro expensis funerum, vel mutuam dantis Navis v. g. ref. etionem, &c. Ita Azor. lib. 5. c. 22. vel donantis aliquid Ecclesiæ, vel Episcopo, ut Episcopo, &c.

3. Aliud Personale, quod conceditur personæ, ratione ipsius personæ, ipsique immediate adheret. Quale est v. g. quod conceditur alicui individuo, Petro v. g. &c.

4. Aliud Mixtum, quod partim est personale, partim Reale, quod nimirum conceditur quidem alicui individuo, sed ratione ætatis v. g. vel sexus, vel ex certa & determinata causa. Quale est v. g. datum minoribus 25. annis, ut in integrum possint restitui, ut fidejuberem pro alio, vel obligationem suscipere nequeant.

5. Subdividitur autem personale: nam si sit concessum singulari personæ tantum, vocatur in jure absolute Privilegium. Ex cap. volentes, de off. legati. Si vero sit concessum personis, non ut singulis, sed ut constantibus unum corpus morale, hoc est, unam communitatem, dicitur Privilegium Corporale.

6. Rursus hoc corporale subdividitur, habet enim duas species. Si enim conceditur ita communitati, ut descendat ad singulas personas, hoc est, ut singulæ sint, & ut membra talis communitatis possint uti illo Privilegio, vocatur Privilegium corporale personale, & hujusmodi sunt multa concessa Religiosis, Clericis, Militibus, Scholasticis, & similibus. Si vero ita communitati conceditur, ut ipsa sola communitas uti eo Privilegio possit, dicitur Privilegium pure corporale; & hujusmodi sunt, quæ conceduntur Capitulis, & similibus in electionibus faciendis, atque in actionibus à tota communitate, v. g. à Senatu, à Congregatione, seu Concilio expediendis. Atque hoc Privilegium, quia respicit dignitatem ipsam, nempe ipsam unionem multorum vocatur ab aliquibus, ut notat Salas de leg. tract. 1. d. 17. sect. 2. Privilegium Reale. Alias Privilegiorum divisiones vide apud Sylvest. V. Privilegium, apud Castr. tom. 1. tract. de Privil. Intro, & passim.

§. II. Privilegia Bullæ Cruciatæ cujus sint generis?

1. Dicendum est, cum Henriquez, Rodriguez alium passim in rr. de Bulla, esse personalia absolute. Ratio est manifesta ex dictis. Ea enim sunt à Principe concessa determinatis personis utriusque sexus, & quæ ad finem peculiarem excitandi Fideles ad propagandam, vel ad precandum, vel ad erogandum elemosinam contra Infideles. Nam propterea sic potes describere Bullam Cruciatæ. Est diploma, seu Scriptura Summi Pontificis continens aliqua Privilegia, quæ ipse concessit Fideles cooperantibus, sive per pugnam, sive per precum, sive per elemosinam, ad extirpandos Infideles.

2. Dicitur autem (Bulla) quia vox hæc Bulla significat (quantum ad nos facit) sigillum petens et littera Apostolicis, atque adeo per figuram Synecdochæ, sumitur pro ipso toto Diplomate.

3. Dicitur præterea Cruciatæ, quia olim Bullæ hæc concedebatur militibus, qui signo Sanctæ CRVCIIS insigniti ad bellum contra Turcas proficiscebantur sub Urbano II. & in Concilio Lateranensi sub Inno III.

4. Ex eo, quod sint personalia ejusmodi Privilegia, sequitur durante Concessionis anno, te Bullam hæc non posse ejus Privilegiis frui, quocumque te contineas, etiam extra Regnum, in quo ea promulgatur, quia Privilegium personale adheret personæ, ex Reg. 2. de Reg. juris in 6. Excipe Privilegium ciborum prohibitum, quod etiam occultè, & sine scandalo uti non potes extra Regnum; quia, ut infra dicemus, id expresse prohibetur.

§. III. An plene, an stricte sint Privilegia Bullæ interpretanda?

1. Communis est Doctrina, Privilegia, quæ sunt contra jus commune, hoc est, quæ conceduntur huius, vel omitti aliquid, quod alias erat ex jure factum, vel omittendum, debere stricte interpretari, quia (ut loquimur, & egregie declarat Tirac. in l. si quis in 7. libert. n. 19.) quod exorbitat, hoc est, quod te subvertit à communi Iure, odiosum est, atque adeo quantum fieri potest, restringi debet, ne Ius, quod propter unum commune latum est, corrumpat cum communis bono damno.

Contra, Beneficium Principis proprie acceptum, quia (ut vidimus) non est contra jus commune, debet largitè interpretari, cum Beneficia Principum supponantur ex liberalitate Principe digna, hoc est, magna, piosifici. Excipe (ut ex se patere debet) nisi sit in prejudicium Tertiis, hoc enim semper vitare velle, putant principes.

2. Ex hac ergo doctrina sequitur, Bullæ Privilegia, cum plerumque ex illis vulnerent jus commune, quales v. g. illud de lacticiis comedendis quæ non esse comedenda diebus vetitis, præcipit jus, sequitur, inquam, stricte esse interpretanda.

3. Et certe ita absolute sustinet Sanchi. lib. 8. de Matrim. disp. 2. mm. 7. cum multis de omnibus Bullæ Privilegiis, estque hæc sententia satis probabilis, quoniam etiam sequitur Barb. in Bull. Cruc. p. 1. tr. 1. cap. 3. Nam primo

CAPVT II.

Dispositio tractandorum.

per Indulgentias, quæ conceduntur in Bulla. Pœnitentialis satisfactio, & rigor Ecclesiasticæ disciplinæ facile potest occasione Indulgentiarum enervari. Secundò, electio confessarij, posse interesse sacro tempore interdicti, usus lactimorum diebus prohibitis, & similia privilegia Bullæ sunt contra ius commune atque adeo odiosa, ergo stricte sunt interpretanda ex dictis num. 1. Tertiò, quia partem discordare à toto, odiosum est, sed id contingit per privilegia Bullæ, ergo, &c.

4. Andreas autem Mendo d. 1. *Elucid. Bull. Cruc. à n. 46.* & rursus contra Bardi in *App. d. 1. cap. 1.* Dianam, alioque citans, sustinet, esse ample interpretanda; estque hæc item sententia satis probabilis. Et quoad indulgentias, eam docet etiam Suar. de *pœn. q. 62. sect. 5.* alique, nam primo quoad has indulgentias, illæ sunt beneficium principis, ergo cum sint sine præiudicio tertij, non est unde sint limitandæ. Neque eadem sunt contra ius ullum; ipsæ enim ita commode iudicibus afferunt, ut nullum offendant; nam Deo integra fit solutio, & quandoquidem fit ex meritis infinitis Christi Domini, cuiusque auctoritate, nullum subest periculum, quo ea merita, hoc est, meritorum Christi Domini thesaurus exhauriatur. Ecclesia item nullo pacto læditur, immò potius per acquisitas indulgentias purior, & in suis membris Deo gratior redditur.

5. Secundò, quoad privilegia continentia potestatem dispensandi vel commutandi, vel absolviendi, idem dici potest, per ea scilicet, nec lædi Deum, nec Ecclesiam.

6. Tertiò, quoad omnia Bullæ privilegia probatur. Nam privilegia & beneficia concessa à Summo Pontifice in favorem fidei, & religionis, quamvis exorbitent à iure, ample esse interpretanda, merito docet Azor. *lib. 5. c. 23. q. 2.* & Suar. *q. 56. sect. 2.* quia debemus, quantum possumus fidei favere, ac iudicare, Pontificem idem amplissime facere voluisse. Semper autem hic, & in similibus, intellige in iis, circa quæ Pontifex, vel princeps potestatem habet. At privilegia Bullæ omnia (ut modo diximus) sunt concessa, ut fideles excitentur, vel ad pugnandum, vel ad orandum, vel ad porrigendam elemosynam contra infideles; ergo, cum sint in favorem fidei concessa, ample sunt interpretanda.

7. Confirmatur, quia est probabilis opinio, quam tenet Henric. *lib. 7. de indulg. c. 22. §. 11. & c. 24. §. 5.* Sanchez. *l. 8. m. d. 1. n. 13.* Salas *tr. 14. d. 17. §. 6.* alique, privilegia concessa communitatibus Religionum in perpetuum latè esse interpretanda; cum enim communitati, & non uni personæ concedantur, favorabilia sunt iudicanda, quia æquiparantur legibus, perinde ac incerta essent in corpore iuris: bono enim communi expedit, ut multa privilegia concedantur religionibus, ut iis beneficiis illustri Fideles, eas promptius amplectantur. Probabile item est idem debere sentiri, (ut sentit Salas *l. c. n. 13.* citatus) de privilegiis concessis in favorem causæ piæ. Unde Azor. *l. c.* id extendit ad concessa in favorem personarum miserabilium.

Si hæc igitur sunt probabilia, cur non erit item probabile id quod asserimus de Bullæ privilegiis, quæ sunt concessa communitati Fidelium existentium sub dominio Regis Catholici, eaque in favorem fidei, quæ est omnium causarum piarum excellentissima.

8. Rationibus in contrarium allatis num. 3. responderi potest, vel multa privilegia Bullæ non esse odiosa, cum non sint contra ius, vel esto sint contra, ideo non sunt vocanda odiosa, quia vincit favor fidei, vel illa alia capita numero præcedente indicata; unde potius sunt dicenda favorabilia.

Utraque ergo sententia probabilis est, amplectique tuto potest.

CLAUSULA IV.

Item conceditur omnibus prædictis hoc est, Christi Fidelibus consistentibus, & declinantibus in hoc Regnum (nec non iis, qui nec ibunt, nec mittent, si intra dictum annum, ex bonis sibi à Deo collatis, in hanc expeditionem pro religionis defensione liberaliter contulerint, ut dicto anno durante, possint frui sequentibus privilegiis.

CAPVT. III.

Explicans prædictam quartam Clausulam Bullæ Cruciatæ quoad priores partes Clausulæ.

§. I. A Christi fidelibus.

1. Dubitari potest Primò, de Hæretico externo. Secundò, de merè interno. Tertiò, de Schismatico. Quartò, de Cathecumeno, nam fidelis baptizatus, sine ulla dubitatione, etiam si sit in statu peccati, mortalis, vel etiam si sit excommunicatus vitandus valde Bullam sumit. Lege Castrop. de *Bull. Cruc. disp. unic. p. 2. n. 12.* & 13. multos citantem, quicquid alij dicant in oppositum.

Hæreticus externus.

2. Hic nullo potest Bullæ privilegio gaudere, siue sit externum publicè siue occulte, patet, quia non est ex iis, ad quos dirigitur Pontificis concessio.

3. Illud concedimus, si quis cum sit baptizatus, incidat in hæresim externam; sed deinde ipsum pœniteat commissi delicti, velique redeat ad fidem, possit frui Bullæ privilegiis. Neque id mirum, quia iam fidelis, tunc acta est, posito quod hæresim abiureret, volendo ad fidem redire. Ita Trullench. apud Mendo, quem affert, sequiturque Mendo, *disp. 4. num. 14. & rursus in App. d. 1. num. 3. sine.*

Hæreticus merè internus.

4. Hic probabiliter potest frui, probabiliter non potest, privilegiis Bullæ. Potest quia ex una parte, hic est baptizatus, & ex alia solum internam hæresim Ecclesia non indicat, ergo neque privilegia, quæ aliis baptizatis

baptizatis concedit, illi negare præsumitur, ita sustinet Bardi q. 1. tr. 2. c. 4. §. 1. et 2.

5. Non potest, quia non irrationabiliter quis asseverabit, illam vocem (Fidelibus) debere in Bulla sumi proprie, & strictè pro verè. F. deli, qualis non est hæreticus internus, & ita sustinet Mendo d. 14. n. 14. & rursus in Append. num. 31.

Schismaticus.

6. Parè Schismaticus hoc est, qui solum obedientiam Summo Pontifici exterpere negat, sed à nullo fidei articulo recedit (si enim ab aliquo recederet, jam esset hæreticus, de quo iam hæc. nus locuti sumus) fortasse primo aspectu, solum verbis Bullæ ad litteram consideratis, posset uti privilegiis Bullæ, quia sic jam est fidelis. Verum ego persuadere mihi nunquam potui, mentem Pontificis esse, ut velit favere per sua privilegia illi, qui ab ipso tam manifestè recedit, & rebellis est.

7. Adde, si quis Schismaticus sit ex illis, qui negant, hunc Summum Pontificem esse, putans id non esse articulum fidei, quæ ratione valet ab eodem acceptare privilegia, quæ non nisi à vero Summo Pontifice dimanare possunt? Id certè accidere potest, quando idem Pontifex est, qui Bullam concedit & idem, qui ab ejusmodi Schismatico repellitur. Ita contra Bardi merito discurrit Mendo in Append. disp. 1. n. 32.

Catechumenus.

8. Hic nullis Bullæ privilegiis potiri posse, certum judico cum Delago de Panit. disp. 27. num. 2. aliisque quia Ecclesia nunquam, sive suas leges, sive sua privilegia dirigit ad illos, qui nondum lanuam per quam ingredimur in ipsam Ecclesiam, quæ est baptismus, ingressi sunt.

9. Dices at cum Suario, & aliis dictum à nobis est in Opusc. de Sac. Miss. lib. 2. §. 4. probabile est, quod Sacrificium Missæ applicatum catechumeno, eidem prædest ex opere operato quoddam satisfactionem, & impetrationem; ergo etiam proderit & Bulla, sicut enim ibi applicantur merita Christi Domini, ita hic. Hoc modo, argumentatur contra nostram sententiam Henr. l. 7. de Indul. c. 18. n. 3. & c. 20. n. 8.

Respondeo. Quoniam multi non distinxerunt questionem, minus rectè huic paritati responderunt. Alia enim est questio, an possit Catechumeno prodesse Bulla, si ad alios ipsa à Summo Pontifice dirigeretur; alia an ad ipsos dirigatur, unde de facto proficit. Prius ex his, est, sit controversum, & ipsi faveat pagitas ducta à Sacrificio Missæ. At ego dico, certum mihi esse posterius, hoc est catechumenis Bullam non prodesse ex illo capite, quod de facto Pontifex ad illos Bullam non dirigit. Id quod colligo ex communiter contingentibus, quia nimirum ad solos baptizatos dirigit Ecclesia, & Pontifex suas leges, præcepta, privilegia, & similia, illisque solum proficere facere, & solum cum illis loqui. At, quod Sacerdos particularis velit dirigere fructum sui sacrificii ad catechumenum, jam te supponis. Quamvis igitur asserere possimus, Christum Dominum non exclusisse catechumenos, tum à fructu Missæ, tum à suffragiis Ecclesiæ, tum ab ejusdem privilegiis, quia jam sunt initiati ad portas Ecclesiæ, & veluti initiati fideles, & quidem extempni, quia jam baptismum petunt, (sicuti non excluduntur Novitii à privilegiis Religionis licet nondum perfectè in istam professionem ingressi sint) quamvis id asserere, inquam, possimus, tamen, quod de facto Pontifex, ex vires suas in terris Christus Dominus commisit, applicet prædictis catechumenis Bullæ privilegia, sicuti applicat novitiis privilegia religionis, & sicut applicat suam Missam eidem catechumenis Sacerdos, nescimus; immò ex consuetudine Ecclesiæ se semper dirigentis ad baptizatos, scimus non applicare. Ita mihi hæc super re discurrendum esse videtur.

Infantes, Ametæ.

10. Infantibus, & perpetuo amenibus, multo magis phræneticis prodest Bulla Cruciatæ, si qui pro ipsorum elemosyna, illam sumat. Ratio est, quia Pontifex generaliter omnibus Fidelibus sine distinctione ætatis, vel conditionis eam concedit, & ex alia parte illi, cum sint Christiani, censentur virtualiter petere ea, quæ ad salutem animæ illis sunt utilis. Ita Tullerch. lib. 1. cap. 26. §. 1. dub. 6.

11. Proderit autem his Bulla, ut tempore interdicti sepeliantur in loco sacro cum moderata Portus, ut infra suo loco posse, per Bullam, dicitur. Proderit item pueris, postquam usum rationis acquirunt; & amenibus, si forte convalescent, proderit, inquam, ad indulgentias acquirendas, ad vota commutanda, ad abolutionem à servatis, ad usum lactiniorum, &c.

Religiosi.

12. Religiosos, vel Religiosas frui posse Bullæ Cruciatæ privilegiis, si eam accipiant consuetæ electionis, (de qua mox,) data certum sit. Præcise dicitur tamen Primò, ab usu lactiniorum, de quo infra, & præcise dicitur: Secundò, à privilegio circa poenitentiam Sacramentum, de quo ego in opere de Sacramentis lib. 5. de Panit. c. 5. §. 4. n. 37. satis egi.

13. Illud autem solum hic adnoto. Religiosos non indigere ad acquirenda Bullæ privilegia consensu sui superioris, cum sit concessio data omnibus fidelibus à Summo Pontifice omnium Superiore. Sed nostros à Societate indigere propter ipsius Pontificis restrictionem factam nobis in nostris Bullis, docet Bardi in Bull. q. 1. disp. 1. c. 5. fol. 167. contra Andream Mendo in Append. d. 1. cap. 13. & latius in Elucid. Bullæ p. 4. n. 19. sententiam, nostros à Societate, æquè ac alios religiosos, non indigere consensu superioris ad omnes Bullæ gratias acquirendas, præter ea, quæ pertinent ad Sacramentum poenitentiae, & ad modo dictum usum lactiniorum; qui idem Mendo ibidem explicat Bullas Pontificas quæ in contrarium assertu Bardi loqui solum de gratis in ordine ad Sacramentum poenitentiae, non vero in ordine ad alias materias.

§. II. Consistentibus, & Declinantibus in hoc Regno.

1. Certum est, non solum fixe commorantes in hoc Regno (idem semper hic, & in sequentibus intellige de aliis regnis Hispaniarum Regi subiectis, ubi Bulla promulgatur) verum etiam exsistentes in illo commorantes, etiam per unum diem, immò, per unum horam, posse accipere & frui Bullæ privilegiis, anno duratur, tamen hinc recedant, & deinde alibi, ubi Bulla non promulgatur, sedem figant, excepto privilegio usus eorum prohibitorum propter expressam prohibitionem, ut in superioribus indicavimus, & dicitur inferius. Manifestè concedit Pontifex in illis verbis (consistentibus & declinantibus.) Ita expressè Barnabas Gallie, in explic. Bull. Cruc. cl. 1. dub. 5.

2. Quid si externus declinet, seu perveniat solum in Panormi v.g. Portum, unde mittat amicum, qui ipsi Bullam accipiat, ipso in civitatem, immò in litus non descendente.

Respondeo, idem posse, quia Portus absolute & simpliciter pars est civitatis, seu regni. Idem potest, si quis declinet in sinum similem Portui.

3. Quid si ex mari vicino extra Portum, seu sinum declinet in sinum similem Portui? Respondeo. Mihi valde scrupulosum est, tunc possit. Ita enim, quamvis vicinum quis perveniat, cessante mihi videtur, dici posse, quod declinet in regnum, & consensum etiam sentit Mendo in Append. d. 1. n. 26.

Grati.

4. In hoc Sicilia regno sunt aliqua Græcorum oppida, quorum

quorum incolae ritu Graeco viventes, tempore quadage-
simae, non solum abstinent, à lacticiis, sed etiam ex
suo ritu à piscibus sanguinem habentibus. Inquit iam,
an bulla (ut etiam quoad alia privilegia) proficiat.

Respondeo. Tum quoad dictum privilegium de lacti-
ciniis, tum quoad alia, prodest: quia etiam ipsi sunt
fideles, & in hoc regno, ubi bulla promulgatur, com-
morantur, nec est unde ipsi excipi debeant. Quare virtute
ipsius Bullae, licet illis committere lacticia, diebus
veritis, & per consequens, immo potiore ratione, pisces
sanguinem habentes, privilegium enim concedens lacti-
cinia, multo magis concedit pisces cuiuscumque gene-
ris, qui magis distant à carnis, quam lacticia. Ita
Bardi in *Bul. par. 3. tr. 1. c. 2. sect. 1. n. 2. in 2. edit.*

§. III. Ex bonis sibi à Deo collatis liberaliter contulerit.

Tametsi in hac clausula non decernatur, quanta
debeat esse elemosyna porrigenda ab eo, qui
bullam sumere intendit, quia tamen Pontifex concedit,
eam debere decerni à Commissario, ideo eius taxae stan-
dam est. Verba Greg. XIII. à subsequentibus Pontifici-
bus confirmata haec sunt. *Item conceditur facultas com-
missario, ut dictam subventionis quantitatem à Fidelibus, ut
praedictur, pro Vivis, & Defunctis, iuxta personarum qua-
litatem, & bonorum quantitatem, arbitrari possit.*

At vero, quantum ipse decrevit? Respondeo. Pro
Indis, & Hispanis in India degentibus, pro quibus maior
quantitas decreta, vide Trullench. lib. 1. in *Bul. §. 1.*
aub. 2. Pro nostris regionibus (id quod scire, ad nos per-
tinet) Commissarius decrevit sequentem realem taxam.
Ita Trullench. *ibid.* Scito autem realem unum valere
unum tarenum monetæ Siculae, & grana quatuor cum
eiusdem grani quarta.

Pro Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus, Inquisito-
ribus, dignitatibus, & pro insignibus quibusdam perso-
nis, quas mox indicabimus §. 7. n. 4. elemosyna pro bul-
la vivorum est octo Realium Castellatorum, hoc est
monetæ Siculae, decem tarenorum, & granorum decem.

Pro communibus personis: pro eadem vivorum
bullae, elemosyna duorum realium, hoc est monetæ
Siculae tarenorum, duorum & duodecim granorum cum
dimidio.

De elemosyna danda pro bulla lacticiolorum, quæ
Sacerdotibus favet, dicam infra c. 8. §. 5.

Videm danda pro bulla defunctorum, dicam c. 15.
§. 2. n. 8. Et pro bulla compositionis c. 26. §. 6.

His prælibatis multa sunt dubitationes hic enodon-
dæ, quas in sequentibus §. iam solvimus.

§. IV. An ex bonis furtivis, vel usurariis dari elemosyna possit pro Bulla.

Quoniam Bullæ tenor habet, ut ex propriis bonis
eiusmodi elemosyna porrigatur dubitabis, quid
si ex bonis furtivis? hoc autem nomine intelliguntur
hic etiam usuraria.

Respondeo. Doctores fere communiter (præter
unum Rodriquez ap. Galleg. mox citandum) loquentes
hac de re, Acoſta, Vega, Trullench, Bardi, Mendo,
Macedo, Escobar, Diana, quos citat, sequiturque Gal-
legus, in *Bul. c. 14. dub. 182.* absolute, & sine ulla distin-
ctione docent furtiva pecunia sumi bullam non posse:
quia discretis verbis dicit Pont. fex (ex bonis sibi à Deo
collatis.) Adde hanc debere esse elemosynam: sed ex
D. Thoma, 2. 2. q. 32 & communiter, consistere elemosy-
na ex bonis laicis, non potest.

Vt hæc doctrina explicatius habeatur, sic distin-
guendum est. Si sermo sit de ipsa pecunia in individuo
furtiva, quando fur aliam propriam non habet, certa est
prædicta doctrina propter rationes optime iam allatas.

At vero quando fur aliam habet propriam quam

Pars III.

possit dare pro bulla, ipse tamen pro bulla furtivam det,
valebit bulla, quia tunc materiale quid est, dare hanc
furtivam cum iam cum illa fiat elemosyna æquivalen-
ter. Ita Bardi in *Bul. p. 2. t. 1. c. 1. b. sect. 3. n. 18.*

Præterea si loquamur de pecunia furtiva, quæ fuerit
immixta cum alia propria furtis, ita ut discerni nequeat,
cum iam illa transierit, propter illam unionem & mix-
tionem, in dominium furis (ut dixi in *libris decalogi*,
tr. 3. c. 3. §. 4. n. 3.) potest utiliter ex illa dari elemosyna,
remanente semper ipsi furi onere restituendi id, quod
iniquè abstulit. Si ergo ex illa facere elemosynam valide
fur potest, valide consequenter cum illa bullam acci-
piet, unde & illius privilegii fruetur. Ita Mendo in *Bul.*
d. 4. c. 1. n. 6.

Huc facit casus sequens. Titius furatus est v. g. do-
cem bullas à depositatio, easque distribuit fidelibus, sive
pro elemosyna ordinaria duorum realium, sive minus,
retenta pro se pecunia, inquit an fideles, qui data
ea elemosyna accipiunt bona fide bullas, utiliter acci-
piant.

Respondeo accipere inutiliter, quia bullæ privilegia
conceduntur sub conditione elemosynæ dandæ Regi
in subsidium belli contra infideles, quæ elemosyna hic
non adest. Unde licet, dum bona fides durat possint
dicti fideles vsci v. g. lacticiis, tamen cognita veritate,
non poterunt. Quod si bona fide absoluti fuerint à reser-
vatis, esto propter bonam fidem absoluti ab ipsis indi-
rectè fuerint, at re cognita, debent eiusmodi peni-
tes de iisdem reservatis directam à legitimo confessorio
absolutionem obtinere. De his absolutis bona fide vide
multa à me dicta in *lib. de Sac. l. 5. de Penit. de Cas. res.*
c. 12. §. 2. n. 7.

§. V. An ex pecunia habita ex turpi lucro.

Meretrice v. g. habens pecuniam ex meretricio,
potestne cum hac bullam utiliter accipere?

Respondeo. Potest: quia quamvis illa peccaverit, dum
eas, medio peccato, lucrata est, tamen pecunia sua est,
suoque sub dominio, ut alibi satis explicuimus, ergo de
suo elemosynam illam dat, dictisque privilegiis bullæ
frui merito potest. Idem dic in similibus.

§. VI. An ex bonis creditis, vel ab alio datis.

Tres hic sunt casus: primus: Titius obtinet à Com-
missario bullam credito, hoc est, promittit Titius,
se post sex menses v. g. traditur elemosynam præscri-
ptam, utiliter ne bullam obtinet.

Respondeo, & primo quidem Dico, manifeste inuti-
liter, si habet animum eam elemosynam non tradendi,
quia sic nullam tribueret. At si ipso initio acceptionis,
animum habet tradendi (qui est casus propositus) Dico,
utiliter etiam pro his prioribus mensibus antequam pro-
missum solvat. Ratio est, quia id concedit Commissa-
rius Generalis apud Mendo *dis. 14. num. 4.* & merito obli-
gare enim se ad dandam elemosynam, elemosyna
est: Atque eiusmodi certe est communis praxis, idque
cum emolumento Regis, nam se multi bullam acci-
piunt quod non facerent, si numerato cogerentur pecu-
niam deponere.

Quod si quis habeat initio animum non tradendi, sed
post sex menses v. g. mutet voluntatem, velitque dare,
tunc sane à die, qua eiusmodi bonam voluntatem habet,
lucrati potest privilegia bullæ usque ad finem anni dura-
tionis bullæ, quia tunc iam legitime pro illis postero-
ribus mensibus bullam habet, quam legitime antea non
habebat, Ita Bardi *l. c. sect. 6.*

Contra, si initio habuit intentionem tradendi elemosy-
nam, & postea transactis seu v. g. mensibus mutet vo-
luntatem, nolique elemosynam largiri, Dico à die
quo non elagiri proponit, non lucraturum privilegia,
quia hæc dantur sub conditione elemosynæ, quamvis,
P p propter

propter bonum animum solvendi, quo promisit, frui illis privilegiis in prioribus mensibus potuerit.

2. Sed quid si bona fide quis promisit, sed deinde propter impotentiam inculpabilem, stare promissis non possit fructurne toto anno bullæ privilegiis.

Respondeo. Fruetur, quia privilegium semel rite obtentum non potest tolli à superveniente impedimento inculpabili, nec rex amittit huiusmodi elemosynam, jam enim distributor bullarum illam resarcit, quando enim sic creditor bullas distribuit, ipse se obligat ad solvendum, & ita declaravit ipse Commissarius.

3. Secundus casus est de bonis alienis donatis. Casus v. g. meus amicus suis pecuniis accipit bullam pro me. Valetne ea mihi, si eam acceptem.

Respondeo. Valet, nam sic virtualiter elemosynam facis, est enim perinde ac si tibi amicus pecuniam daret, quam tu deinde elemosynam dares pro bulla.

4. Tertius casus est de religiosis, qui ut dixi c. 3. §. 1. n. 12. possunt frui privilegiis aliquibus bullæ. Petrus v. g. religiosus sumpsit bullam, largiendo elemosynam ex pecuniis ipsi donatis ab amico, ut uterne valide bulla? Dubitatio autem fundatur in eo, quod religiosus, etiam si ab amico, posita quacumque superioris licentia, habeat pecuniam, illa non est ipsius, siquidem quidquid religiosus acquirit, Monasterio acquirit, ergo non potest verificari, quod elemosynam ex suis bonis impertient, quod requiritur necessario, ut bulla frui quis possit.

Respondeo, omittendo alias explicationes, Pontificem, quandoquidem in tenore bullæ illam modo dicto concedit nominatim etiam religiosis, huic defectui satis, superque supplere.

§. VII. Quenam elemosyna porrigenda ab insignibus personis.

Et quanam porrigenda à Pauperibus.

1. Cardinales, Primates, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates habentes Jurisdictionem Episcopalem, Inquisitores, & dignitates Ecclesiarum Cathedralium, Duces, Marchiones, Comites, Commendatores, Maiores, Proreges, Capitanei, Generales; & alii Officiales Curie sue Majestatis (qui sunt hi Officiales, vide apud Trullench. lib. 1. in bulla §. 3. dub. 1. n. 2.) Domini Vassallorum, dictorumque uxores, suis viris viventibus, debent pro bulla præstare elemosynam octo realium, hoc est, ut supra dixi, tenorum decem, & granorum decem monetæ Siculæ.

2. Jam dubitabis primo, circa hos, an Vicecomites, Barones, Praetores Urbium, Senioresque Civitatum, si non sint Domini Vassallorum, ut etiam Fiscalis in Tribunali Inquisitionis, ut idem Filii Ducum, similesque si nullo Titulo, vel Dominio gaudent, an inquam, hi obligentur tradere octo reales.

Respondeo, non obligari, quia hos, si Domini Vassallorum non sint, Commissarius, in taxa ab ipso definita octo realium, non designat; expressio autem eorum, qui designantur, est manifesta exclusio aliorum. Ita Mendo d. 14. num. 12. & 15. & Gallegus l. c. 13. dub. 194. Quod si Domini sint Vassallorum, debent omnino octo tradere, quia ita disposuit Commissarius, ut vidimus num. 1.

3. Si Rex aliquis exterius in regnum, ubi bulla promulgatur, accederet, ut etiam illi omnes, quos nos Principes in nostro regno habemus, obligantur teste Mendo ibid. n. 14. ad octo, siquidem satis includuntur à Commissario in illis similibus dignitatibus Ducis, Marchionis &c.

Prædicti duces &c. si carent Vassallis.

4. Dubitabis secundo. An prædicti Duces, Marchiones &c. si Vassallis careant, præstare debeant octo reales.

Respondeo. Negat Bardi, affirmat Mendo; Verum si diligenter eorum rationes hinc inde ab ipsis elatae, considerentur, debent convenire in hunc modum. Si quis ne Ducis nomen, nullamque habeat ex eo Titulo, sed nomine dignitatem, vel privilegium, vel Prærogativam jurisdictionem totam in Vassallis, filio renuntiare; tunc hic Pater sufficienter dabit duos reales, quia nec dignitatem habet, nec jurisdictionem, nec in actu nec in habitu supra Vassallos. At si, quamvis Vassallis, ac jurisdictione omni quis careat, Titulum tamen Ducis cum pluribus, quos Titulatos vocamus, & vere sint huiusmodi, nam coram Prorege caput v. g. cooperant, aliique quibusdam secularibus exemptionibus fruuntur, stare debent octo, quia hi vere, & in omni propinquitate sunt Duces, Marchiones &c. Huius etiam gentis sunt filii horum, si titulum vere habeant cum prædictis præminentibus (licet proventibus omnibus Pater gaudeat) quia jam dignitatem habent. Ita Gallegus copiar. dec. 182. Ratio prædictæ distinctionis mihi manifesta apparet, quia, in taxa à Commissario legitime facta, clare, ut duæ classes distinctæ Personarum, assignantur; quarum altera continet Duces, Marchiones, & Comites; altera, quæ continet Dominos, habentes Vassallos, & ut pater ex contextu, una non est distinctio alterius. At certe hi, qui solum titulum filii reseruant, siue habent, vere in Classe Ducum sunt, qui vero nec tituli præminentibus ullis gaudent, nec Vassallos habent, in neutra classe ex dictis continentur, nil æquivocæ, possunt.

5. Quando quis simul est Dux, & Marchio, & Comes gaudens multis titulis multisque Dominis, non est ab ipso multiplicanda elemosyna ad multiplicationem titulorum, quia Commissarius taxando elemosynam assignavit octo reales, singulis personis, non singulis titulis.

6. Quod dixi de his, dic de Episcopis, si enim Episcopus patui renuntiatur, ita ut servaverint sibi titulum, & Dignitatem Episcopalem (quam certe semper solum sibi reservare) cum sint vere Episcopi, sicut etiam sunt Episcopi mere Titulares, præstare debent octo reales, ut si renuntiaverint etiam dignitati, quod fieri non solet; aliquis illos excusaret ab elargiendis octo, aliqui, inquam, nam ego excusare non possum, quia quascumque renuntiatione posita, semper in ipsis residet character Episcopalis, ob quod semper vere sunt, & vocati Episcopi, actusque consecrationis exercere valide possunt. Nisi loquaris de quibusdam Germanis, vel aliorum illorum Episcopis, qui sunt meri clerici, & sola jurisdictione Episcopali gaudent. Hi certe, si renuntiant, in nihilo remanent Episcopi.

Ducum etiam uxores, & Vidua ex illis.

7. Dubitabis tertio, de prædictorum uxoribus vidua. Respondeo. Uxores dum vivunt prædicti Mariti, sequuntur conditionem virorum, quare perinde ac viri eorum octo debent, tamen si ipsæ ex se titulo nullo gaudeant, vero viduæ eorundem, si nullo proprio titulo, sed dignitate gaudeant, donent solum tuto duos reales; si autem ipsæ titulo ex se gaudent, vel dominæ sint Vassallorum, octo omnino debent. Ita clare ostendunt Verba Commissarii elemosynam taxantis. Feminae denique quæcunque si non sint, neque fuerint unquam nuptæ, habent tamen verum titulum, vel Vassallorum dominum, debent omnino octo, quia tunc habent qualiteram requiritam à Commissario ad majorem elemosynam; quam quidem qualiteram respexit commissarius in quocumque sexu ea invenitur.

8. Quid si prædictæ viduæ remaneant usufructuaria Ducatus, Marchionatus &c. Respondeo, passim modo obligantur.

gari ad octo, quia sic iam actum habent qualitatem, quæ ex vi taxæ, obnoxia est maiori huic elemosynæ.

Privatus promotus ad titulum Ducatus, &c.

9. Dubitabis Quarto si quis Privatus accipiat bullam initio anni, datis duobus realibus, & deinde in decursu anni evadit forte Dux, vel Marchio &c. ut item Episcopus, Archiepiscopus &c. indigent a puncto novi gradus alia Bulla cum pinguiore elemosyna, vel saltem supplementum ad octo reales conferre, ut deinceps Bullæ privilegis persolvatur.

Respondeo, Non indigere, puto, quia gratia concessa initio fuit collata pro toto anno, ergo pro toto anno durat; fuit enim data absolute, & non dependenter a futuro eventu. Ita Bardi in Bull. p. 1. tr. 8. c. 2. §. 3. dicens hanc dubitationem à nemine fuisse tractatam: fatetur tamen, si clericus ascendat ad Sacerdotium in illo anno Bullæ à se sumptæ, non posse deinceps uti privilegio vescendi lacticiis; quod initio anni, quando non erat Sacerdos fruebatur; nec id esse mirum, quia Sacerdoti expresse fit in ipsa Bulla prohibitio vescendi lacticiis; quæ similis expressio non est in Bulla quam prædictus privatus, data elemosyna duorum realium à distributore, hoc à est Pontifice, recepit.

Prædictarum insignium personarum obligatio quoad elemosynam pro secunda Bulla in eodem anno.

10. Dubitabis quinto, si quæ ex dictis personis insignibus vellent secundam Bullam accipere in eodem anno (quam secundam utiliter sumi posse, non vero tertiam, dicemus infra,) lebetne octo contribuere.

Respondeo ita prorsus. Quare falsam iudico sententiam Henrici (quam refert, & merito rejicit Trullen. lib. 1. in Bull. §. 3. du. 1. num. 15. putantis sufficere si præbeat duos; falsam inquam, nam Commissarius sine ulla distinctione primæ, vel secundæ Bullæ, pro his personis taxat absolute reales plures. Unde c. 14. ubi ipso initio ponuntur verba Pontificis, concedentis hanc iteratam acceptionem Bullæ, nam ibi notabis hæc verba *Servatis tenore, & forma prædictis, quibus eodem anno idem summarium sumpsimus.*

Multi habentes dominium eiusdem Ducatus, &c.

11. Dubitabis 6. quando duo v. g. habent dominium eiusdem oppidi pro parte, vel pro indiviso, debentne singuli dare octo reales? Respondeo ita putat Mendo disp. 14. n. 8. & in append. c. 6.

At Bardi p. 2. tr. 1. c. 1. §. 5. docet, satis esse, utrosque dare octo, hoc est, singulos dare quatuor. Lege apud ipsos rationem conflictus, quia res est raræ praxis. Et tamen ego eo in sententiam Mendo, quia verba commissarii taxantis elemosynam hanc maiorem, præcipiunt, Ducem, Comitem, seu Dominum Vassallorum debere dare octo; Atqui singuli ex his, de quibus loquimur, habentes pro parte, vel pro indiviso ducatum, comitatum, dominium, sunt simpliciter, & absolute Duces, Comites &c. & talium item titularum præfinitis gaudent ergo &c.

Quid si Senatus Panormitanus v. g. qui constat ex sex Patribus conscriptis, sit aliquo insignitus Titulo, sit v. g. Dux alicuius oppidi singuline ex illis debent octo dare.

Respondeo non debere, puto, quia tunc singuli, quibus conceditur Bullæ privilegium, non sunt, Duces sed solum simul omnes, ut constent unum corpus morale,

Pauperes.

12. Dubitabis Septimo, an Pauperes debeant elemosynam dare pro Bulla? Respondeo. Debere, certum

Pars III.

fit, quidquid in oppositum innuat Henric. l. cap. 20. ex eo quia in Bulla originali nonnet Pontifex, ne exigatur elemosyna à paupere. Quidquid inquam innuat; Tum quia hæc clausula non amplius extat in Bulla; quæ promulgatur; tum quia clare Bulla, tanquam opus necessarium requirit pro consecratione eius privilegiorum elemosynam; tum denique quia fortasse sensus illius clausulæ solum erat ut non cogerentur pauperes accipere Bullam; & consequenter elemosynam dare, quia Bullæ acceptio debet esse voluntaria.

13. Ex hac certa doctrina emergit affine dubium. Cum enim, qui caret Bulla Cruciatæ, non valeat in Regnis, ubi ea promulgatur, acquirere indulgentias, quas ipsa Bulla concedit (de qua re infra cap. 14.) dubitatur nunc an, qui propter summam pauperem eam accipere nequit, acquirat saltem alias indulgentias, quæ sunt extra Bullam, quas Commissarius suspendit, durante anno promulgationis, de qua suspensione infra item dicemus.

Respondeo. Acquirere, docet Bardi p. 2. tract. 1. c. 1. §. 6. Ita etiam tenet Quintanadueñas, in app. ad singul. de Penit. tract. 3. dub. 12. num. 3. & 6. citans Ludovicam à Cruce. Non acquirere, docet Mendo in app. ad Bull. dec. 2. c. 3. num. 11. Ratio affirmantium est, quia præsumitur ex pietate Pontificis, ut non privetur indulgentiis, qui sine culpa Bullam habere non potest. Ratio Negantis, cui assentior, est, quia Bulla nimis manifestè suspendit pro eo anno omnes alias indulgentias pro iis qui Bullam non accipiunt, nec in tanta expressione mentis Pontificis, videtur, posse prudenter, præsumi contrarium.

CAPVT IV.

Explicatur posterior pars Clausulæ quartæ superius posita, hoc est, illud, Anno durante.

1. **E**xposit hic doctrinæ claritas, & ordo, ut declaremus prius, quandomam incipit eiusmodi annus, deinde quandiu durat, seu quando finem habet.

§. I. Quandomam incipit Annus privilegiorum Bullæ.

1. **S**ane cum incipere à die promulgationis Bullæ, certum est. Verum ut id minutius cognoscatur, animadvertenda sunt quatuor.

2. Primo si quis Bullam sumit post sex menses v. g. à facta promulgatione, hic non poterit frui privilegiis, nisi ab hora in qua sumit usque ad finem consequentium mensium eiusdem anni, quia antea carebat Bulla, & post illos menses, hoc est, absolute dicto anno, ut dicemus, Bullæ privilegia expirant. Ita Galleg. c. 4. c. 15. citans Nannum, Villalobos, Trullen. Ludov. à Cruce, aliisque, unde ego merito falsam pronuntiavi in lib. 2. de Penit. tr. de Cas. refer. c. 13. §. 5. n. 5. quorundam doctorum sententiam putantium, si habens Bullam hoc v. g. anno, non usus est privilegiis circa absolutionem à reservatis, posse sine nova Bulla absolvi à peccatis anno sequenti, locum relege, an autem saltem in aliquo favore Bulla in anno sequenti, dicam mox §. 4.

3. Secundo animadvertendum est, quando dicimus, annum Bullæ incipere à die promulgationis, intelligi de promulgatione, quæ fiat in unaquaque civitate, seu loco, etiam minimo, ut notat Trull. l. 1. c. 1. dub. 10. nam non satis esse pro habitantibus in alia civitate, etiam eiusdem Diocesis. Promulgationem, quæ fit in alia, quamvis hæc sit Metropolis, expresse notat ipse Pontifex tenore Bullæ, esto, pro legibus, aliisque similibus sufficiat ea promulgari in Metropoli.

4. Animadvertendum est Tertio, annum, in quo videtur

P p 2

gent

gent bullæ privilegia incipere ab ipsa hora, in qua ea in quocunque loco promulgatur, non ergo antea.

5. Animadvertendum est quartò. Cum per duplicem actum solet promulgari bulla, primo per solemnem processionem, & deinde per Concionatorem in concione, animadvertendum est inquam sufficere per solam processionem, si quidem per illam solam habetur absolutam Promulgatio.

6. Hinc fit, ut si quis sumat Bullam ante concionem, sed post processionem possit teste Trull. l. c. uti eius privilegii, & sane hæc est praxis ut facta processione, statim incipiant distribui bullæ.

7. Hinc etiam sequitur, ut si quis, etiam data stipe, sumpsisset bullam ante concionem, & ante processionem, non possit uti privilegii, nisi post processionem, tunc enim ratificatur sumptio.

8. Denique, ne ignores, factam publicationem in Templo maximo sufficere, quamvis promulgatio alia non fiat in aliis Parochiis eiusdem civitatis, quantumvis magnæ: nam unam publicationem in uno loco requirit Pontifex, non vero aliam, & aliam in singulis Ecclesiis loci.

§. II. Quamdiu durat annus Bullæ.

1. **P**remitto, alium esse annum naturalem, alium Ecclesiasticum. Naturalis est spatium temporis, quo sol suo motu redit ad eandem cæli partem unde motum inceperat, v. g. à primo gradu signi Arietis, ad eundem, quod spatium est duodecim mensium, & sex horarum aliquibus minutis minus.

Ecclesiasticus est spatium temporis, quod ex more Ecclesiæ intercurrit ab aliquo termino deputato ab Ecclesiâ ad aliud similem v. g. à Pascha ad aliud Pascha à Pentecoste ad Pentecostem, quod spatium aliquando continet plures aliquando pauciores dies, ut ex computo Ecclesiastico scimus omnes.

2. Querimus iam an privilegia bullæ durent per annum naturalem; An per annum Ecclesiasticum? Si prius semper erit idem tempus privilegiorum; si posterius, modo maius erit ipsorum tempus, modo minus.

3. Dico, probabile esse, annum bullæ durare per annum naturalem hoc est à die promulgationis usque ad finem duodecim mensium, & item esse probabile durare per annum Ecclesiasticum, id est à promulgationis die ad alterius promulgationis diem. Priorem probabilitatem sequitur Rodriq. in Bull. §. 5. n. 2. Thom. Sanch. l. 8. matr. d. 15. num. 17. in med. Mendo d. 2. cap. 1. & in App. d. 1. cap. 14. Posteriores Gallegus, c. 4. dub. 14. Io. Sanc. d. 55. Trullench. l. 1. §. 1. d. 11. numero 3. Ludovic. à Cruce d. 1. cl. 10. dub. 2. Bardi p. 1. tr. 1. c. 6. a. n. 11. Ratio utriusque sententiæ est, quia, in communibus nunc hominum commerciis, nomine anni recte alteruter solet intelligi.

Favet posteriori sententiæ illa confirmatio. Quia in præfenti sumus in re Ecclesiastica, Ecclesiæ autem communis praxis solet anno Ecclesiastico uti. Sic communio pro obligatione præcepti annui, sic interstitia pro Ordinibus suscipiendis, sic obligatio recitandi Horas Canonicas solet mensurari per annum, vel diem Ecclesiasticum non vero per per naturalem.

4. Hinc, quia annus Ecclesiasticus aliquando est brevior anno naturali, ut si promulgetur bulla in Dominica v. g. Septuagesimæ, quæ sit dies vigesimus Ianuarij, anno autem sequenti promulgetur in eadem Dominica, quæ incidat in diem decimum eiusdem mensis Ianuarij, unde brevior, hoc est minus decem diebus erit annus Ecclesiasticus, quam sit annus naturalis: hinc inquam fit, ut, in prior sententiâ possis frui bullæ privilegii usque ad vigesimum diem sequentis Ianuarij, etiam promulgata nova Bulla: at in posteriori non possis usque ad dictum vigesimum diem, quia adveniente nova promulgatione veluti perimitur, in hac posteriore sen-

tentiâ, bullæ vigor. Sed certe, ut diximus, utrumque probabile est.

5. Nota. Si forte supponas Pontificem nolle, ut nova alia promulgatio bullæ fiat anno sequenti, vel nolle novam promulgationem diu differre, unde non possit gationem, quia promulgatio nova non erit. Nota, tunc tunc habere terminum desitionis per novam promulgationem, tunc Doctores convenire, quod bullæ privilegiius Ecclesiasticus, subingeditur necessario naturali. Ita Bardi l. c. num. 33. Dixi (necessario) nam non potest quod Idem Bardi l. c. num. 34. docet ex Trullench. nisi dies postea, intra quorum latitudinem solet finire annus Ecclesiasticus (non placet autem, quia id videtur esse minus gratis dictum).

6. Nota insuper, quamvis moriatur Pontifex, vel Commisarius Generalis intra dictum annum, non potest tibi Bullæ privilegia pro illo anno, qui pro illo tempore sunt gratiæ factæ, ut recte notat Caltrup. de Bulla Cruc. p. 3. num. 4.

§. III. Quando in uno loco tantum, in alio citius sit promulgatio, quid iuris erit in accipiente Bullam, si sequatur prædictam posteriorem sententiam.

1. **E**xfiguratione duorum casuum huius Questionis decilio clarius intelligitur.

Primus casus. Titius existens Panormi, promulgatione ibidem facta in Dominica Septuagesimæ die v. g. 10. Ianuarij, sumit statim bullam, & inde profectus Syracusis v. g. ubi anno sequenti promulgari solet bulla die primo Cinerum, qui incidit v. g. die 9. Februarij, hoc est 14. diebus postea, inquit, gaudebit Titius iam commemorans Syracusis bullæ privilegium usque ad Dominicam Septuagesimæ anni sequentis, quæ incidit v. g. 26. Ianuarij, quando Panormi promulgabitur nova Bulla, an usque ad nonum diem Februarij iuxta promulgationem, quæ fiet in sua civitate.

2. Secundus casus, quid si contra. Caius v. g. commemorans Syracusis accepit bullam in die Cinerum, qui incidit 12. Feb. deinde accedit Panormum, ubi promulgabitur nova Bulla 20. Ianuarij, gaudebit privilegium solum usque ad vigesimum diem Ianuarij iuxta promulgationem Panormitanam, an usque ad diem Cinerum anni sequentis iuxta promulgationem quæ fiet in civitate prædicti Caij, qui dies incidit, ut dictum est, nono Februarij.

3. Respondeo. In utroque casu, stando in posteriore sententiâ, sub qua loquimur, gaudere quis potest Bulla solum iuxta promulgationem factam in loco, ubi quis accepit Bullam. Quare in prior casu allato n. 1. Titius gaudebit Bulla, usque ad vigesimum sextum Ianuarij in posteriore vero allato n. 2. Caius Bulla fruatur, usque ad nonum diem Februarij. Ratio utriusque dicti est, quia quando tu accipis Bullam promulgatam in hoc v. g. loco quasi dicat tibi distributor bullarum nomine Pontificis (Quandoquidem tu erogasti legitimam elemosinam, concedo tibi privilegia Bullæ duratura per totum hunc annum, donec ego iterum aliam hic promulgaverim.) Huius autem rei ulterior ratio est, quia ad illum distributorem, à quo tu recipis Bullam, non pertinet, videre, seu taxare tempus promulgationis alterius distributoris. Quare, nomine Pontificis, dat tibi privilegia secundum suas promulgationes, non vero secundum promulgationes alterius. Ita Bard. p. 1. tr. 2. c. 6. n. 24.

4. Scio Ioan. Sanch. d. 55. n. 24. in casu dicto n. 1. velle Titium posse solum, usque ad nonum diem Februarij, sed propter rationem nostram non est audiendus.

Scio etiam Mendo loc. sup. cit. sustinere, tum Titium, tum Caium prædictos, posse solum gaudere Bullæ privilegii, durante anno naturali, quocunque tempore die fiat nova

nova promulgatio. Sed profecto id ipse dicit, quia sustinetur annuum pro bulla debere esse naturalem, quam sententiam cum dixerimus supra, esse probabilem, probabile etiam erit hoc præsens ipsius dictum; Sed quia nos hic loquimur ex suppositione, quod sequamur sententiam posteriorem, quæ est etiam probabilis, ideo, quamvis dicto prædicti Doctoris assentiamur, tamen non assentiamur illi limitationi (solum.)

§. I V. An finito anno in aliquo saveat Bulla.

I. Nostro hic questionem hanc, quia maxime pertinet ad praxim. In duobus casibus quarunt rationaliter Doctores an Bulla profit, absoluto anno? Dico (rationaliter) nam casum alium, quia est ratione destitutus, jam exclusi modo §. 1. n. 2.

Quarunt enim primo in eo casu, quo promulgatio bullæ fit in aliqua magna civitate, seu opido, unde non valeant omnes bullam sumere, an si habeat quis animum sumendi, durabit illi vetus bulla per paucos v. g. per octo dies post promulgationem novam? Affirmat Villalobos, & Ludovicus à Cruce. Id quod temperat Io. Sanchez asserens hoc verum esse quando per omnes illos dies durat difficultas novam sumendi, vel ex malitia, seu incuria distributoris, nova haberi non possit.

2. Profecto non possum hanc sententiam, quamvis à Sancto mitigatam, non retinere cum Gallego multis citante *tom. 4. dub. 18.* Nam ut aliam omittam, nimis manifeste ea est contra tenorem bullæ, ibi (*anno durante*) & ibi (*summarius Bulla à volentibus uti privilegii, accipi, ac retineri debere.*)

3. Quarunt secundo Doctores in casu confessionis inceptæ, vel commutationis votorum; & quia de hac commutatione dicimus inferius c. 3. §. 1. num. 30. solum hic agimus de confessione; an scilicet, si qua legitima confessio bona fide apud confessorium electum per bullam incepta finiri intra ejusdem bullæ annum non potuit, sive propter penitentis serapulos, sive ob prolixam confessionem, sive ob aliquod rationabile impedimentum, quo pacto dicitur res, non esse integra, quia confessio jam fieri cepit; an inquam, possit confessor, post finitum annum suum prosecqui opus, & penitentem à peccatis etiam reservatis, ut per bullam conceditur absolvere.

Respondeo posse, ac si esset intra tempus anni concessi, idque etiam cum interpolationibus humano modo solitis; Ratio est, quia ex eo, quod ceptum est negotium confessionis, tempore habili, jurisdictio radicem fixit in delegato, hoc est in confessorio (ut loquuntur iura) ex rationabili voluntate concedentis; quare illa in eo perpetuatur, usque ad complementum incepti negotii. Idem solent Doctores dicere in Iubilæo, si confessio bona fide incepta non potuit bona fide finiri intra Iubilæi dies, de qua re ego universaliter *lib. de penit. cap. 4. §. 10. num. 3.*

4. Dictum autem est primo (bona fide) quia persuadere mihi non possum, quando id in fraudem fiat, adesse consensum superioris ad prædictam jurisditionis extensionem, quidquid aliqui dicant. Id autem bene intellige, siquidem ejusmodi fraus duobus fieri modis potest, tum hic, tum in Iubilæo. Primo, si differas confessionem, consulto; usque ad ultimum diem durationis privilegii, & deinde peniteat te, non esse confessum, & vere velis confiteri, confessionemque bona fide incipias, faciens, quantum potes, ut illam compleas, riteque absolvaris ante finem privilegii, sed propter aliquam rationabilem causam compleri confessio non potest. Et in hoc casu negligentia prior, immo & fraus, si qua in te fuit, prorogandi tempus, purgatur ex vera penitentia, & ex conatu Sacramentum perficiendi, & consequenter radicabitur in confessorio, extendereturque Jurisdictio, quia jam tunc nulla fraus adest. Secundo, si sive tu, sive confessor, cum possitis perficere confessionem eam non

perficitis, hac spe, (quam ego merito fraudem appello) ut radicata jurisdictio sit in confessorio, quasi possit extendi ad tempus sequens. Et in hoc casu dixi, persuadere mihi non posse, superioris voluntatem esse, ut ea jurisdictio radicetur.

5. Dictum est secundo, (si qua confessio incepta &c.) quod intellige, esset certum si cepisti peccata legitime explicare confessorio. Immo dicta inceptio confessionis tunc etiam dicitur adfuisse, quando comparuisti genoflexus coram confessorio, percussique percussisti, & recitasti Confiteor, & multo magis, si vel unum peccatum veniale perscussisti, hæc enim externa signa sunt confessio incepta.

6. Obijcies. Sola præsentatio literarum delegationis facta delegato non facit negotium ceptum, seu causam inchoatam, ut cum multis docet Mexolla, *to. 2. q. 4. c. 6. dub. 21. n. 492.* quia literarum sola præsentatio, quamvis accepta, non est exercitium jurisditionis, per quod radice sibi delegatus jurisditionem, ergo neque in casu nostro sufficiunt prædicta signa.

Respondeo: nos ut signate notat Bardi *p. 1. tr. c. 6. à n. 61. & an. 116.* pro signo sufficienti non poscimus solum petitionem confessionis quodocunque, sed requirimus talia signa, quæ sint pars materiæ Sacramenti Penitentiae, quæque cum exhibentur, sunt Sacramentalis confessionis exercitium.

7. Dictum est tertio (si qua legitima confessio) nam non prorogatur jurisdictio confessorii si invalida, sive propter defectum Penitentis, sive propter defectum confessorii esset prædicta incepta confessio. Ratio est, quia per verum actum confessionis Sacramentalis (sic enim exercetur hæc jurisdictio) radicatur potestas in confessorio delegato, non vero per invalidam confessionem, quæ cum nulla sit, nullam parere effectum potest.

8. Confirmatur Doctrina nostra, data verbis ipsius Bullæ Originalis, item (ait) *declarat Pontifex, quod, expirante anno omnes prædictæ facultates, gratia, & Indulgentia expirant, tantum potuerunt causæ pendentes ad finem perducere.* Nota (causæ pendentes &c.)

Ex prædictis verbis colligit Bardi *loc. cit. n. 66.* doctrinam à nobis hæcenus dictam, solum habere locum, quando penitens, post prædictum annum Bullæ finitum, non committit alia peccata. Nam si quis, inquit, nondum finita confessione, peccet, finito jam bullæ anno, peccato reservato, non poterit ab hoc peccato absolvi per confessorium electum vi dictæ bullæ, quamvis confessio cepta fuerit ante lapsum anni; Immo neque item poterit (ait) ab aliis commissis antea, quia confessio non potest dimidiari, quæ dimidiaretur, si ab his absolvi posset, illo alio commissio post annum non absoluta. Colligit, inquit, ex his verbis, in quibus expresse Pontifex solum concedit, causas pendentes finiri posse: at confessio hujus peccati nunquam fuit inchoata tempore anni Bullæ, ergo &c. Quare hic Auctor concedit, per Iubilæum posse simile novum peccatum absolvi, non vero per Bullam Cruciatæ, quia in Iubilæo non adest hæc restrictio, *tantum potuerunt causæ pendentes ad finem perducere.*

9. Verum contra hanc explicationem insurgit Mendo, *d. 23. cap. 3. num. 28. sine in appen. d. 1. cap. 16. num. 61.* ait enim, non esse majorem rationem, quod hoc peccatum novum impediatur totalem absolutiorem, non autem quod absolutio aliorum peccatorum huic penitenti debita propter prorogationem jurisditionis, trahat ad se facultatem, ut quia non potest dimidiari confessio, detur potestas confessorio, ut etiam novum illud absolvat.

Adde, cum adhuc vere pendens sit causa, quia confessio jam est incepta, & absolutio nondum data, non posse peccatum hoc novum superadditum habere vim impediendi prorogationem jurisditionis.

Certe prior sententia tutior est. Posteriorem me Sapientiores examinent; præsertim quia video in causis judicialibus

dicialibus, ad quarum formam est institutum Sacramentum penitentiae, non dari Delegato prorogationem jurisdictionis, per quem iudicat aliud novum delictum, quod forte committat quis post elapsum tempus Delegationis.

10. Sed adhuc inquires Primo, si confessor, apud quem incepisti prædictam confessionem, moriatur, vel alio modo desit, eligere ne possim alium confessorium, qui mea peccata omnia audiendo, me absolvat ab illis, finito anno bullæ, vel finito Iubilæi tempore.

Respondeo cum Castrop. tom. 1. rr. 3. disp. 4. p. 16. §. 7. n. 13. aliusque posse, si hæc electio novi confessorii fiat ante spiratum tempus privilegii, si postea in casu proposito prorogata, propter incompletam confessionem jurisdictionis. Ratio est quia confessores vi Bullæ, vel Iubilæi se habent ut unum: quare quando quis ex uno ad alium migrat, non iudicatur, nisi eundem eligere.

Neque dicas causam pendente debere c. 1. de off. deleg. ex iure (ut notat Navarrus l. 1. conf. in 2. edit. de eodem off. de leg. prosequi coram eodem iudice, coram quo accepta est: Ne id dicas, inquam, nam id verum est in causis fori externi, non vero in casibus interni fori. Cujus disparitatis ratio illa est, quia facultas data pro foro conscientie intelligenda est juxta naturam ejusdem fori, At in hoc foro penitens potest mutare confessorium, ut ipsi placet, donec finiatur causa per absolutionem.

11. Inquires Secundo, si post absolutionem hanc dictus penitens recorderetur alicujus peccati mortalis reservati commissi ante dictam absolutionem, poteritne virtute Bullæ, vel Iubilæi iterum absolutionem, ritè accipere à dicto confessario, qui solum habeat potestatem absolvendi vi Bullæ, vel Iubilæi? Respondeo non posse; quare tunc necesse erit illud peccatum oblitum consistere apud alium legitimum confessorium habentem potestatem ad illud absolvendum, ut ego dixi lib. 5. de penit. cap. 4. §. 10. num. 4. Ratio est quia delegatus cum functus est officio suo nihil amplius potest, at prædictus confessorius electus jam dandam absolutionem adimplevit suum officium; ergo &c.

Legem tamen Dicastillum apud Dianam, p. 11. tract. 8. ref. 28. qui putat, esse probabile, quod possit, si quidem tunc (ait) sequens confessio pertinet ad priorem, & est prioris complementum. Verum ne id extendas ad peccata commissæ post absolutionem illam priorem; hæc enim nec separatim, nec conjuncta cum oblitis absolvere dictus confessorius amplius ex vi privilegii Bullæ, vel Iubilæi poterit, quia nulla ratione pertinet ad absolutionem datam vel dandam ex vi Bullæ, vel Iubilæi.

CLAVSVLA V.

Vi possint in Ecclesiis (locutio est de iis, qui bullam sumunt) in quibus alia divina officia (interdicto durante) quomodolibet celebrare permixtum fuerit, vel in privato Oratorio ad divinum cultum tantum deputato ab ordinario visitando, & designando, etiam tempore interdicti. Eius, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quominus amoveatur, & qui facultatem ad id à commissario Generali habuerit, etiam per horam, antequam illuc cesset dies, & per horam post meridiem, in sua, ac familiarum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia divina officia per se ipsos, si presbiteri fuerint, vel per alium celebrare facere, & tempore interdicti divinis interesse. Eius tamen qui privato Oratorio ad præmissa uti voluerint, & quoties id fecerint, aliquas preces Deo pro unione Principum Christianorum contra infideles, eorumque contra eandem victoriâ fundere, teneantur; imponitur.

CAPVT V.

Primum Bullæ Privilegium quod est circa tempus interdicti.

Bulla privilegium, interdicti tempore tres completitur favores, quorum primum relatum in præcedente quinta clausula hic explicamus, mox in sequentibus alios duos explicaturi.

§. I. Præmittitur Summaria explicatio interdicti.

1. Interdictum Ecclesiasticum absolute, & sine limitatione latum, est regulariter censura, qua fidelibus vetantur. Primo officia divina, præsertim Missæ, celebrari. Secundo Sacramenta aliqua ministrare, vel recipere; nam non prohibetur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, & Matrimonium; sed ministrare vel recipere Eucharistiam, Extremam Viaticum, Ordinem, licet cum inordinationibus, quas passim asserunt Doctores morandi, alique in tractatu de interdicto. Tertio, designate veratur Ecclesiastica sepultura.

2. Interdictorum autem variae sunt classes. Personale, id est illud, quo ipsa persona prædictis tribus prohibitionibus, afficitur.

3. Locale, id est illud, quo locus aliquis illis actionibus prædictis prohibitionibus, hoc est, quo in tali loco vetantur fideles, illas tres actiones exercere.

4. Mixtum, id est, quo tum persona, tum locus prohibetur.

5. Porro subdividuntur deinde eadem interdicta; nam quo ad interdictum personale, aliud est personale generale, estque quando interdicuntur totus populus, tota communitas, seu universitas, Collegium, Capitulum &c. quatenus hæc faciunt unum corpus morale. Aliud est personale speciale, hoc est, quando interdictum hic, vel ille.

6. Rursus interdictum locale, aliud est locale generale, atque est illud, quo interdicuntur loci, qui à communitate incoluntur, v. g. Provincia, civitas, oppidum, villa, aliud est locale particulare, estque illud, quo interdicuntur loci particularis, vel loca aliqua particularia, v. g. hæc Ecclesia hujus civitatis, illa Ecclesia illius oppidi &c.

Hæc cum suis explicationibus, & limitationibus præsertim iis, quas concedit Cap. alma mater de fest. & comm. in 6. habes passim apud Suar. Hurt. Bonac. Lycop. Coninch. Avil. aliosque innumeros Doctores scriptores de interdicto.

7. Illud pro re nostra est advertendum, Bullæ Cruciatæ privilegia solum esse, stante interdicto locali generali, quamvis auctoritate Apostolica imposito: quare non personaliter quoquo modo interdictis, nec locali specialiter interdicto Bullæ Cruciatæ privilegia ulla conceduntur. An autem persona particulariter interdicta possit quomodolibet interdicti absolutionem obtinere virtute Bullæ, infra c. 11. §. 6. suo loco dicetur.

§. II. Favor primus Bullæ tempore interdicti, post Missas, & divina Officia celebrare &c.

1. His prælatis, ut explicetur primus hic Bullæ favor, pro tempore interdicti. Nota primo illud non concedi iis, qui dederunt causam interdicti, ut per ipsos fiat interdicti remotio.

2. Nota secundo, illa verba (in Oratorio privato) Doctores ex modo loquendi Bullæ, & ex intentione Pontificis extendunt ad omnes alias Ecclesias, dummodo fiat privatim officium, & solum coram suis, ut non explicabitur. Vide id late probatum à Ludovico à Cioce, in Bull. d. 1. cap. 5. dub. 2.

3. Nota tertio prædictum Oratorium debere esse approbatum, & deputatum ad divinum cultum, quæ de re ego pluribus egit in *Opus. de Sacrif. Missæ* lib. 1. c. 4. n. 11.

4. Nota quarto illud (in sua, & suorum præsentia) quod à me pluribus explicatum invenies *loc. cit. a. n. 28.* & late item habet Trullench. lib. 1. §. 3. dub. 5.

5. Nota quinto. Illud plurale *Missas, & alia officia.* & illud *per alium, vel alios,* hæc enim verba absolute, & non respectu prolata, ostendunt mihi, non unam tantummodo, sed plures Missas concedi eodem die per hoc privilegium, nec solum semel, & iterum, & item sapè divinis officiis privatim interesse.

An habens Bullam tempore interdicti obligetur Missæ privatim interesse.

6. His ita notatis, suum hic locum habere debet illa questio: An, sicuti bullam habens potest modo dicto interdicti tempore privatim assistere Sacro, ita obligetur, quando incidit dies festus de præcepto.

Respondeo. In utramque partem, æquo quasi Marte, congregiuntur Doctores, ut late habes apud Ludov. à Cruce, lib. 4. c. 5. & latissime apud Bard. p. 2. tract. 2. c. 3. sect. 6. & Trullench. loc. cit. dub. 6.

Ratio de obligantibus (inter quos sunt Coninchi, Avila, Alterius) præcipua est, quia nemo cogitur uti suo privilegio; Is ergo qui recipit cum bulla privilegium assistendi Missæ tempore interdicti privatim, poterit hoc privilegium nolle uti, & sic stare prohibitioni interdicti, quod vetat assistentiam ad Sacrum, & pro illo tempore aufert præceptum de huiusmodi assistentia.

7. Ratio obligantium (inter quos numerantur Lud. à Cruce, Villalobos, Joan. Sanch. Trullench.) illa item præcipua est, quia in tantum non obligaris, interdicti tempore, interesse Sacro in diebus festis, in quantum impeditis interdici lege: At per bullam hæc interdicti lex jam à te removetur, ergo, remota jam impedimento, redire debes ad obligationem assistendi.

Utriusque ratio cum probabilis, hoc est, alicujus momenti sit, utramque sententiam probabilem reddit.

8. Sed ecce, per hanc occasionem, alia subnascens questioncula. In tractatu de interdicto omnes Doctores statuunt per *Cap. Alma mater de Sent. Excomm. in 6.* concedi Clericis, & Ministris Ecclesiæ, atque adeo Religiosis, posse, interdicti tempore, Missas, & alia Divina Officia privatim, hoc est clausis januis, &c. (ut ibi distinctius explicatur) celebrare. Jam inquiri, an dicti Clerici, & Ministri obligentur Missæ privatim interesse diebus festis.

Respondeo, obligari. Nam invenio disparitatem cum Lud. à Cruce, lib. 6. inter hos Ministros ex vi dicti capituli *Alma Mater.* & inter alios ex vi Bullæ Cruciatæ. Siquidem prædictum privilegium collatum in c. *Alma Mater.* datur Ordini Ecclesiastico, cui privilegio non potest renuntiare quilibet privatus. At privilegium in Bulla conceditur ipsi personæ in particulari, cui ipsa particularis persona renuntiare libere valet. Non est igitur mirum, si ipsa praxis & receptus inter Fideles usus declaravit, Ministros prædictos obligari ad assistendum Sacro diebus festis, tempore interdicti, quia ut dictum est non possunt, non uti privilegio concessio tori Ordini Ecclesiastico. At, quia potest persona particularis, non uti privilegio sibi dato; ideo potest in Bulla, quæ datur particulari personæ, habere locum prima sententia dicta n. 7.

§. III. *Quid concedat Bulla, quoad celebrationem Missæ in Oratoriis Privatis extra tempus Interdicti.*

1. **B** Villa præter dictum favorem valendi celebrare, vel sacre celebrare tempore interdicti in Ora-

toriis privatis, concedit etiam in iisdem eundem favorem extra interdicti tempus. Sed de hoc ego late egi in *Opus. de Sacrif. Missæ* lib. 1. c. 4. §. 4. n. 36. quare non est id cum molestia Lectoris hic repetendum.

§. IV. *An per Bullam possit quis erigere Oratorium privatum, in quo celebretur sine alia Pontificis licentia.*

1. **A** Firmat Castrop. de Brill. disp. un. p. 6. num. 2. sine his verbis *Bulla ergo*, inquit, *concedit sumentibus ipsam ut possit habere privatum oratorium, & in eo celebrare Missas, vel celebrari facere, dummodo oratorium sit divino tantum cultui deputatum, & ab ordinario designatum juxta formam in Trid. sess. 2. in Decreto de celebrandis Missis præscriptam, & dum eo quis utitur, fundat preces pro unione Christianorum Principum, & eorum contra infideles victoria.* Hæc ille, cui assentitur Lud. à Cruce Bull. d. 1. c. 5. d. 1.

2. Ratio fundamentalis hujus sententiæ est, quia in Bulla expressè conceditur, ut in Privato Oratorio visitato utique, & designato ab Episcopo tempore interdicti celebretur, ergo supponitur concedi etiam aliis temporibus non vetitis, quod est minus juxta Regulam Juris in 6. *Cui conceditur quod est plus, conceditur quod est minus.* Adde, in Bulla Latina expressè poni sic (*etiam tempore interdicti*). At particula hæc (*etiam*) cum exprimat casum difficiliorem, supponit, tanquam certum, casum minus difficilem.

Verum hanc sententiam prorsus rejicit Trullench. de Bull. lib. 1. §. 3. dub. 4. Gallenus de Bull. c. 4. dub. 3. Diana p. 9. tr. 1. res. 23. Medo d. 6. c. 1. n. 6. qui omnes non possunt (& quidem merito) sibi persuadere, Pontificem velle concedere Privilegium celebrandi Sacrificium Missæ in domo cujuscunque Privati, Sacrificium, inquam, quod est Summus actus Religionis, quem exercere in hac vita Fideles possunt, quemque cum summa, & possibili reverentia debent.

Hæc ex illis. Sed quia Adversarii possent, has, & similes rationes ex inconvenientia ductas eludere; illa mihi hæc de re diu cogitanti efficax menti occurrit: Quod Summus Pontifex, dum licentiam concedit, ut etiam interdicti tempore celebrari valeant Missæ in Oratorio privato, supponit, Oratorium jam esse alias ab ipso, vel ejus Delegato concessum, non autem per Bullam concedit. Sicuti cum dixit ut notavimus modo §. 2. n. 2. Concedo, ut habens Bullam possit celebrare in Ecclesia, etiam tempore interdicti, supposuit jam constitutam esse perfectè Ecclesiam, non enim per hæc verba constituit. Ita in casu nostro, Perfectè autem constituta supponitur Ecclesia, quando non solum materialiter, sed formaliter etiam est perfectæ, hoc est, legitime, ad Sacrificium Missæ in ea celebrandum, ab habente potestatem approbata.

§. V. *An Commissarius Cruciatæ possit prædictum Oratorium perfectè constituere, seu concedere?*

1. **D** Væ hic sunt sententiæ. Altera negat cum Dian. p. 4. tr. 1. res. 20. aliisque, atque adeo negat Commissarium Generalem Cruciatæ posse concedere facultatem ut quis, in Oratorio domus suæ celebret, vel faciat celebrare. Ratio potissima est, inquit, quia non apparet verbum ullum in Bulla etiam Originali Cruciatæ, per quod Summus Pontifex hanc facultatem commissario quamvis generali, communicaverit. Adduntur aliæ rationes, quæ certe non ita efficaces judicantur, perinde ac prædicta.

2. Altera concedit Trullench. lib. 2. §. 5. dub. 3. numer. 7. Mend. d. 37. a. num. 105. Galleg. cap. 14. d. 182. contra Dianam, modo Oratorium, antequam in eo celebretur, visitetur, & deputetur ad Divinum Cultum ab Ordina-

P p 4 rio.

rio. Ratio hujus sententiæ est. Prima, quia Petrus de Cara in comp. trium Gratiar. p. 279. apud Mend. loc. cit. inter ceteras facultates. Commissarii Generalis recenset hanc. Item possumus (loquitur Commissarius Generalis Cruciatæ) concedere licentiam, ut quis celebret, vel celebrare faciat in Oratorio privato, quod prius fuerit ab Ordinario visitatum.

3. Secunda, quia idem Mendo. & Gallegus locis citatis testatur de ipsa praxi in Hispania, quia per annos multos à Variis Commissariis Generalibus hæc concessio facta est pluribus, sed certe solum Nobilibus, ac Dianastis, & in dies fit id quod ipsi probant ex informatione, quam iidem exceperunt ab ipsis Commissariis Generalibus, & ab eorumdem Secretariis, qui ejusmodi licentiam expedire solent.

4. Tertia, quia quod in Bulla Cruciatæ hoc Privilegium non inveniatur, nihil obstat. Credendum enim pro certo est, haberi ex aliqua alia Bulla, vel rescripto Commissariis directo, vel certe dicendum, usum tot annorum circa hanc facultatem legitimè concessisse jam Commissariis Generalibus ejusmodi potestatem.

5. Ut quid ego sentio, clarius proferam: Sciendum est Commissarium Generalem Cruciatæ residere in Hispania, atque ad hoc solere constitui alios commissarios provinciales in quacunque provincia, in qua Bulla promulgatur, & ab his Provincialibus substitui, seu nominari alios commissarios particulares in singulis civitatibus seu Diocæsis.

6. His distinctis, Puto Primum, esse valde probabile, commissarium generalem, qui in Hispania residet potiri, (saltem pro Nobilibus, pro quibus est praxis) potestatem prædicta, id enim admodum verisimile reddunt modo allatæ rationes.

7. Et quidem existimo (ut id suo hoc loco non præteream) cum eis conceditur à Commissario Generali hoc Privilegium, non necessariò debere habere Bullam Cruciatæ, quia hanc conditionem de habenda Bulla, non videtur requirere textus hujus concessionis; putarem tamen aliquam elemosynam ad arbitrium Commissarii esse dandam in subsidium belli contra Infideles; quia in his privilegiis Cruciatæ semper habetur à Pontifice dicti subsidii temporalis ratio.

8. Puto Secundò, commissarios provinciales, multo minus particulares, hac potestate nequaquam gaudere. Ratio est, quia licet commissarius generalis habeat à Pontifice facultatem communicandi commissariis provincialibus omnem eandem potestatem, quam ipse commissarius generalis habet; sic enim dicitur in Bulla originali, quam originalem affert Ludovicus à Cruce ipso initio expositionis Bullæ. Item ut Commissarius Generalis deputare possit Commissarios in singulis Provinciis per locorum Ordinarios, quorum conscientia onerantur, prævia nostra deliberatione approbandos, cum simili, vel limitata potestate, licet, inquam, hac universali potestate gaudeat, unde dicere quis posset, etiam hanc, de qua loquimur, posse concedere commissariis provincialibus; tamen non habemus solidum fundamentum affirmandi quod de facto concesserit.

9. Dices: In delegatione, qua commissarius generalis delegat commissarium provincialem, sic habetur, ut ad verbum refert Tancr. T. 2. Q. Mor. tr. 5. q. 46. *Damus potestatem, & facultatem cum omnibus suis incidentiis, & dependentiis, adnexitatibus, & connexitatibus secundum, & sicut nos habemus à Sanctitate Summi Pontificis, & sicut nos illas tenemus plenissime.* Ecce ergo quomodo totam potestatem suam, atque adeo hanc, Generalis de facto communicat Provincialibus.

10. Respondco, recolendo, quòmodo n. 4. dictum est, hanc potestatem non habere commissarium generalem ex vi tenoris Bullæ Cruciatæ, quia in illa, ne verbum quidem de hac, sed aliunde, &c. Dico igitur, esse commissarius generalis habere potestatem communi-

candi omnia, quæ pertinent ad privilegia Bullæ Cruciatæ, sed unde habet quod possit communicare etiam illud, quod aliunde habuit, vel ex alio rescripto, vel ex consuetudine præscripta, & connexionem vel militiam, vel fati remotam habet cum ejusdem Bullæ privilegio, verba de facto communicet, cum per hoc solum communicet connexa, & annexa tenori Bullæ Cruciatæ, in quo tenore, ne vestigium quidem est hujus Privilegii de Oratoriis privatis concedendis: Incerta igitur de rem res est, & cum sit magni momenti, non est facile præsumenda.

11. Nec valet, si dicas aliquando id concessum hic Panormi à commissario provinciali fuisse. Nec valet nequam, quia semel, aut iterum id esse factum non potest præscriptionem; & credendum est, per errorem de bona fide tunc factum quod hodie re diligenter examinata, fieri non potest.

§. VI. Quid possit concedere Commissarius circa celebrationem Missæ, quoad horam celebrandi.

1. Propter connexionem, quam habet hæc quaestio cum præcedentibus, hic eam breviter tractemus. Præmittenda autem ad ejus explicationem est aliqua doctrina.

Celebrandi hora est Auroræ tempus, usque ad Meridiem, ut in Opuscul. de Sac. Miss. lib. 1. c. 63. 4. declaratum à nobis est; ubi in summa dixi licere probabilissima opinione Missam incipere duabus plus minus horis, ante Solis ortum; hoc est, antequam corpus solis oculis nostris appareat: Terminus autem, ultra quem celebrari non licet, dixi ibidem, esse Meridiem, sed certe moraliter acceptum, hoc est, ut inchoati Missa possit ante Meridiem, vel in ipso Meridie licet adhiberi tur postea.

2. Generalis ergo commissarius potest Nobilibus remen, aut (juxta arbitrium ipsius commissarii) personam qualificatis concedere, ut per horam, antequam incipiat dies & per horam post Meridiem, Missæ, & alia Divina Officia incipi possint, idque coram ipsa persona qualificata habente Bullam, & ejus familiaribus, & consanguineis. Vbi vides, non quemlibet, etiam quodlibet tum habentem Bullam, id ex se posse, sed solum illi qualificatis Bullam habentibus, quibus expresse concesserit commissarius. Hanc potestatem commissarius à commissario generali commissariis provincialibus, quibus juxta dicta §. 4. n. 8. conceduntur connexa, & annexa, probabile iudicatio.

3. Inquires, Quandoquidam incipit hæc hora, quæ datur ex privilegio?

Respondeo. Cum Privilegium debeat aliquid operari, omnes autem Missam possint incipere duabus horis ante solis ortum; Ideo qui habet hoc privilegium poterit tribus, plus minus horis ante dictum ortum. Et quia omnes item possunt incipere Missam in ipso Meridie, idcirco, qui hoc privilegio gaudet potest incipere una hora post ipsum Meridiem. Ita Trull. de Bull. l. 1. §. 5. d. 3. n. 3. cum aliis.

CLAVSVLA VI

Conceditur item tempore interdicti (id est interdicti sacralis generalis) Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquam in die Paschæ, posse recipere.

CAPVT VI.

Favor secundus Bullæ tempore interdicti.

Possè recipere Sacramenta.

1. Nota Primò, hunc favorem intelligi cum iisdem cautionibus quas diximus c. *præced.* n. 1. puta si non dederint causam interdicti, nec per ipsos sitet interdicti remotio; & privatim, &c.

2. Nota Secundò illud (& alia Sacramenta) quod esse magnum Privilegium rectè dicit Ludovicus à Cruce de Bull. d. 1. c. 3. d. 5. n. 1. qui cum addit, licere habenti Bullam recipere Eucharistiam, & alia Sacramenta, quando placuerit, & ubi placuerit, semper est intelligendus, dummodo id fiat ianuis clausis & privatim, si sit tempus interdicti, nempe, iuxta ac requirit interdicti tempus; neque enim Bulla, & Privilegia debent in aliis non expressis interdicti legibus officere.

3. Nota Tertiò illud (*Præterquam in die Paschatis*) solum enim per hæc verba prohibetur receptio EVCHARISTIÆ, quæ ex obligatione in propria Parochia præstari debet, imò, quia Bulla hanc solum obligationem communicandi in Parochia, ad satisfaciendum præcepto, excipit, colligunt Doctores, esse valde probabile, etiam ipso die Paschatis, hoc privilegio te uti posse, modo ante, vel postea Parochiæ satisfacias. In aliis ergo diebus poterit quis cum Bulla recipere EVCHARISTIAM à quocunque Sacerdote; ut tenet Valq. quem cum aliis sequitur Diana mox citandus, licet neget Suar, aliique apud eundem Dian. p. 1. r. 1. r. 20.

CLAUSULA VII.

Item conceditur mortuorum corpora (nisi forè vinculo excommunicationis immodatè decesserint) cum moderata funerali pompa sepeliri.

CAPVT VII.

Favor tertius Bullæ tempore interdicti.

Possè Ecclesiasticè sepeliri.

1. Nota, hoc privilegium dari omnibus, qui recipiunt Bullam, id enim clarè habet eius tenor, & quidem si non dederint causam interdicti, vel per ipsos non steterit, &c.

2. Nota Secundò, hoc privilegium esse magni faciendum; nam per iura antiqua solis Clericis conceditur, possè eos sepeliri in cimiterios & de iure noviore per c. *Alma Mater*, etiam in Ecclesia. At Laicis nullus quoad sepulturam, conceditur favor, nisi forè in aliquibus festivis diebus Paschatis Resurrectionis, &c., vel pro non denunciatis nominatim, ut fuscè agitur in Tractatu de interdicto. His ergo Laicis, & pari modo omnibus Christi Fidelibus Bullam habentibus conceditur, ut possint in interdicto generali locali Ecclesiasticè, sed cum moderata pompa, sepeliri.

3. Si autem quæras, quænam sit hæc moderatio, respondeo esse illam, (ut habet Corduba apud Ludovicum à Cruce loc. cit. d. 7. num. 2. qua cum cantu, & tribus Campanarum clamoribus cadaver deferatur, & sepeliatur, apertis ianuis Ecclesiæ, sed sine Missa, Addit idem Author, in quodam Commentario Bullæ declarari per Pompan moderatam intelligi modietatem pompæ, & solemnitatis, quæ alias fieret iuxta qualitatem defuncti. Verum Ludovicus à Cruce loc. cit. concedit, standum esse consuetudini Patriæ, vel dispensationi Ordinarij, vel si hoc desit, Parochi.

Monitio pro oratione fundenda in n. q. prædictorum favorum.

4. Quoties uteris Bullæ favore celebrandi in privato Oratorio, vel celebrandi ante horam, Quoties idem facis tempore interdicti: Quoties Missam celebras, vel celebrare facis ante, vel post horam debitam cum concessione dicta commissarij: Quoties divinis assistis eodem interdicti tempore, Quoties aliquas præces Deo pro Unione Principum Christianorum contra infideles, eorumque contra eisdem infideles victoria porrigere teneris. Sufficere autem unum Pater, & Ave, & eius omissionem non esse nisi venialem dictum est, in *Opus. Sacr. Missæ* l. 1. c. 4. §. 4. n. 41.

Idem dic, quoties Eucharistiam sumis, modo dicto superius, & quoties Ecclesiasticè aliquem ex vi Bullæ tempore interdicti sepelis, nam in Bulla originali, quam toties citavimus, quamque habes apud Ludovicum à Cruce initio suæ expositionis hæc monitio de oratione fundenda, ponitur immediatè post illos prædictos favores, unde pro omnibus requiri videtur.

CLAUSULA VIII.

Item, ut durante dicto anno, intra ipsa Regis Hispaniæ Regna (intellige, ubi promulgatur Bulla) & non extra carnis de consilio utriusque Medici temporibus ieiuniorum totius anni, etiam Quadragesimalium, vesci, ac pro eorum libitu, ovis, & lacticiis: Itaque qui carnes comederint, servata in ceteris Ieiunij Ecclesiastici forma dicto Ieiunio satis fecisse censentur.

Excipiuntur ab Indulto vescendi ovis, & lacticiis, quoad Quadragesimalia Ieiunia tantum, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alij Superiores, vel inferiores Prælati, & qualibet Persona Regularis, & ex Secularibus illi, qui in Presbyteratus Ordine constituti sunt, nisi fuerint Sexagenarii.

Hactenus clausula Indultum quoad indeinde concessit Prælati, ac Sacerdotibus Secularibus vescendi lacticiis Urbani VIII. ponemus, & exponemus non multo post in fine eius capituli §. 5.

CAPVT VIII.

Secundum Privilegium circa cibos vetitos.

Hoc Privilegium tum quoad carnes, tum quoad lacticiis, non posse nos uti extra Regnum, seu Regna ubi non promulgatur Bulla, supra indicavimus, & nunc confirmamus suo in loco, quia nimis id clarè apparet in bullæ tenore, Quare, si tu habens bullam Panormi, eas Neapolim, ibi hoc Privilegio vescendi prohibitis frui non potes, potes autem, si eas in quamlibet Siciliæ Civitatem, ut etiam si ad Hispaniam aliasque Regna, in quibus bullæ promulgatio conceditur.

§. I. Possè carnibus vesci de consilio utriusque Medici.

1. VThoc Privilegio fruamur, requiritur consilium utriusque Medici. Circa quod dubitabis, quid emolumenti affert hoc Privilegium? Nam, vel certus sum, me ob infirmitatem gravem posse comedere carnes, & tunc licitè possum illis vesci sine ullius consilio: Quod si sum incertus, & Medicus solus corporalis declarat, me carnibus indigere etiam possum liberè, ut ex se patet: Vel sum certus, vel certus reddor à Medico me non indigere carnibus, & tunc nullo modo licitè illis vesci possum: vel denique sum in dubio, & dubius est medicus de mea indigentia; & nunc probabile putant nonnulli, ut l. 1. in Dec. c. 3. §. 7. Ieiun. nos diximus, me posse

posse iis vesci, ne scilicet in periculum certum gravis morbi dilabar; quo periculo stante, (ut quando est dubia mea indigentia, semper stat) certe non obligor (aiunt hi) ad abstinendum à carnibus. Quid ergo emolumenti affert bulla?

2. Respondeo, duo emolumenta affert. Primum, quia est alia sententia, & quidem communior, docens, in prædicto dubio esse obediendum præcepto: præceptum enim abstinendi à carnibus die vetito, est certum; exceptio autem, ut supponis, est dubia; unde prævalere debet certitudo præcepti: Ideo Pontifex sequentibus hanc communior sententiam, imò etiam sequentibus primam, ne scrupulorum sit locus, concedit per bullam ejusmodi comestionem.

Secundum, quia (ut habet bullæ tenor) quæ data est à Pio Quinto, quæque refertur à Lud. à Cruce de Bull. d. 1. c. 5. d. 10. concedit Summus Pontifex, ut qui in reliquis servat formam Iejunii (intellige si semel tantum comedat ad satietatem, &c.) censetur implere præceptum, & sic consequatur Iejunii meritum, quod certe est ingnum privilegium. Meritum autem dixit improprio, & vulgari modo loquendi, significare volens prædictos consequi eam satisfactionem ex dispensatione Theauri Ecclesiæ per Summum Pontificem, quam consequeretur, si sine carnibus jejunarent. Id quod Pontifex in clausula hac, quam præ manibus habemus, verbis magis propriis, & manifestis habet, ibi (ut jejuniis satisfecisse censentur.)

3. Dubitabis secundò, quid intelligatur nomine utriusque Medici.

Respondeo, Quoad primum, intelligi quemlibet Confessarium, etiam si non sit tutus, quia etiam is Medicus spiritualis est, & quia in foro conscientie omnes Confessarii reputantur ut unus quid. Ita Gallegus, c. 6. dub. 45. addens, satis esse, si id consilium detur extra confessionem, non enim bulla confessionem actualem requirit. Imò idem & Bardi p. 2. r. 3. c. 1. sect. 2. docent satis esse quemlibet Sacerdotem, quamvis non approbatum à ordinario ad confessiones suscipiendas, quia etiam hic potest absolvere à venialibus, & absolute dici potest Confessarius, quicquid in oppositum dicat Mendo in app. d. 2. c. 8.

4. Quoad secundum. Difficultas est. Vtrum, sicuti certum est doctorem in Medicina sufficientem esse, ita quemlibet, nec doctorem, nec scientiam Medicinæ proficientem, sed hominem, vel etiam mulierem in medicando ægroti expertam?

Respondeo, sufficere, quia nomine Medici non intelligitur ad literam, qui doctoratus laurea est insignitus. Nam, si est Doctor, sed tamen mihi constaret esse inexpertum, non sufficeret; esset enim directè contra mentem Pontificis; intelligitur ergo, qui est peritus; unde rectè de hac re sic dixit Henr. l. 6. c. 23. Si modo medicus, aut expertus vir explicet subesse causam.

5. Dubitabis Tertio. Cum Prælati omnes, ut etiam omnes Regulares, & Sacerdotes omnes, etiam Sæculares, nisi sint Sorogenarii excipiantur, per Bullam Cruciatæ ab usu Privilegii vescendi lacticiis diebus vetitis, ut mox dicemus latius, possuntne ii uti hoc privilegio comedendi carnes ex consilio utriusque Medici?

Respondeo, posse quia in Summario Latino Bullæ allato à Ludov. à Cruce toties citato & in Summario vulgari tum Hispanico, tum Italico, quod traditur summentibus bullam, non est illa exceptio in privilegio comedendi carnes, adest vero solum in privilegio edendi, lacticia. Non placet ergo Mendo d. 18. c. 3. n. 23. nobis contrarius.

6. Dices, at Trullench. lib. 1. §. 4. dub. 2. licet nobis favens, affert tamen verba Bullæ Latine, ubi videntur excludi prædictæ personæ etiam ab usu privilegii circa carnes.

Respondeo, Vidit hunc loquendi modum Bullæ Latine Bardi p. 2. r. 3. c. 1. sect. 3. illumque timuit, unde optat

majorem explicationem à commissario generali, in quo residet potestas translalandi ita dictam declarationem.

7. Ego commissarii generalis majorem explicationem optare non possum, quæ enim major declaratio quam illa, quæ habetur in dicto Summario Latino, & in Translatione Hispanica, & in Italica, quod Summus Pontifex delibuit datur à distributore bullarum; & quod cum nemo prudens dubitare poterit; at in hoc non est illa restrictio quoad carnes contra Prælatos, Religiososque & Sacerdotes.

8. Quod si quis dubitet: An commissarius ejusmodi extensionem facere poterit, dubium vincit ex aliis tot annorum, quo distribuitur Fidelibus prædictum Summarium; id quod, vel ostendit, commissarium hac potestate non caruisse ex tenore concessionis bullæ, vel ex aliis Pontificis novo rescripto, vel saltem tam acquisivisse ex tot annorum consuetudine præscriptam.

9. Dubitabis quardò an hoc Privilegium valeat tam modo pro diebus jejuniorum (ut loquitur bulla Latina) verum etiam pro diebus totius anni, quando non est jejuniis, nempe pro diebus feriæ sextæ, & sabbati, ut habet bulla Italica.

Respondeo, etiam pro diebus totius anni dictis propter rationem modo ductam à potestate commissarii potentis bullam declarare, qui signate id in bulla Latina declarare proficitur. Adde illud bullæ Latine (pro diebus jejuniorum), legitime posse extendi ad dies feriæ sextæ & sabbati, quia à factis Canonibus hi dies vocantur etiam dies jejunii, licet non tam rigorosi, ut sunt quadragesimales, Bardi loc. cit. sect. 1. id probat ex illa regula juris in 6. Cui licet, quod est plus licet, unquam quod est minus. Verum quia hæc regula plures patitur limitationes, ut videre est apud Sanchez, lib. 8. meritis disputat. 1. n. 32. ideo nostræ rationes videntur esse expeditiores.

10. Dubitabis quintò. An dispensatus ad carnes, pro dicto, per bullam, possit pluries in eodem die carnes comedere?

Respondeo, esse valde probabile posse, nisi à dispensante restringatur ad aliquas vias tantum: Id quod cum universaliter l. 4. in dec. c. 5. §. 1. n. 2. dixerimus, aliquid ad rem addiderim, eadem hic cum modestia repetere non oportet: Memineris tamen hunc dispensatum per Bullam meritum jejunii habiturum, ut dixi n. 2. si tantum tantum comederit; formam nimirum jejunii in carnis observans.

§. II. Possit temporibus jejuniorum totius anni etiam Quadragesimalium vesci lacticiis.

1. PRO tribus temporibus datur privilegium comedendi lacticia. Primum, pro feriis sextis, & sabbatis cujuscunque Hebdomadæ. Secundò, pro Vigiliis & quatuor temporibus. Tertio, pro Quadragesima.

Et quidem pro Quadragesima hoc clare est privilegium, quia tunc sine Bulla esset à lacticiis abstinendum. In cæteris autem diebus anni est etiam privilegium, nimirum pro locis illis, ubi est legitima consuetudo non comedendi tunc lacticia: Imò etiam in aliis locis, ubi est consuetudo tunc comedendi lacticia, est privilegium, nam per illud sedantur saltem conscientie timoratorum.

2. Iam verò dubitabis primò. An qui habet bullam, possit vesci lacticiis in jejuniis ex voto, ex penitentia Sacramentali, & ex Iubilæo.

3. Antequam respondeam, recolo, si vejeunare debeas ex voto, si vejeunare data à confessorio, si vejeunare ad lucrandum Iubilæum, recole inquam, esse opinionem probabilem, te tunc posse jejunare comedendo lacticia, nisi tamen vel expressè, vel ex circumstantiis colligatur.

gatur, votum, & penitentiam, & conditionem jejunii in Jubilæo fuisse, etiam de abstinentia à lacticiis, ut lib. 3. in Decal. c. 1 §. 6. n. 11. de voto, ibidem lib. 4. c. 9 §. 1. n. 25. de penit. iubilæa me dictum est. Cujus probabilitatis ratio principalior est, quia ratio jejunii Ecclesiastici stat cum lacticiis, quare nisi aliud expressum in prædictis fuerit, satis jejunium exhibebitur, etiam cum lacticiis; quia jam sic ponitur id, quod absolute jejunium Ecclesiasticum est.

Respondeo nunc ad dubitationem, affirmative. Nam si est probabile, ut etiam habet Bardi de Bull. p. 2. tr. 3. c. 2. sect. 10. te satisfacere illis sine bulla, multo magis cum illa, si tamen aliud expressum non fuit ut dictum est, nam tunc ad illam non se extendit bulla, quæ solum dispensat in jure communi.

4. Dubitabis secundò. Minor viginti uno anno qui non jejunit in die v.g. Quadragesimæ, potestne tunc lacticia cum bulla comedere. Idem queritur de aliis non obligatis ad jejunium.

Respondeo posse; quia privilegium hoc, quo ad lacticia, est absolute concessum, & quidem ad libitum, nec restrictum ad conditionem jejunandi.

§. III. Ovis, & Lacticiis.

1. Quid veniat lacticiorum nomine, quid ovorum lib. 4. Decal. c. 5. §. 1. à n. 19. dixi ut item ibidem à n. 14. dixi non intelligi sanguinem, medullam, laridum, assuntiam, pinguedinem quamcumque licet probabiliter in nostro Sicilia Regno intelligatur sagimen ex sue, quod est laridum suis liquefactum.

2. Sed hic dubitabis Primò, quid de sanguine, liquefacto ex adipe aliorum animalium, Gallinarum, Anserum Cervorum.

Respondeo, non intelligi, saltem in nostris regionibus, nomine lacticiorum. Ratio est, quia fundamentum, unde loco citato, diximus, probabile esse, intelligi sagimen porcinum, est quia in nostris regionibus illud communi hominum existimatione connumeratur inter lacticia. At non video, sagimen aliorum animalium, cum rarum sit, ita connumerari. Quare licet physice eadem sit ratio de hoc atque de fuillo, non est tamen moraliter, & ita sustinet Bardi p. 2. tract. 3. c. 3. num. 15 & 16. contra Layman & Pasqualigum, quos ipse citat, qui pro nostris Regionibus contrarii non essent nostre sententiæ.

3. Dubitabis secundò de Ovis quæ vocamus, & certè sunt non ova.

Respondeo. Dixi ibidem, enumerari inter lacticia, non vero racemum, unde ea pendent, quia illa sunt eadem substantia ac ova, id est ipsissima Caro. Pater Bardi refugit numerare inter lacticia ovicula illa instar acini quæ dicto racemo sunt affixa, quia adhuc, inquit, retinent naturam sanguinis, & non sunt in substantiam ovi conversa. Sed profecto sapor, color, aliæque omnia ostendunt ea non esse sanguinem, sed jam conereta, in substantiam ovi.

§. IV. Excipiuntur Patriarchæ, &c. ab indulto lacticiorum.

1. In juniis Quadragesimalibus vesci lacticiis, non possunt cum Bulla hac communi quam nunc explicamus (nam cum alia §. 5. dicemus) Primò Prælati. Secundò, quævis Persona Regularis. Tertiò, omnes Presbyteri sæculares, excipe nisi prædicti fuerint Sexagenarii.

2. Dictum est autem (Quadragesimalibus) nam certè possum in sextis feriis, & in jejuniis Vigiliarum, & Quatuor Temporum quæ non incidunt in Quadragesimam. Ratio est, quia bulla solum Quadragesimæ jejunia excipit.

3. Dictum item est (in jejuniis) nam de Dominicis

Quadragesimæ, quando non jejunatur, dicam mox n. 14. Verum discurremus de tribus prædictis classibus personarum separatim.

Omnes Prælati.

4. Hi sunt primò Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi Episcopi: Secundò alii Prælati inferiores, ut Abbates, Generales Religionum, Provinciales, Superiores, & locales Ordinarii, hi enim omnes sunt Prælati, id est habentes jurisdictionem ordinariam, & spiritualem.

Inter Episcopos, (sub quo nomine intellige in posterum omnes primi generis) & inter Prælatos inferiores, est unum discrimen: nam hi inferiores renunciata prælatura vel finito ejus tempore, cum non sint amplius Prælati, nec aliquid ejus Dignitatis habeant, ut supponimus non excluduntur tunc, ab hoc indulto, nisi sint Religiosi. At Episcopi renuncianti Episcopatu, quia semper remanent in dignitate Episcopali, semper excluduntur.

5. Dubitabis potè hinc primo. Episcopus solus electus, sed nondum confirmatus à Pontifice, excluditurne?

Respondeo. Non excluditur: quia nondum verè est Episcopus.

6. Quod si sit confirmatus, sed nondum consecratus?

Respondeo. Excluditur: quia verè tunc acquisivit potestatem Episcopalem exercendi jurisdictionem temporalem, & spiritualem. Unde potest censuras ferre, approbare Confessarios, Indulgentias concedere, &c.

Dico (potest) nam ceterum, ut actu exerceat, debet accepisse possessionem Episcopatus, quod rectè notat Azor. p. 2. lib. 3. quæst. 9. ex cap. Injuncta, de elect. in extrav. commun.

7. Dubitabis secundò. Cardinales excluduntur ab hoc indulto vescendi lacticiis, si fortè legitime bullam sumant?

Respondeo. Non excluduntur, si solum sunt Cardinales, quia hi in exclusione non nominantur. At, si sint, vel Episcopi, vel Religiosi, sanè excluduntur, non ratione Cardinalatus, sed ratione prælaturæ, vel professionis regularis. Ita Galleg. Claus. 7. d. 54.

Quævis Persona Regularis.

8. Hoc est, omnes, qui professionem religiosam emisserunt per sua vota: Hinc excluduntur ab hoc Indulto Religiosi, etiam Laici, etiam moniales, etiam conversæ, etiam Scholares ex votis biennii Societatis Jesu, quia omnes sunt verè Religiosi.

Contra non excluduntur Novitii, vel Tertiariæ (Machæ di Casa) nec Tertiarii, nec puri Heremiti, nec Scholares Societatis, si fuerint legitime dimissi, quia omnes hi non sunt verè Religiosi, ut notat Trullench. l. 1. §. 4. dub. 5. alique.

9. Inquires de Religiosis Ordinum militarium: Respondeo. Hi includuntur à bulla, quoad hoc privilegium vescendi lacticiis, nam non solum Equites S. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ, aliæque similes, de quibus est controversia, an sint Religiosi, verum etiam equites Hierosolymitani, quos Melitenses appellamus, hoc privilegium vescendi lacticiis participant, si bullam legitime sumant, ut patet in Summario Bullæ vulgari, quod Fidelibus distribuitur.

10. Subinquires, Sacerdotes horum Ordinum Militarium includuntur in hoc privilegio. Ratio dubitandi est, quia Pontifex paulo post excludit ab hoc privilegio omnes Sacerdotes, unde videtur excludere, etiam hos Sacerdotes militares; & ex alia parte idem Pontifex includit in hoc privilegio omnes militares; at hi, quamvis Sacerdotes ex Ordine Militari sunt,

Respondeo

Respondeo. Certant in hac re Bardi, & Mendo, locis citatis, & Bardi quidem illos excludit, quia sunt Sacerdotes; Mendo autem includit, quia sunt Militares, componamus nos breviter licet, affirmando utramque sententiam esse probabilem, quia utraque expositio probabiliter cadit in verba Pontificis.

11. Subinquires iterum, Regulares Ordinum Militarium possuntne uti hoc eodem privilegio. Respondeo; posse, docet Mendo, afferens Basilium, & Alphonsum testantem, talem esse praxim. Ratio est, quia Pontifex includit in hoc privilegio omnes, qui sunt ordinis Militaris. Ita etiam tenet Galleg. *Class. 6. dub. 8.* atque hanc doctrinam praticari in Conventu S. Mariæ del Monte Ordinis Militaris S. Ioannis in Dicecesi Tolctana.

12. Subinquires tertio, Quid, si quis ex ordine Militari sit Episcopus. Respondeo. Vti non posse hoc privilegio, tandem concludit Mendo *d. 18. c. 3.* & colligitur ex iis quæ dicemus §. 5. ex eo, nimirum, quod prævalet Dignitas Episcopalis. Id tamen cum sit raræ praxis, vide apud citatum Mendo.

Omnes Presbyteri Saculares.

13. Presbyteri (inquit) quare non excluduntur ab hoc indulto, Clerici minores, Subdiaconi, Diaconi, qui non sunt religiosi.

14. Porro quia in tenore bullæ dicitur (in jejuniis Quadragesimalibus) ideo, tum de dictis Presbyteris, tum de Prælati, regularibusque supradictis dubitabis, an in diebus quadragesimæ, in quibus non jejunatur, hoc est in Dominicis, possint hi cum bulla licite, & ipsi frui lacticiiniis?

Respondeo, concedit Mendo, non solum cum bulla sed etiam sine illa, prædictos, immo Fideles omnes posse uti lacticiiniis in Dominicis prædictis. Quod posterius dictum, hoc est sine bulla, quam fallum sit, ostendit Dian. *p. 10. tr. 11. Resol. 46.* præsertim ex eo, quod Sacra Congregatio Sancti Officii, & Congregatio Iudicis Romæ mandavit ut hæc opinio deleteretur à quodam libro.

15. At quoad prius dictum, id est cum bulla, puto, illud esse probabile, hoc est cum bulla posse prædictos omnes diebus Dominicis quadragesimæ veluti lacticiiniis. Ita sustinet Trullench. Ludovicus à Cruce, Galleg. Villalobos, Diana, & Bardi *p. 2. tract. 3. cap. 2. sect. 7.* eos, aliosque citans. Puto tamen esse aliquo modo etiam probabile, non posse, ut tenet Henric. Rodriguez, alique apud eundem.

16. Ratio prioris probabilitatis est quia, bulla latina Gregorii XIII. expresse dicit, posse comedi lacticiinia cum bulla in omnibus temporibus & jejuniis extra quadragesimæ jejunia tantum. Subsumo, sed dominicæ non sunt jejunia quadragesimalia, tunc enim non jejunatur, ergo, &c.

17. Ratio posterioris est, quia in bulla vulgari translata ex Latino dicitur, prædictos non posse cum bulla comedere lacticiinia, quoad dies Quadragesimæ: subsumo: Sed dominicæ prædictæ licet non sint jejunia id est non sint dies, in quibus jejunatur, sunt tamen dies Quadragesimæ. Ergo, &c.

18. Hujc autem rationi respondere potest prior sententia, afferens, magis standum esse Latine bullæ originali, quam vulgari in hoc casu, ubi non est declaratio, sed dispositio pertinet ad substantiam concessionis excedens potestatem Commissarii, quare vulgaris est explicanda juxta sensum Latine atque adeo per dies quadragesimæ intellexisse Commissarium solos dies jejuniis, qui sunt in quadragesima, non vero dies dominicos, & quidem merito: nam dies dominici sunt ultra dies quadragesima, qui dies proprie sunt quadragesima.

Nisi Sexagenarii sint. Vbi de Pueris aliique non obligatis ad jejunium Ecclesiasticum.

19. Prædicti, Episcopi, Regulares, Presbyteri, & Sacerdotes, si sint Sexagenarii, possunt lacticiiniis frui cum bulla. Sed inquires primo, quinam sint Sexagenarii? qui jam attigerunt sexagesimum annum, necdum complerunt, an, qui jam complerunt? Breviter annos sexagimus ad hunc effectum, debetne esse completus, an tantum est incompletus?

Respondeo. Ego quavis sciam ex Doctoribus citatis aliquos requirere completum, aliquos esse incompleto, puto tamen cum his posterioribus, satis esse receptum, atque adeo sufficere, si quis attigerit sexagesimum. Non me movent rationes, quæ afferuntur à prædictis. Respondere enim illis facile quis potest, sed ipsi verba Pontificis, non enim Pontifex in nostra bulla dicitur illo modo loquendi (Concedo hoc Privilegium illis Sexagenariis annos habent) qui modus loquendi vane utramque partem explicari posset, sed dicit Concedo hoc Privilegium illis, qui sunt Sexagenarii. At, qui attigerit sexaginta annos, licet non compleverit, dicitur, & est Sexagenarius, ut etiam pari modo dicuntur octogentarii, centenarii etiam ii, qui octoginta, centum attigerunt. Sexagenarius enim proprie, & Latine dicitur ille, qui agit sexaginta annos, non vero qui jam egit, illique complevit. Hæc est mea ratio. Adde, credibile vult esse Pontificem voluisse indulgere prædictis, atque hoc Privilegium concedere, quando ex recepta jam consuetudine non obligantur amplius ad jejunium Ecclesiasticum: Sed jam uterque Sanch. & alii multi apud Leonard. de Prac. Eccl. *tr. 5. d. 8. g. 17.* ex probabilissima opinione sunt illi, qui solum attigerunt sexagesimum. Ergo, &c.

20. Inquires secundo, qui non obligantur ad jejunium, quales sunt pueri, puellæque usque ad viginti primum annum completum, & Pauperes mendici qui non habent cibum sufficientem, quo satisfactionem facere possint, ut etiam artifices, qui artibus laborantibus vacant, possuntne iis diebus, quibus non jejunant, comedere legitime lacticiinia cum bulla.

Respondeo. Posse. Id quod supra §. 2. n. 4. universalius dixisse meminemini. Ratio autem est eadem ibi, quia bulla absolute id concedit, & non sub conditione jejunandi.

21. Subinquires per hanc occasionem. Pueri, qui nondum septimum attigerunt annum, indigentne bulla ad comedenda lacticiinia?

Respondeo. Certum est non indigere, etiam ad comedendas carnes, si non sint rationis capaces, live ante, live post septennium, quia pueri rationis imbecilles, non est subditus legibus, vel ab ipsis exculatur: Certum est item, indigere post septennium, si sint rationis capaces, quia jam sunt subditi legibus, ut à nobis dictum est, in Opus. de comm. *c. 4. §. 2. d. n. 7.*

Quæstio igitur solum superest de raro casu quo puer ante septennium sit certo rationis capax. de quo dico, cum multis, ap. Io. Sanch. *d. 52. n. 31.* & Palg. de *jejun. d. c. 50. n. 2. §. 5.* esse probabile, non posse sine bulla uti lacticiiniis, & item esse probabile, posse. Ratio quod non possit est, quia omnis, qui ratione utitur, subijctus legibus. Quod vero possit, est, quia Ecclesia, nisi quid amplius explicet, solum dirigere præsumitur suas leges ad eos qui communiter sunt in ætate, in qua solet esse plena discretio, id est post septennium, non vero pro eadem raro & per accidens ante septennium.

22. Quid si dubium sit, an usu rationis puer possit ante septennium, ante septennium, ante septennium, ne illum obliges ad prædicta Præcepta Ecclesiastica custodienda, quia possit tunc ætas Infantilis, quæ libera est, vel excusatur à præceptum legamine, ac propterea non est à superveniente dubio liganda. At in septennio, vel post septennium illum obligat, quia tunc est communiter contingentibus præsumitur, ratione uti, ita

universaliſter Caſtr. r. 1. d. 1. de leg. p. 2. §. 3. n. 3. Quæ ſententia cum certe ſit ſaltem, tutior eſt à nobis amplectenda, quam etiam docet in ſimili Sanch. l. 6. Sum. c. 1. §. 6. n. 7.

§. V. De Privilegio edendi lacticiſia conſeſſo ab Urbano VIII. aliquibus ex prædictis exceptis.

1. Urbanus VIII. Episcopis, & Presbyteris ſecularibus, qui ſunt excluſi ab indulto lacticiſiorum per bullam communem, illud conſeſſit iſdem (non vero Religioſis) in hunc tenorem.

Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis inferioribus Prelatis, nec non Presbyteris ſecularibus dumtaxat, ut Quadrageſimali tempore (hebdomada tamen maiore excepta) ovis ſimiliter ac lacticiſiis pro eorum libitu, uti, & veſci indulgemus data elemoſyna per commiſſarium generalem taxanda.

2. Porro circa hanc Bullam (quam vocare ſolemus Bullam parvam, vel Bullam lacticiſiorum) multa eſſent inquirenda, ſed quia hæc eſt extenſio Bullæ Cruciatæ, eam quæ ſuperius diximus, hic etiam dicta eſſe conſendum eſt. Solum igitur alia ipſius propria ſunt hic proferenda. Quare.

3. Inquires primo. Quanta elemoſyna eroganda eſt pro hac bulla?

Reſpondeo. Commiſſarius generalis ſequentem taxam conſtituit. Memineris autem, Realem eſſe unum tarenum monetæ Siculæ grana quatuor, & ejuſdem grani partem quartam.

Pro Episcopis &c. & Abbatibus Reales 24. Pro dignitatibus Canonicalibus Eccleſiarum Cathedralium, vel collegiarum Reales 8.

Pro illis, qui gaudent portionibus, vel portionum medietatibus, & pro beneficiariis curam habentibus animarum, vel non habentibus, quorum redditus annuus ſit ſecutorum trecentorum Reales ſex.

Pro habentibus beneficium, Capellaniam, vel Portionem, quorum redditus annuus non minus ſit, quam ſecutorum trecentorum, Reales quatuor.

Pro Clericis, & Presbyteris ſecularibus Reales duos.

4. Inquires ſecundo. Virtute huius bullæ, quam quis hic recipit, utine poteſt lacticiſia extra regnum &c.

Reſpondeo, cum Galleg. clauſ. 6. d. 53. nequaquam, nam hæc bulla cum ſit extenſio prioris, ſeu communis bullæ intelligitur cum eadem limitatione, qua illa eſt.

5. Inquires Tertio. Quando hic excipitur hebdomada maior, excipitur etiam Dominica Palmarum?

Reſpondeo. Excipitur. Unde, ex vi huius parvæ bullæ non poſſunt prædicti lacticiſia veſci ea Dominica. Nam cum qualibet Hebdomada, conſiſter ſeptem diebus, manifeſtum eſt, Dominicam includi in Hebdomada. Dixi (ex vi huius parvæ bullæ) nam quia probabile eſt, cum bulla communi licite poſſe comedi lacticiſia à prædictis perſonis exceptis in Dominicis Quadrageſimæ, ut ſupra diximus §. 4. n. 15. Ideo qui ex dictis perſonis illam communem habet, poterit ut vult Gall. l. c. d. 55. Trull. in App. n. 12. ex vi illius bullæ ea comedere in dicta Dominica Palmarum.

6. Inquires Quarto. De quorum bonorum redditu intelligitur quando juxta Bonorum annuorum, ſit mentio?

Reſpondeo. Bonorum Eccleſiaſticorum, hoc eſt Bonorum quæ quis habet ab Eccleſia, ſeu ratione beneficii Eccleſiaſtici, deductis operibus, quæ forte ſint in illo beneficio. Quare ſi quis habeat bona patrimonialia, vel propria induſtria conſequita quantumvis pingua, ſi tamen id quod habet ratione beneficii, portionis, penſionis &c. non accedat ad redditum annuum in prædicta taxa definitum eam majorem elemoſynam dare pro hac parva bulla non obligabitur. Ita Gal. ib. d. 56. Trull. ibid. n. 13.

7. Inquires Quinto. Si Episcopi, Abbates, ut item dignitates Canonicales, pro quibus non ſit mentio quan-

Pars III.

titatis bonorum Eccleſiaſticorum pauca habeant, hæc eſt habeant bona Eccleſiaſtica non pertingentia ad annuum redditum ſecutorum trecentorum, obligantur taxam 24. vel 8. Realem contribuere pro hac bulla?

Reſpondeo, cum Trull. in expoſit. huius bull. parvæ n. 14. Obligantur, quia dum commiſſarius taxavit elemoſynam pro his, non reſpexit ad redditus, ſed ſolum ad dignitatem. Addit. Gall. clauſ. 6. d. 57. hos obligari ad prædictam taxam, etiam ſi nihil habeant.

8. Inquires ſexto. Coadjutor v.g. Canonici, vel cuiuſcumque beneficiarii veniunt nomine Canonici, vel beneficiarii, ita ut debeant dare elemoſynam conſtitutam pro illis, quorum eſt Coadjutor.

Reſpondeo Nequaquam, quia Coadjutor non eſt vere Canonicus, vel beneficiarius, habet enim ſolum jus ad rem non in re, ut notat Trull. l. c. n. ult. lege id latius apud Gal. ib. d. 58. qui id confirmat ex Suario docente, Coadjutorem, vivente proprietario, non eſſe Canonicum, ſicut habeat locum in ſtallo, & vocem in capitulo abſente proprietario.

9. Inquires ſeptimo. An qui vult frui indulto huius bullæ lacticiſiorum, debeat etiam ſumere bullam communem.

Reſpondeo nequaquam; cum Bardi. p. 2. tr. 3. c. 2. §. 8. n. 131. quia id non requirit tenor bullæ: & merito, hæc enim non dependet neceſſario ab illa communi, ſed eſt nova declaratione, ſeu potius nova extenſio, novumque privilegium.

10. Inquires Octavo. Prælati ſuperiores, v.g. Episcopi, ſi fuerint aſſumpti ad Episcopatum ex Religione, gaudent Privilegio lacticiſiorum huius parvæ bullæ? Ratio dubitandi eſt, quia ejuſmodi Episcopus, quæ Episcopus eſt, videtur gaudere hoc Privilegio, at, quæ Religioſus non videtur; quæ igitur qualitas ex his prævalebit?

Reſpondeo, cum Trull. l. c. n. 9. prævalere qualitatem Episcopatus, atque adeo frui hac bulla poſſe, quia dignus debet ad ſe trahere minus dignum. Confirmatur: quia licet, qui aſſumptus eſt ad Episcopatum à ſtatu religioſo ſecum ferat Vota Paupertatis, Caſtitalis, & obediencie quæ ſunt de eſſentia ſtatus regularis, tamen non fert obligationes ad cæteras obſervantias regulares, quia illæ ſunt pro ſtatu, quo vivunt in religione, ut ſignate non ferre has obligationes, & abſtinentias regulæ docet Sanch. l. 6. Sum. c. 6. n. 15. Imo etiam ſi religioſi S. Franciſci de Palma habeant pro voto abſtinentiam à carnibus, & Lacticiſiis, qui tamen ex illis aſſumuntur ad Episcopatum, ut etiam ſi quis ex iſdem ejiciatur à religione per legitimam ejectionem, illo voto non obſtringuntur, quia illud votum tamen ſit de eſſentia huius Religionis eſt tamen ſolum pro ſtatu, quo ibi vivunt. Ita diſcurrit Bardi l. c. §. 10. n. 132. Quoniam igitur Episcopus, qui extra religionem vivit non tenetur ex vi Religionis, abſtinere ab illis cibis, à quibus debent abſtinere in religione, & conſequenter bulla hæc parva ei prodiſſe poterit &c.

11. Cardinalis autem non Episcopus, qui ſit bresbiter à religione ad Cardinalatum aſſumptus, non poterit hac Lacticiſiæ bulla gaudere, quia ex una parte de religioſo nulla ſit conſeſſio in hac bulla; & ex alia nulla in eadem ſit conſeſſio mere dignitati Cardinalatus, ut patet ex tenore bullæ. Quod ſi ejuſmodi Cardinalis ſit Episcopus, tunc non mirum, poſſe gaudere, quia cuiuſcumque Episcopo hæc parva bulla conceditur.

12. Denique Episcopi, ſive regulares, ſive ſeculares ſi ſint mere Titulares, quia ſcilicet renuntiaverunt iurisdictioni Episcopali, gaudere poſſunt hoc indulto, quia adhuc retinent dignitatem Episcopalem. At verò ſi forte ſint degradati, non gaudebant, quia per actualem degradationem amittunt omnia privilegia. Si quis autem renuntiavit, tum Jurisdictioni, tum Dignitati, nec poſſe gaudere putat Bardi l. c. ſect. 8. n. 128. quia tunc jam caret omni dignitate. Sed mihi diſſicilis eſt hæc Deciſio, quia cum in eo ſemper remaneat Character Episcopalis, nunquam poterit ſe dignitate Episcopali ſpoliare.

Q9

13. Inquires

13. Inquires Nono. Quando dicemus infra, in communi Bulla debere scribi nomen eius, qui illam sumit, eamque debere apud se retinere eo modo, quo ibidem explicabitur, id ne etiam est necessarium in hac parva Bulla? Respondeo, non esse simpliciter necessarium, docet Trullench. l. c. n. 8. quia id in hac Bulla, nec ab ipsa, nec ab eius Declaratore Commissario requiritur.

CLAVSULA. IX.

Item Prædicti Bullam sumentes, qui diebus Ieiunio non suppositis, ad implorandum Divinum Auxilium pro Unione & Victoria prædictis, voluntarium Ieiunium, vel si Ieiunare impediti legitime fuerint, aliud opus pium, arbitrio eorum Confessarii, vel Parochi, assumpserint, & simul pro Unione, & Victoria prædictis preces fuderint, toties id fecerint, dicto anno durante, quindecim annis, & totidem quadragenas de iniunctis eis, & quemolibet debitis penitentis misericorditer in Domino relaxantur, & insuper omnium precum, elemosinarum, Peregrinationum, etiam Hierosolime, & aliorum honorum, quæ in universali militante Ecclesia, & singulis eius membris sunt participes reddantur.

CAPVT IX.

Tertium Privilegium de quibusdam indulgentiis & participatione bonorum operum.

Sub prædictis conditionibus duo hic conceduntur puta, indulgentiæ quædam peculiares, & participatio bonorum operum fidelium. Iam de Singulis.

§. I. Quenam indulgentia hic concedantur.

1. Solebant olim in Ecclesia (nam hodie in usu non sunt) imponi delinquentibus diversæ penitentia iuxta diversam culpam gravitatem, ad arbitrium sacerdotis, v. g. Ieiunia, flagellationes, inclusiones in Monasteria, & simile ut habetur in multis Sacris Canonibus, qui ponuntur in fine decreti post tertiam eius partem; & illæ quidem, quæ imponebantur, ut duraturæ per Quadraginta dies v. g. vocantur Quadragenæ, seu Quarantena; quæ v. g. per septem dies appellabantur septenariæ, & sic de cæteris. Quando ergo ob Ecclesiæ benignitatem condonabatur alicui penitenti pœna ipsi iniuncta quæ aliàs durare, ut dictum est, debeat per quadraginta v. g. dies, dicebatur ei relaxari una Quadragena; quando autem octoginta dies, dicebatur ei relaxari duæ Quadragenæ, ut etiam, sic per annum durare oportebat, vel per duos annos, dicebatur ei remitti unius vel duorum annorum Penitentia.

2. Hinc facile iam intelligis quid concedat Pontifex, dum in præsentis clausula dicit, accipienti Bullam, ac ieiunanti cum circumstantiis in ea designatis, relaxari quindecim annos, & totidem Quadragenas de Penitentis ei iniunctis. Concedit enim ipsi remissionem debiti agendi penitentiarum per quindecim annos & totidem quadragenas, seu Quarantenas dierum: quæ quidem Quarantena ascendunt (nisi in computatione fallor) ad dies ducentos, & nonaginta; si autem id explices tunc remitti de pœna Purgatorii, pœnam prædicti anni prædictorumque dierum, si tunc remitti de purgatorii pœna, quanta tibi remitteretur, si per illud tempus penitentiam in hac vita egisses, semper magnum erit beneficium. Vt autem ex his modis sit probabilior, vide apud Scholasticos, præsertim apud Suar. de pœn. d. 5. o. 5. præsert. n. 5.

3. Scito autem, quando dicimus, per indulgentias remitti pœnam, nos intelligere, remitti in foro Dei; Falsa enim est illa opinio, quæ dicit, per indulgentias remitti solum penitentiam in Foro Ecclesiæ, lege Suar. l. c.

sect. 2. n. 2. qui censet esse de fide, posse ab Ecclesia concessi indulgentiam, ut per eam extra Sacramentum Penitentia remittatur pœna apud Deum, cum Christus Dominus absolute dixerit, (quemcumque solveris super terram, erit solutus, & in caelis)

4. Quando autem dicimus in foro Dei, intelligimus solum remitti eas pœnas nostris peccatis debitas, quibus pœnis satisfacere debemus in foro conscientia. Quare si tu a tuo Prælatore confesseris ad aliquam penitentiam, ut sis v. g. suspensus per annum, sive temporalem, ut sis v. g. inclusus in monasterio per finem annum, ab his pœnis non liberant te huiusmodi indulgentia. Idem dic de penitentis, quas sumimus Penitentia vel penitentia tibi imponit, quando aliquid delinquat, per has enim penitentias à Pontifice, vel Prælatore impostas, non satisfacimus immediate Deo ob nostras culpas, quarum satisfactiones respicit, ut diximus, indulgentia, sed immediate Ecclesiæ.

5. His cognitis, Inquires Primo, quando Pontifex in nostra Bulla Cruciatæ dicit, ieiunanti remitti debitas pœnas, & quadragenas de iniunctis penitentis intelligi ne, remitti solum de iniunctis, seu impositis, an etiam de cæteris quomodocumque debitis ab ipso ieiunante.

Respondeo. Licet doctores, ut videtur ex apud Delugo. d. 27. de pœn. sect. 2. discrepent quando Pontifex limitat dicit, (de penitentis iniunctis) Aliqui enim d. cum comprehendunt iniunctas, cum alio modo debitis ut tenet Suar. l. c. sect. 3. Aliqui vero solum iniunctas, ut tenet Delugo l. c. n. 11. tamen in nostra Bulla, non discrepent, seu certe discrepare non possunt, certum enim est remitti de utriusque, quia sic clare conceditur in Bullæ nostre tenore ibi. (De iniunctis, & quomodolibet debitis Penitentis).

6. Inquires Secundo, An possit indulgentia huius clausulæ multoties acquiri, si multoties fiat quæ in illa imponuntur?

Respondeo, posse; siquidem hoc manifeste significat illud (toties, quoties.)

Inquires Tertio. An per obtentam, vel obtinendam Indulgentiam possit Confessarius nullam Penitentiam imponere penitenti vel penitens impostam omittere, si indulgentia fuit plenaria, vel illam diminuire ad proportionem indulgentiæ, si ea partialis fuit, qualis est hæc quam in præsentis clausula explicabimus. An, inquam, possit ob illam rationem, quod iam per indulgentiam penitens satisfacit pœnæ, sibi debita, propter quam solam satisfactionem imponitur penitentia vindicatur, de qua solum hic loquutio esse potest, nam verum Medicinale semper esse necessarium exhibendam, pœnā penitente omitti posse, iam scimus.

Respondeo, non posse omitti, semper esse exhibendam docet Suar. t. 4. in 3. p. d. 38. l. 1. o. 1. Sed possit, concedit propter rationem iam dictam, aliasque, Delugo de pœn. d. 27. n. 22. addens esse sententiam communem doctorum.

Ego quamvis videam, hanc communem sententiam esse admodum reipsa probabilis, de qua aliqui inducavi in Met. Conf. l. 4. c. 1. n. 6. quia tamen ea supponit se lucraturum esse, vel lucraturum indulgentiam, id, quod certe communiter non caret aliqua incertitudine propter multas condiciones, quæ requiruntur ad indulgentias certo acquirendas: ideo in Praxi semper à Confessario iniungitur Penitentia in confessione, & à penitente adimplatur: ut nimirum certi firmus de adhibita satisfactione, & ita notat Bardi p. 1. r. 4. c. 1. sect. 3.

§. II. Quanam Communicatio operum hic concedatur.

1. Inter iustos constitutos in Ecclesia sub uno Capite Christo adesse communicationem operum, quam tenetur in Symbolo ibi (Sanctorum communicationem), de fide certum est sed in quonam ea consistit?

Sanè, non solum consistit in fluxu, quo Christus Dominus, tanquam caput in sua membra gratia impertit

& in communicatione sacramentorum omnibus fidelibus communis; verum etiam in eo, quod quilibet iustus possit applicare sua opera, & de facto applicet, quando ei libet, in satisfactionem poenarum quas alij debent pro suis culpis, & item, ut possit per sua bona opera impetrare, & de congruo obtinere pro aliis ali-quod donum supernaturale, vel naturale, nimirum auxilium gratiae, conversionem a malo statu, sanctitatem, bona temporalia, &c.

2. Quoniam autem haec communicatio est omnibus fidelibus communis, quid supra hanc concedit hic Bulla Cruciatæ? Nihil, Respondet Lud. à Cruce, d. 1. c. 8. d. 14. n. 11. & Trull. l. 1. in bull. §. 5. n. 9. sed eandem communicationem novo titulo acquirendam.

3. Verum probabilius esse debet, aliquid aliud concedi, quandoquidem adeo signate eam concedere, Pontifex proficitur, & ut ex contextu patet, tanquam novum Privilegium.

Sed quoniam id aliquid est?

Respondeo, si prius memineris opera cuiuscunque iusti esse meritoria, impetratoria, & satisfactoria. Et quidem per opera, ut meritoria, quæ vocantur à Theologis meritoria de condigno, solum iustus faveri sibi operanti: At per opera impetratoria, quæ vocantur à Theologis merita de congruo possunt fideles impetrare, & mereri de congruo, tum pro se, tum pro aliis, hoc est mereri ex liberalitate convenienti Deo aliquod beneficium sibi, vel alteri.

4. His in memoriam revocatis, sic aliqui discunt, quod ad satisfactionem, Petrus v. g. iustus jejunit v. g. per diem, sanè satisfaciit pro aliqua parte poenæ, quam fortasse adhuc debebat pro suis culpis, vel, si illud jejunium applicet pro aliis, v. g. pro Paulo, valebit satisfactio talis jejuniij pro poenis debitis à Paulo. At vero si Petrus inveniat, sive per alia similia opera, sive per acquisitam indulgentiam plenariam, nihil omnino debere pro suis culpis, & ex alia parte pro alio ipse non applicet, vel si applicet pro alio, hic alius sit incapax, puta, quia existit in mortali, vel est in gloria, vel est in Gehenna, tunc illa satisfactio quantitas Petro superabundans ex prædicto jejunio, quæ ipsi non est necessaria, quæque soli Deo cognita est, reservatur in Thesaurò Ecclesiæ, cuius solus Pontifex est distributor. Idem ergo Pontifex per hoc privilegium communicationis, de qua loquimur, concedit hoc beneficium, ut illa satisfactio superabundans, antequam reponatur apud Ecclesiæ Thesaurum, participetur (secundum taxam, quæ à solo Deo est præscripta, & nota) ab eo, qui bullam habens jejunit cum circumstantiis explicatis.

Satisfactio autem dicta, quæ participabitur, erit illa, quæ superabundat in eo puncto quo habens bullam modo dicto jejunit, vel fortasse etiam (ut tenet Gallegus claus. 7. d. 66.) erunt illæ satisfactioes omnes, quæ erunt postea faciendæ, & non applicandæ durante anno ejusdem bullæ, quod certe, ut idem notat *ibid.* d. 59. est magnum beneficium. Simile quid dici posset de impetrationis fructu, quod videre poteris apud Gal. l. c. & melius apud Cast. de bull. d. vnc. 1. n. 5.

Hæc explicatio, quam affert Bardi de Bulla part. 2. tract. 4. cap. 2. sect. 1. num. 7. solum illud habet boni, quod alia melior non occurrit, nam cæterum gratis videtur confecta. Ego autem potius dicerem, dari quidem eiusmodi communicationem per bullam, quandoquidem sic expresse conceditur à Pontifice, sed quænam sit, ignoratur, donec Deus dignetur per aliquem, qui ipsi placuerit, declarare.

§. III. Sub quibus conditionibus prædicta conceduntur.

1. Primo, sub Jeiunio, vel te non valente ieiunare, sub opere tibi commutato à Confessario, vel Parocho. Secundo, sub oratione fundenda pro unione Principum Christianorum contra Infideles & pro victoria

Part. III.

contra eosdem. Non posse autem hæc opera fieri per alium ad hunc effectum, videtur manifestum, nam ex modo loquendi Pontificis imponuntur et Personalia.

2. Jam vero quoad Jeiunium illud debet esse voluntarium, unde non valet ad hunc effectum Jeiunium ex poenitentia tibi à Confessario imposita, nec Jeiunium ex Præcepto Ecclesiæ. Scio Ludovicum à Cruce sustinere Jeiunium Quadragesimæ sufficere, idque ex præsumpta voluntate Pontificis, qui non est censendus toto illo Quadragesimæ longo tempore, velle fideles pascere his indulgentiis; scio inquam, hoc, sed assentire non possum, quia ubi verba disponentis sunt clara, non est locus præsumptioni; at, quid clarius, quam illud, (*diebus Jeiunio non suppositis.*)

3. Maior difficultas est, an satis sit ieiunium ex Voto, Bardi p. 2. tr. 4. cap. 3. sect. 1. n. 3. cum alijs putat, non sufficere, Gallegus autem, l. c. sufficere, quia Pontifex excludit ieiunium, præcepto non suppositum; & vult ut sit voluntarium, at ieiunium ex Voto non est ieiunium ex præcepto, & est maxime voluntarium, atque ex devotione votantis, Non mihi displicet hic discursus.

4. Præterea commutans prædictum ieiunium iis, qui sunt impediti, non potest esse alius nisi vel Confessarius, explicatus supra c. 8. §. 1. n. 3. vel Parochus; & quia dicit Pontifex (eorum arbitrio) arbitrium autem in iure semper debet esse rationale, ideo commutatio debebit fieri prudenter iuxta aliquam proportionem ad ieiunium spectata qualitate Personæ.

5. Prædictus Galleg. l. c. dub. 65. sustinet, ieiunium hoc non posse commutari ad hunc effectum in orationem, sed debere commutari in aliud opus bonum pium distinctum ab oratione, atque erravisse Rodriguez cum dixit posse in Orationem, quia inquit Gallegus, Pontifex vult duo opera, & non solum Orationem. Certe ego puto, id tutius saltem esse, sed non video, unde ita opera duo distincta exigit Pontifex, ut non possit ieiunium per replicatam Orationem compensari.

6. Illud denique hic concedo, quod concedit Cast. l. c. p. 5. n. 2. nam si quis ex aliqua causa infirmitatis, laboris, vel ætatis à præcepto excusetur, poterit ieiunare ad hunc effectum valide; quia iam illi eiusmodi ieiunium est voluntarium, & supererogationis.

7. Secundo, quoad Orationem fundendam, nihil esset explicandum cum in tenore Bullæ, quæ ad hanc pertinent sint clara, nisi Rodr. in Add. bul. §. 7. cum Cast. l. c. n. 3. scrupulum quemdam induxisset. Dixit enim, hanc Orationem debere esse externam seu vocalem, nec sufficere solum mentalem; quia Pontifex (inquit Rodriguez, quando præcipit opera satisfactoria; requirit externa, & visibilia. Verum puto, satis superque esse mentalem, quia quando Pontifex vult vocalem Orationem illam explicat iniungendo Rosarium v. g. Septem Psalmos, Litanias, &c. Quod autem assumit Rodr. gratis assumit, nos enim dicimus, quamvis Oratio vocalis sit magis proportionata visibili Ecclesiæ, non tamen semper eam esse necessariam, cum Pontifex possit concedere indulgentiam se conterenti v. g. & sæpe solet eam concedere dicenti, Jesus, in corde, si ore non potest. Lege Suar. 14. in 3. p. d. 5. 2. sect. 5. n. 5.

8. Scito denique hic duo. Primo, ad lucrandam hanc indulgentiam, satis esse illam elemosynam, quæ datur in acceptione bullæ quia aliam non requirit. Clausula hæc, ut notat Gall. claus. 7. d. 60.

Secundo, satis esse non valde longas preces, sed id distinctius dicam mox c. 10. §. 2. n. 4.

CLAUSULA X.

Item, qui, dicto anno durante, in singulis diebus Stationum alme Urbis, quinque Ecclesias, seu Altaria, seu in illorum defectu, quinque unum altare devote visitaverint, precesque ad Deum pro Unione, & Victoria prædictis fecerint omnes, & singulas indulgentias Stationum intra, & extra

Q9 2 mayos

muris prædictæ Urbis, tam pro se, quam per modum suffragii, pro defunctis, pro quibus visitaverint, consequantur.

CAPVT X.

Quartum Privilegium. De Indulgentiis Stationum quas concedit bulla

1. Visitantibus Ecclesias Almae Urbis Romæ conceduntur variae indulgentiae, quarum aliquæ, quæ conceduntur iis, quæ visitaverint hanc vel illam designatam à Summo Pontifice Ecclesiam, sunt solemniore, vocanturque proprio vocabulo, Stationes, quia ut indulgentiæ eas acquirantur, itur ad standum ibi, & ibidem orandum.

Has ergo indulgentias Stationum, non autem alias, quæ aliis titulis conceduntur in aliis Ecclesiis concedit nunc in Bulla Pontifex, si illi qui bullam acceperunt, sequentes conditiones, quas statim explicabimus ponant.

2. Et quidem singulis quibusvis diebus anni, esse Romæ dictas stationes, & ibid, præter alias acquiri indulgentiam Plenariam, notat Gall. cl. 6. d. 6. d. 60. & Castr. de bull. p. 5. n. 9.

§. I. Quinq[ue] Ecclesias, vel altaria visitaverint.

Non sine Ecclesiæ venit locus Deo dicatus, auctoritate publica Episcopi erectus, ad Missam, divinaque officia celebranda. Altaris autem nomine, venit locus ille, seu illa mensa firma, lapidea, vel lignea, super qua exhibetur sacrificium. Nam propterea Altaria quædam in plateis, vel congregationibus, vel locis similibus, ubi sacrificare non conceditur, à nomine Altaris hic excluduntur.

2. Rursus licet Oratorium privatum, in quo, ex peculiari concessione Pontificis Missa celebratur in domo privata, dubitetur, an ad hunc effectum comprehendatur sub nomine Ecclesiæ docente Diana, p. 5. n. 2. ref. 43. ac Trull. l. 1. de bull. §. 6. d. 12. comprehendit, negante autem Gall. c. 8. d. 73. tamen Altare sic per omnes comprehenditur sub nomine Altaris, quia sine controversia habet omnia requisita ad verum Altare.

3. Jam vero cum Pontifex ejusmodi visitationem concedat sub disjunctione, Ecclesiæ, vel Altaris, puto cum Trull. l. c. d. 2. esse certum, te lucrari has indulgentias, si visitas quinque Altaria unius Ecclesiæ, quamvis in tuo Oppido plures adsint Ecclesiæ.

4. Propter eandem disjunctionem puto cum Lud. à Cr. d. c. 8. d. 13. n. 1. aliisque te ad libitum posse visitare tria v. g. Altaria unius Ecclesiæ, & duo alterius, vel contra, quamvis in utraque plura extent Altaria. Sed

5. Inquires Primo. Altare, in quo actu non adest illud quod vocamus Portatile seu Altaretum, aptumne est ad hunc effectum, de quo loquimur?

Respondeo, esse probabiliter aptum, quia satis est, si illud sit ex se Altare, & ex licentia Superioris, aptum ad sacrificium; secus, si non adsint, & vel tres Tobalæ, non sufficere. Affert pro hac Resolutione posset Rodericus in add. ad Bull. §. 8. p. 23. qui docet, si in aliqua Ecclesia sit aliquod Canonicum impedimentum, ob quod ibi celebrari legitime nequeat, esse aptam ut ad hunc effectum lucrandi indulgentias Bullæ, visitetur, cum sufficiat locum esse Sacrum auctoritate Episcopi, & deputatum ad celebrandas Missas.

6. Quod si ponas, sive Altare Oratorii Privati jam esse redditum profanum, sive Altare Ecclesiæ à Ministris redditum omnino ineptum ad Sacrificium per partialem v. g. vel totalem destructionem; non est mirum, si tunc illud excludamus; quia, ut sic non retinet essentiam, ut ita loquar, Altaris.

7. Inquires secundo, si forte in aliquo Oppido non inveniatur quinque Ecclesiæ, nec una cum Altaribus quinque, sed cum uno tantum Altari, quid faciendum?

Respondeo. Tunc profecto concedit Summa Pontifex, satis esse si visitetur unum Altare quinque.

8. Hinc, si alicubi existas, ubi solum sit Oratorium privatum cum uno Altari, poteris cum fructu huius Privilegii quinque visitare dictum Altare, jam cum illud est verum Altare, ut dictum est modo.

9. Quid si alicubi existam ubi sunt quinque Ecclesiæ vel una cum quinque Altaribus sufficiat, si unum Altare quinque visitem.

Respondeo. Nequaquam sufficere, quia Privilegium visitandi quinque unum Altare, conceditur dumtaxat quando defunt quinque Ecclesiæ, vel quinque Altaria.

10. Et nota cum Henriquez, l. 7. c. 30. n. 1. deficiam quinque Altarium non satis esse, si sint in ea Ecclesia quam tu eligis visitandam; sed requiritur, ut quinque defunctus adsint in toto Oppido.

11. Inquires Tertio. Si ego habens Bullam decem aliquo impedimento, unde nequeam visitare quinque Ecclesiæ, nec quinque Altaria, potestne cum fructu visitare quinque unum Altare, ad quod possum me conferre? Ejusmodi certe sunt Moniales, quæ raro unico gaudent altari in sua Ecclesia; ejusmodi sunt in carcere inclusi, ejusmodi infirmi, ejusmodi qui per malum ab inimico v. g. timent si abeat per Ecclesiam.

12. Respondeo. Si prædictis suppetat copia unius Altaris, posse illud cum fructu huius Indulgentiæ quinque visitare probabiliter docet Bardi p. 2. Tr. 4. cap. 4. §. 4. n. 44. Et ratio quidem nequaquam est, quia non debemus presumere, Pontificem velle excludere ab his Indulgentiis plures, qui dictis impedimentis sine sua culpa detinentur, non est, inquam, hæc ratio, quia non facile præsumo extensionem, quando nullum est verum in Privilegio, quod extensionem infunderet: sed ratio est, quia in tenore huius Privilegii sunt illa verba, (In illarum defunctum) quæ certe satis verificari videntur non solum quando defectus est ex parte Ecclesiarum vel Altarium; verum etiam quando est ex parte habentium Bullam, siquidem personis vere impeditis vero defunctis illa quinque Altaria.

13. Inquires Quarto. Dum quis visitat quinque Altaria in eadem Ecclesia satisfactine, si ex eodem loco sine mutatione situs ea visitet, Quid Secundo si sine dicta mutatione visitet quinque idem Altare?

Respondeo. Dum visitas quinque Altaria, certe securius es, si dum fundis preces facias aliquem corporis motum versus illud Altare ad quod preces porrigis; locus, ea visitatio non videretur esse quintuplex, sed una. Dum item visitas unum Altare quinque (quæ est secunda quaestio) securius etiam eris, si prima visitatione hoc est, prima oratione finita, caput v. g. inclines, vel es genuflexus, surgas, & iterum genuflexus, & sic facies in singulis, ut nimirum appareant, & quidem sensibilibus, esse plures visitationes. Ita Trull. l. 1. §. 6. d. 1. n. 4. & Gallegus l. c. d. 75. §. 79.

14. Dixi (securius) nam cererum probabile est, si scire corde moveri, hoc est mente distinguere unam visitationem ab alia. Ita Diana p. 1. tr. 12. ref. 102. pluresque alii allati à Gallego, dist. d. 79. ut Sà, Bon. Azor. Luc. Cane. Vill.

15. Inquires Quinto, Si quis inveniat Ecclesiam plenam ob multitudinem ad illam confluentium, satisfactine, si quinque Altaria visitet, stando pro foribus Ecclesiæ;

Quid Secundo. Si Ecclesia sit clausa.

Respondeo. Si sit clausa non potest sufficere si foris visitet, quia vere illud non est visitare Altare. Eius fortasse visitare Ecclesiam sed non, ut dico, visitare Altare; sicut non sufficere tunc tu esses moraliter persens missæ, quæ in huiusmodi Altari celebraretur.

16. At si sint apertæ fores, & tu ob multitudinem ingredi in Ecclesiam non posses, certo sufficere, ubi eras non solum pro visitanda Ecclesia, verum etiam pro visitando eo Altari, qui sit in prospectu, quia tunc tu es

cies unum cum tota multitudine, quæ tota dicitur moraliter præfens illi Altari, sicuti etiam præfens *ibidem* diceretur, ad satisfaciendum præcepto de assuetudine sacri die festivo.

17. Quod fratre, seu Altaria in prospectu tuo non sint, non sufficit inde orare (quicquid dicat esse probabile quod scilicet sufficiat, Galleg. loc. cit. dub. 77.) quia tunc non esset Altaribus moraliter præfens, ita Trull. l. c.

18. Quod certe idem esset, si vacua Ecclesia tu visitares Altaria, quæ non videas, quia v.g. sint in Capellis intro sita, quare tunc non sufficeret ea, modo dicto, visitare, quia iis non es moraliter præfens, ut non sufficeret ad assistendum sacro pro obligatione præcepti. Lege l. 3. nost. Dec. c. 2. §. 1. n. 11.

Imò idem dicendum est, si vacua magna Ecclesia, v. g. S. Petri Romæ, tu orares ad Altare, quod sit in tuo prospectu, sed notabiliter longe distanti. Quis enim tunc diceret hominem in janua dictæ vacuæ Ecclesiæ consistentem esse Altari maximo moraliter præfentem?

Non ita si est plena Fidelium orantium, quia, tunc omnes faciunt unum moraliter, ut dictum est.

§. II. Devote visitaverint.

1. Devote inquit, quare licet in aliis dispositionibus, ubi non ponitur hæc vox (Devote) visitatio Altaris venialiter peccaminosa, v. g. cum vana gloria, vel ex vana gloria sufficeret ad ponendam visitationem requisitam in illis dispositionibus, de quo tamen est controversia inter doctores, quæ lege apud Bellar. l. 1. de ind. t. 3. §. 2. potest tamen in casu nostro, saltem longe tutius, debet esse, sine ullo peccato visitare, visitare enim Altare cum inani gloria, vel cum immodestia, vel confabulando, vel ad finem aliquem, quamvis venialiter non bonum, devote certe visitare non est.

2. Præterea, quia Pontifex dicit, *Sumentes Bullam visitaverint*, ideo hæc visitatio non potest exhiberi per alium, est enim opus inunctum personæ.

3. Et duo quidem debet præstare Fidelis in hac visitatione. Primo, habere intentionem saltem virtutem visitandi: ob finem à Pontifice requisitum. Secundo debet orare pro rebus ab eodem præceptis atque præscriptis, n. mpe pro Unione & Victoria prædictis, sufficere autem si orat pro intentione Pontificis, mihi certum est, id enim jam est orare pro prædictis, Satis item esse orationem mentalem, diximus in simili supra c. §. licet addam (ut advertit Gall. l. c. d. 81.) tutius esse si addatur aliqua vocalis oratio.

4. Si brevis, seu exigua sit oratio, te diminutam, & orationi proportionatam indulgentiam lucrari, putat idem Gall. c. 7. d. 61. in simili citatque pro se Nuum. Profecto tutius erit, notabilem orationem fundere, ad minus quinque Pater, & Ave, verum qui recitaret tantummodo unum Pater, & Ave, non condemnare, quia jam ponit quod Pontifex præscribit, puta visitationem Altaris cum precibus. E ita tenet Cast. de Bull. p. 5. n. 3. docens sufficere Orationem minimam.

§. III. An pluries possint hæc Indulgentia stationum acquiri, repetendo visitationes, & preces.

1. Possit, sustinet Trull. §. 7. cit. d. d. 3. n. 2. & probabile putat Gal. c. d. 8. citans S. Ant. Palud. Cord. Nav. quia quando Pontifex absolute & sine restrictione indulgentiam concedit facienti opus aliquod, potest ea toties acquiri, quoties opus illud repetitur. Accedit privilegium indulgentiæ, cum non sit in ullius præjudicium ample esse interpretandum.

2. Sed profecto ipsa Fidelium praxis, qua semel sumpta indulgentia uni diei addita, non solent eodem die iterum eandem sumere, ostendit, intentionem Pontificis, non esse, ejusmodi iteratam acquisitionem concedere. Non ita, si Indulgentia ad dicta tempore nequaquam sit, quales sunt indulgentiæ affixæ sacris numismatibus, tunc

Par. III.

enim ipsi iidem Fideles pluries opera inuncta repetunt, quo pluries illas indulgentias acquirant, ut in simili habent S. Thomas, in add. ad 3. p. q. 25. a. 1. ad 4. & Ludovic. à Cruce d. 1. de bull. c. 8. d. 1. §. n. 10. cum aliis. Ratio autem disparitatis est illa, quia quando addita uni tempore est indulgentia, pro una vice, in eo tempore concessa videtur, at quando nulli tempore est addita, non videtur determinata ad vicem unam.

3. Confirmatur, quia hic non acquiruntur nisi indulgentiæ Stationum Romæ, quæ sunt, durante uno tantum die Ecclesiastico, idest à primis Vesperis usque ad Occasum diei sequentis. At certe determinatio temporis, tam brevis ostendit (ut ex Suatio notat Castrop. de Bull. n. 5. n. 11.) intentionem Pontificis esse, ut singulis diebus una vice acquirantur, sive de die, sive de nocte exhibeatur visitatio, altero nimirum dante locum alteri ex multis illuc confluentibus.

§. IV. An hæc Indulgentia Stationum applicari valeant pro defunctis.

1. Possit hæc Stationum Indulgentias applicari pro fidelibus defunctis ex vi bullæ, nimis est certum, quia id nimis manifeste conceditur in tenore Bullæ dummodo ipsi iidem fideles Stationes dictas visitent ex intentione pro defunctis.

2. Hoc autem non intelligitur, quasi tu, qui Bullam sumis stationes seu Ecclesias, vel Altaria visitas, concedas ipse indulgentias defuncto, quia Fidelis homo potest quidem suum bonum opus alteri concedere, quoad satisfactionem, & impetrationem, nullo tamen modo indulgentias; si quidem indulgentia est applicatio Theauri Ecclesiæ, cujus distributio uni Summo Pontifici convenit, sed intelligitur ipse Summus Pontifex (posita, tanquam conditione, tua voluntate, cum operibus requisitis) concedere defuncto indulgentiam.

3. Atque hinc sequitur, licet dum quis est in statu peccati mortalis nihil possit satisfacere, vel impetrare pro aliis, sicuti non potest pro se, quia est Dei inimicus valde tamen probabiliter potest per Indulgentiarum satisfactionem defunctis prodere. Et Cast. de bull. p. 12. quidem vocat communem sententiam, fructuose applicari indulgentiam defunctis ab eo, qui est in statu peccati mortalis; ut etiam satisfactionem Missæ. Ratio autem ducitur ex prædictis, quia nimirum homo dumtaxat ponit condiciones requisitas à Pontifice, & à Christo Domino, at Pontifex, & Christus Dominus est deinde, qui impetit defuncto indulgentiarum & sacrificii fructum. Lege D. T. l. 4. sent. dist. 20. artic. 5. §. 3. seu in add. ad 3. p. q. 27. art. 3.

4. Atque etiam inde fit, ut nisi Pontifex dicat, se indulgentiam ita Fidelibus concedere, ut possit ea applicari pro defunctis, non poterunt Fideles applicare, quia cum ille, qui vere dat defuncto indulgentiam, sit ipse Pontifex, si is non dicat, concessam indulgentiam posse pro defunctis applicari, nihil, quoad eam conducet sola Fidelium applicatio.

CLAVSVLA.

Item quo omnes, & singuli prædicti purius ad Deum preces effundere, & efficacius divinum auxilium implorare possint conceditur, ut possint eligere quemcumque Presbyterum secularem, vel regularem ex approbatis ab ordinario, & ab eo quoruncunque peccatorum, etiam censurarum, etiam Sedi Apostolica & in Bulla Cane Domini reservatorum, & reservatarum plenariam indulgentiam & remissionem semel in vita, & semel in articulo mortis. Aliorum vero Sedi Apostolica non reservatarum aut reservatarum toties, quoties confitebuntur, Absolutionem & remissionem, mediante salutari penitentia, secundum culpam indulgentiam obtinere: dummodo ubi necessaria erit, per ipsos, vel, dato impedimento per Heredes, aut alios satisfactio fiat.

Q 9 3 Not

Notâ Gregorium XIII. concessisse, ut Privilegiis, in hac clausula contentis possit quis iterum cum secunda Bulla frui, sed non tertio, ut infra distinctius explicabimus.

Porto clausula hæc duo continet privilegia, quæ sunt quintum, & Sextum in ordine, de quibus sigillatim sua propria Capitula jam instituo.

CAPVT XI.

Quintum Bullæ Privilegium circa Absolutionem à reservatis.

1. **Q**ui Bullam Cruciatæ sumpserit potest, durante anno, eligere Confessarium, ex approbatis ab Ordinario, per quem Confessarium absolvi possit pro foro interno ab omnibus casibus, & censuris, satisfacta parte, & quidem, toties quoties à reservatis Episcopis, à reservatis autem Pontifici (excepta semper hæresi) semel in vita & semel in periculo mortis; atque ab iisdem Pontificiis iterum, si secundam bullam sumpserint; non vero tertio, si tertiam modo, quando delicta sunt deducta ad forum contentiosum, cautiones mox dicendæ §. 6. adhibeantur.

Hoc privilegium quod sanè magnum est explicui quidem §. 5. pen. §. 4. n. 11. & Trull. de cas. re. c. 12. §. 9. Sed nunc in proprio loco per partes suas sic explicamus, seu iterum repandimus.

§. I. Explicatur illud ex approbatis ab Ordinario.

1. **S**i in Bulla aliqua, vel rescripto quocunque ut certe in Iuliano sæpe vidimus, dicitur, posse Fidelem, cui sit concessio absolvi seu dispensari à quocunque Confessario, sed addatur (approbato ab ordinario loci) non est mihi dubium requiri approbationem Episcopi, seu ordinarii illius diocesis, quamvis non tuæ, ubi sit confessio, nisi forte limitetur, hoc vel simili modo (à tuo Ordinario, vel ab Ordinario tui loci), tum enim servanda esset limitatio.

2. Dubium ergo solum est, quando absolute dicitur approbato ab Ordinario, ut certe dicitur in Bulla Cruciatæ, de qua noster præfens est sensus. Nam cum sic non appareat, à quo ordinario procedere debeat approbatio, querendum est, quisnam Ordinarius per hæc verba designetur.

3. Pugnant loquendo de dicta Bulla paribus armis utrinque doctores. Non pauci aiunt, sufficere, si in Sacerdote ad sit approbatio cuiuscunque Ordinarii, siue loci, siue ipsius Confessarii, siue Penitentis legitime collata, etiam si dictus Sacerdos alio suum domicilium transferat, & ex illius v. g. huc accedat, modo ipsi approbatio nondum spiraverit; nam si spigavit, dicam mox.

Ratio potissima huius sententiæ est; quia nihil amplius requirunt illa Bullæ Cruciatæ verba, Ex approbatis ab Ordinario, dum aliud non addunt. Ita tenet Henriquez Valer. Tho. Hurtad. Tho. Sanch. Diana, alique quos ego citò Lib. 6. de Penit. c. 5. §. 4. n. 15.

Semper autem notetur illud (legitime) in hac sententiâ, id quod explicatius intelliges ex sequenti decisione.

Ordinarius v. g. Messanensis potestne valide approbare Sacerdotem siue commorantem in alia diocesi v. g. Panormi, adhuc, ut sit eligibilis per Bullam Cruciatæ à Civibus Panormitanis, uti etiam, ut sit eligibilis à quibuscunque aliis Christi Fidelibus?

4. Ita nonnulli putant, quia hic jam erit Sacerdos approbatus ab Ordinario, id quod solum requirit Bulla, esto ille qui approbat, non sit ordinarius loci, nec Penitentis nec Confessarii.

5. Verum id nulla ratione sustinendum est. Nam Tridentinum & Bulla & Rescripta, quando requirunt approbationem ordinarii, loquuntur de approbatione, quæ legitime, & secundum iura conferatur? At secundum quam lege ordinarius Messanensis potest Sacer-

dotti diocesis alienæ concedere approbationem, solum ut sit ab omnibus eligibilis per Bullam? hoc v. g. non est facultatem, ut possit per Bullam eligi, quod est ratio Episcopi potestatem. Approbet ergo huiusmodi Episcopus dictum sacerdotem ad excipiendas confessiones omnium diocesis Messanensis, quod iure posse ab ipso fieri, non dubitamus, quia potest pro suis ovibus undecunque convocare Confessarios; siquidem tunc, quia ipsiusmodi sacerdos legitime erit approbatus ad confessiones, erit ab omnibus per Bullam.

6. Iam vero plures negant, sufficere unam approbationem, quamvis legitimam cuiuscunque Ordinarii, ut quis per Bullam eligi in confessarium queat. Ita Sanch. Vasq. Delugo, Laym. alique ibid. à me citati.

Ratio huius secundæ sententiæ potissima hæc est; Summus Pontifex in hac Bulla Cruciatæ, dum potest Confessarium approbatum, proficitur, velle se confirmare dispositioni Concilii Trid. Sed Tridentinum requirit approbationem Episcoporum in singulis diocesis, ut nos diximus l. de pen. c. 5. ergo etiam causam requirit in Bulla Pontifex.

7. Huic tamen rationi sic respondere possit Prima sententia. Pontifex in Bulla Cruciatæ dum potest Confessarium approbatum, proficitur se confirmare cum dispositione Tridentini in substantia approbationis; ut scilicet Confessarius sit legitime approbatus, conceditur. In aliis, & præsertim in multiplici approbatione negatur.

Neque gratis id negatur: Quando enim Pontifex in dandis similibus Privilegiis vult, in multiplici approbatione se conformem reddere dispositioni Tridentini, id explicite facit, apponendo illud ab ordinario loci, vel quid simile: ergo, cum in Bulla non sic se explicet, erit in approbatione illa multiplici conformem se reddere Trid. non intendit.

8. His ita explicatis pronuntio nihilominus, utramque sententiam esse probabilem.

9. Si quis querat. Secundam sententiam sequentes, cuius Episcopi approbationem requirunt?

Respondet, Varii varios. Vasq. alique citati à Bollo, de Iub. sect. 3. c. 2. n. 209. requirunt approbationem Episcopi loci, in quo sit concessio; Laym. alique apud Auer, §. 16. de pen. n. 29. Approbationem Episcopi Penitentis, illius scilicet, qui debet absolutionem recipere. Sanch. cum Delugo, Sanch. l. 3. matr. d. 26. n. 2. requirunt approbationem Episcopi Sacerdotis, puta illius, qui excommunicatus est confessionem atque absolutionem collaturus.

An sufficiat pro Bulla Approbatio qua cessavit.

10. An Confessarius, cui legitime spiravit, vel à quo legitime revocata est approbatio, possit eligi per Bullam? Idem queritur de Parocho, à quo forte ablata est Parochia.

11. Respondet negativè cum Cast. de bull. p. 8. §. 1. n. 5. solum enim est eligibilis pro eo tempore, quo durat approbatio. Ratio est, quia privilegium Bullæ concedit, eligi posse sacerdotem approbatum; & sensus videtur esse, ut sit actu approbatus. Atqui is, cui illa cessavit, non dicitur amplius actu approbatus, sicuti excommunicatus, qui est jam absolutus, non dicitur amplius excommunicatus. Adde inconveniens, quod mox dicam n. 15.

12. Illud ergo Approbatus non est participium præteriti temporis quasi, qui fuit approbatus, sed est nomen concretum, quod requirit formam approbationis actu moraliter adesse, hoc est, eam non fu se revocaram.

13. Aliqui cum Acosta, & ex parte Rodr. Apud Cast. l. 1. c. & Marco Serio in bull. Cruc. hic, in Bullam Cruciatæ dicente id esse probabile, concedunt, contententes se, si dicere fuisset semel approbatus, quamvis fuerit pro tempore approbatus, quo elapso, non fuit ex legitima causa reprobus, quam sententiam refert, & non recipit Cast.

Caste. *Idem lege*: nam, quia in praxim deducere hanc sententiam nec volo, nec audeo, satis habeo, illam tibi brevius innotuisse.

An sufficiat pro bulla, limitata approbatio.

13. Qui est approbatus limitatè pro mulieribus non pro viris, pro rusticis non pro mercatoribus &c. Potestne ex privilegio bullæ, vel simili, Rescripti eligi ab omnibus illimitatè?

14. Respondeo cum Suar. de 28. pæn. sect. 7. n. 3. aliis, que (quos ego cito l. 5. de pæn. c. 5. §. 4. n. 29.) nequaquam, sed solum pro illis, pro quibus est approbatus. Ratio est, quia supra diximus, eligibilem per bullam debere esse legitime approbatum, at hic respectu illorum, à quibus excluditur, approbatus legitime non est.

15. Scio non paucos cum Diana, aliisque à me ibid. citatis concedere posse ab omnibus illimitatè, quia verificatur (aiunt) illam esse aliquo tandem modo approbatum, neque enim bulla distinguit, an debeat esse approbatus illimitatè, an limitatè, sicuti approbatus ab Episcopo pro sua diocesi potest dici limitatè approbatus, & tamen prima sententia modo allata probabiliter sustinet, posse hunc illimitatè eligi.

16. Video argumentum urgere, sed non convincere, etiam video. Nam inconueniens, quod sequitur, ostendit, sententiam hanc non esse probabilem. Sic enim Sacerdos approbatus pro una femina, vel pro uno puero esse eligibilis per Bullam pro tota Diocesi, imo, in prima sententia, pro toto orbe; ex quo inconueniente colligimus, non posse præsumi, Summum Pontificem id voluisse concedere. Quod inconueniens non apparet in casu dicto n. 15.

17. Simile inconueniens evenit in eo, qui fuisset approbatus per unum, vel per alterum diem ut solet in Hebdomada Sancta aliquando ab Episcopis fieri, posset enim is per totum Terrarum orbem, & semper eligi, quod nemo dicere audebit.

18. Doctores nonnulli ex proxime citatis n. 3. sustinent limitatè approbatum posse ab omnibus per Bullam eligi, sed solum quando limitatio non est appposita ob defectum scientiæ, si enim esset propter ejusmodi defectum appposita, non posset (aiunt) ab omnibus eligi.

19. Verum cum approbatio non sit solum testificatio scientiæ, sed morum, sed prudentiæ, sed decentiæ ut vidimus in r. de pæn. cur horum defectus æque non restringant approbationem?

Religiosi an ex Bulla Cruciatæ possint eligi?

20. An Religiosus Sacerdos possit à Fidelibus eligi in Confessarium vi Bullæ? Respondeo. Certum est, Sacerdotem Religiosum posse eligi ex vi Bullæ à Fidelibus, sed debere esse approbatum ab Ordinario modo jam dicto, nam sic etiam ipse Religiosus erit Confessarius legitimus respectu Fidelium secularium.

At verò an Regularis approbatus solum à suo Prælato sit eligibilis per bullam à seculari, questio esse posset. Ad quam respondeo negativè quia Trid. sess. 23. c. 13. de Reform. semper pro secularibus vult, ut etiam religiosi approbentur ab Episcopis. Et ex alia parte semper præsumendum est, Pontificem velle se conformare Tridentino in substantia approbationis, ut n. 13. diximus, atque adeo etiam in Bulla.

§. II. *An possit absolvi à reservatis Episcopo toties quoties & à reservatis Papa semel, &c.*

1. Quoad prius, nihil est, quod explicatione indigeat, clara enim sunt bullæ verba. Vide tamen, mox §. 5. unum quod huc pertinet.

2. Quoad posterius, hæc habet. Si à commissio delicto reservato Pontifici, v. g. per lectionem publicam li-

beret heretici de Religione tractantis, fuisti per bullam jam absolutus, & deinde in eodem anno incidas sive in idem peccatum legendi publicè librum heretici, sive in aliud speciem distinctum, occupandi v. g. publicè bona naufragantium, non potes ex vi ejusdem bullæ in vita absolvi, nec à peccato novo publicè legendi, nec à peccato occupandi. Ratio est, quia bulla non concedit, ut possis in vita absolvi semel à quolibet peccato Pontifici reservato, concedit enim solum unicam absolutionem in vita à peccatis Pontifici reservatis. Indigebis ergo tunc secunda bulla, ea tamen lege, ut si tertio incidas, non tibi profutura sit tertia. Ita Bard. in p. 2. tract. 6. c. 1. sect. 1. cum aliis. Contra quem pugnat Leand. in 2. de excomm. d. 17 §. 2. g. 83. dicens, esse probabile per unicam bullam concedi, posse absolvi ab omnibus, dummodo ab unoquoque in specie semel tantum intra publicationis annum quis absolvatur. Certe id esse probabile, negare non possum; quia hunc sensum facere commodè possunt verba bullæ; si attente legantur.

Dictum autem est (*publicè*) nam de Pontificiis occultis dicam mox separatim §. 5. cit.

3. Ex eo autem, quod in nostra sententia bulla semel dictam reservatorum absolutionem concedat, fit, ut si in ea confessione aperias singula, vel plura peccata contracta ex pluribus aliis delictis diversis Pontificiis, puta occupatione bonorum naufragantium, percussione Cardinalium, læsione immunitatis Ecclesiasticæ, &c. fit (inquam) ut possis ab omnibus simul absolvi per unam bullam, quia sic unam recipis absolutionem. Idem per secundam bullam, sed non tertio, ut dictum est.

§. III. *In Mortis Articulo.*

1. Si quilibet Sacerdos in hoc articulo potest absolvere à reservatis, ut differimus latè in tractatu de Pæn. quid emolumenti affert hoc bullæ Privilegium.

2. Respondeo. Duo emolumenta. Alterum, quod ab absolvo hæc potest confecti ab effectu ex vi bullæ, etiam præsentè proprio ægrotantis Patrocho, quod certe inserviet pro illis qui, ut ibidem vidimus, sustinent, tunc id non posse quemlibet Sacerdotem.

3. Alterum, quod si tunc absolutis ab excommunicatione reservata, liber eris ab onere te præsentandi Superiori, quia electus per bullam, jam est tuus Superior delegatus à Pontifice, à quo onere, quando absolveris ex universali facultate concessa pro periculo mortis, liber nequaquam es.

§. IV. *Excepta Hæres.*

1. Quamvis multi multa asserant, quibus probent, hæresim formalem externam (mere enim internam non esse casum reservatum, lib. 2. in Decal. c. 1. §. 8. n. 2. diximus) saltem occultam, posse per bullam Cruciatæ absolvi ex illo principio, quod ex una parte potestas concessa Episcopis absolvendi ab illa, adhuc in ipsis, ex probabilissima opinione remanet, etiam potest bullam Cœnæ, & ex alia parte, Bulla Cruciatæ concedit posse absolvi omnia quæ possunt Episcopis, nihilominus cum propter ejus gravitatem hæresis absolutio non veniat in concessione generali, ideo saltem hodie, ubi est Tribunal Sacre Inquisitionis Hispaniæ, non possumus hujusmodi sententiæ adherere: Id quod etiam alibi, puto, saltem consulendum. Cæterum, qui de hac questione rationes late utrinque adductas cognoscere cupit, eas legat ab aliis fusè agitas præsertim Bard. Trullench. Ludovico à Cruce citatis à Leand. l. 7. g. 85. & 86. §. 9. 38. & 39.

2. Dixi autem signate (hæresim formalem) id est, cum errore intellectus. Nam quando intellectus error non intervenit, ea tanto rigori non subest. Quare sortilegium, maleficium, superstitio, magia, adoratio Dæmonum,

num, sollicitatio in confessione, blasphemia hæreticalis, & omnia alia crimina contenta in Editis inquisitionum, possunt per bullam absolvi toties, quoties, si sunt Episcopalia: at semel in vita, & semel in morte, si sint Pontificia, qualis est v.g. lectio publica libri hæretici de religione tractantis, & hoc iterum cum secunda bulla. Sed non tertio, &c. Ita Leand. l.c. §. 3. q. 88. multos referens.

3. Quætes per hanc occasionem, An per bullam Cruciatæ concedatur posse absolvi poenitentem, antequam denuntiet aliquod crimen inquisitori ex obligatione denuntiandi? Respondeo non posse (quidquid dicat Navarrus apud Leandrum l.c. disp. 17. q. 85.) quia in bulla huiusmodi potestas non ingeneritur.

§. V. An toties, quoties ab oculis Pontificiis.

1. **A**Què probable iudico, per bullam posse absolvi ab occultis Pontificiis etiam Ccenæ domini, & non posse, (excipe etiam hæc sum occultam de qua modo §. precedente dictum est) sic Sanch. Trullen. Diana cit. à Leandro l.c. q. 84. Ratio quod possit, est quia per bullam potest quis absolvi ab Episcopalibus. Sed jam casus omnes Pontificii occulti sunt hodie Episcopis concessi à Tridentino, sess. 24. c. 6. de refor. atque ad eos sunt tandem aliquo modo Episcopales, ergo, &c. Neque obstat idem dici, propter hanc rationem posse de hæresi occultâ non obstar, inquam, quia, propter ejus enormitatem, & propter sensum Ecclesiæ quæ eam regulariter excipere solet, non desimus de illa loqui, perinde ac de cæteris.

2. Ratio, quod non possit, est quia hi casus Pontificii occulti ex eo quod concedantur Episcopis non desinunt esse Pontificii. Adde in bulla dici sine limitatione, omnes Pontificios posse solum absolvi semel, ergo excludit occultos.

3. Sed huic rationi respondet prima sententia, dicens, oculos desivisse esse Pontificios, statim atque concessi fuerunt Episcopis jure ordinario, quod nobis satis est, loquentibus de privilegio bullæ, quod est favorabile. Ad id, quod additur, respondet, limitationem illam publicariis implicite poni in bulla, dum per eam conceditur, ut Episcopales quales sunt Pontificii occulti absolvi possint toties quoties, non verò alii. Utraque ergo sententia, ut diximus, probabilis est.

§. VI. Ab omnibus Censuris.

1. **C**ertum mihi, & Tho. Sanch. l. 6. sum. c. 17. n. 41. & 43. cum Castrop. de Bull. p. 8. §. 4. n. 8. aliisque est, per bullam posse absolvi excommunicationem, suspensionem, interdictum personale, quædo hæc postrema duo sunt proprie censuræ. (Nam excommunicatio semper censura est, ut in propriis tractatibus late explicatum est à nobis) si hæc censuræ sint occultæ, sive publicæ, & deductæ ad forum contentiosum, sive sint à jure, sive ab homine per sententiam specialem contra aliquem in particulari fulminatam, & sive prædictæ sint censuræ denunciatae nominatim, sive sint excommunicationes contractæ ex percussione publica Clerici, & quidem toties, quoties, si hæc sint Episcopales, sed semel in vita, & semel in morte, si sint Pontificiæ, atque iterum cum secunda bulla, sed non tertio, (excipimus autem propter superius dicta excommunicationem ex hæresi contractam, &c.

Ratio tantæ Potestatis est, quia in bulla, quoad hæc nulla apponitur restrictio, & ex alio capite beneficium Principis latè est interpretandum. Vide Leandrum de excomm. d. 17. q. 87. & 95.

2. Quando autem dictum est (etiam deductæ ad forum contentiosum) maxime advertere debes illud. Quod quamvis per bullam possit quis absolvi ab excommunicatione deducta ad forum contentiosum, pendente ta-

men lite, illicite concedetur absolutio; nam hæc auctor prajudicium judici Ecclesiastico.

3. In Quo tamen excipe, q. a. do iudex vel longè distat, vel injustè agit, vel nimis rigore se gerendo, urge absolutio: tunc enim si Poenitens ex parte sua de promptu iusto ejus, qui excommunicationem fulminat, præcepto obedire, cum cesser contumacia, poterit absolvi per bullam.

4. Id quod diximus n. 2. dictum etiam sit pro excommunicatis nominatim: quamvis enim per bullam possit absolvi pro foro conscientie nominatim excommunicatus, tamen non erit passim absolvendus, sed erit ad suum Prælatum remittendus ne veniat in contemptum potestatis Prælati. Adhibe nihilominus exceptionem non procedente allatam.

5. Certum item est, vi bullæ absolvi non posse reationem à divinis, nec interdictum sive Generale sive speciale locale, nec personale generale, ut in tract. de interdicto dicitur, & notant hic Trullen. & Castrop. l. c. ut eas irregularitates, quæ non sunt censuræ, nec illas quæ sunt inductæ ob indecentiam, quia quis laborans reputatur ab administrando altari, qualis est v.g. irregularitas ex Bigamia: quia bulla solum concedit absolutioem à censuris, ex quibus non est irregularitas ex indecentia.

6. Quæstio igitur solum proponi solet de irregularitate, quæ incurritur in penam aliquis delicti, v.g. ob malam administrationem Sacramentorum cum violatione censuræ contractæ, quæ hæc sunt, ab Apostolico à fide, ob Clerici percussorem, an scilicet possit absolvi per bullam.

Respondendo. Affirmant Leander, de irreg. disp. 27. q. 3. aliique apud Dianam, p. 1. tr. 11. re. 27. scilicet paucum probabile, excipiunt tamen iidem, imò & omnes, quos legi (legi autem non paucos) irregularitatem ex delicto homicidii, vel mutilationis, quia huic irreg. iurati, vel semper est annexa indecentia, ut aliqui philosophantur, vel ut alii, quia saltem ita uti ipso, & praxi in Ecclesia propter ejus delicti enormitatem, & scandalosam conditionem, introducuntur legem est.

7. Verum omnino puto, esse absolute de omnibus negandum cum Suarez de cens. disp. 1. sess. 13. n. 6. Leand. l. c. Castrop. l. c. n. 5. aliisque.

Ratio autem est, quia eas censuras tollere potest sola, & olim, ad summum eas penas, quæ impediunt receptionem Eucharistiæ, vel Sacramenti poenitentiae ut notat l. c. Suarez, & significant illa bullæ verba (quæ prius indulgentiam fideles consequuntur, &c.) non autem aliàs, quæ non impediunt ejusmodi receptionem, de quibus loquimur. Adde in bullis recentioribus, ut notat Leander l. c. ablatum esse illud, ut possit absolvi à penis, adde item rationem, quam affert Henriquez l. 7. c. 13. n. 6. quia inquit, in bulla, ut patet ex ejus tenore nulla datur potestas confessario ad dispensandum, sed solum ad absolvendum. At irregularitas, ut etiam suspensio, quæ sit pena, per dispensationem tolluntur, non per absolutioem, ergo potestas concessa prædicto confessario ad eas non extenditur. Scio aliquando absolutiones largi sumi pro dispensatione sed hic in clausula hæc bullæ ubi agitur de absolutione à peccatis, & à reservatis, ex ipso bullæ contextu colligimus, nomen absolutionis proprie sumi.

§. VII. Satisfacta Parte.

1. **Q**uamvis aliquando contrahi possit excommunicatio sine læsione partis: ut est v.g. excommunicatio ob peccatum hæresis, unde tunc nulla erit satisfactio exposcenda, sed solum emendationis propostio: tamen non raro adest partis læsio, v.g. in percussione Clerici. Nomine igitur satisfactionis intelligitur restitutio

curio pecunie, vel fame, vel honoris, quæ parti læsa debetur, ut notat Suar. de *Confessis* lib. 5. de pen. c. 12. §. 4. n. 12. à me citatus.

2. Hinc fit, ut pœna pecuniaria si forte debeatur Fisco, vel Notario non veniat in hæc præsentem considerationem, quia prædicti hic non sunt pars læsa.

3. Hinc etiam, quamvis plures in percussione religionis partem læsam judicent, esse religionem, sive ejus prælatum, tamen satis probabiliter multi, quos citant & sequuntur Verricelli, & Leander item *ibid.* num. 14. à me citati, putant non esse, nisi ipsum Religiosum percussum cui satisfaciendum sit, idque in utroque foro, si enim ipse percussus fuit, ipse pars læsa est. Confirmatur, quia quando dicitur, *concorda parte*, non intelligitur Republica, sed persona particularis: Confirmatur iterum, quia si in casu dicto excommunicationis pars læsa esset publica potestas, seu prælatus, certe esset Ecclesia, vel Pontifex, qui excommunicationem contra prædictam percussorem tulit: Atqui Pontifex, dum concedit, ut quis absolvetur, jam ipse condonat.

4. Iam vero quoniam certum est, te antequam impendas absolutionem, sive ex vi bullæ, sive ex vi cuiuscumque facultatis, debere sub mortali exigere à penitente, ut satisfaciatur, vel reddendo ablatum, vel compensando injuriam factam, vel remissionem à parte læsa obtinendo, quaeritur primo, quid faciendum in praxi, si ea nullatenus exhiberi possit, sive ob impotentiam Penitentis, sive ob dubium, quod forte veritatem de qualitate satisfactionis sive ob oblationem læsæ personæ quæ non est contenta satisfactione rationabili ipsi oblata, sive ob quid simile.

5. Respond. Quando impotentia non solum est præsens, sed moraliter certo prævidetur semper esse futura, nihil requirendum à penitente; nam res frustranea requireretur. At vero quando potentia probabiliter futura sit; si loquamur pro foro externo, debet penitens antequam absolvetur, præmittere cautionem de satisfaciendo, id est, debet dare vel pignus, vel fidejussionem; vel si ea non possit, debet juramentum proferre, quod satisfacies, ut nimirum certa sit promissa satisfactio.

At si loquamur pro foro Sacramentali, seu conscientie, quamvis Delug. de pen. d. 20. n. 204. cum aliis multis eandem cautionem requirat, quia sine distinctione de ea præmittenda Canones loquuntur; nihilominus alii cum Trullench. in bull. l. 1. c. 7. §. 2. dub. 12. alios citante, eam non esse necessariam probabiliter docent. Excipe delictum dandi causam interdicto, quando in periculo mortis conceditur delinquenti Sacramentum penitentiae; de qua re in *tract. de interdicto*. Ratio autem quod pro foro Sacramentali non sit necessarium juramentum, &c. sed sufficiat seria promissio in casibus prædictis est, quia illa cautio, sive pignoratitia, sive fidejussoria, sive juratoria pro solo foro externo imposita à Sacris Canonibus esse videtur, si quidem similes cautiones exproce-
re, ut plurimum illi solent, quando de rebus ad exteriorum Ecclesiarum pertinentibus, disponunt. Sufficiet ergo tunc, si Penitens habeat propositum satisfaciendi, quando poterit, & sic, tum valide, tum licite per bullam, vel similem facultatem absolvetur.

6. Nota autem ex Ludovico à Cruce in bull. d. 1. c. 4. dub. 8. si forte is excommunicatione absolutus non servet promissionem, scilicet non satisfaciatur, cum poterit, licet peccet, non tamen reincident in ullam excommunicationem, quia à nullo jure imponitur hæc reincidentia contra non satisfaciendum.

7. Quaeritur Secundò. Quid si præmitti potest satisfactio, & non præmittitur? Respondeo certe tunc, per se loquendo, & tu confessarius peccas, & penitens ut habet Leander. *tr. 3. de excom. d. 17. §. 3. quest. 90.* Tu quia dees muneri tuo, imò etiam, quia aliquando nocet parti, cum post absolutionem difficilius exhiberi soleat sa-

tisfactio. Penitens, quia differt notabiliter, & sine causa (ut hic supponimus) reddere id, quod debet, injuste retines sive rem, sive famam, sive honorem alie-

num.
8. Dixi (per se loquendo) nam talis esse posset penitens, talesque circumstantie, ut confessarius deberet esse contentus solo proposito restituendi, seu satisfaciendi, etiam si antea, sæpe jussus neglexerit. Et Molina quidem apud Dicastillum, lib. 2. de *restit.* exemplum adhibet ut; si confessarius non leviter credat, penitentem reipsa restitutum statim sine mora, quia non ea acrimonia fuerit illi iusta restitutio in aliis confessionibus, vel si aliæ adfuerint circumstantie ad id credendum; præsertim si iungat illi, ut non prius accedat ad Eucharistiam, quam restituat; adhibe autem hic illam exceptionem de dantibus causam interdicto, quam modo numer. 5. innuimus.

9. Quaeritur Tertio, quando Bulla Cruciatæ requiritur, ut excommunicationis absolutio non concedatur, nisi satisfacta parte, & si ea propter inadvertentiam, vel propter aliud conferatur ante promissam satisfactionem, conferatur valide, nam, an licite, jam dictum est modo.

Respondeo. Ut universaliter decidatur, an, non satisfacta parte valide conferatur hæc absolutio quando adest pars læsa, distinguendum est. Nam si conferatur à Superiore, valide confertur: siquidem satisfactio non est pars essentialis absolutionis excommunicationis. Si vero conferatur à Delegato ipsius, erit subdistinguedum. Si enim ejusmodi delegatus detur absoluta facultas absolvendi excommunicationem, idem dic, quod dictum de Superiore est. Verum, si delegatus detur ejusmodi facultas cum prædicta clausula, *satisfacta parte*, duplex est sententia.

10. Prima negat, valide confertur ejusmodi absolutionem, quia satisfactio in hoc modo delegandi exigitur per modum conditionis: at conditione non servata, in irritum abit concessio. Major probatur ex illa communi doctrina, quod Ablativus absolutus, qualis est ille (*satisfacta parte*) resolvitur in conditionem, (*si parti satisfeceris*). Ita tenent apud Castrop. de bull. p. 8. §. 5. n. 6. & apud Dian. p. 5. tr. 9. ref. 12.

11. Secunda quam sequitur Layman. l. 1. tr. 5. p. 2. c. 6. num. 8. cum multis, affirmat, confertur valide; quia quoties in delegatione exprimitur ea forma, quæ à jure communi requiritur, non aliter requiritur, quam requirit ipsum jus, nisi aliter in concessione delegationis exprimitur.

Sed in jure communi exigitur quidem satisfactio, ut licite ejusmodi delegatio exerceatur, at, non ut valide: in nullo enim jure aliter, ac dicimus, *invenies*, ergo &c. Vtraque ex his sententiis probabilis est, & ita tandem pronuntiat Ludov. à Cruce, in bull. d. 1. cap. 4. dubit. 6. quamvis addat, priorem sententiam esse in praxi sequendam.

12. Dixi (*nisi aliter exprimitur*), nam si in concessione delegationis dicatur (*si non satisfacta fuerit, irrita sit concessio, irrita sit absolutio, nulla, invalida*) Absolutionem invalidam fore, certum est, quia illa expressio indicat aliquid plus requiri quam à solo jure requiritur.

13. Cum ergo in bulla Cruciatæ, ut etiam in facultatibus concessis regularibus absolvendi excommunicationem ponatur quidem illa clausula (*satisfacta parte*) sed sine aliis verbis expresse irritantibus, probabile satis erit, validam fore absolutionem, parte condum satisfacta.

§. VIII. In foro interno.

1. Quamvis non pauci afferant absolutionem excommunicationis ex vi bullæ habitam prodesse etiam pro foro externo, quia concessio bullæ est absoluta,

soluta, nec restricta ad aliquem forum, ut tenet Vega, Gasias, & alij apud Castropalaam mox citandum; vera tamen sententia est, non potesse, nisi pro foro interno. Excipe ea, quæ mox dicam à n. 5. Ita tenent Sanch. Toler. Suarez, alijque communiter apud Castropalaam, *de bull. p. 8. §. 5. num. 9*. Ratio huius veræ sententiæ est, quia intentio Pontificis concedentis, per huiusmodi absolutionem censurarum, est, ut cum pura conscientia possint fideles ad Sacram Eucharistiam accedere, & indulgentiam acquirere, ad quod certè satis, superque est absolutio pro foro interno.

2. Confirmatur, quia incredibile est Summum Pontificem voluisse concedere cuicunque confessario tantam potestatem, per quam eluderentur; & perturbarentur, immò & contemnerentur Tribunalia Ecclesiastica.

3. Confirmatur iterum, quia hodie extat Bulla Cruciatæ concessa ab Urbano VIII. ubi declaratur, Bullæ hoc Privilegium suffragari in foro conscientie tantum, ut late habes multis citatis apud Dianam, *part. 11. tr. 2. resol. 62.*

4. At inquires, quid sit, seu quam utilitatem conferat hæc absolutio excommunicationis pro foro interno duntaxat.

Respondeo. Qui sic est absolutus coram Deo & in rei veritate liber sit ab excommunicatione, unde potest se gerere, sicut se gerunt ceteri fideles non excommunicati. Sed ita, ut quoad actiones externas, & præsertim, quoad subeundum iudicium iudicis Ecclesiastici, sit perinde, ac si absolutus nullatenus fuisset.

5. Qui igitur est excommunicatus excommunicatione occulta, & deinde legitime absolutus in foro conscientie duntaxat, se poterit gerere, ut non excommunicatus, in omnibus actibus tum publicis, tum privatis, nam excommunicatione coram Deo caret, & quia excommunicatio erat occulta, nihil erit scandalum coram hominibus. At quando excommunicatio non est occulta, sed deducta ad forum externum, tunc si absolvaris in foro tantum interno (quod solum licebit in casibus dictis supra §. 6. à num. 2.) Primò caute te gerere debes in actionibus externis. Secundò, à iudicio externo Ecclesiæ liber non eris. Quæ duo si alia duo addam, satis lectoribus fient manifesta.

6. Primum. Absolutus in foro conscientie ab excommunicatione aliis nota, potest se immiscere tum humanis, tum divinis, sed non cum aliorum scandalo, id est, non coram iis, qui excommunicationem sciunt, & nesciunt absolutionem.

7. Quid si iis dicam & probem, me esse absolutum per bullam v.g. Respondeo, adhuc te peccare, si coram eisdem publice, & indifferenter te geras, quia sic videaris contemnere Ecclesiam, quæ te pro excommunicato in foro externo habet: at si caute, & coram paucis, qui tuæ sint consilij absolutionis, te ingeras, non peccas, quia sic prædictus contemptus non intervenit. Lege Suarezium, *4. de relig. tr. 10. l. 9. c. 2. n. 36.*

8. Quid si denique tua excommunicatio sit aliquibus cognita, sed non fuit deducta ad forum externum.

Respondeo, Tunc sane potes, etiam te gerere, ut non excommunicatum coram iis, qui sciunt tuam absolutionem, quia tunc nullus est contemptus.

9. Alterum, quod addere modo promisi, illud est. Quamvis in foro conscientie sis absolutus, potest nihilominus contra te iudex procedere, ac si absolutus non fuisses, idque tum ob delictum; ob quod in excommunicationem incidisti, tum ob ipsam excommunicationem, tum ob actiones externas prohibitas quas forte post dictam fori interni absolutionem cum peccato gessim. Quare poterit iudex procedere ad te denunciandum, ut excommunicatum, ad finem, ut videris ab aliis, & si forte publice celebrasti Missas, vel obtinuisti beneficium post dictam absolutionem, te declarare irregularem, & privatum beneficio.

10. Dixi (cum peccato, & publice) nihil enim minus, si ipsi consistet eiusmodi absolutio, ut ita loquar, privata, non possit procedere contra sic absolutum ob communicationem cum fidelibus, celebrandisque Missarum, vel impetrationem beneficii, si hæc facta fuerint cum moderatione dicta n. 4. & 5. ubi enim non est delictum, non potest iudex urgere ad penam. Imò, ut notat ibidem Suarez, pro aliis actionibus peccaminosis, poterit quidem illius punire, sed minus, quantum scilicet præcisè est necessarium, ad satisfactionem legali per illum dati.

Potest tamen dictus iudex procedens ex officio, non tamen, si contra instet pars quæ legitime contradicere debet, mitem præbere cum eiusmodi privatam absolutionem, quando ipsa iudici moraliter constat absolutio. Potest tamen illum excusare, potest illum non denunciare excommunicatum, potest non declarare irregularem, nec beneficii privatum, potest repellere accusationem procuratoris secularis contra eum forte instantis: uno verbo, potest esse contentus illa absolutione, aliamque nequaquam requirere, ita Coninch, alijque apud Dianam, *p. 11. tr. 2. resol. 62.*

11. Si roges, per quid iudici constabit de dicta absolutione? Respondeo, vel per testificationem fide dignam vel per schedulam confessarii testantis, scilicet, si absolvisse vigore bullæ. Hanc autem schedulam ad solam penitentis instantiam facere poterit confessarius, & scilicet confessionis sigillum violat, & quidem quomodo schedulam in re nostra fidem facere, docet Suarez, *op. cit. diff. 7. sect. 5. n. 26.* de qua multa habes apud Dianam, *p. 11. tr. 2. resol. 62.*

Notat autem Filliucius, *tr. 11. c. 11. n. 29;* cum potest quidem à confessario dicto modo scribi, sed ratio, & non nisi ex rationabili causa. Quod posterius ego intelligo, quando est timor, seu periculum, ne ea abutatur peritens, contemnendo, procurare absolutionem pro foro externo, secus, cur danda non sit.

§. IX. Tres Notationes ad prædicta facientes.

1. Hæc denique tria sunt notanda. Primo potest absolvi quempiam virtute bullæ, etiam in ea confidentiam peccaret, non verò per eandem potest componi in male ablatis ex eiusdem confidentia. Ratio est, quia id in bulla compositionis expresse prohibetur, quod non prohibetur in hac bulla.

2. Notandum Secundò, in Summario bullæ post formulam absolutionis, qua uti potest confessarius, quando absolvit virtute Bullæ à casibus, vel excommunicationibus reservatis. Sed consulo dixi (potest) non tenet est huiusmodi formula de substantia absolutionis, cum satis sit formula absolutionis ordinaria cum intentione ad solvendi iuxta tenorem, & facultatem bullæ, ut videtur Nuñez allatus à Galleg. *de bull. c. 14. d. 14.* Imò, quo ad excommunicationem, etiam satis sunt, quælibet verba illam absolutionem significanti.

3. Notandum tertio, certum esse ut notat Sanchez, *l. 1. marr. d. 16. n. 11.* cum aliis, per se non esse necessarium ut iis, qui absolvendus est ab excommunicatione constitutus sua peccata, & simul à peccatis, & ab excommunicatione absolvarur. Absolutio enim excommunicationis non est Sacramentalis: tamen quia ut licite tu eam recipias, debes habere propositum parendi mandatis Ecclesiæ, id est non committendi in posterum eam actionem cuius tua excommunicatio annexa est: hoc verò propositum, & similia requisita, tanquam dispositiones, ad recipiendam absolutionem excommunicationis, melius ponuntur in Sacramento ipso penitentia, id est illa regulariter intra hoc Sacramentum, sed ante absolutionem peccatorum conferenda erit, nec extra illud, nisi notabili causa sic persuadente.

Dixi autem per se, nam si facultas, quæ tibi censurario data fortasse est, absolvi excommunicationem

reservatam, est concessa cum hac formula *ut absolvat intra ipsum Sacramentum penitentiae*, vel sub hac, *in foro Sacramentali*, tunc certe invalide conferretur absolutio- nem extra, ut ex se patet.

4. Sed ecce difficultas in casu nostrae bullae. Quandoquidem in ipsa dicitur, ut confessarius solum absol- vat pro foro interno, quæro, an hæc clausula velit, ab- solutionem excommunicationis, vi bullæ dandam esse intra confessionem Sacramentalem ita necessario, ut ex- tra, invalide conferatur.

Respondeo, non ita esse intelligendum. Quare vali- da erit absolutio excommunicationis vi bullæ collata extra Sacramentum penitentiae. Ratio est, quia illud *in foro interno*, quod requirit bulla, significat, absolutio- nem valere, quoad forum conscientiae, & coram Deo, non autem significat, debere absolutionem dari in foro Sacramentali, ut late videri poterit apud Sanchez, l. 8. *matr. d. 16. num. 11. & d. 30. n. 1. & Suarez, tom. 4. de relig. l. 9. cap. 2. n. 17.*

CAPUT XII.

De sexto Bullæ Privilegio, hoc est, de indulgentia quæ in hac clausula undecima conceditur, semel in vita, & semel in morte.

§. I. Semel in vita.

1. **T**ertio Præaxis accipiendæ, sive acquirendæ hujus Indulgentiæ, (quæ semel tantum, anno bullæ durante, acquiritur, sed iterum eodem anno cum se- cunda bulla, non vero tertio cum tertia) est, ut confessarius ab aliquo ordinario modo dicto approbatus, ele- ctus à penitente habente bullam, die quocunque quem ipse penitens voluerit, confessionem penitentis audiat, illumque à peccatis absolvat, & indulgentiam hanc ipsi immediate post absolutionem applicet. Ita Mendo *d. 27. de Bull. cap. 2. num. 18.* dicendo hæc vel similia verba. *Ego tibi applico Indulgentiam plenariam, quam ex Bulla tibi concedit Summus Pontifex in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Potest etiam applicare in ipsa ab- solutione, hoc est per ipsa verba absolutionis Sacra- mentalis habens intentionem absolvendi Penitentem à culpis, & à penis. Ita Suar, *tom. 4. in 3. p. d. 50. sect. 1. num. 8.*

2. Dixi (*tutior*) nam in collatione hujus indulgentiæ duo sunt, de quibus Doctores non conveniunt, ut mox videbitur, at sub prædicta praxi conveniunt omnes.

Primo igitur non conveniunt, an hæc applicatio requiratur fieri in ipso Sacramento penitentiae, an possit etiam extra, hoc est, quamvis penitens non con- fiteatur.

Respondeo, Requiritur actualis confessio, docet Trullench. in *Bull. l. 1. §. 7. d. 19. n. 4.* nisi forte, ob piam in- terpretationem de voluntate Pontificis, aliud præsume- retur, quando Penitens incidit in phrænesim, vel mor- bum, qui ipsi impediatur usum rationis: Ratio autem quod requiratur per se confessio est, inquit, quia Ponti- fex sic omnino disponit copulative. *Vi possit habens bul- lam eligere confessarium, & à quo indulgentiam obtineat.* Ita etiam tenet Galleg, *claus. 9. dub. 109.* dicens, esse leve fundamentum eorum, qui non requirunt.

At plures, inter quos est Suarez & Fillius, eos- que citans Diana *p. 1. r. 11. ref. 105.* docent, satis esse con- tritionem. Unde addunt, si penitens nullo mortali grave- tur, nullam requiri tunc confessionem, sed posse in eo ca- su confessarium sine alio requisito applicare Indulgentiam. Ratio est, (aiunt) quia Pontifex tunc requirit con- fessionem, quando dando necessario est simul, & copula- tive absolutio cum Indulgentia, quod evenit, quando

Penitens non est in statu gratiæ, non vero quando dis- junctivè sola indulgentia concedenda est, quod evenit, quando penitens peccato lethali caret, atque adeo in gratiæ statu versatur.

4. Utraque sententia est probabilis, quia utrumque sensum Bullæ verba habere possunt, sed, ut liquet ex se, prior est tutior: unde & tutius erit, penitentem debere esse præsentem; nam si non esset necessaria aqualis con- fessio, profecto hæc Indulgentia, (ut notat Bardi *de bull. p. 2. tr. 4. c. 5. sect. 4. n. 15.*) applicari absenti posset.

5. Secundo non conveniunt Doctores, an confessa- rius debeat esse approbatus ab Ordinario, an satis sit, si sit purus Sacerdos: Respondeo. Certe si applicatio hæc debeat necessario fieri sub actuali confessione, approba- tio in confessario requiritur, saltem quando penitens debet absolvi à mortalibus, secus, satis fortasse erit pu- rus Sacerdos, quia ubi nulla, vel solum venialium con- fessio exhibenda est, non est necessaria approbatio.

6. Sed jam vides, sicuti in doctrina n. 3. præcedentis, requirente confessionem, prior sententia tutior sit, ita & hic, esse tutius, requiri approbationem.

7. Illud certe nullo modo est sustinendum, quia suffi- cere quencunque Clericam, vel Laicum, vel seipsum, si alius desit, nullo, inquam, modo, quia in hac indulgentia acquiritur in vita (nam alia erit ratio de acquirenda in morte, ut mox §. sequenti dicitur) clare Pontifex re- quirat confessarium, vel saltem Sacerdotem, & quidem distinctum, seu alium ab ipso Penitente.

§. II. Indulgentia semel in morte.

1. **P**raxi acquirendæ hujus Indulgentiæ, & quidem Plenariæ, partim est similis, partim dissimilis præcedente, quæ acquiritur in vita. Nam aliud est dicen- dum si quis moriatur ex morte non repentina, sed cum spatio alicujus usus rationis, aliud, si repentina, sine ullo spatio.

2. Si prius, id est, si quis constitutus in articulo mor- tis, vel in ejus periculo, (id quod late explicui *lib. 5. de penit. tr. de casibus reserv. c. 12. §. 2. d. n. 37.* quoque breviter est illud, quando quis in magna versatur proximæ mor- tis probabilitate.) Si quis, inquam, ita constitutus confi- teri potest, confiteatur, & tunc confessarius illum absol- vat, simulque impertiatur Indulgentiam, similibus ver- bis, quibus usus est supra §. præced. n. 1. in vita. Ego tibi applico, &c.

3. Si posterius, id est si à repentina morte invadatur nec possit habere confessarium, sive ob absentiam Sacer- dotum, sive ob aliam causam, nec fuerit negligens ad agendam penitentiam de suis peccatis ob fiduciam hujus indulgentiæ, ipse moribundus, si sit contritus, vel si nullo gravetur mortali peccato, ex se, sine alterius mi- nisterio, seu alterius applicatione, & sine alia oratione sibi Indulgentiam plenariam applicet, seu acquirere in- tendat, nam tunc illam consequetur.

4. Hoc privilegium non est in clausula hac undeci- ma, quam præ manibus habemus, sed infra, hic tamen illud ponimus ob doctrinæ conjunctionem. Verba Pon- tificis hæc sunt.

Item si dicto anno durante, contingat per repentinam mortem, vel confessariorum absentiam sine confes- sione decedere, modo contriti decesserint (*intellige mo- do in gratia decesserint: nam cum Bardi l. c. n. 29. non puto habenti solum Venialia opus esse de his confiteri*) & prius statuto tempore conf. f. fuerint, neque hujus confessionis fiducia negligentes fuerint, Plena- riam, ut supra, consequantur.

5. His habitis. Inquires primo. Si quis semel in peri- culo dicto acquisierit indulgentiam, potestne in alio pe- riculo ejusdem anni, servatis dictis conditionibus, ite- rum acquirere.

Respondeo, non posse, quia jam hoc privilegium ha- buit suum effectum, ergo redire sine nova concessione

non potest, nam propterea cum secunda Bulla potest iterum eodem anno, quia id de novo concessit Pontifex, licet non tertio cum tertia.

6. Inquires secundò an, si sic applicet confessorius, si morieris, concedo tibi, seu applico hanc indulgentiam, si non morieris non applico. An inquam, si Pœnitens convalescat, redeunte deinde periculo alterius infirmitatis, vel eadem recuperante, possit lucrari dictam indulgentiam ex eo, quia Privilegium non habuit effectum in illa prædicta priore conditionata applicatione.

Respondet posse purgat *Dian. p. 1. r. 1. ref. 106.* quem sequutus est *Galleg. claus. 9. disp. 107.* Innuitur autem uterque in quodam testimonio Commissarii, quod super hac re se habere, dicit. Sed negat *Trullen. de bull. l. 1. §. 7. c. 2. d. 19. n. 8.* cum aliis, & merito. Nam cum hanc Indulgentiæ suspensionem non concedat Pontifex, non est audacter pronunciandum, ea te uti, posse. Nec testimonium illud commissarii obstat, nam tanta commissarii potestas nullibi legitur, ut in *Stat. Bardi p. 2. tract. 4. c. 5. §. 4. num. 27.*

7. Inquires tertio. Si confessorius accedens ad proxime moriturum, qui bullam sumpsit, invenit illum sensibus destitutum, itaut confiteri nequeat, potestne ipsi confessorius, seu Sacerdos applicare indulgentiam hanc, cum tunc non prosit concessio Pontificis dicta num. 4. quia jam est præsens confessorius.

Respondet. In nostra, & aliorum sententia, quos adducit *Diana l. c. ref. 108.* poterit tunc Sacerdos absolvere hunc sub conditione illa, quam explicavimus in *metodo Confessionis l. 1. c. 10. a. n. 4.* & deinde indulgentiam poterit applicare modo dicto. In sententia iterum eorum, qui dicunt, hanc, qui non petit confessionem, non debere absolvi; poterit etiam ei indulgentia applicari à dicto præsentis Sacerdote, saltem ex præsumpta Pontificis voluntate, ut in simili esse probabile, diximus §. *præced. n. 2. c. 4.* Et quia fortasse erit contritus, seu alias in statu gratiæ, fructum indulgentiæ lucrari poterit. Ita *Acosta, & Rodriq. cum Diana l. c.*

8. Inquires quarto. Occasione illius, quod modo dictum est n. 3. (sibi indulgentiam applicet, seu acquirere intendat, &c.) inquires, inquam, an ut indulgentia quælibet, adeoque hæc ex Bulla Cruciatæ acquiratur, necessarium sit, ut illam quis intendat acquirere, an satis sit, ut faciat opus iunctum à Pontifice, cum circumstantiis ab eodem requisitis licet non intendat, imò nec sciat, tali operi esse annexam indulgentiam, loquimur autem, ut ex se patet, quando concedens indulgentiam scientiam illam, vel intentionem, vel simile quid non requirit, sed ab illa præscindit.

9. Respondet. Duplex est sententia. *Rodriq. in Bull. §. 8. n. 9.* & *Trullen. in bull. l. 1. §. 6. dub. 2. n. 5.* aiunt nisi quis sciat, intendatque, sane non lucrari indulgentiam. Ratio hujus sententiæ esse potest, quia indulgentia est per modum privilegii, quod ignorantia non acquiritur, sed requiritur scientia, & voluntaria privilegii acceptatio.

10. At *Portella, in add. ad dub. Reg. V. indulgentia*, dicens, se hanc sententiam accepisse à Ludovico Molina, & *Josephus de Augustino*, aiunt, etiam si quis nesciat, sed requisita tamen ad indulgentiam ponat, illam acquirere. Ratio est (inquit de Augustino) quia, vel talis scientia, ut vult *Joseph de August. in brevi notitia rit. de indulgentia n. ult.* & intentio non est necessaria, siquidem non ponitur in tenore concessionis, ut supponimus, vel si est necessaria, semper adest implicita intentio, qua quilibet homo, dum bene operatur, vult acquirere totum fructum, quem potest ex illo bono opere, & ex ejus annexis.

11. Confirmat primò *Portella* ex exemplo satisfactionis ex opere operantis: licet enim quis nesciat, nec explicite intendat per suum opus bonum v. g. per suum jejunium satisfieri peccatis, quas debet ex suis peccatis, tamen accipit satisfactionem annexam tali operi. Ergo

eodem modo, elevato tali opere ad imperium velorem satisfactionis ex opere operato, quod sit in iudicium auctoritate Pontificis, qui habet ad id potestatem potestatis, quis absque scientia, & consequenter absque intentione obtinere totum ejus fructum.

12. Confirmat secundò *Delugo de penit. d. 27. num. 8.* quia fructus suffragii mihi ab alio applicati, v. g. jejunii fructus, quem mihi applicat meus amicus pro me peccatis, imò, & fructus Sacrificii Missæ, quem mihi se habet est quidem ex opere operato) applicat aliquis Sacerdos pro me Missas celebrans, mihi applicatur, tamen nihil ego sciam vel intendam. Ergo cur non idem dicendum, si mihi indulgentiæ fructum ipse Pontifex applicet, me nihil sciente, vel intendente? Cur enim Christi satisfactio applicata per Sacrificium Missæ, prodest mihi nihil scienti, & prodest non poterit eadem satisfactio per potestatem Pontificis applicata.

13. Confirmo ego tertio, quia de facto Pontifex, quando solet concedere, & in hac nostra bulla ut, videmus n. 4. concedit moribundo à se scriptis destinato indulgentiam Plenariam, & tamen tunc ille nihil advertit, nihilque potest intendere.

14. Ad rationem *Rodriquez, & Trullen.* respondet *Delugo, l. c.* Indulgentiam non esse privilegium, quod debeat executioni mandari per ipsum privilegium, sed potius esse solutionem pro illo, quæ potest fieri per alium, nihil sciente debitore, ut si quis amicus pro me nihil sciente, solvat centum aureos, quos ego meo creditori debeo, satisfactus erit creditor, nec ego aliquid debebo.

Cujus rei ulterior ratio est, quia ad has, vel similes solutiones semper adest intentio implicita dicta n. 10. quæ satis in hujusmodi solutionibus est.

15. Hanc secundam sententiam probabilissimam puto, tamen usus fidelium merito semper curat, intendere expresse indulgentias sibi acquirere: tum quia tutius absque dubitatione est, tum quia non est curum, licet sit verosimile, ut loquitur *Delugo citatus*, Pontificem ita se habere in omnibus indulgentiis concessendis, sicuti se habet in casibus modo n. 3. dictis. Et cum requisita ad indulgentias acquirendas, sunt, ut plurimum, varia, & sub variis conditionibus ponenda, ut hæc apponantur, debent fieri, & consequenter requiruntur semper adit acquiritur intentio.

16. Illud (ne erres) adverte. Nam indulgentiam lucrari volens quis pro defuncto, vel sua opera applicat pro ejusdem Defuncti satisfactione, debet habere commissario intentionem determinatam lucrandi, & latius sciendi pro eo. Ratio est, quia adest quidem illa intentio implicita lucrandi sibi per suum bonum opus, quantum potest, non autem adest lucrandi pro alio, & ut docet item *Delugo, ibidem loc. cit. num. 74. c. disputat. num. 28.*

CLAVSVLA. XII.

Item summentibus bullam conceditur, vota opuscula, alia marina, Castitatis, & religionis exceptis, in aliquo subsidium hujus expeditionis per eundem commissarium commutari.

CAPVT XIII.

De septimo Bullæ Privilegio, hoc est, de commutatione Votorum

Non loquimur hic, an potestatem habeat commissarius Cruciatæ commutandi vota fidelium, sed de ea quam habet commissarius electus à penitente lucrante bullam. De Commissarii enim potestate non est hic agendi locus.

§. I. De commutatione Votorum prater excepta.

1. Differt Voti commutatio à dispensatione. Nam commutare est transferre vinculum & obligationem voti ex una materia in aliam, ut ex ieiunio in flagellationem. Dispensare autem est, vinculum voti omnino relaxare; quæ dispensatio aliquando est in totum, aliquando ex parte iuxta gravitatem causæ. Quoniam vero per bullam nullum tibi conceditur privilegium, quoad dispensationem, sed solum, quoad commutationem, de hac erit præcipue nostra locutio.

2. Ea autem triplex esse potest, vel enim votum commutatur in minus, ut ieiunium in unum Patet & Ave, vel in maius, ut Patet, & Ave, in ieiunium, vel in æquale, ut ieiunium diei v. g. Veneris in crastinum diei v. g. Sabbati.

Porro in minus nihil potest per Bullam, quia illa potius est dispensatio, quam commutatio. In maius non est necessaria Bulla, quia quilibet ex se potest sibi commutare in maius, ut late lib. 3. in Decal. cap. 16. §. 5. diximus.

3. Bulla ergo solum proderit, ut tuus confessor per illam electus possit tuum votum in æquale commutare. Sed quia, ut ibidem diximus, est probabilis opinio, posse quemlibet ex se suum votum commutare in æquale, quia Deus æque satisfacit per æquale, ideo, ut per Bullam aliquid amplius habeatur, concedimus, satis probabiliter posse per eam commutari votum in aliquo aliquanto minus, non vero minus notabiliter. Hæc ibidem tractata latius habes, & videri possunt apud Castrop. tr. 3. de Voto p. 14. Suar. l. 6. de Voto cap. 12. & 17. Sanch. l. 4. sum. c. 50. aliosque.

4. Scio autem, valde operosum esse, dignoscere hanc æqualitatem, vel quæ æqualitatem in his votorum commutationibus; sed ego ibi, quantum potui, regulas & exempla id cognoscendi diligenter tractavi. Illud nunc scies, à Castrop. de Bull. disp. un. punct. 9. n. 6. æquitatem hanc relinquit tandem decernendam à prudenti confessorio, qui eo ipso, quod bona fide procedat commutatio effectum habebit.

Quis Confessorius.

5. His ita constitutis. Inquires Primo, Quinam confessorius requiritur ad hanc commutationem expediendam? Respondeo quem tu habens Bullam volueris, dummodo sit approbatus ab ordinario, modo supradicto.

6. Primo igitur non est satis quislibet Sacerdos, quia id tam ample non concedit Bulla. Secundo non est necesse, ut commutatio fiat in ipsa Sacramentali confessione, quia hæc restrictio non habetur in Bulla. Tertio nec est necesse, ut qui commutat sit tuus confessorius, dummodo confessorius modo dicto sit, quia Bulla requirit quidem confessorium, sed non dicit, debere esse tuum.

Causa ex qua prædicta vota commutari valeant.

7. Inquires secundo, quamnam causa requiritur, ut eiusmodi commutatio valide, & licite virtute Bullæ peregrinetur.

Respondendo. Profecto ad dispensationem voti maior requiritur causa, quam ad commutationem. Quoniam vero nostrum est, loqui solum de commutatione, dico universaliter requiri causam leviorē ad illam, quam ad dispensationem, & Lessius de Voto dub. 11. n. 96. quid in affirmat, in commutatione voti à quocunque faciendâ sufficere propensionem solum votantis, placet enim id Deo, ut sic magis hilariter Vota Fideles observent. Arque id, ut dixi, universaliter loquendo. At in nostra commutatione faciendâ ex vi Bullæ, aliam habemus causam, quam requirit Pontifex in ipso Bullæ tenore

Part. III.

Nam præter eleemosynam illam, quæ pro Bullâ porrigitur requirit aliud nimirum quod, qui velit vi Bullæ sibi votum commutari, per aliquod subsidium pro belli expeditione contra infideles.

8. Sed ecce d. difficultas admodum agitata inter Bullæ explanatores. Ecuquidnam est hoc subsidium, temporale, id est aliqua alia eleemosyna, an spirituale, id est aliqua v. g. oratio.

Alphonfus Deza, alique, quos citat, sed non sequitur Castrop. de Bull. disp. un. punct. 9. num. 7. probabile docent, sufficere spirituale, maxime si votens sit pauper, quia Bulla dicit in subsidium At spirituale subsidium, subsidium est.

9. Suarez, Sanchez, Henriquez alique apud eundem Castropalaum l. c. n. 9. asserunt fieri posse in subsidium partim temporale, partim spirituale, id scilicet multum detrahatur de subsidio temporali, si solum spirituale satis sit.

10. Castropalaus vero loc. cit. alios adducens, docent esse omnino temporale, tam ex modo loquendi, & sine Bullæ, quæ concessa fuit ad congregandam pecuniam contra infideles, aliud subsidium non intelligitur, nisi temporale.

11. Ego omnino Castropalaum sequor, in qua sententia me firmavit Galleg. claus. 9. d. 160. Idem postquam (probans Castropalaus sententiam) attulisset Petram Iudesimam, Sotum, Aloysium Lopez, aliosque, citat Marchardum longam tractationem hac de re ita concludentem. Verum hac ætate cessat omnis de hac dubitatione controversia: siquidem Commissarius Generalis Cruciatæ, cui de iure competit declarare dubia, quæ se offerunt circa Bullam Cruciatæ, expressè declaravit, commutationem votorum omnino faciendam vi Bullæ in subsidium temporale, idque præcipit omnibus confessoribus sub pena excommunicationis, quam declarationem, publicavit anno 1642. Lege Gallegum, qui ponit formalia verba prædictæ declarationis.

12. Praxis autem cui in hoc Regno Siciliæ consignanda sit hæc pecunia pro commutatione voti datur in instructione quam pro Prædicatoribus Bullæ Commissarius Generalis huius eiusdem regni publicavit hic Panormi, ac typis impressis evulgavit, ubi n. 4. sic habetur.

Quarto s'avverte, che Penitenti da loro, stesi ripongano nella cassa, che sarà riposta nella Chiesa o chiese a tale effetto, dove sarà scritto (cassa di compositione) tutta quella somma che i loro Confessori haveranno ordinato pagare, altrimenti facendo, non hanno compimento con l'obbligo loro ne sono commutati i loro voti.

13. Nota autem aliqui esse praxim, si quando expediat, tur compositio ab ipso commissario in his materiis, quas ipse expedire poterat, nam de hac compositioe ita habetur in prædicta instructione.

Si da notizia à tutti li Penitenti, che quella eleemosyna, che li sarà tassata dal Commissario Generale della Santa Cruciatæ per alcuna compositione, o dispensa, sono obligati detta eleemosyna pagare al Tesorero Generale della S. Cruciatæ, o à suoi Procuratori legittimi in presenza di detto Commissario Generale, o degl' altri suoi Delegati che facessero, se non la detta compositione o dispensa è nulla.

14. Rogas. Quantam eleemosynam debet taxare confessorius ad commutandum meum votum quam ego deinde in prædictam causam inferre debeam? Respondeo tantam esse taxandam, quantam iuxta qualitatem personæ eiusque facultates, ac iuxta gravitatem voti, omnibus circumstantiis consideratis, iudicabit confessorius, id quod certe non nisi ex eius prudentia, ac iudicio, hic, & nunc decerni potest.

Vota, ad qua se extendit commutatio per Bullam.

15. Quæ vota commutari queunt per Bullam? Respondeo

R. r.

ponendo, omnia, præter votum castitatis, Religionis, & Peregrinationis Hierosolymitarum. Hæc autem quando in aliquo deficiunt, an possint etiam commutari, dicam mox §. 2. Omnia inquam, siue sint personalia; siue realia, siue mixta; ut item siue fuerint emissa ante siue post promulgationem Bullæ.

16. Hæc etiam redeunt aliqui votum, quod tu recordaris emisisse, sed oblitus es eius materiam, posse enim commutari docet Sanch. l. 4. sum. cap. 54. num. 34. quia adhuc est votum. Id tamen negat Suarius, Siquidem commutatio, si quæ debet esse prudens, non potest fieri in incognitum.

17. Sed profecto, quandoquidem est probabilis opinio te, si voti es oblitus, ad illud non obligari, quia nescis quid operis facturus sis, inquam ex voto, parum utilis est hæc questio quoad praxim.

Porro hic proprio in loco sunt quinque exagilandæ difficultates.

PRIMA, ET SECUNDA DIFFICULTAS.

De voto non petendi commutationem

18. Prima an confessarius electus possit commutare votum, quod quis emisit de non petenda commutatione sui voti v.g. ieiunij.

Respondeo valide posse, (nā num licite id petat votens dicam mox.) Ratio est, quia hæc votentis voluntas non tollit à confessario electo potestatem commutandi; hoc enim votum non est ex exceptis, quare poterit confessarius commutare prius hoc votum non petendi commutationem, & deinde commutare poterit ipsum votum. Idem dic, si vovisti non petere commutationem nisi à Pontifice immediate: nam propter eandem rationem, adhuc per duplicem dictam commutationem poterit confessarius electus tibi consulere.

19. Verum insurgit secunda difficultas, an scilicet peccet, qui petit commutationem voti; si voverat, se illam non petiturum.

Respondeo. Gallegus, claus. §. d. 144. putat hunc petendo commutationem, valide quidem commutationem recipere, sed peccare, quia facit contra votum illam petendo, quam non petere promissit Deo.

20. Verum, ut huic difficultati plene satisfiat, recordanda sunt prius ea quæ lib. 3. in decal. c. 15. §. 4. n. 8. dixi, ubi sic habeo: Votum non petendi sine causa dispensationem vel commutationem voti facti, vel faciendi validum pronuntio, quia ad prudentiam pertinet, nolle sine causa a voti obligatione eximi. At votum non petendi dispensationem, vel commutationem absolute nequaquam valeat, puto cum Sanch. lib. 4. in decal. c. 8. n. 22. quia impedit maius bonum præsens, nempe libertatem petendi dispensationem quæ aliquando necessaria, vel saltem valde utilis erit votenti. Hactenus ibid.

21. Ex quibus concludendum est, in casu, quo validum fuit votum, te sane peccaturum graviter, vel leviter (iuxta gravitatem, vel levitatem voti) si contra illud agas, & commutationem petas sine causa, quia contra votum agis. At in casu posteriore, quando votum non fuit validum non peccabis, idque ex prædicto capite, quia nimirum contra nullum votum facis. Immo tunc commutatione voti non indiges si quidem votum non habes, qui ipso iure vovisti.

TERTIA DIFFICULTAS.

De commutatione pœnæ voti.

22. Tercio, An possit commutari pœna quam sibi quis incurrendam imposuit, si votum frangeret. Emisit v.g. quis votum non ludendi, quod si luderet, sibi in pœnam non servari voti, imposuit, ut obligetur aliquid pium facere, puta elemosynam pauperi, vel Ecclesiæ tribuere, ieiunium unius diei servare &c. difficultas,

inquam, est an hæc elemosyna, vel ieiunium per Bullam commutari.

23. Respondeo posse. Quia hæc pœna est debita propter relationem quasi essentiali, quam habet ad votum. Concessa ergo facultate per Bullam circa votum, concessa intelligitur circa hæc pœnam. Ita Sanch. de matr. l. 8. d. 15. & in sum. l. 4. c. 52. alique contra Serr. in clavi reg. c. 12. n. 20. confirmat Trull. l. 1. in dub. 17. c. 1. du. 7. n. 4. quia votum, absolutum, & directum quodlibet modo videtur magis obligare ad materiam, in quam recte cadit v.g. ad omissionem ludij, quam ad pœnam, in quam videtur votum cadere indirecte. Si ergo potest Bulla in prius, quod est maius, multo magis in posterius quod est minus.

24. Hinc ergo fit, ut sicut per Bullam potest commutari in opus pium æquale, vel quasi, iuxta superius dicta, votum, quod quis absolute emittit de elemosyna alicui pauperi vel Ecclesiæ danda, saltem quando Ecclesiæ, vel Pauper non acceptavit (quod omnes concedunt) quia non est ex exceptis; ita potest votum alterius materię v.g. Votum ieiunij, quod quis emisit sub diti pœna dandi elemosynam, aique hoc non solum commutari votum fregit, sed item post voti fractionem, ita etiam post multas fractiones, & consequenter postquam contraxit debitum solvendi illam elemosynam, quantum magnam.

25. Adverte hic tria. Primo si petis, & obvis commutationem voti pœnalis, non propterea statim intelligis obtinere commutationem pœnæ iam contraxisti, & forte dictum votum fregistis, sed debet petere, & obtinere expresse commutationem dictæ pœnæ.

Ratio est, quia non eo ipso, quod habes commutationem unius, habes & alterius; confessarius enim dum commutat, solum ad illud dirigit commutationem, quod tu explicuisti. Ita Suar. Sanch. Rodiq. Lud. à Cruce cum Trull. l. c. dub. 8. n. 7.

26. Adverte Secundo. Si forte qui emisit eiusmodi votum pœnale non ludendi v.g. sub pœna, si luderet, dandi v.g. decem pauperibus; si forte (inquam) ludisti cum inculpabili ignorantia, vel inadvertentia voti, vel quavis fuerit memor voti, inmemor tamen inculpate fuerit pœnæ, non indigere commutatione pro hac pœna, quia pro illo casu non tenetur ad pœnam, excusant nimirum inculpata oblivione, quæ æquiparatur ignorantia.

27. Adverte tertio. Commutationem, licet convenientissimum sit, non tamen est necesse, ut fiat in favorem eius Sanctij; vel Ecclesiæ; vel pauperis, cui factum est votum. Item opus non est, ut votum personale in actionem personalem, vel votum reale in realem commutetur; possunt hæc enim aliunde per prudentem Confessarij iudicium compensari, ut satis dictum à nobis est lib. 4. in decal. c. 16. §. 6.

28. Quæres cur n. 24. dictum modo est (saltem quando Ecclesiæ, vel Pauper non acceptavit). Respondeo, quia votum reale de danda v.g. elemosyna Ecclesiæ huic particulari, vel huic particulari Pauperi, non incertum est, an possit per Bullam commutari, quando fuit acceptatum à rectore Ecclesiæ, vel ab illo paupere. Non est ita (inquam) certum, sicuti certum, est commutari posse, quando non est acceptatum, idcirco addidi illud (saltem, quando &c.) Et nihilominus, quævis communitis doctrina dicat, tunc non posse, quia per acceptationem iam ius illi acquisiverunt, ut solummodo Serr. in clavi reg. lib. 6. c. 14. n. 13. Sanch. l. 4. sum. c. 52. n. 6. alique; tamen adhuc commutari posse, non improbabile nesciat Trullenc. l. 1. d. 8. n. quia votum factum Deo, non acceptat legitime homo, sed Deus, cuius voluntatem Pontifex, qui dat Bullam, interpretatur.

Vide, quæ ad hanc sententiam confirmandam fungund, ego lib. 3. in decal. c. 17. §. 2. n. 15. dixi, cui tunc addit Ioann. Delugo. d. 20 de inst. n. 93.

QUARTA DIFFICULTAS.

De commutatione voti iurati.

29. **Q**uarto, an votum iuratum per bullam commutari possit.

Respondet, posse, non solum si iuramentum accedat ad votum iam factum, ut si quis dicit, *Iuro, me servaturum ieiunium, quod heri voti*, vel si accedat, cum sit, ut si dicat, *Voveo, & iuro ieiunium*. Verum etiam si solum addit iuramentum, ut *iuro me ieiunaturum*. Ratio est, quia nunc (ut supponimus) votum hoc iuramentum nihil aliud confirmat, nisi promissionem factam Deo. Quod si iuramentum esset homini praestitum, tunc sane non posset per bullam commutari, certum est, quia bulla non respicit, nisi quod promissum est Deo, cuius voluntatis, ut diximus, interpretes est Pont. fex. Quare cum in casibus, propositis illa non sint modo nisi promissiones Deo factae, erunt vota, quae possunt per bullam commutari. Ita Suar. *tr. de rel. l. 6. c. 14. Pont. de matr. l. 6. c. 11. n. 4. & 5. Castrop. l. 3. tr. 1. d. 2. p. 1. n. 3. Metoll. l. 2. d. 4. c. 6. n. 114. alique.*

QUINTA DIFFICULTAS.

De duratione potestatis commutandi vota.

30. **Q**uinto. Quamdiu durat potestas commutandi vota per bullam? Respondet, Certum est, durare per annum bullae, quod si poenitens nullum suum votum à Confessario commutandum petit, certum item est, non posse commutari post annum, quia potestas tunc iam spiravit. Sed propria difficultas illa haec est, an si poenitens accedat ad te confessarium ultimo v. g. die durationis bullae, petatque commutationem voti, tu vero, si quia es negotio alicui intentus, five quia vis libros, vel te doctorem consulere, &c. an (inquam) possis breviter sic pronuntiare? *Ego tibi commuo ex nunc votum tuum istud in aliud opus, quod post aliquot dies ego, vel quidam doctus designabit.*

Respond. Possit; quia hoc modo dicere possumus; commutationem factam esse tempore durationis bullae, & solum designationem subrogationis fieri postea. Id quod non est uti iurisdictione post tempus spiritum Delegationis, sed est exequi, quod tempore habili commutatum est. Ita Sanch. *in sum. l. 4. c. 54. n. 5. Suar. l. c. 11. n. 116.* affirmat sufficere solum eiusmodi petitionem, ut possit dici causa accepta: Sed certe eam solum sufficere, mihi difficile est, ut d. facile fuit supra *l. 4. §. 4. n. 6.* meram petitionem confessionis illam facere causam acceptam.

§. II. Explicantur vota excepta in bulla.

1. **D**ecernamus nunc, quamnam vota nequeant per bullam commutari? Dico commutari non posse vota absoluta castitatis, religionis, peregrinationis ultimatinae (qua voce, quasi per Antonomasiā intelligitur peregrinatio Hierosolymitana) emissā devotionis causa. Idem dic de iuramentis, quibus praedicta observanda iurantur, quando nimirum per ea iuramenta confirmantur promissiones Deo factae; sunt enim etiam reservata, quia tunc non sunt, nisi vota, ut supra dictum est: Promissiones, dico: nam si quis per iuramentum confirmet duntaxat, sic assertive, *Iuro me habere, vel habuisse voluntatem, seu propositum conservande v. g. castitatis*, cum sic non promittat, sed enuntiet, iuramentum

Pars III.

est assertorium de praesenti, vel praeterito, non vero promissorium, atque adeo votum non est.

2. Dictum est autem (vota absoluta) ut enim vota haec tria excipiantur, ea intelligi debent, quae sunt absolute, & perfecte talia, nullaque ex parte deficientia. Id permaxime notandum est, nam ex hoc multa, quae vota excepta esse prima facie apparent, excepta tamen nequam esse, inveniuntur, ut iam ex corollariis, quae colligam, palam fiet.

Votum Castitatis diminutum.

3. Hinc enim primo, votum non fornicandi, votum non se possidendi, votum non habendi, votum castitatis coniugalis, votum virginitalis praecise, id est consistenti in abstinentia primi actus luxuriae, quatenus scilicet virginitas involvit corporis integritatem, votum integre castitatis, sed ad tempus, ad quod rationabiliter praesumatur aetas hominis perventura; vota inquam, haec quia sunt castitatis diminuta, non numerantur inter excepta, quare sunt per bullam commutabilia.

4. Praeterea votum castitatis vere conditionale hoc v. g. modo emissum, *Voveo castitatem, si convalesco, hoc est si a Deo sanitatem impetrabo*, satis probabiliter, etiam sanitate obtenta, non est ex exceptis, quia deficit à puro voto castitatis, quod illud in rigore est tale, & absolute, quod propter Dei cultum simpliciter sit, ac hoc respiciet motivum utilitatis propriae. Cor autem dictum sit (vere conditionale) mox intelliges, *n. 11.*

5. Idem satis etiam probabiliter dic de voto poenali in hunc modum facto) *Voveo v. g. non ludere, quod si ludam in poenam voveo castitatem*, vel in hunc alium modum, non vovendo omissionem ludi, sed castitatem in casu ludi, sic, *nolo ludere, quod si ludam, voveo castitatem*. Idem dic (inquam) quia haec non sunt pura vota castitatis, sed relata ad tuum ludum. Faciunt ad hoc ea, quae dixi supra *§. 1. n. 22.*

Denique votum castitatis per partes emissum, cui tamen integro noluit vovens se subicere, huc reducitur, nec enim est ex exceptis. Voverit quis v. g. hodie, nolle assentiri pravis internis cogitationibus, eras voverit se non fornicaturum, perendie se nolle actum impudicum externe peccaminosum habere; dico haec singula non esse reservata, quia sunt vota diminuta castitatis, atque adeo esse per bullam commutabilia, nisi tamen vovens, voluerit in ultimo voto simul omnia colligere, illisque esse subiectum, nam tunc votum erit perfectum, & integre castitatis.

Votum Religionis diminutum.

6. Hinc Secundo, votum de assumendo Ordinem Sacrum; votum de serviendo toto vitae tempore Hospitali, vel Monasterio, seu Religioni, nisi sic intelligas, rite in illa profiteri, votum de ingrediendo in Religionem, si intelligas solum ingressum, non vero perseverantiam, seu professionem in ea (hoc vide distinctius apud Doctores citatos à Diana p. 1. tract. de bull. Cruc. res. 79. haec inquam quia non sunt vota perfecta de Religione non sunt reservata, sed per bullam commutari, fas est.

7. Idem pronuntia, si votum religionis sit verè conditionale, vel poenale, propter rationes modo *num. 4* dictas.

Votum Peregrinationis Hierosolymitanae diminuta.

8. Hinc tertio, vota de invisenda Sanctissima Virgine Lauretana vel S. Iacobo in Compostella, vel votum Peregrinationis ad Divina Apostolorum, vel etiam Peregrinationis Hierosolymitanae non ob visitanda Loca Sancta, sed ob alium, tamen si honestum, & pium finem v. g. ad sua peccata ibi cum confessario illic forte de-

R r a gente

gente confitenda, vel ad suum parentem ibi ægotantem adiuvandus. Hæc inquam vota, cum non sint ad loca Hierosolymitana Sancta, non sunt reservata, unde sunt per bullam commutabilia.

9. Idem dic, si votum eiusdem Hierosolymitanæ Peregrinationis sit vere conditionale, vel pœnale propter rationes adductas n. 4.

Dua Notationes facientes ad prædicta.

10. Duo tandem diligenter notari velim. Primo, qualitates quasdam annexas his reservatis votis posse per bullam commutari v. g. Novisti Peregrinationem Hierosolymitanam pedestrem, vel mendicando in itinere, vel sine magno comitatu, potest confessarius per bullam electus has circumstantias sibi commutare, modo interim persistet ipsa Peregrinationis substantia, quia hæc est reservata, nequaquam illæ.

11. Nota Secundo. Cur quando dicimus votum conditionale commutari per bullam posse, addimus illud (*vere conditionale*). Ratio enim est, quia non raro, quavis in modo loquendi addit in tuo voto illud (*si*) tamen non semper significat conditionem, sed tempus, atque æquivaleret particulæ, quando, vovet v. g. si convalesceris, si Pater tuus incolomis domum redierit, si tua soror honeste nupserit, vovet, inquam ire Hierosolymam, & religionem te addicere, vel castitatem perpetuam saltem rectam custodire. Aio, si sensus sit verè conditionatus in hunc modum *Voveo, si hæc prædicta mihi concesserit Deus, Religionem, Peregrinationem, Castitatem*, erunt, eiusmodi vota commutabilia: at si sensus sit hic alius, *Voveo, quando ego convalesco, quando meus pater redierit, quando mea soror honeste nupserit, &c.* hæc non erunt vota conditionata, sed absoluta pro præfixo tempore, quare nequaquam commutationis favore gaudebunt.

§. III. Vota de quibus est aliqua maior controversia, an per bullam commutari queant? Vota coniugii.

1. Prima controversia est de voto perfectæ castitatis emissio à coniuge, an sit reservatum, ac proinde neutiquam commutabile per bullam.

Respondeo. Certum est, si votum hoc fuit à coniuge emissum ante initum matrimonium, esse reservatum, etiam post matrimonium initum, siquidem ex matrimonio naturam non mutat; & ipse quidem peccavit matrimonium contrahendo, licet propter ius bona fide ab alio coniuge acquisitum, possit debitum reddere, at petere quidem non potest; & quamvis iuxta probabilior sententiam possit Episcopus, & forte Mendicantes per sua privilegia dispensare humo, ad petendum debitum, dumtaxat dum coniux vivit, tamen nec ad hoc, nec ad totum votum commutandum bulla quidquam potest, quia id esset Bullæ potestatem extendere ad vota per Pontificem excepta.

2. At, si sit sermo de voto castitatis, quod forte coniux emitat dum est in matrimonio, quinque modis emitti ab ipso possit. Primo ab altero absque licentia alterius Coniugis. Secundo, ab altero cum licentia alterius. Tertio, ab utroque sine mutua, licentia. Quarto, ab utroque cum mutua licentia, non per modum contractus, quo quisque cesserit iuri suo petendi. Et in his quatuor potest bulla, quia sive cum licentia, sive absque ea cum aliter, qui cedit licentiam, non se privaverit iure suo, ut in his quatuor modis supponimus, remanet, votum non esse perfectæ, & absolute castitatis. Verum Quinto modo, si votum castitatis emittatur ab utroque sed mutua licentia, & per modum contractus quo quisque iuri suo cedit, cum iam sit votum perfectæ castitatis, reservatum erit, & incommutabile.

Notat tamen Sanchez, l. 9. matr. d. 37. n. 13, si dicti coniuges remittant sibi, & acceptent mutuam cessionem iuris petendi, & reddendi debitum, posse per bullam tunc, ejusmodi votum commutari, siquidem quod re-

manet, votum integrum castitatis non est. Sed ad rem, sic requirendo peccare graviter coniuges, quia ut supponimus, contra votum operantur.

Votum strictioris Religionis, & quoad tempus.

3. Secunda controversia, an per bullam commutari queat votum religionis strictioris in laxiorem, ut nunc, quoad tempus præfixum à vovente, hoc est quoad dilationem ingressus.

Respond. utrumque posse per se, quia ut supra vidimus, circumstantiæ extrinsecæ non sunt reservatæ.

4. Dixi (per se) nam si in laxiore non viget obsecrantia Regularis, & dilatio temporis sit tanta, ut votum periculo exponatur votum non implendi, tunc in rebus casu poterit aliquid bulla, ut nec Episcopus, qui esse commutare substantiam voti, & ita tenent Sanchez, l. 1. d. 9. n. 19 & l. 4. sum. c. 40. n. 76. & Cast. 3. ar. 11. d. 4. q. 11.

Votum Religionis Militaris.

5. Tertia controversia. An votum Religionis Ordinum Militarium possit commutari per Bullam? Respond. deo votum Religionis Militaris Sancti Ioannis Hierosolymitani (cuius Religiosi Melitenenses vulgo appellantur) non posse, quia hæc est in omnium sententia vota religio. Aliarum vero, puta S. Iacobi, Alcantaræ, Calatravæ &c. posse probabiliter; quia in multorum sententia probabili, hæc non sunt, saltem hodie vere religionis, quamvis in aliorum probabili, & fortasse probabiliori sententia, etiam hodie, sint. Lege Speculum, par. 1. d. 2. c. 1. alioque ab eodem citatos.

Excipe Regulares ex his Ordinibus; nec mirum, quia hi sunt veri Religiosi &c. ut Andreas Merdo in app. ad bul. dil. c. 31. n. 118.

Votum sub distinctione.

6. Quarta controversia est huiusmodi. Quamvis conveniant Primo Doctores, si tu voveas sub distinctione duo vota reservata, v. g. voveas vel castitatem, vel Religionem, conveniant, inquam, tunc neutrum posse per bullam commutari, quia utrumque est reservatum, & quamvis Secundo, conveniant, si voveas sub disjunctione duo vota, quorum alterum sit reservatum, alterum non, ut si voveas, vel ieiunare per aliquot annos, vel castitatem; conveniant, inquam, utrumque posse commutari per bullam, quia tunc propter illam libertatem, quam habes eligendi Ieiunium, non est castitas perfecte, & absolute promissa; Controversia tamen est inter illos, an facta à te electione reservati, quando licet, tu omisis ieiunium, elegisti partem illam voti, que erat castitatis (sine novo voto ipsius, ut semper supponimus) an inquam, possit per bullam prædictæ castitatis votum commutari.

7. Respond. Esse reservatum, atque adeo commutari per bullam non posse, docet Sanchez, l. 8. matr. d. 9. n. 14. & in sum. l. 4. c. 40. n. 43. Ratio est, quia inquit, facta electione illius, iam Deus, qui electionem vidit, illum acceptavit, ergo iam remanet esse à Deo acceptatum votum integræ castitatis.

Non esse reservatum, sustinet, si attente legas, Sanch. de voto c. 2. n. 3. & Castropalus l. 3. d. 2. p. 11. n. 6. Ratio est, inquit, quia illa electio non est votum, sed mera voluntas, & propositum illam partem servandi; ergo votum remanet, ut erat prius, punit cum imperfectione, quam habebat, ergo non perficitur tale. Hæc sententia est n. 4. probabilior.

Ex qua fit, ut si pars altera non reservata fuerit relicta impossibilis, evadat v. g. prædictus votis impotens ad ieiunandum, non propterea voti illa pars altera, quæ est castitatis evadit reservata, quia illa impossibilitas non mutat votum, seu voti imperfectionem, sub qua

erat antea; Et ita tenent Suar. l. c. Sanch. aliique apud Dian. p. 1. r. de bull. resl. 74.

Votum reservatum sed dispositum.

8. Quinta controversia. Voti castitatem absolute sed quia obtinui rite dispensationem à Pontifice, is mihi imposuit, ut loco voti, jejunarem semel in Hebdomada, vel quid simile, quæro, an hoc jejunium possit per bullam mihi commutari.

Respond. Non posse quia est reservatum, putant multi Canonistæ apud Sanch. l. 8. matr. disp. 9. num. 20. ex ratione, quod subrogatus fortitur naturam ejus, cui subrogatur. Posse, quia non est reservatum putat Sanch. Suar. Less. Trull. aliique apud Bardi, p. 2. r. 7. c. 2. n. 79. quia materia reservata jam fuit à Pontifice in materiam non reservatam translata. Ad rationem Canonistarum dic, subrogatum naturam ejus, cui subrogatur fortiri in intrinsicis, & in honestate operis, atque, ut res sit proportionata, & æqualis, vel quasi, non vero in extrinsecis, ex quibus est reservatio, quæ valde per accidens conjungitur cum illa materia. Hæc posterior sententia est probabilior.

9. Quid si in hoc casu ego per multum tempus omisi jejunium, (sane cum peccato) reviviscitne in me votum castitatis? Nam si non reviviscit, prodit bulla, ut per illam dictum jejunium in aliud opus mihi commutari queat.

10. Respondeo. Redire sentit Rodriq. in add. ad bull. §. 9. num. 118. siquidem votum, ait, fuit commutatum sub conditione præstandi jejunia, conditione ergo hæc nequaquam posita, votum castitatis commutatum non intelligitur.

Non redire, docent Sanch. l. 8. matr. d. 9. n. 21. aliique (cum quibus sentio) quia falsum est, votum fuisse à Pontifice commutatum sub ea conditione, hujus enim conditionis nulla fit mentio in dispensationis, seu commutationis rescripto; quare votum illud fuit extinctum ejusque obligatio translata fuit in aliam materiam non reservatam.

11. Urges si fuit extinctum, cur vovens potest, relicta dispensatione, vel commutatione, reverti ad prius votum.

Respond. Hanc difficultatem dissolvit lib. 8. in Decal. lib. 3. in decal. c. 16. §. 7. n. 4. ac dixi versionem hanc solum concedi ex benignitate Dei. Locum relege.

Communitio voti reservati in aliud reservatum; vel in opus præstantius.

12. Sexta controversia. Voti Peregrinationem Hierosolymitanam v. g. Potestne Confessarius à me per bullam electus ejusmodi votum reservatum, vel in opus aliquod melius, & præstantius v. g. in votum castitatis, vel in subsidium belli contra infideles, mittendo centum v. g. homines propriis expensis, & viginti millia aurorum, atque loco laboris proprii tolerandi peregrinationis molestias; jejunare quotidie per annum; quæ duo, nimirum castitas, vel ejusmodi subsidium ita præstitum, sunt opera sine dubio præstantiora, quam ipsa mera Peregrinatio.

Respond. Posse, putat Aragonius 2. 2. §. 88. art. 12. quia non debet impediti melius bonum, quod magis libenter acceptari à Deo præsumendum est. Non posse, docent Sanch. in decal. l. 4. c. 52. n. 4. & Suar. l. 6. de voto c. 21. n. 21. quia nulla potestas data est circa vota reservata à Pontifice per bullam, neque in aliam materiam reservatam quamvis utiliore, & præstantiore; totam enim potestatem, seu jurisdictionem commutandi prædicta tria vota sibi reservavit Pontifex. Neque sic impeditur per se majus bonum, sed solum non datur jurisdictione ad ea vota commutanda.

Ego lib. 3. decal. c. 16. §. 5. num. 4. sustinui (id enim hac Pars III.

occasione scire operæ pretium erit) propria autoritate non posse quempiam commutare suum votum reservatum in opus melius. Sed post ea scripta incidi in questionem Morales Vincentii Tancredi, p. 1. r. 3. de voto d. sp. 6. Quæres 2. fol. 492. qui universaliter docet esse probabile, votum reservatum posse propria autoritate commutari in melius, etiam non reservatum, quia melius semper acceptatur à Deo.

Neque valet ait, paritas, Non potest per bullam, vel per privilegium mendicantium, ergo non poterit autoritate propria. Non valet inquit, quia potestas commutandi per bullam, & per privilegia fundatur in jurisdictione concessa à Pontifice, quæ circa reservatum nondum est concessa; at potestas commutandi in melius, autoritate propria fundatur in acceptione Dei, qui semper præsumitur melioris operis esse contentus. Hanc Tancredi sententiam probabilem esse, inficiari, non possum.

Votum subditorum.

13. Septima controversia. Scimus vota personarum sub alterius potestate existentium posse irritari ab eo in quo potestas ejusmodi residet, v. g. vota Filii à Patre, uxoris à marito, servi à domino &c. eo modo, & cum illis limitationibus, quas diximus, lib. 3. in decal. cap. 16. §. 3. cum de voti relaxatione tractavimus. Jam quæritur si filius v. g. impubes vovit castitatem absolutam, potestne ejus commutationem obtinere à suo confessorio per bullam.

Ratio dubitandi est, quia hoc votum, quamvis reservatum, potest irritari à Patre, ut ibidem dictum est, ergo videtur deficere à perfectione voti reservati, & consequenter videtur commutabile, tum per bullam, tum ab Episcopo.

Respond. Ita putat propter dictam rationem Guartierres, in q. can. l. 2. cap. 22. num. 49. Sed profecto perperam; nam nec per bullam, nec ab Episcopo commutari potest. Si quidem vota illa ideo irritantur à Patre &c. quia Pater habet dominativam potestatem in filium: quam potestatem dominativam non aufert, nec limitat Pontifex, quando sibi vota illa excepta reservat. At à confessorio, vel aliis Prælati, idem Pontifex aufert, vel limitat jurisdictionem per quam debeant illa vota commutari, vel dispensari, qua quidem limitatione supposita, nihil prædicti poterunt omnino. Ita Suar. l. 6. de voto cap. 26. n. 4. Castrop. tom. 3. tr. 3. disp. 2. punct. 12. n. 11. aliique.

Vota reservata, quorum dispensatio est necessaria.

14. Octava controversia. In aliquibus casibus urgentis necessitatis potest Episcopus dispensare in his reservatis votis, quando scilicet imminet grave aliquod damnum nisi dispense; & ad Pontificem aditus non est; ut si quis ligatus voto religionis, tamen, nisi puellam, quam deservavit, sine mora ducat uxorem, timeantur gravia scandala, & rixæ, nam tunc poterit Episcopus dispensare. Jam quæro, an tunc possit hoc votum commutari per bullam? Ratio autem id affirmandi est, quia per bullam commutari possunt omnia vota, quæ dispensare potest Episcopus; cum igitur possit hoc Episcopus dispensare, poterit, & confessorius per bullam electus, commutare.

Respond. Ita propter dictam rationem putant aliqui apud Dianam, p. 6. r. 6. resl. 50. Sed negandum omnino est cum Sanchez, lib. 8. matr. d. 15. n. 16. Pontio l. 9. matr. c. 10. num. 11. aliisque: ratio est, quia non est verum confessorio electo per bullam concedi, posse commutare vota omnia, quæ potest Episcopus. Episcopus enim habet potestatem ordinariam, at confessorius solum delegatam, unde non est mirum, si confessorius non possit, quia illi nullo modo in sua delegatione per bullam conceduntur vota reservata, conceduntur au-

R 3 tem

tem Episcopo in illa necessitate, propter quandam Pontificis tacitam licentiam.

CLAVSULA XIII.

Item prædicto Commissario datur facultas, ut suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes aut dissimiles indulgentias, & facultates ab eisdem, & à Sede Apostolica, & ejus auctoritate concessas quibusvis Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, piis locis, universitatibus, Confraternitatibus, & singularibus personis, in Regnis, Insulis, Terris, locis, & Dominiis præfatis &c.

Et paulo post.

Et, ut interim, neque publicari, neque predicari possint, neque publicari, cujusvis hominum communiter, vel divinis suffragantur. Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum fratres.

Item, dicto commissario conceditur etiam facultas, ut ipse, per se, vel per alium, vel alios, quantum, & quoties sibi videbitur, Indulgentias, & alias Gratiarum per eum suspendas in favorem illorum, qui presentium Gratiarum in hanc causam pro Religionis defensione concessarum, participes effecti fuerint, revalidare, absque alio premio pessi.

CAPVT XIV.

De suspensione Indulgentiarum &c.

In his clausulis conceditur potestas commissario Cruciatæ suspendendi omnes alias indulgentias, & gratias, qui de facto suspendit, quando bullam promulgat (pro illo scilicet promulgationis anno) quamvis deinde idem commissarius in eadem promulgatione concedat Bullam fumentibus revalidationem prædictarum indulgentiarum, & gratiarum. Quare qui bulla caret, non acquirit illas indulgentias, quia pro ipso suspensæ remanent; qui autem bullam accipit, eas acquirit, quia pro bullam accipientibus revalidantur ea, quæ Commissarius paulo ante suspenderat.

Porro plura hæc sunt clara, plura sub controversia, de quibus breviter, & sigillatim.

§. I. *Quanam gratia per promulgationem bullæ suspendantur, vel non suspendantur quo ad*
Seculares.

EX contextu tenoris bullæ recte doctores eas indulgentias, facultates, gratiasque suspendi colligunt, quæ obstant expeditioni hujus bullæ Cruciatæ, hoc est, quæ illam aliquo tandem modo impediunt, non suspendi vero, quæ nequaquam impediunt.

2. Rursus eas suspendi, quæ à Summo Pontifice, vel ejus auctoritate concessæ sunt.

3. Denique eas suspendi, quæ sunt concessæ Ecclesiis, Hospitalibus, Piiis Locis Universitatibus, Confraternitatibus, singularibus personis in regnis, locisque in quibus bulla promulgatur.

4. Hinc ergo suspenduntur privilegia prædictis concessa celebrandi ante auroram, vel post meridiem, & similia, quæ concedit bulla, quia illa impediunt bullæ expeditionem; nam fideles contenti illis suis privilegiis, non essent valde faciles, ad recipiendam bullam.

5. Contra, non suspenduntur indulgentiæ, privilegia, & facultates in corpore juris contenta, quia Commissarius solum suspendere valet illa, quæ speciali auctoritate Pontificis conceduntur, hæc autem in jure contenta, sunt concessa auctoritate quidem ejusdem Pontificis, sed publica, & veluti communi. Adde, per clausulam generalem non suspendi ea, quæ in jure continentur, nisi eorum fiat mentio, ut docet Bartholus in *extrav. ad reprimen. v. non obstantia*, communiter receptus, & Castrop.

de bull. p. 11. n. 4. aliisque. Hanc sententiam quod per bullam non suspendantur quæ in jure communi continentur, sequitur Diana p. 1. r. de bull. ref. 87. & multi apud Gallegum, c. 12. d. 173, qui recenset aliquas facultates, concessas in dicto communi jure, quamvis sciam Mado sed contra illum late agit Bardi, de bull. p. 3. r. 1. cap. 2. n. 7. in 2.

6. Nec item suspenduntur facultates absolventium, penfandi, commutandi, quas habent Episcopi, quia facultates hæc non conceduntur, nec locis, nec singularibus personis, sed dignitati Episcopali.

7. Nec denique suspenduntur indulgentiæ & gratiæ, quas aliis concedunt dicti Episcopi, quia Commissarius solum suspendere potest, quæ concedit Pontifex.

8. Gratiæ, quæ sunt omnino dissimiles illis, quæ concedit bulla, qualis est v.g. facultas testandi, Missæ celebrandi cum altari portatili, ingrediendi Monasteria Monialium, non suspenduntur, si quidem hæc non obediunt expeditionem bullæ. Quando ego in hac decima tertia clausula dicitur, suspendi gratias similes, vel dissimiles, intelligitur de dissimilibus quoad modum, hæc autem impeditur bullæ expeditio, qualis esset v.g. facultas celebrandi duabus horis post meridiem, cum bullæ Commissarius solum personis Qualificatis concedat per horam unam. Ut diximus sup. c. 5. §. 6. n. 2. Hæc sunt tertia ex Castropalao de bull. p. 11. breviter collectas.

9. Jam dubitari potest 2. An suspendantur indulgentiæ, quas possunt fideles acquirere, exhibentes aliquod opus pium dum habent numismata sacra, imagines, coronas, grana &c. quibus affixit Summus Pontifex indulgentias.

10. Respondeo. Suspendi docet Castropalaus, l. 1. n. 7. & Bardi l. c. n. 6. quia quæ sunt concessæ singularibus personis eas Imagines deferentibus: nam bullæ tenet eas se suspendi indulgentias singularibus personis concessas. Verum non suspendi, unde has acquirit sine bulla, docet Trullench, Rodrig. Riccio adducti à Bardi l. c. quia non singularibus personis, sed omnibus Christi fidelibus, sub illa tamen conditione, si illas imagines habeant, eas indulgentiæ conceduntur. Hæc potest fieri tentia est mihi probabilior.

11. Dubitari potest tertio, de Jubilæo, quod toti Reipublice Christianæ solet concedi à Pontifice.

Respondeo. Hoc non suspendi, certum sit, atque adeo non esse opus Bulla ad illius indulgentias, & privilegia lucranda. Ratio est, quia hoc non conceditur determinatis locis, vel personis, sed omnibus totius orbis fidelibus. Ita Gallegus afferens praxim, quæ Commisarius Cruciatæ non impedit Jubilæi publicationem, nec addit se requirere bullam, ut in aliis indulgentiis requirit.

12. Dubitari potest quarto, de Altaribus privilegiatis.

Respondeo. Suspendi docet Delugo, de penis. l. 2. p. 49. & Bardi p. 3. tract. 4. c. 4. n. 14. quia hæc indulgentia est concessa loco peculiari, afferente alios pro hac licentia inter quos numerat Dianam, p. 1. tract. de bull. ref. 86. Sed certe Idem p. 9. r. 2. ref. 22. docet non suspendi, sicuti ibid. Ref. 23. sustinet, Altare privilegiatum non suspendi per annum Sanctum.

13. Dico igitur, esse probabile, non suspendi, atque pro altari privilegiato nos indigere bulla. Ita sustinet, præter dictum Dianam, Trullen. de bull. l. 1. §. 9. c. 4. dub. 4. Quintanad. in app. r. 1. dub. 14. Galleg. late cl. 2. dub. 173. Ratio est, quia est probabile, bullam solum suspendi indulgentias pro vivis, non vero pro defunctis.

Confirmat Gallegus, l. c. quia bulla dicit, se suspendi indulgentias concessas locis, vel personis singularibus, indulgentia altaris privilegiati non conceditur particularibus personis, sed animabus Purgatorii, anima autem in communi, & humano modo loquendi (moraliter, inquit Gallegus loquitur, non Metaphysicè) non est persona absolute dicta. Bene est; Sed illud, moraliter non Metaphysicè

Metaphysicè loquor) non est bene. Nam etiam Metaphysicè, loquendo, anima, nec est, nec dici potest completè, & absolute persona (quamvis sua partiali substantia non careat) sed incompletè solum.

14. Dubitari Quintò potest de pauperibus. Respond. De his dixi satis *supra* c. 3. §. 7. n. 12.

15. Dubitari Sextò potest de privilegiis quibusdam introductis ex legitima consuetudine, an scilicet illa per Bullam suspendantur.

Respondeo. Si sunt contraria bullæ, (de quibus hic sermo esse debet) ita ut ejus expeditionem impediunt, suspenduntur ex Bardi *part. 3. tract. 1. cap. 2. sect. 1.* qui in secunda editione mihi videtur aliquantulum obscure loqui; Andreas autem Mendo *ibid. in vindicatione*, n. 17. ab eodem Bardi citatus absolute docet, non suspendi. Idemque tenet Gallegus, *class. dub. 175.* Ratio hujus sententiæ esse potest, quia introducta per consuetudinem non sunt immediate concessa à Papa, Bulla autem videtur solum suspendere, quæ immediate à Papa conceduntur.

§. II. *Quenam privilegia suspendantur, vel non suspendantur per bullam, quoad religiosos.*

1. IN prædicta clausula duodecim in fine, sic à prædicta suspensione excipiuntur Facultates Religiosorum Mendicantium, & consequenter religiosorum, etiam non Mendicantium, qui cum illis communicant in privilegiis, sic inquam, excipiuntur, *exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum Fratres.*

2. Nomine *Mendicantium* hic intellige primo quatuor Ordines, puta Carmelitarum, S. Augustini, S. Dominici seu Prædicatorum, S. Francisci, seu Minorum, qui Mendicantes dicuntur *cap. unic. de Relig. Domib. in 6.* Intellige Secundo alios, qui à Summis Pontificibus Mendicantes dicti sunt in particularibus bullis, inter quos sunt Minimi, seu Fratres Sancti Francisci de Paula ex declaratione Pii V. & ex eodem est nostra Societas. Intellige Tertiò illos omnes Religiosos, qui communicant in privilegiis Mendicantium, hæc enim exceptio, de qua loquimur, privilegium sine dubio est.

3. Nomine *Fratrum* intellige omnes personas religiosas, sive constitutas in sacris, sive non, sive clericos, sive conversos, seu Laicos, seu Moniales, sive novitios, novitiasque: ratio est, quia favor hic ex contextu bullæ conceditur religiosis, at hi omnes veniunt nomine religiosoform, & sic, utpote in re favorabili, etiam novitii. Non intelligo autem Tertiarios, & Tertiarias, qui non sunt Religiosi, Religiosam professionem emittentes. Ita Lud. à Cruce, de Bulla d. 2. c. 6. dub. 4. V. Mal. *tr. 27. class. 12. n. 12. & 13.* & alii.

4. Nomine *facultatum*, quæ excipiuntur à prædicta suspensione veniunt, non solum quæcunque alia privilegia, verum etiam indulgentiæ quæ dictis religiosis quatenus religiosi talium Ordinum sunt concessæ, hæc enim certè facultates, & gratiæ sunt. Ita Lud. à Cruce *l. c. dub. 1. n. 6. Trull. lib. 1. §. 9. dub. 3. n. 1.* cum aliis Adde, excipi omnia quæ suspendi à commissario possunt, at possunt etiam indulgentiæ prædictæ.

5. Dices verba bullæ excipientia religiosos diriguntur ad Superiores Ordinum Mendicantium, ergo dicendum est, illas solas facultates, & indulgentias excipi, quæ conceduntur Superioribus, licet pro subditis, non vero quæ ipsis subditis immediate conceduntur.

Respondeo. Ex intentione Pontificis volentis, esse religiones exceptas ab hac suspensione, manifestè apparet, excipi etiam, quæ immediate conceduntur religiosis, ratione tamen ipsius religionis, non vero quæ ratione ipsius personæ particularis. Ita Quintanadueñas in *append. ad Lubil. & indulg. regularibus concessa*, alios citans. Addit idem auctor, id declarasse, & concessisse Leonem

X. Minoribus, atque adeo omnibus communicantibus cum ipsis.

6. Ex his ergo collige. An secularis bulla carens possit absolvi ab illis religiosis, qui habent per sua privilegia facultatem absolvendi, &c. Nihil hic dicimus, an secularis possit acquirere indulgentias concessas Ecclesiis, seu Monasteriis, ea v. g. tali die visitando, &c. nam de his jam §. præc. n. 3. vidimus, illas acquirere sine bulla, seculares nequaquam posse loquimur ergo hic solum de prædicta facultate absolvendi.

Respond. Negant non pauci, ut Trull. *l. c. d. 1. n. 3. Rodr. in expl. bull. §. 12. n. 4. Gal. class. 12. d. 174.* non pauci autem concedunt ut Henr. *l. 6. c. 3. n. 4. & l. 7. c. 28. n. 7.* plures citans, Lud. à Cruce *l. c. dub. 2. n. 6. Sanch. in sum. l. 6. c. 54. n. 62.* Ego, licet negantes probabiliter loqui fatear, quia Pontifex excipit solum facultates, quoad Fratres: tamen concedentes loqui item probabiliter puto, quare sine bulla posse, circa seculares, à religiosis exerceri sua prædicta privilegia, tutum erit, id quod mutans sententiam alibi etiam docuit Rodriguez modo citatus in *addit. ad bull. ibid.*

7. Prædictorum doctorum suas quisque pro se rationes affert, illa mihi sufficiens videtur, quia Pontifex, ut supra vidimus, eas facultates à commissario suspendi concedit quæ sunt concessæ Ecclesiis, Monasteriis, Locis Piiis, Universitatibus, particularibus personis. At hæc facultates religiosorum sunt concessæ toti Ordini religioso. Nemo autem Ordinem v. g. S. Francisci, nominavit Ecclesiam, vel Monasterium, vel locum pium, vel Universitatem, vel singularem personam, sed Religionem, sed Ordinem, sed familiam religiosam, &c. Adde praxim timoratorum Religiosorum, qui suis prædictis privilegiis utuntur sine scrupulo, etiam in Ordine ad seculares non habentes Bullam. Quæ continuata praxis potuit certè legitimam consuetudinem introducere.

8. Post tempore interdicti sine bulla Regulares suis quibusdam privilegiis uti, quæ pro illo tempore habent, qualis est v. g. Pullatio Campanarum in aliquibus festivitatibus tempore interdicti occurrentibus, sequitur ex dictis, & confirmat sanè probabiliter Mendo, licet neget Bardi, id quod quia est raræ praxis, satis sit, hos Auctores indicasse.

CLAUSULA XIV.

Item mandatur à Summo Pontifice, ut Summarium Bullæ (sanè in vulgari sermone impressum, & sigillo Commissarii, vel ejus Delegati munitum) per omnes Christi Fideles ad prædictum bellum contribuentes; qui hujusmodi gratiarum participes esse voluerint, recipiantur, & retineantur.

CAPVT XV.

De Receptione, & Retentione Bullæ.

§. I. *Bulla, quæ recipienda, debet esse scripta, impressa, &c.*

1. Quamvis, ut privilegium habeat vim, non sit semper necessaria scriptura, nisi fortè in foro externo. Ita Sanch. *l. 8. matr. disp. 29. n. 20.* ut appareat, quatenam illud sit; tamen in hisce nostris bullæ privilegiis necessaria est receptio Bullæ scriptæ, & impressæ, ac sigillo, nominèque Commissarii, vel ejus delegati firmata. Ratio est manifestæ, quia sic expressè vult Pontifex, & clarè enuntiat commissarius Cruciatæ, dum in Summario vulgari, quod Fidelibus in Sicilia distribuitur, sic habet.

Dichiaro, che quelli, che la pigliaranno, habbino da ricevere, e conservarsi questo Summario, e Bulla, ch'è stampata.

R. 4. para.

para, sigillata, e firmata di nostro Nome, e sigillo, perche d'altra maniera no gaudagnano detta Bulla, ne le gratie di quella.

2. Rectè autem dicit (quelli, che la pigliaranno) sensus enim est (qui velint recipere) siquidem, nemo ad eam sumendam, obligatur, ut insinuat Sapch. lib. 2. Sum. c. 13. num. 14. sine, quando docet agrotum in periculo mortis constitutum non valentem adire Superiorem pro absolutione Reservatorum, non teneri bullam accipere, ut à Reservatis absolvatur, sed posse absolvi à simplici Sacerdote, quia non tenemur, inquit, inquirere modos extraordinarios, & privilegia, sed uti possumus modis ordinariis ab Ecclesia constitutis. Vide alium similem casum apud Trull. l. 1. §. 1. sub. 2. n. 2.

§. III. An requiretur, ut in Bulla inscribatur nomen ejus, qui illam accipit?

1. Querimus, an sit necesse conscribere ejusmodi nomen in ipsa bulla. Id enim, quamvis fieri diligenter soleat, disponaturque sic debere fieri commissarius, tamen scire omnino debemus, utrum id solum expediat, an ita sit opus, ut nulla acquirantur privilegia ab habente bullam, si in illa suum recipientis nomen non sit inscriptum.

2. Respondeo. Solum expedire, non autem esse obligationem, judicat Bardi p. 3. r. §. c. 2. a. n. 3. & apud ipsum Ludovic. à Cruce, Rodrig. Hent. Villalobos, Trull. quibus adde Castrop. de Bull. p. 1. num. 7. verba Summarii, quod in nostro Regno Fidelibus distribuitur, hujusmodi, hac de re, sunt.

E porche Voi, Titio de Amatis, havete dato due Reali, &c. & havete ricevuta questa Bulla essendosi in essa scritto il vostro Nome, dichiariamo; che havete conseguito, e vi si concedono le dette Indulgenze, Gratie, &c.

3. Prædicti igitur doctores declarant illud (essendosi scritto il vostro nome) non, quasi dicat conditionem, sic (se est rescriptum tuum nomen, conceduntur tibi Bulla privilegia) sed solum demonstrat id, quod de facto est in hunc modum (Per hanc Bullam, in qua nomen tuum rescriptum est, tibi conceduntur privilegia) &c.

Ego cum Gall. claus. 1. d. 1. §. 1. volo, ut inscribatur nomen, saltem, quo securius in re tanti momenti procedatur.

4. Fateor tamen, nomen posse à quocunque inscribi, nec esse necesse, ut id fiat à depositario bullarum, quia in Summario Vulgari prædicto, dicitur quidem, ut inscribatur nomen tibi (essendosi in essa scritto il vostro Nome) sed non præscribitur, à quonam scribi debeat.

5. Fateor item, nomen appellativum sufficere, ut (Dux talis, Princeps talis, &c.) modo sic, singularis, & determinata persona signetur.

§. III. Sufficitne Receptio sine Acceptatione, vel Acceptatio sine Receptione.

1. Profecto non sufficit: unde qui bullam sumit, seu recipit, debet simul illam acceptare: Privilegia enim personalia solum, iis favent, qui illa acceptant. Rursus qui illam acceptat, debet apud se illam actu & physice recipere, quia dicitur, ut modo vidisti, id mandat Pontifex. Quare nec sufficit receptio sine acceptatione, neque hæc sine illa.

2. Multo minus sufficit habere intentionem accipiendi: cujus rei sequens exemplum habet. Titius non multis abhinc annis accessit aliquanto tardius ad fores Ecclesie, ubi distributor bullarum sedebat, petiitque ab eo bullam, atque consuetam elemosynam largitus est, adque in libris suarum rationum notavit distributor, scripto item ibid. Titii nomine. Sed quia bullas omnes, quas domo in Ecclesiam secum attulerat, aliis fidelibus is distribuere, dixit Titio. Ita fructus privilegii bullæ, nam ego nunc determino pro te nam ex bullis, quas distribuere

das domi custodias, & illam tibi applices, tanquam amodo est. Acceptavit Titius, suamque domum revalens, contulit lachryma die illo, qui dies erat ex debitis Quatuor cibis ad mensam adhibuit Titius, licetque veritas fide, quæ forte tunc intercessit?

3. Respondeo, nec legitime, nec licite. Ratio nimis est manifesta, quia nimis clare commissarius generalis, cujus est explicare, quæ pertinent ad bullam, voluit ad recipiendam bullam privilegia, ea physice, & materialiter quis habeat per alium, seu per bullarum distributionem, hoc enim significant illo duo bullæ verba signata (recipitur, & retineatur).

4. Confirmatur, quia ut habet Seb. Acoll. in expl. l. 9. l. 2. commissarius generalis in §. ult. introductionis etiam pro iis, qui de bullæ Privilegiis conciones apud populum habituri sunt, prohibet sub excommunicationis pena, ne suscipiens Bullam Cruciatam illam retineant apud Theaurarium, ne scilicet inde subreptam aliquæ fraudes. Hæc ille. Si ergo non est bulla relinquenda apud distributorum, seu Theaurarium, postquam illa actu recepta est, eritne relinquenda antea.

5. Rectè igitur Henriquez lib. 7. c. 10. n. 5. Sic notat Olim inquit, sufficiebat conscribi in libro Depositarii proprium nomen susceperunt Bullam, atque ita fructus qui Privilegiis Bullæ; nunc vero, ut Privilegiis qui fructus, satis non est intentio sumendi, & conscripsi, nisi Bulla recipiatur.

6. Porro hic, ubi versamur in Receptione & Acceptatione bullæ, aliquot se offeunt dubitationes explicandæ.

PRIMA DUBITATIO.

De receptione Bullæ pro existente in alio loco.

7. Si existas in eadem civitate, tu, & Amicus qui pro te bullam jam promulgatam accipias, illamque ad te ferat, vel te de acceptance moneat, tuque acceptus, sufficere ad acquirendas à te gratias bullæ, non est dubium, confirmatque ipsa praxis, qua servis, amicis, qui veniunt ad bullam recipiendam. Sed dubitatio est, quando tu, & amicus in diversa commoramin civitate, vel Regno. Et quidem res evenite his modis potest.

8. Primum, si existas tu, & amicus in eodem regno, ubi bulla promulgatur, sed in diversa civitate, si v. g. tu P. normi habitans actu accipias bullam pro amico v. g. Titio consistente Messanæ, quæ est Civitas ejusdem Siciliæ regni; atque ille à te admonitus de receptione, accipiet: gaudere poterit bullæ Privilegiis?

Respondeo, gaudere posse. Hæc enim receptio non est actio, ut ita dicam, personalis, quæ scilicet debeat ab eadem persona fieri, quæ privilegium recipit: satis est enim fieri per suum amicum, tanquam per suum instrumentum, seu Procuratorem. Pater id in imperatoribus dispensationum, & similium, quæ mihi profunt, si fiant à meo Procuratore: dummodo cætera servent, quæ requiruntur. Requiritur autem in casu nostro, ut tu porrigas elemosynam loco amici, ut inscribatur ejusdem nomen, & ab eodem acceptetur; & denique ut bulla conservetur apud te nomine ejusdem amici, quam conservationem sufficere, mox dicemus §. 4. Atque ita fulsistent Suar. Henric. Villalob. Trull. allati, & approbati à Gall. claus. 1. d. 170.

9. Secundo modo prædictus casus accideret posset, si tu existas in uno regno, & amicus in alio, sed in utroque promulgetur bulla, ut, si tu existens hic in Sicilia, sumas bullam pro Caio v. g. existente in Hispania, proderitne Caio (postquam is acceptaverit, &c.) illa bulla, quam tu pro eo in Sicilia sumpstisti?

Respondeo. Mihi videtur profuturum, quia jam Caio existit in loco apto ad sumptionem bullæ: id quod solum requiritur

requirit Pontifex, dum dicit se dare Privilegia bullæ existens in Hispaniarum Regnis, & in Insulis Hispaniæ adjacentibus, &c. At Caius iam existit in Hispaniarum regnis, &c.

10. Tertius modus est, si tu existas in regno, ubi bulla promulgatur, amicus vero sumens bullam pro te existat in Regno, ubi non promulgatur bulla, tu v. g. existas in Sicilia, sumasque bullam pro Sempronio existente Neapoli.

Respondeo. Duobus modis figurari hic casus potest. Primò, si Sempronius sit Neapolitanus, & commoretur Neapoli, & neutiquam declinet in Siciliam, tu vero in Sicilia existens v. g. Panormi, sumas pro ipso bullam. Et in hoc casu certum apud omnes est, Sempronio non prodesse prædictam Bullam, quia Pontifex vult, ut solum existentibus, vel declinantibus in Regnum concedatur bulla. Secundo modo, si Sempronius sit Sculus, sit v. g. Panormitanus, & maneat Neapoli, nec personaliter declinet in Regnum ubi promulgatur bulla; tu vero bullam pro illo acceptante v. g. sumas, &c. & in hoc etiam casu mihi certum est (& tenet etiam Gal. *claus. 1. d. 6.* quicquid non nemo sentire posset in oppositum,) non prodesse ejusmodi bullam Sempronio. Ratio est, quia licet dictus Sempronius civiliter dicatur esse per suum Procuratorem Panormi, id tamen esse fictione juris, at Summus Pontifex ibi (*consistentibus, & declinantibus*) loquitur de vera, & physica consistentia, veraque declinatione, non vero de iuridica, & jure ficta.

Confirmatur, quia si id conceditur Sempronio Panormitano existenti Neapoli, non est ratio, cur non concedatur Sempronio Neapolitano *ibid.* id est Neapoli consistenti, uterque enim poterit esse civiliter in suo Procuratore Panormi, & tamen omnes, ut vidimus, negant de Sempronio Neapolitano: esse autem Panormitanum, vel Neapolitanum nihil confert ad hanc rem nostram, quando uterque est in regno, ubi nequaquam bulla promulgatur.

SECUNDA DUBITATIO.

De certitudine acceptionis bullæ.

11. Si meus pater v. g. soleat ipso die promulgationis bullæ singulis annis existens hic Panormi sumere pro me bullam, ego autem existam v. g. Syraculis, possumne uti bulla, antequam me ille de acceptione admoneat? Idem quero, si amico commiserim, ut acciperet pro me bullam & sciam, ipsum esse diligentissimum, & multoties pro me illam ipsa die promulgationis accepisse.

Respondeo. Quamvis supponeremus certitudinem moralem, quod pro te accepta rite fuerit bulla, satis esse ad illius privilegia consequenda, nihilominus dico, hic non adesse ejusmodi moralem certitudinem. In tantis enim periculis mortis, infirmitatis, oblivionis, absentiae à loco promulgationis, multitudinis negotiorum, quibus tuus pater, vel amicus subicitur ob humanam conditionem, non potes certo moraliter scire, acceptam ab illis fuisse bullam, cum hic præsertim agatur de re tanti momenti, quanta est absolutio à Reservatis, & si milibus, quæ certam requirunt potestatem, vel saltem verè probabilem, quæ probabilitas hic non adest, cum pericula prædicta rem faciant valde dubiam. Ita Gal. *claus. 14. dub. 180.* citans Vagam, & Rodrig. Etio Diana *part. 1. r. resol. 96.* Hentiq. & Villalobos citari à prædicto Gallego sentiant, tunc adesse certitudinem moralem, sed non sunt audiendi.

TERTIA DUBITATIO.

De duabus Bullis, quarum alteram tantum quis accipiet.

12. Ego pro amico bullam modo dicto accepi, eiusque nomen inscripsi, illamque de acceptione admonui,

sed ipse, quia invenitur iam bullam suscepisse, non accipiat. Possumne cum fructu vel ego, vel ille, alteri eam applicare, qui det mihi elemosynam, quam ego dedi, delectoque amici nomine huius nomen inscribere?

Respondeo. Villalobos mox citandus dicit, te posse, quia dum acceptatio facta non est, potest bulla applicari, servatis servandis, cui velis, tunc enim tu es veluti Distributor, seu Depositarius illius bullæ, dum alteri perfecte applicata non fuit; nam propterea tunc mutare nomen, nullam falsitatem continet, sed est corrigere clarum errorem, ita Villalobos apud Dianam *p. 1. r. 11. resol. 95.*

13. Ipse idem Diana, postquam prædictam doctrinam approbavit ex Villalobos, sic immediatè addit. *Negandum est tamen, quod si Petrus sumit bullam pro Ioanne, qui iam alteram acceperat, non potest Petrus illam alteri applicare, quia, ut ait Vega in sum. tom. 1. c. 43. casu 6. realiter ille sumpsit eam Bullam cum intentione applicandi Petro, & non alteri, ergo, &c. & ita testatur, respondisse de hoc casu interrogatum Melanum. Hæcenus Diana, in quibus mihi videtur esse contradictio. Si enim ipse ex Villalobos dixerat, posse te cum fructu applicare alteri bullam acceptam pro amico, qui invenitur iam accepisse, & nolle nunc acceptare, qua ratione deinde negat cum Vega, aitque Petrum sumentem bullam pro Ioanne eodem modo non acceptante, non posse alteri applicare? Certè utrobique fuit intentio applicandi ei qui invenitur iam bullam accepisse, quare videtur idem casus, non diversus.*

14. Vidit, puto, hanc contradictionem Galleg. *claus. 24. dub. 178.* voluitque concordare, & sic distinguit. Si tu quando sumpsisti bullam pro amico, nulla reflexione usus es, sed solum dixisti, *Volo accipere pro amico*, potes alteri applicare, si amicus non acceperit, atque hic est (ait) casus concessus à Villalobos. Si vero usus hac reflexione es in hunc modum. *Volo accipere pro amico v. g. Ioanne cum intentione illi eam applicandi, non autem alteri*, non potes alteri applicare, atque hic est casus Vega.

15. Ego sanè non sum adeo ingeniosus, ut inter duos hos casus discrimen illud introspeciam. Iam enim quando accepi pro amico sine illa signata reflexione, amico volui applicare, non alteri. Quid enim significat illud, pro amico, applicate, & consequenter non alteri. Præterea illa bulla in utroque casu remanet sine perfecta applicatione, posito quod in utroque casu absit acceptatio. Denique pro utroque non est præsumendum Commissarium, qui iam habuit elemosynam, velle sibi eam retinere, & fructum Privilegij Bullæ nulli conferre.

16. Mihi igitur videtur Villalobos fuisse in sententia concedente posse illam bullam alteri applicari; sed Vagam in sententia negante. Quamobrem non est, quod recurramus ad concilianda sive duo illa dicta Diana, sibi contraria, sive duas sententias ex opposito diversas, ut propterea Delugo de *pen. d. 27. num. 88.* merito expresse advertat, Dianam hac in re non fuisse consequenter loquutum.

17. Porro dictus Delugo l. c. prædictam sententiam Villalobos negat, impugnatque ex eo, quod posito, quod elemosyna facta ab amico nomine meo fuit, & non nomine alterius, nequit per ratificationem deinde alteri acceptare; quasi sit facta nomine suo; nemo enim potest ratum habere, quod nomine suo non est factum, sed nomine alterius.

17. Verum esto (respondere posset Villalobos.) Elemosyna illa non sit facta nomine illius alterius amici, quia tamen ego nolui acceptare, tanquam factam nomine meo, remanet facta nullius nomine; ergo poterit ille alter amicus non quidem ratificare, sed illam acceptare nunc, tanquam pro se factam.

QUARTA

QUARTA DUBITATIO.

De duabus bullis, quarum utraque sit à te acceptata.

19. Quid dicendum quando accessit acceptatio? Causa figurari in hunc modum potest. Commisi amico, ut quotannis sumeret Panoniam pro me Bullam: ego autem memor hujus commissionis accepi Bullam Syracusanam utramque acceptandi. Vel Syracusanam acceptavi eam quam ego sumpsi, oblitus illius commissionis impositæ meo illi amico, nam quia, etiam in hoc oblivionis casu commissionem illam nunquam revocavi, & Bullam sumptam Panoniam in meo Procuratore me accepisse convincor, sane etiam in hoc eventu aderit legitima acceptatio.

Inquiri iam, cum rescivero Bullam unam mihi sufficere, possumne alteram ex his alteri tertio acceptanti eam fructu applicare, qui mihi elemosinam à me colatam reficiat?

20. Respondeo. Hodie postquam Pontifex Gregorius XIII. (ut mox cap. 14. videbimus) concessit, ut cum fructu bis in anno eodem possit Bulla sumi, puto te non posse alteri applicare. Probat, quia Bulla semel alicui applicata, & quidem cum fructu, nequit alteri applicari, ut ex eo patet, secus enim possem meam primam Bullam alteri applicare, quod nullus dixit. Sed tu iam tibi applicasti utramque, & quidem cum fructu concessio à Gregorio XIII. ergo &c. Minor probatur, & explicatur: nam quoniam fortasse tu non indigebis secunda Bulla, tamen ut illam cum fructu habeas, satis est, si ex illa acquiras (ut certe acquiris) potestatem illa utendi, Neque enim, prima Bulla fortasse indigebis, eaque fortasse nunquam uteris, & tamen non inde dices, te non accepisse illam cum fructu, & posse illam alteri à te applicari; fructus enim veluti immediatus est ipsa potestas fruendi &c.

21. At si loquamur ante hanc concessionem Gregorij, ut item de tertia Bulla quæ fructuosa tibi non est, tu vero illam, sive per ignoratiam, sive ob aliam causam tibi applicasti, puto, esse probabile, te posse, alteri volenti eam applicare, & ab eodem elemosinam à te datam recuperare. Ratio est quia cum illa applicatio fuerit exhibitæ ex errore circa substantiam, id est circa Privilegia, & fructus utiles Bullæ, vera & valida applicatio non fuit, atque adeo irrita. Ne ergo hæc tertia Bulla remaneat inapplicata, & ne commissarius data elemosina immerito gaudeat, ideo propter eandem doctrinam, quæ num. 12. & num. 15. est allata potest alteri conferri.

§. IV. Explicatur illud (Retinere.)

1. Non solum Bullam accipere, sed retinere apud te, seu (ut loquitur Bulla latina) penes te habere debet, id quod gravioribus verbis sic præcipit Summarium Bullæ quod in nostro Regno distribuitur.

Dichiarano che quelli che piglieranno questa presente Bolla habbino da ricevere, e conservare si questo Summario, e Bolla che è stampata, sigillata, e firmata di nostro nome, e sigillo, perche d'altra maniera non guadagnano la detta Bolla, ne la gratia di quella.

Hoc (Retinere seu conservare) nimis strictè, ne dicam inepte, explicant nonnulli, putantes opus esse, illam secum ferre, imo ineptius aliquid oportere eam manu tangere, quando utuntur eius aliquo Privilegio, v.g. quando absolventur à reservatis. Dico igitur satis esse eam domi suæ retinere, quamvis in alia Civitate, imo satis esse servare eam apud amicum, etiam absentem, (sed non apud Thesaurarium ex dictis §. 3. num. 4.) moralis enim retentio præcipitur, non physica: nam Pontifex loquitur, juxta morem, quo solent homines res suas asservare; & ita sane praxis ipsa timoratorum docet.

3. Hinc solvitur ea dubitatio, An si amittas Bullam, amittas eius Privilegia, quandoquidem eam in eo casu iam non retines.

Respondeo cum necessaria distinctione. Si simpliciter amittas, non est, unde cades à Gratia. Non enim obligaris ex tenore Bullæ, ut iam videamus, nisi ad eam humano modo custodiendam. Custodisti autem, de sine tua culpa ea amissa, lacerata, vel combusta fuerit, &c.

4. At si consulto illam amittas, proticias, hæc te concedes sanè à Privilegiis, non propter rationes, quæ quidam minus apte afferunt, prædictum illam, quæ se videris à te velle removere Bullæ Privilegia; id enim verum nequaquam est: siquidem non sequitur: Privilegia bullam seu eius scripturam, ergo eius privilegia privatio. Non inquam propter eiusmodi rationes, sed quia dicit, diserte, & expressis verbis sub hac conditione Bullam humano modo conserves, Pontifex tibi eius Privilegia communicat. Id enim notant ea verba commissarii, quæ est mentem Pontificis circa Bullam declarat. *Habbi da ricevere, e conservare si questo Summario &c. perche d'altra maniera non guadagnano la detta Bolla, ne la gratia di quella.* Hæc est doctrina communis apud Gallicanos, d. 18. Dian. p. 10. tr. res. 4. aliosque ab eisdem citatos. Solum invenio Andream Mendo de Bulla diff. 2.1. num. 3. putantem, etiam si culpabiliter quis amittat, posse tui Bullæ Privilegia, sed non est propter nostram rationem audiendus.

§. V. Dico discrimina notabilia inter Bullam communem & Bullam Compositionis quoad earum retentionem, & nominis inscriptionem.

1. De Bulla communi dictum habemus, eam fieri pro pome accipientis, debere, tum accipi, tum conservari.

Primo igitur contra hoc posterius posset quis in hunc modum argumentari. Bullam compositionis de qua supra, non obligamur conservare, sed satis est, illam recipere, ergo & Bullam communem. Antecedens probatur ex verbis Bullæ compositionis, quam distribuit hoc Regno Commissarius, quæ hæc hodie sunt.

Et ordinamo precipamente, che riceviate in voi questa Sancta Bolla, sendoci in essa scritto il vostro nome perche così vole, e commanda sua Santità, e che altrimenti non godiate della compositione, che per essa vi si concede; leguola Bolla ordinamo, che sia stampata col nostro nome, e sigillo col nostro sigillo.

2. Immo etiam antea sic legebatur in Bulla compositionis anno 1618. *Et ordinamo precipamente che riceviate in voi questa Bolla perche così vuole, e commanda sua Santità, e che altrimenti non godiate della compositione, che per essa vi si concede &c.*

3. Vides igitur, tum hodie, tum antea, nunquam in Bulla compositionis apponi, ut illa conservetur, sed solum ut recipiatur &c.

Respondeo nunc ad propositam paritatem, negando consequentiam. Hoc enim est primum notabile discrimen inter Bullam communem & Bullam compositionis, requiri nimirum conservationem Bullæ communis, Bullæ compositionis conservationem non requiri. Et ratio manifesta est; quia Pontifex per suam commissariatum conservationem mandavit in Bulla communi, ut videmus, præced. non vero in Bulla compositionis ut modo habuimus n. 2. & 3.

4. Sed inquirer curiosus cur id? Respond. recte Bardi part. 3. tr. 5. c. 2. sec. n. 10. quia in communibus Bullis multa adfunt Privilegia, quæ habent tractum successivum per totum annum unde congruū fuit mandare, ut ea conservarentur, ne scilicet erraret Privilegiarius quādo uti eis Pontifex voluerit. At in Bulla Compositionis unica est gratia quæ scilicet Bullam hanc recipiens libetur à rebus

tutione incertorum, qua gratia semel habita, nihil refert Bullam conservare.

5. Secundo, potest quis ita argumentari contra Inscriptionem nominis in hunc modum. In Bulla Compositionis hodie necesse est, ut inscribatur nomen accipientis sub pena Compositionis gratiam non obtinendi, ut apparet ex verbis n. 2. recitatis; ergo sic erit bulla communis, & tamen supra §. 2. diximus ex Bardi in hac communi Bulla expediens id esse non necessarium.

Respondet similis modo, quo respondimus ad praecedens argumentum, non esse scilicet id mirum, quia in textu bullae communis non apparet, saltem manifeste in illa sententia P. Bardi verba, quae annullent concessionem, si non scribatur nomen, ut ibidem dicto §. 2. legisti. At vero apparet clare in Bulla Compositionis, ut jam item modo legisti n. 2. Atque hoc est secundum notabile discrimen inter has duas Bullas.

Cur autem hoc? Respondet, me putare, Pontifici satis fuisse, rationem honoris recipientis bullam habuisse, dum non requiritur, ut haec Bulla conservaretur; unde eadem non visum est necessarium concedere, seu permittere, ne inscriberetur nomen.

Respondet secundo. Rationem, cur hoc discrimen voluerit Pontifex, Pater Bardi afferre debet, non autem nos, qui citato §. 2. docuimus, scribendum esse nomen, etiam in Bulla communi.

CAPVT XVI.

Concessio Gregorii XIII. per quam bis Bulla sumi potest.

EA sic habet apud Gal. in cal. lib. claus. 11. & apud Trull. l. 1. de bull. §. 8.

Ac etiam, ut omnes Christi fideles, non tantum semel, sed bis, singulo quoque anno, servatis tenore, & forma praedictis, quibus eodem anno idem Summarium sumpservint, tam pro se, quam per modum suffragii, pro Animabus in Purgatorio detentis, indulgentis, Concessionibus, Gratiis, & indulgentiis praedictis uti & potius, & gaudere, ac dictorum bonorum spiritualium participes fieri valeant, in Domino misericorditer concedimus, & indulgemus.

§. Unicus. De secunda praedicta Bulla, qua eodem anno recipi potest.

Cum haec Bulla sit mera extensio ad solam iteratam receptionem (sed certe non ad tertiam) ideo omnia sunt pro illa servanda, quae diximus praecedentibus, nam propterea non sunt repetenda. Noranda tantummodo sunt duo.

2. Primo, hanc secundam bullam posse sumi simul cum prima, vel postea intra annum, quando liberit. Ita Gallegus claus. cit. it. Interviet autem illa, si pro toto anno, si initio accepisti, si pro solo tempore, quo sumpsisti, usque ad anni finem. Interviet, inquam, pro tribus Privilegiis. Puta primo, ut possit acquirere iterum Indulgentiam plenariam in vita, & iterum in morte, licet per primam bullam eam acquisieris. Secundo, ut obtineas iterum absolutionem ab iis reservatis, à quibus semel forte absolutus fuisti per primam bullam. Tertio, poteris iterum, seu bis, accipere eodem anno bullam pro defunctis, de qua c. seg. atque adeo bis applicare pro ipsis plenariam Indulgentiam.

3. Notandum secundo elemosynam pro hac secunda receptione bullae, conferri debere à privatis, duorum realium, ab insignibus vero personis, octo; Hoc est, praeter elemosynam dariam pro prima bulla, debet alia similis pro hac secunda portigi, ut diximus c. 3. §. 7. n. 10.

Atque haec de bulla Vivorum, sequitur de Bulla pro Defunctis, quae qua Bulla Compositionis brevis, sed pro

praxi, ad quam semper intendimus, sufficiens explicatio.

CAPVT XVII.

De Bulla pro Defunctis.

1. IN Bulla Latina sic habetur.

Item, eadem Indulgentia (uicque enaria) suffragabitur per modum suffragii, animabus defunctorum, pro quibus in huiusmodi subsidium (nunc belli contra infideles) proficisci, vel milites mitti contigerit, aut pro quibus non euntes, nec in rebus, tamen elemosynas de bonis suis iuxta taxam per Commissarium, personarum qualitate inspecta, faciendam, pro Religionis defensione contulerint.

§. I. Explicatur illa (per modum suffragii.)

1. Quomodo si quis in carcere esset detentus ob debita, quibus premitur, duplici posset modo liberari, primo, si Princeps illum absolvet per sententiam, vel alio legitimo modo ab eisdem debitis; secundo, si amicus aliquis offerret creditoribus solutionem dictorum debitorum; quorum prior liberatio dicebat haberi per absolutionem, posterior per modum auxilii, quod per absolutionem satisfactionis affertur ab amico; Ita anima, quae exilit in Purgatorio posset liberari, primo, si Deus, vel delegatus ab illo illam absolvet. Secundo, si quis per sua bona opera penalia offerret pro ipsa tantam satisfactionem, quanta sufficit ad debita dictae animae compensanda. Prior ex his modis vocetur absolutio, ut ita loquar, liberatio, seu condonatio, seu Indulgentia per modum suffragii, sive auxilii, ille enim, quia sua opera pro anima offert, auxilium affert animae.

2. Jam vero Summus Pontifex, cui dictum est, Quamvis solveris super terram, &c. concedit vivis per potestatem Judicariam, qua valet suos subditos absolvere, concedit, inquam, auctoritative Indulgentiam, & liberationem à poenis, quas illi debent: nam ex Thesoro Ecclesiae ipse, qui est eius administrator, & distributor satisfactionem tantam, auctoritate à Christo sibi communicata exhibet Deo, quantam debet Fidelis, cui Indulgentiam confert. At vero quia eidem Pontifici non sunt subditae animae Purgatorii, nec ab ipso legari, vel solvi auctoritative possunt, cum tamen possit idem per modum auxilii offerre Deo pro anima tantam satisfactionem, quantam ea anima debet, ad hoc enim non requiritur, quod anima sit illi subdita, ideo tunc dicitur, quod per modum suffragii, seu auxilii ejusmodi animas liberet. Unde videtur, non differre Indulgentiam Plenariam pro vivis ab Indulgentia Plenaria pro Defunctis; utraque enim animam liberat, solum pro vivis Pontifex, per Indulgentiam illam, remittit poenam juxta praedicta, ut administrator; pro Defunctis autem, ut auxilians. Haec tibi Minerva pro indolentibus delibasse si liceat.

3. An autem utraque haec satisfactio à Pontifice oblata Deo acceptetur ab ipso de condigno, & ex iustitia, ut tenent tanquam probabilis Trull. in Bull. dub. 4. num. 6. alique apud Bardi p. 4. de Bullar. tr. 2. ap. 2. scilicet 4. an potius de congruo ex liberalitate, & misericordia, ut tanquam probabilis tenent Soto in 4. disp. 19. q. 2. artic. 4. alique, quos sequitur ibidem Bardi, quamque valde rationabile existimat Bellam. l. 1. de Indulg. cap. 14. n. 4. ut item, an Deus illam acceptet infallibiliter, ut tenere consequenter debent Tullench. alique eum sequentes; an vero fallibiliter ut tenent alii cum Soto, sunt quaestiones Theologiae videndae apud praedictos, & apud Suarez. 3. p. tom. 4. disp. 84.

§. II.

§. II. *Conditiones requisitæ pro Bulla Defunctorum.*

1. *O*missis iis, quæ pertinent ad animas illorum, qui ad bellum contra infideles proficiuntur, vel eorum, qui ad idem bellum Milites destinant; nostrum erit, de hodierna tantummodo communi praxi loqui, quæ fideles, data elemosyna (modo quo supra diximus c. 16. §. 1. n. 1.) Indulgentiam plenariam virtute bullæ applicant pro defuncto, hoc est pro anima existente in Purgatorio.

Hoc autem initio ne præterant duo. Primò, hanc indulgentiam, quæ per hanc bullam confertur, esse diversam ab illis indulgentiis stationum explicatis in superioribus, c. 10. quæ possunt etiam, ut ibidem vidimus, pro defunctis applicari. Secundò, à fidelibus solum designari animam, cui est applicanda indulgentia, at à Pontifice illam impartiri, ut latè diximus eodem cap. 10. §. 4. num. 2.

2. Quoniam autem hæc defunctorum bulla est bulla vivorum, ideo potest bis sumi modo dicto c. 16. n. 2. Debet item accipi, acceptari, ac retineri, seu conservari, modo, quo de bulla vivorum supra decrevimus c. 13. §. 2. & seqq.

3. Quid de inscriptione nominis?

Respondet propter eandem rationem, quia hæc est pars bullæ vivorum, idem dic, quod de inscriptione dicti nominis diximus ibid.

4. Certè praxis est, in illa scribi nomen, tum ejus, qui bullam accipit, tum ejus, pro cujus anima accipitur. Verba hujus bullæ, quæ in regno nostro distribuitur, sunt sequentia.

Cor quanto vgi, Pietro Romano, daffivo due Reali di plata cioè d'argento che quello, che sta tassato, e dichiarato per noi il Dottor D. Pietro Paceo Commissario Generale della Sancta Cruciatæ a beneficio dell' Anima di Bernarado Amodeo, e vicevestivo in voi questa Santa Bolla, li è concessa l'Indulgentia sopradetta, &c.

Jam vero proprias difficultates ad bullam hanc pertinentes, hic subnectamus.

PRIMA DIFFICULTAS.

An qui bullam defunctorum accipit oporteat esse in statu gratiæ; ut Anima profici acceptatio, & applicatio pro illa?

5. Respondeo, valde probabile esse, non oportere propter rationem dictam c. 10. n. 3. sed quia alii sustinent oportere, ideo providum est consilium, ut proximè moriturus committat hæredi, ut sumat pro ipso, quando morietur, hanc bullam, nam quando deinde hæres illam accipiet vel applicabit id faciet nomine alieno, non proprio, unde certo non requiritur in hærede status gratiæ. Quemadmodum si meo servo peccatori jubeam elemosynam pauperi dare, nihil mihi officit ejus peccatum, quia non agit nomine suo, sed meo. Aliud simile consilium habebis infra n. 7.

SECUNDA DIFFICULTAS.

An hæc bulla possit applicari pro multis defunctis?

6. Respondeo. Ita putat Mendo, d. 36. n. 2. quo pacto, indulgentiæ fructus dividetur in illos plures pro rata. Sed illum audire non possum, si quidem in bulla hac, quæ distribuitur, expressè ponitur, ut modo vidisti, (*pro anima talis persone*) ergo solum pro una applicari potest, cui rationi nimis frigide ipse Mendo respondet, dum dicit, id poni, quia communiter fideles pro una anima solent applicare.

TERTIA DIFFICULTAS.

Quam ratione facienda est Applicatio?

7. Respondeo, modo duplici, vel nimirum primo, si qui accipit bullam determinet ipse, vel alius talium animam, vel secundo, si dicat seu intendant, se velle liberare illam animam, quam determinabit Deus. Ita docet Mendo l. c. & d. 13. n. 14.

At quandonam anima liberabitur, quando accipit Bullam, an quando applicatur? Respondeo, si Bullam recipiens erogata, seu promissa, modo supradicto, elemosynam simul applicat, tunc liberabitur, at si prius accipiat, sed inde ad tempus applicet, sanè liberabitur quando applicet. Ratio est, quia ultimum requisitum est applicatio. Unde, si tu, dum Bullam accipis, non sis in gratia, expedit, non applicare tunc, sed quando eris in gratia, ut nimirum securus opereris, propter illam opinionem, quæ requirit in Fideli gratiæ statum, ut is operetur utiliter pro Defuncto.

Nota semel facta applicatione pro anima v. g. Petri, te non habere potestatem applicandi alteri, quia facta est applicatio, jam suum effectum adæquate habuit tua Bulla.

QUARTA DIFFICULTAS.

An pro hac Bulla Defunctorum requiratur dari Elemosynam?

8. Respondeo. Requiritur; ita enim explicat, seu taxavit Commissarius, cui data est taxandi potestas.

Illud tamen ne ignorato, pro hac Bulla sufficere eandem quantitatem elemosynæ pro omnibus, live pauperibus sive insignibus personis; & quidem in nostro Regno duos Reales. Ratio est, quia pro viventibus distinctionem apposuit commissarius inter privatas & insignes, non autem pro Defunctis: & merito, quia voluit illis sanctis animabus favere liberalius.

QUINTA DIFFICULTAS.

An hæc defunctorum bulla possit sumi pro existente in alio Regno.

9. Respondeo verbis Ludovici à Cruce de bulla in titulo Procem. (Concedit, inquit, S. Penitex, ut qui hanc defunctorum bullam sumpserint, possint cuicumque animæ in Purgatorio existenti applicare, dummodo duos argentes seu subsidium Belli contra infideles solvant, &c.) Notas illud cuicumque animæ? Vivus ergo recipiens bullam, debet esse in Regno, ubi Bulla promulgatur, non autem necessarium illi, cui applicatur, vel applicanda est indulgentia.

SEXTA DIFFICULTAS.

An hæc Indulgentia possit acquiri pluries pro Defunctis?

10. Respondeo, solum semel cum una Bulla & iterum cum alia, sed tertio cum tertia, &c.

Illam autem opinionem Trull. putantis, quoties cum una Bulla applicatur à fideli qui Bullam hanc accepit, hæc indulgentia, toties indulgentiam acquirit pro anima multo videtur opinio nimis fictitia: nam cur requiritur nova concessio Pontificis, ut bis hæc Bulla sumi possit; quæ iterum acquiratur indulgentia? & cur fideles nunquam hac praxi quod sciamus, usi sunt?

11. Illud occasione hæc solet inquiri; cur bis in anno potest utiliter sumi hæc Bulla; imò cur fructuosius est, altero & altero anno pro eodem defuncto subinde bullam sumere. Ratio dubitandi est, quia si per unam bullam semel habita indulgentia, prorsus liberatur anima.

nimiam, iam non est opus alia secunda, multo minus tertia &c.

Respond. Sanè cum fructu pluries Bullæ sumuntur, quia possunt concurrere circumstantiæ, ob quas per priores Bullas non acquiratur indulgentiarum si accidat, non esse causam sufficientem, ad illam indulgentiam concedendam, si non sit in gratia, qui Bullam suscipit, applicatque (nam non est, nisi in opinione, quod in prædicto non requiratur gratia) denique Deus non acceptat (est enim in simili opinione, an Deus infallibiliter nec ne acceptet, ut §. præced. n. 3. indicavimus.) Addit Castropalaus de Bull. p. 1. n. 4. neminem scire posse, an opera ad Indulgentiam requisita ipse exequatur, prout Pontifex intendit, & necessarium est ad Indulgentiæ valorem, & rursus neminem scire an, etiam te ignorante, elemosina erogata pro Bulla sit aliena, vel an Depositarius, seu Distributor tibi dederit Bullam alterius; vel, an ipse sit actor, simulator, vel non legitimus Minister. Præstabit igitur iterata Bullarum acceptio, non pro defunctis modo, verumetiam pro viventibus. Quod dicitur de his Indulgentiis per Bullam: dic universaliter, de aliis Indulgentiis prudenter nimirum eas, pluries, & pluries sumi. Hæc tenus de Bulla defunctorum latius.

CAPUT XVII.

De Bulla Compositionis.

1. Per hanc Bullam concedit Pontifex fidelibus etiam Religiosis: ut vult Castrop. de Cru. p. ultimo, ipse initio: si quidem diximus supra c. 3. §. 2. n. 12. Religiosos posse omnibus Bullæ Cruciatæ Privilegiis frui, præter usum lacticiiorum, & quæ ad Sacramentum Pœnitent. pertinent, ut si forte habeant aliquid ex bonis male ablatis, vel retentis, facta elemosyna, postisque conditionibus mox explicandis, possint illa omnia sibi tuto conscientia retinere.

Huius autem concessionis iustitia & honestas ut etiam potestatis Pontificis ad illam exhibendam hic à nobis, qui solum ad praxim intendimus tanquam certa supponitur, videnda si placeat apud Trullench. Bardi, Lud. à Cruce, aliosque huius Bullæ diligentes explanatores.

Porro verba Pontificis hanc compositionem concedentis hæc sunt. Et possit Commissarius componere super illicitè habitis, nec non super medietate legatorum omnium, quæ propter male ablata facta sunt, si Legatarij per annum in exactione negligentes fuerint, ac super illis quæ facta erunt (hoc est, quæ inveniantur esse iam facta) & quæ dicto anno durante fieri, si Legatarij inveniri non potuerunt, nec non super male ablatis, & per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis, si in omnibus præmissis casibus, præterquam dicta annualis negligentia personæ, quibus restitutio, seu solutio faciendæ est (prestito per restitutorem iuramento de diligentia per eum facta pro inveniendo Legatario seu Creditore, & minime invento) non reperiantur; possit, inquam, Commissarius componere, & ita debitorum liberari.

Et paulo post.

Ita etiam datur facultas eidem Commissario componendi cum eis, qui ad restitutionem fructuum ex omissione horarum Canonicarum tenentur, ita, ut quantitas compositionis, pro medietate Ecclesiæ, vel aliis locis quarum vel quorum ratione horas prædictas recitare debent, & pro altera medietate, in subventionem huius negotij deitur.

§. I. Explicatur Caput illud primum se componendi, id est super illicitè habitis, & super male ablatis, aut aliter male acquisitis.

1. Illicitè habitæ seu retentæ sunt, quæ quamvis sine peccato, propter bonam fidem, vel ob iustum contractum, vel ob aliud habitæ olim fuerint, suo tamen

Part. III.

tempore restituta non sunt. Male vero ablata sunt illa, quæ cum peccato, & iniustitia surrepta fuerint, nec domino reddita, quod posterius magis magisque enodare volens Pontifex addidit, & per usurariam pravitatem, aut aliter male acquisitis.

2. Pro his igitur format Generalem hanc Regulam Trullench. in expof. Bul. composil. §. c. 19. Compositio de qua loquimur, generaliter fieri potest in omni eventu in quo constat, restitutionem faciendam esse ratione rei male acceptæ, vel iniuste retentionis, duobus conditionibus concurrentibus. Prima, ut, facta debita diligentia, dominus certus, aut eius hæres non appareat, (quam primam conditionem paulo post §. 5. nos illustrabimus.) Secunda, ut hæc bona ablata non fuerint ex confidentia huius Bullæ. De qua item conditione nonnulla nos addemus non multo post §. 7. n. 4.

3. Proferunt & illam aliam regulam Doctores apud eundem Trullench. ibid. l. 3. dub. 4. n. 4. Delugo d. 6. de infl. num. 134. Quotiescunque aliqua cedunt pauperibus, vel Locis Piis, hoc est, debent illis distribui, potest fieri compositio.

Signatè dictum est (cedunt) non vero dictum est (debentur) id quod sic explicat Andr. Mendo de. 35. de Bull. c. 2. n. 10. Si restitutio faciendæ sit Ecclesiæ (ait) ex eo quod fias aliqua in illam parata est non potest debitor componi per Bullas, quia à Pontifice, & Commissario non conceditur compositio de bonis, quæ certo domino debentur, at hic certus est dominus, nempe determinata illa Ecclesiæ. Nec conceditur de omnibus bonis pertinentibus ad pia opera, quorum Pontifex est administrator, sed de his, quæ non sunt ablata ab ipsis pijs operibus, & tamen restitutio esset ei faciendæ, vel quia dominus non est certus, vel quia bona turpiter acquisita sunt, & proprio domino non sunt reddenda. Hinc si quis abstinuisset bona pertinentia ad Ecclesiæ fabricam non posset per Bullam componi, sed deberet ipsi fabricæ restituere, &c.

Prædictarum Regularum ratio illa est, quia de his Pontifex Summus, ut administrator rerum etiam temporalium, quando ad bonum amandarum faciant, modo à Doctoribus latius explicato, potest disponere, atque adeo de illis compositionem concedere.

Iam vero, ut quæ sunt in titulo huius §. explicarentur, apposuit Commissarius Cruciatæ multos casus in ipso Summario vulgari, quod compositionem postulantibus distribuit, qui breviter sunt sequentes.

De a quistis cum peccato.

4. Et quidem quoad male ablata, quæ ex iniusta receptione, vel damnificatione debentur. Potest primo compositio expedi, (ait Commissarius) si Iudicis, si Advocati, si testes, si Notarij, si similes Officiales aliquid iniuste receperint, irant secundum regulas restitutionis restituere incertæ personæ obligentur; satisfacto semper illo, cui damnum fortasse ab ipsis illatum est. Nota aliquos Trull. l. c. 9. Henr. ex p. l. 7. c. 35. m. DD. compositionem hanc Iudicibus concedere solum super accepta ob administrationem iustitiæ in causis temporalibus; Sed Castropalaus de Bull. p. ult. ult. §. 2. n. 9. concedit, etiam in spiritualibus. Illam lege.

5. Secundo, si quis iniuste aliquid receperit, ut intercederet pro iniusta sententia, restituito semper damno parti læsæ.

6. Tercio, si in ludo per fraudem aliquid iniuste quis acquisierit ab eo quem nunc invenire non potest.

Nota, si tu forte luseris cum Beneficiario, vicerique illam partem superfluum, quamvis teneatur distribuere pauperibus, doceri à Delugo l. c. dictam partem deberi pauperibus, atque adeo posse, te de ea componi; at doceri à Bardi p. 3. r. 5. de c. 2. l. 3. pauperibus non deberi, neque componi te posse. Ratio huius posterioris sententiæ, quam libentius sequor, est, quia, cum sic hodie probabilis opinio Beneficiarium esse dominum,

Si etiam

etiam illorum bonorum, quæ ipsi sunt superflua, iam à te scitur dominus, puta Beneficiarius, ergo illi, non vero pauperibus restituere debes, si per fraudem vicisti. Quod si vicisti sine fraude, illa tibi retine, quia ea habuisti à domino suæ rei: esto Beneficiarius peccaverit, sic luendo, fortassis etiam, tu sciens cooperatus es cum illius peccato.

7. Quarto, si ob fidam paupertatem, vel similem fictionem aliquid recepisti, quod restituere obligeris.

8. Quinto, si quid debeas ob damnum, quod venando, piscando, pascendo, vel alio modo alicui intulisti, semper incerto eo, cui damnum illatum est.

9. Sexto, si honesta mulieri (non publica meretrice) aliquid ob turpem usum habuerit.

10. Septimo si per incertam venditionem, vel emptiorem, vel aliarum rerum, siue fraus fuerit in mensura, siue in alio, &c.

De acquisitis sine peccato, ubi de Inventis.

11. Quoad rem acceptam: Potest, primo, fieri compositio, si quis habeat pecuniam, vel aliud incerti domini apud se depositum.

12. Secundo, si ex contractu, vel quocumque alio capite aliquid quis incertæ personæ debeat.

13. Tercio, si quis aliquid habeat, quod casu invenit, nec sciri possit dominus: Hæc autem alicubi esse à Rege, & sub præcepto, vel excommunicatione à Pontifice applicata Ordinibus S. Mariæ de Mercede, vel S. Augustinæ Trinitatis ad redimendos Captivos, unde non posse de illis componi, contendit Lud. à Cruce de Bull. d. 3. d. 15. Verum nos sequimur alios Doctores Mend. de Bull. d. 33. c. 2. n. 12. citantem Nav. addentemque Mol. & Castrop. ad rem propendentes, cum quibus.

14. Dico primo, Casu inventa, si post debitam diligentiam inveniri dominus non potest, probabilissimum esse, posse ea sibi assertari ab Inventore cum intentione ea domino reddendi, si is comparuerit. Ratio est, quia nec ex iure naturæ, nec ex iure positivo probari potest oppositum, modo dictum animum habeat Inventor. Id fuisse probat Mendo l. c. n. 17.

Addit idem disp. 14. c. 17. n. 182. Idem esse de bonis naufragantium, eo ipso enim quod inveniri non potest eorum dominus, sunt æquæ bona inventa, & excommunicatio in Bulla Cœnæ solum loquitur, cognito, vel comparente domino.

15. Dico secundo cum Mendo d. d. d. 33. nec ullam esse in conscientia obligationem reddendi bona incerta inventa siue animata, siue inanimata, Cruciatæ, aut Prædictis Ordinibus. Ratio est quia Inventor ea licet, iuxta hanc opinionem retinet, non cadet in ipsum, nec præceptum, nec excommunicatio, quæ solum sunt lata iuxta aliam oppositam, quæ certè probabilis est.

16. Idem Mendo d. disp. 33. n. 23. docet, posita præscriptione (quæ ponitur post certum tempus à lege definitum de qua passim Iuriconsulti) non obligari inventorem reddere eam inventam domino comparenti, quia per præscriptionem legitimam is acquisivit rei dominium absolutum, sic concedentibus legibus Præscriptionis.

17. Sed difficilis mihi est hæc Decisio, ad legitimam enim præscriptionem requiritur, ut res à possidente teneatur tanquam sua absolute, & non nomine alterius; at hic inventor nomine domini possidet, dum eam retinet sub conditione donec dominus comparuerit, non vero absolute, & nomine suo. Sed redeamus ad nostra.

18. Ex dictis patet, te non indigere compositione pro prædictis inventis in nostra opinione, indigere autem in alia probabili, quam hic sequitur Commissarius.

19. Hi sunt prædicti casus in summario collecti, in quibus semper intellige, quando facta debita diligentia, ignorasset dominus, ut item semper intellige, quando is, qui ea habet, restituere obligatur. Quod advertitur, quia Commissarius in multis ex prædictis casibus cnu-

meratis, secutus est opinionem probabilem, quod illa bona restituenda sint, ut v. g. muliere dante. Illius sui corporis, & in rebus casu inventis, ut modo dictum est. &c. Nam ceterum quando adest opinio probabilis, quod restituenda non sint, potest quilibet hanc sequi, & sic de Bardi & Mendo latius in expositione huius Bullæ præter quidem agunt de casibus, quando prædicti obligantur restituere, quando non item: sed quia id est, arguitur ad alias materias, ideo ab his mihi abstinentiam hic omnino fuit.

§. II. Explicatur illud secundum Caput, super medietate legatorum.

1. EX figuratione casus id facilius docebitur. Tunc in fine vitæ cognoscens seu dubitans apud se esse summam centum v. g. aureorum ex male ablatis (ut exoneret suam conscientiam) legat Ecclesiæ S. Petri, vel Paulo pauperi summam illam. Accidit autem, ut illa Ecclesiæ, seu eius Rector, & pauper ille, fuerint negligentes per annum nequaquam exigentes à Titij heredibus eiusmodi legatum. Aio, hos Titij heredes posse super medietate huius legati, hoc est supra quinquaginta aureos se componere per hanc Bullam, data tamen alia medietate illi Ecclesiæ vel pauperi, legataris.

2. Nota autem hic primo, in hoc casu non requiri incertitudinem domini, nam in aliis requiritur (ut supra dictum est) dominum esse ignotum. Sicut etiam, non requiri dicitur §. 4. in omittente horas Canonicas. Quod autem etiam si notus sit dominus, possit hanc compositionem concedere Pontifex non solum pro legatis faciendis in illo anno post promulgationem Bullæ, quod concedunt omnes, verum etiam pro legatis iam factis ante Bullæ promulgationem, quod negat Delago, leg. apud Bardi etiam hoc posterius concedentem.

3. Nota secundo debere intercessisse negligentem Legatarij, unde si eiusmodi legati notitiam sine sua culpa nequaquam is habuit, non currit adversus illum prædictus annus, nisi à die notitiæ legati.

4. Nota tertio, male ablata, pro quibus constituta diximus hæc legata, non debere esse facta ob conscientiam Bullæ, tunc enim, ut dictum est, compositio nulla conceditur.

5. Nota quarto, id quod advertam §. 7. n. 5.

6. Nota quinto, si summa medietatis legati excedat summam centum mille maravedis Hispaniarum, seu unciarum Sicularum 128. i. ar. 20. & gr. 6. (id quod mox explicabimus clarius §. 6.) de excessu debere compositionem immediate cum Commissario, si non excedat, summi posse tot Bullas quot §. 6. eodem definimus.

7. Porro, cum certum sit apud omnes, heredes, ne supprimat rem alterius, debere admonere legatarium de legato ipsi à defuncto relicto (si aliunde is non sciverit) ut à die notitiæ, ut diximus, currat prædictus annus, inquires, quemnam admonerebit, si legatum factum est pauperibus, vel pio loco in communi?

Respond. Admoneat Procuratorem pauperum vel Rectorem loci pii, vel Episcopum, vel breviter illum, qui curam habet de iis legataris, quibus defunctus voluit prodesse. Ita Mend. d. 34. c. 4. n. 56.

Inquires iterum. Si dicti Procuratores sint negligentes, unde post annum amittat locus pius v. g. m. dicatam legati ex eo, quod heres se composuit, ad quid Procuratores obligabuntur?

Respond. sine dubio ad restituendam tali loco illam medietatem amissam, si per culpam ipsorum gravem ea amissa est. Semper suppono, hos esse Procuratores de officio, & stipendio, vel quia muneris suo est annexa procuratio, nam si eam ex charitate gerant, quovis peccaverint ad restitutionem non tenebuntur. Ita Mendo ibid. num. 57.

§. III. Explicans Caput illud Tertium. At super illis legatis, &c.

1. **S**I quando ad sint legata quaecumque tamen non fuerint facta ad exonerandam conscientiam; legata, inquam, live facta ante Bullae promulgationem, live quae fient post illam, durante anno tunc Bullae, quae quidem legata tu, utpote haeres legantis, solvere legatariis ad assensum teneris, si tamen dicti legatarii, adhibita mortali diligentia, inveniri non possunt, poteris tibi consulere per hanc compositionem non solum quoad partem, verum etiam quoad totum. Haec enim cum sint in hoc casu inerti Domini, debentur pauperibus, atque adeo sunt compositionis capacia. Differt hic casus à praecedenti in duobus, nam in praecedente notus erat Dominus. Et legatum factum erat ad exonerandam conscientiam, quae duo non sunt in casu praesenti.

2. Nota autem hic primo, si summa excedit decem mille Maravedis Hispanos mox explicandos §. 6. debere fieri compositionem per Commissarium, si non excedit posse per tot Bullas, quot mox eodem §. 6. dicemus. Et subadverte, quando compositio fit per Commissarium, debere eiusmodi haerem iurare se diligentiam moralem adhibuisse ad inveniendo legatarios modo universaliter explicando §. 5. *fine*, quod iuramentum non requiritur, cum per Bullas, &c.

3. Nota tertio. Quod dicitur de legatis praedictis incertis, de fideicommissis incertis, nam legata, & fideicommissa saltem in hoc aequiparantur, ut recte Vill. *tr. 29 n. 22*. Mendo *d. 34. c. 4. n. 43*. alique.

4. Nota quarto id quod infra dicam §. 7. n. 5.

5. Nota quinto si Caius v. g. determinat personam Titio v. g. legat aliquam summam, quam à Titio furatus fuerat, vel quomodocumque ab illo habuerat, non posse praedictos Caii haereditas, uti compositione, quia tunc certus est creditor, & legatum illud potius est restitutio quam verè legatum.

Si defunctus habebat bona, super quae poterat componi, an iisdem possit componi haeres, dicam mox §. 4. n. 13.

§. IV. Explicans illud quartum Caput. Et super fructibus debitis ex omissione Horarum Canonicarum & fructibus ex redditibus Ecclesiasticis male perceptis.

1. **S**I quis Ecclesiasticus Beneficiarius non recitavit Horas Canonicas, vel Beneficium habuit sine titulo, vel aliud non Canonicè obtinuit, & tamen fructus Beneficij percepit, cum iniuste receperit, debet eos restituere, sed ut vult Mendo *d. 34. c. 3*. potest uti hac compositione, de qua loquimur; quantum debeat restituere; qui omittit Horas Canonicas vide Cast. Trull. *l. mox cit. Bardi p. 3. tr. 5. d. 2*.

Idem, si excommunicatus, vel suspensus, vel irregularis eos fructus percepit, idem, inquam, die in sententia eorum, & in casibus illis in quibus praedicti non faciunt fructus suos, de quibus vide Trull. *l. 3. de Bull. cas. 2*. Mendo *d. 34. c. 2. n. 28*. aliosque. Idem quod dicitur de Beneficiario non recitante Horas, die de pensionario, (propter eandem rationem) non recitante officium B. Mariae Virginis.

2. Hoc autem est quaedam conditio observanda, ut ultra duos Reales, quos cuiusmodi beneficiarius debet erogare pro una Bulla, quae remittit ipsi mille Maravedis Hispanos, mox explicandos §. 6. debeat dare alios duos Reales Ecclesiae in qua est beneficium, pro quo compositio expeditur, & sic pro aliis singulis Bullis quibus indiget Beneficiarius. Quod si summa à Beneficiario male percepta excedit decem mille Maravedis *ead. §.* mox explicandos, unde debeat compositio immediate fieri cum commissario, summa compositionis debet dividi, cuius altera pars media datur in subsidium belli, al-

Pars III.

tera tribuenda est pari modo Ecclesiae, ubi est Beneficium. Hunc sensum faciunt illa verba summarij vulgaris, quod in nostro regno distribuitur pro hac compositione *Che habbi de dare altri due Reali alla fabrica della Chiesa del Beneficio, &c. & volendosi componere di più s'offron l'ordine dichiarato sopra*.

3. His declaratis, Nota primo, super distributiones quotidianas, si quando quis cum non interfuerit Choro, illas tamen accepit, non posse, ut volunt Henr. Rod. Lud. à Cr. cum Trull. *l. 3. cap. 2. n. 5*. alique, fieri compositionem. Ratio est manifesta, quia haec accrescunt interessentibus, ergo cum Dominus sit certus, non est locus compositioni.

4. Idem propter eandem rationem dic de fructibus Beneficij cuiuscumque, quando ex speciali statuto, vel consuetudine legitima aliis sint attributi. Lege Andream Mendo, qui tandem concludit, id esse, saltem tanquam tutius amplectendum.

5. Nota secundo, nec item posse, ut vult Trull. cum aliis *ibid.* compositionem super redditus, quos forte percepit Parochi, vel Episcopi non residentes ultra tempus ipsi à Trid. *sess. 23. c. 2. de Reform.* concessum. Ratio est, quia ibi Concilium prohibet, ne de iis fiat compositio; & ex alia parte non apparet in Bulla hac revocari huiusmodi prohibitionem.

6. Idem rectè docet Lud. à Cruce de fructibus, qui non rectè perceptis ex Beneficiis incompatilibus, quia à Trid. citato non residentes non possunt, ut modo dictum est, componi; at ille qui habet duo Beneficia incompatibilia non potuit in utroque residere & ita testatur dictus Lud. respondisse Commissarium Cruciatæ de hac re interrogatum? sed bene notat Mendo *d. 34. cap. 3. n. 36* posse componi de fructibus Beneficij, ubi forte resedit, quia, quoad hoc non repugnat Trid.

7. Nota quarto, quid de fructibus Beneficij vacantis? Respond. De his fasè loquentem legi posse Trull. *l. c.* qui denique ait, fructus tempore veræ vacationis provenientes, in sententia multorum debere successoribus, vel convertendos esse in Ecclesiam utilitatem atque ideo cum sic certi sint creditores, non haberi (ut aliqui censent) locum compositioni.

8. Dixi (ut aliqui censent) nam ceterum ipse idem Trull. *l. c.* cui adde Mendo *d. 34. c. 3. n. 42*. putat, etiam super fructibus veræ vacationis prodisse compositionem, tamen successoribus deberentur (de qua tamen re hoc est cui debeantur tales fructus est sollemnis quaestio: & tandem Suar. *l. 4. de Relig. c. 53. n. 26*. dixit consuetudinem legitimam cuiuscumque loci esse servandam.) Ratio propter quam super his compositio possit expediri, est, quia adhuc antequam successor illos sumat, sibi que vendit, sunt in dispositione Pontificis, qui Commissario delegavit potestatem super illis compositionem concedendi.

9. Nota quinto, non posse, rectè Lud. à Cr. *disput. 3. d. 18*. Trull. *l. 3. cap. 2. n. 5*. expediri compositionem super stipendiis pro Missis celebrandis male perceptis: nam constat, eas Missas esse celebrandas pro iis determinatis sive vivis, sive defunctis, pro quibus ij intendunt, qui stipendia seu elemosinam tribuunt; quare etiam si tu illorum non recorderis, neque illos scias; personae incertae nequaquam sunt, cum à Deo, ad quem pertinet earum fructum concedere, satis superque noscantur.

10. Nota sexto. Quid de Beneficiario cum distractione voluntaria Horas Canonicas recitante? Supponendo eam sententiam, quae docet recitantem cum voluntaria distractione non satisfacere in conscientia obligationi, quam inducit vel ipsa ratio orationis, vel Ecclesiae grave praeceptum.

Respond. Aliqui hunc negant, compositio indigeat aliqui affirmant; Ratio affirmantium est, quia ad orationem cum attentione faciendam obligatur Beneficiarius, atque adeo, cum peccet, nec ponat, quod ab ipso ratione Beneficij requiritur, contra iustitiam operatur,

Si 2

unde

unde cum obligetur fructus sic perceptos restituere, indigeat compositione, vel eos Ecclesiæ restituat. Ratio negantium est, quia esto is peccet contra Religionem, non tamen iustitiam, jam enim externè recitat, ad quod solum vi Beneficii teneri videtur. Utraque sententia est probabilis, lege Bardi in 2. edit. Bull. Cr. p. 3. ar. 5. diff. 2. c. 3. f. 1. 2. & ab eodem citatur, & non in omnibus approbatum Andreæ Mendo.

11. Huc reducitur illa Quæstioncula, an officium hodie omissum à similibus Beneficiariis, si cras ab eodem suppleatur, recitando officium duplicatum, satisfaciatur quoad iustitiam, etiam pro hodierno die, & sic non indigeat compositione pro eius omissione?

Respond. Ita putat Suck. lib. 4. de Hor. Can. c. 29. n. 1. cum nonnullis aliis; sed contra oppositum est, ut habet Bard. l. c. omnino tenendum, quia officium est additum ab Ecclesiæ huic diei quo elapso nulliter, quoad diem hunc suppletur. Neque obstat altero die suppleri aliquando posse Missam, quam hodie celebrare debeat Beneficiarius, non obstat, inquam, quia Missa regulariter non addita à dantibus pro ea elemosynam huic diei, quia ab ipsis solum spectari solet utilitas, & fructus Missæ, quæ regulariter a quæ habentur altero die. At officium additum est huic diei ab Ecclesiæ, quæ respexit ad hunc præcisè diem, ne scilicet dies ullus præteriret sine religioso cultu per officium.

12. Nota septimo. An hæres defuncti Beneficarii possit utiliter se componere de fructibus, malè ab ipso Beneficario perceptis, & nunc jam à dicto hærede alias legitime possessis?

Respond. non posse existimat Delugo disp. 21. de iust. à num. 116. quia compositio pro debitis certis, non videtur esse concessa, nisi illi qui ea debita personaliter contraxit, at hæc debita contraxit Beneficiarius, non hæres. Verum Bardi part. 3. tract. 5. diff. 2. cap. f. 1. 3. concedit, posse donec aliud non declaret Commissarius Cruciatæ, quia non apparet in Bulla, compositionem pro debitis certis esse solum ei concessam, qui illa immediate contraxit.

13. Atque, hac posita decisione, multo magis sequitur universaliter hæredem posse se componere super omnibus illis bonis, siue malè receptis, siue malè retentis, super quibus poterat se componere defunctus, dum inter vivos existeret, nam ad hæredes proveniunt bona defunctorum iisdem qualitatibus affecta, quibus apud defunctos erant.

§. V. Explicatur illud, si facta diligentia non invenitur creditor.

1. PRæter illud de medietate Legatariorum ex negligentia Legatarii, & præter dicta de fructibus perceptis in omissione notarum Canonicarum, semper in aliis requiritur, sicut supra dictum est, ut constet creditorem esse incertum, seu ignotum. Id autem constare debet per diligentiam morali modo factam, hoc est, ut adhibita sit ea diligentia, quam vir bonus, & timoratus in simili casu consideratis, quantitate, & qualitate rei, apponeret in re sua; non enim eadem diligentia sufficit ad querendum Dominum pretiosi Adamantis, quæ ad Dominum unius, vel alterius auri. Et quidem de hac sufficienti diligentia exhibita, debet à debitore fieri iuramentum, quando fit compositio immediate cum Commissario, quando autem fit per acceptionem Bullarum, satis est, ut ipse debitor sit certus, illam fecisse, & hanc esse praxim affirmat Signatus Trull. l. 3. cap. 2.

2. Nota hic primo. An dicendus sim esse certus, an incertus, si sciam rem, quam ego ab eo, esse alicujus ex duobus vel tribus, vel quatuor, nesciam vero cuius in particulari?

Respond. cum Henr. l. 7. in d. cap. 35. n. 1. te dicendum esse certum; quare tunc res est dividenda inter illos pro rata dubii.

3. Quid si dubium versetur inter decem, quidem, viginti, centum?

Respond. Cum hæc res debeat morali & hominum modo pensari, debet prudenti iudicio, inspecta qualitate personarum, etique quantitate, decerni an sit tantum dubium, ut res illa ad certitudinem potius, quam ad incertitudinem vergat.

4. Nota secundo. Quid si creditor certus sit absens?

Respondeo. Tunc sane, (ut rectè advertit Sotus lib. 4. de iust. quæst. 7. art. 1.) is erit per se loquendo, certus; absentia enim Domini ejus certitudinem non tollit. Dixi (per se loquendo) nam id limitat Henricus, l. c. & Lud. à Cr. disp. 3. d. 6. nisi res esset ad Dominum mittenda maioribus expensis, quam ipsa valeat, tunc enim æquiparatur rei incerti Domini. Sed advertit, hoc tunc locum habere, quando non speratur, fore opportunitatem tempus eam restituendi Domino, & quando debitor non tenetur illas expensas facere.

Quod ultimum ideo dicitur, quia quando res est incerta à te acquisita debes regulariter tuis expensis (si habeas unde) mittere ad Dominum juxta alibi à me dicta, & consequenter non suffragabitur tibi compositio.

5. Nota tertio. Quid si sub dubio debeam aliquam summam Titio v. g. Creditori mihi satis cognito, sub dubio, inquam, an illam debeam decem an quidem, an viginti, an nihil?

Respond. Putat Henr. l. 7. de ind. c. 13. §. 5. debere dari Titio aliquid juxta prudens iudicium, inspecto dubio, & spectata rei quantitate, de reliquo autem posse componi. Cujus decisionis illam rationem redderet, quia de eo quod est incertum, verè nescitur Dominus.

6. Inquires quarto. Si quis vendens v. g. vinum, facit se decem aureos per fraudes surripuisse in hoc oppido vel vicinia, ignoret tamen personas peculatores quibus damnum illatum fuit, utine, ac frui, compositione potest. Si enim eas noscendi spes elucet, debet diligentiam apponere, illisque inventis reddere, nec tunc licet, ut toties diximus, ad compositionem confugere.

7. Respond. Vill. tract. 29. n. 36. putat, non esse tunc compositioni locum, sed obligari vendentem restituere summam surreptam communitati, vel vendere vinum in illo eodem loco.

Addit Cast. de Bull. p. ult. §. 2. n. 13. hanc sententiam sequens rationem illam, quia tunc communitas est laica, quæ, cum sciatur, ipsi est restitutor facienda, quo scilicet, quantum fieri potest, satisfiat.

8. Verum distinguendum omnino est. Si damnum illatum fuit communitati, accipiendo ab illis v. g. Theaur. vel ab aliquorum cumulo, quia communitas est laica, ipsi Theaur. seu cumulo facienda est restitutio, ut qui damnum passi sunt refarciantur.

At si furtum fuit factum ex bonis variorum Civium, qui cognosci non possunt, tunc certe pars laica est incerta, nam (ut rectè Delugo disp. 6. de iust. num. 133. notat) nihil refert, scire, esse alicujus ex illa Civitate seu communitate, si enim id satis esset, usurarii & fructus debiti non essent incerta, quia licet, quinam sint ab ipsis laici, ignorentur, scitur tamen ex qua Civitate sint, Vnde ego lib. 8. in Dec. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 19. & de hac dixi.

9. Denique facta à me legitima compositio, si forte appareat Dominus ad quid me obligabis?

Respond. Non pauci, ut Rodr. Villal. Luc. à Cr. quocitat, sed non sequitur Trull. l. 3. d. 4. n. 8. affirmant, obligari te, etiam ante sententiam ad restituendam competentem Domino id in quo factus es delictor. Ratio est iniqua, quia Pontifex per compositionem nec interpellatur, nec intendere potest juri alieno præjudicare, quare illam concedens, concedit sub conditione, si, seu, donec, Dominus appareat.

10. Contra, Non pauci, ut Henr. Vafez, Acoft. Trull. eos citans, affirmant, te ad nihil obligari in foro conscientie.

scientiæ, siquidem eiusmodi compositio facta est à Pontifice, qui cum sit administrator bonorum temporalium fidelium, quando hæc concernunt bonum spirituale, potest disponere de rebus, &c. & re ipsa disponit sine ulla conditione, quæ certè gratis asseritur, cum in Bulla, ne vestigium quidem illius appareat. Et quidem si id potest Princeps secularis per præscriptionem, cur non possit per compositionem Pontifex? item sicut si distribuit totum pauperibus, nihil tu debes postea Domino comparenti, ut omnes concedunt; Ita si per compositionem legitime tibi, & subsidio contra infideles auctoritate Pontificia divisisti. Hæc sententia est à nobis promptius amplectenda.

11. Dixi (in foro conscientie.) Nam, quia Bulla Cruciatæ, quanta est, solum respicit forum internum, potest esse condemnari à iudice tenet Trullench. l. 6. ut rem reddas Domino comparenti, & nunc post sententiam, non vero antea, debes iuxta sententiæ parere ac reddere.

12. Sed nihilominus valere etiam pro externo foro, docet Acolta q. 95. cui assentitur Delug. d. 6. de iust. n. 105. quia compositio est expedita absolute auctoritate Pontificis potentis liberare, atque sine ulla restrictione liberantur debitorem.

13. Prudenter autem atquit Bardi, valere quidem compositionem in foro externo, sed quia in foro eodem debet constare, eam legitime fuisse expeditam, constare autem difficile est, ideo regulariter illa non procedit, nisi in foro interno, semper enim creditor dicere poterit compositionem non fuisse factam super suo credito, non fuisse præmissam debitam diligentiam, &c.

§. VI. Explicatur quantitas, de qua quis componi valet.

1. Dux sunt viæ, per quas incedere potes ad compositionem acquirendam. Altera est per summationem tot Bullarum, altera per compositionem immediate faciendam cum ipso Commissario.

Si fiat prior via, quantitas, super qua fieri potest compositio pro una Bulla, sunt duo mille Maravedis, quæ in moneta Sicula sunt uncie duæ, tarenæ decem, & septem cum granis quatuor seu sunt scuta sex, tarenæ quinque & grana quatuor: fierique possunt summationes tot Bullarum usque ad quantitatem centum mille Maravedis, hoc est usque ad uncias centum viginti octo, tarenos viginti, & grana sex, seu usque ad scuta trecenta viginti unum, tarenos octo, & grana sex. Quare, sumendo, vel simul, vel successivè intra annum publicationis, quinquaginta Bullas invenies (si rectè rationem iniis) extinxisse dictam quantitatem centum mille Maravedis.

Nota, per unam, seu per singulas Bullas solvi debere Commissario seu Distributori Bullarum duos Reales à quocumque siue persona sit privata, siue insignis: hæc enim distinctio est, pro sumenda Bulla communi, non vero pro compositionis Bulla. Ita Bardi p. 3. tr. 5. diff. 1. cap. 3. num. 3.

2. Quod si Summa, pro qua fieri postulat compositio, excedit dictam summam centum mille Maravedis, tunc erit recurrendum ad posteriorem viam, id est, erit conveniendus Commissarius, ut ipse taxam suo arbitrio (nam non est definita pro omnibus) designet, iuxta personarum qualitatem, & quantitatem bonorum. Notat tamen Henr. l. 7. in d. c. 33. n. 1. solere designari decem, quæ à debitore in subsidium belli erogentur, pro singulis centenariis.

3. Inquires in hunc modum. Ego ex restitutione interdictorum debeo mille uncias aureas, vellem autem per priorem viam sumere Bullas quinquaginta pro extinctione unciarum Sicularum centum viginti octo, tarenorum viginti, & granorum sex, quæ sanè est mihi utilis

via, & pro reliquis per viam posteriorem componere me cum Commissario, possumne?

Respondeo, valde & licet posse. Ita Trull. d. l. 3. d. 3. n. 2. & 3. Quia, & id signate concedit ipsa Bulla compositionis, & ita praxis habet innixa in eo, quod commissario non est limitata quantitas, de qua componere ad prædictum suum arbitrium possit.

4. Subinquires. Vellem pro tota summa confugere ad Commissarium.

Respondeo, confugito, ut libet, propter eandem rationem, & ita notat Bard. p. 3. tr. 5. diff. 1. c. 3. n. 5.

5. Subinquires iterum. Debeo ducentas uncias Sicularum, mihi provideo de tot Bullis quot sufficiunt ad extinguendas centum; deinde aliquot post diebus sumo totidem Bullas pro aliis centum, legitime me gero?

Respondeo, Nimis teste Bard. l. c. num. 9. te illegitimè geris: debes enim ad Commissarium pro posterioribus centum recurrere, siue bona, siue mala fide eam divisionem feceris, siue etiam oblitus fueris invincibiliter, te debere ducenta. Ratio est, quia Privilegium, quod datur per receptionem tot Bullarum intrinsecè limitatum est, ad tantam limitatam summam materialiter, & non ad amplius.

§. VII. Condiciones requiritæ pro recipienda hac compositionis Bulla.

1. Prima est, ut iuxta dicta pro Bulla communi, à fidei baptisato (non est necesse, ut existat in statu gratiæ, ut notat Mendo d. 34. cap. 5. num. 38.) recipiatur summam huius Bullæ à manibus legitimi Ministri, data elemosyna, quam diximus §. præced. num. 1. sine, & quidem impressum, & signatum nomine & sigillo Commissarii. Debet autem is, qui vult compositionem, existere in Regno, ubi Bulla promulgatur, vel ad illud personaliter declinare, iuxta dicta superius de Bulla communi. Quare Neapolitanus v. g. qui Panormi incolit, vel obiter etiam per paucas horas Panormi manet, potest, dum manet, recipere hæc Bullam, vel componere cum Commissario, & consequenter, teste Trullench. l. 6. d. 2. liberari à restitutione bonorum, de quibus componitur.

2. Secunda conditio ut inscribatur nomen id, quod per occasionem clare diximus supra cap. 15. §. 4. Non requiritur autem, ut vult Mendo. diff. 22. cap. 5. n. 52. ut conservetur, quod etiam per eandem occasionem dictum ibidem est. Lege, si est otium, Mendo, & Bardi, loc. cit. qui contra hoc posterius asserunt, & solvunt obiectionem quandam non admodum necessariam.

3. Tercia, ut non aliena surripiat quis in confidentiam huius compositionis. Nota autem compositionem negari surripienti ex confidentia, non autem negari surripienti cum confidentia. Explico id asserendo verba Henr. l. 7. de Indulgent. c. 34. Non valet, inquit, compositio si iniuste hæc bona quis occupaverit tanquam ex immedato motivo aut sine principali. At non prohibetur compositio, si iam decreverat furta facere, aut ea diutius tenere. Hæc ille, cuius sensus est, non prohiberi compositionem si spes Bullæ inveniat iam voluntatem furandi, non autem illam moveat ad furandum.

Esse etiam confidentiam, potest cum Mendo disput. 33. num. 43. si quis quid foretur ab aliquo sperans, fore, ut illum quem nunc cognoscit, sit fluxu temporis ignoraturus.

4. Huc facit sequens quasiuncula. Si Petrus v. g. spe compositionis faciendæ retineat bona hæc incerta, nec restituat, sed nec distribuat pauperibus; peccat necne?

Respondeo. Si longa est mora qua retinet, peccat mortaliter, quia unusquisque obligatur statim restituere, dum potest. Adverto tamen quod si deinde expedit legitime compositionem, valet compositio. Ita Acolta in

expl. Bull. q. 32. *Lud. à Cr. de Bull. d. 3. dub. 13.* quia Pontifex negat compositionem surripienti in confidentiam Bullæ, non veto surripita retinere.

5. Adverte tamen quod si hæres, spe huius compositionis retinet legata, de quibus dictum est §. 2. & 3. non potest uti compositione, quia hoc in hærede non est solum retinere, sed in radice, est furare; idem dic in similibus.

6. Hæc ita satis, superque declaratis, inquires primo circa primam conditionem. An hæc Bulla compositionis prodest Fidelibus defunctis? Respondeo si defunctus antequam animam efflaverit, mandavit suo hæredi, vel alteri ut sumeret eas Bullas, vel, ut faceret compositionem cum commissario, utilis ei Bulla seu compositio erit. Ita Trull. l. 1. dub. 2. *Lege Andr. Mend. d. 33. c. 5. n. 50.* agentem in aliquo contra Trull. id quod rite solet fieri, quando, dum quis est mortui proximus, dubitat, an aliquid ex malè ablati habeat, undem andat hæredi, ut habita consultatione cum Theologis, si ipse debeat, hæres, sumat tot Bullas &c. Quod si is nil mandavit, utilis ei Bulla non erit, quia Bulla accipi debet nomine illius, cui ea profutura est; at non potest fieri nomine defuncti, id quod defunctus nequaquam mandavit.

Dices Quid faciet igitur hæres, si fortè cum hereditate ipsi adveniant aliqua defuncti bona, quæ ipsi constat esse aliena, dominumque inveniri non posse? Respondeo Curat ipse nomine proprio Bullas, vel compositionem, ut dixi §. 4. n. 3.

7. Inquires secundo, Circa conditionem tertiam. Quæ fuerant ablata ex confidentia huius Bullæ, & donatus ignoratur, si non sunt capacia compositionis, cum restitui debent.

Respondeo pauperibus, vel locis piis, inter quos pauperes recte nominantur Animæ Purgatorii, quæ recte Mend. disp. 3. a. c. 4. n. 59. maxime indigent Missis, & suffragiis; ut etiam ipsa Monasteria, & ipsi item, secundum illam enim sunt loca pia, hi sunt, verè Pauperes voto perpetui adstricti, si illud rite servant. Pauperibus, inquit, vel locis piis deberent ex se ea restitui, ut disposuit Alexander Pontifex lib. 8. in dec. 17. 4. cap. 1. §. 3. n. 20. a. adductus.

8. Dico, ex se, nam quia in hac Bulla disponit Pontifex, ut ablata ex dicta confidentia applicentur in totum ad huius belli subsidium, ideo ita debere sub peccato mortali applicari, & non dari pauperibus, vel piis locis docet Trull. l. c. n. 19. ubi tamen viger consuetudo sic applicandi, ubi enim ea consuetudo non esset, abrogata iudicaretur hæc dispositio. Verum tantum rigorem peccati mortalis negat Bardi, quia in Bulla non est verbum inducens obligationem sub mortali, & ex alia parte mutare unum opus pium in aliud item pium, id est, quod debet dari expeditioni huic contra infideles, dare pauperibus, non est (nisi aliud addatur) materia gravis, saltem, ut plurimum. Atque hæc de Bulla compositionis breviter scripsisse sufficiat.

